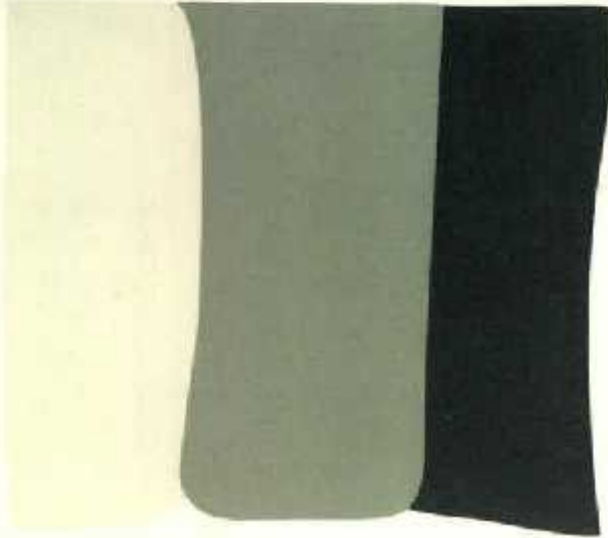
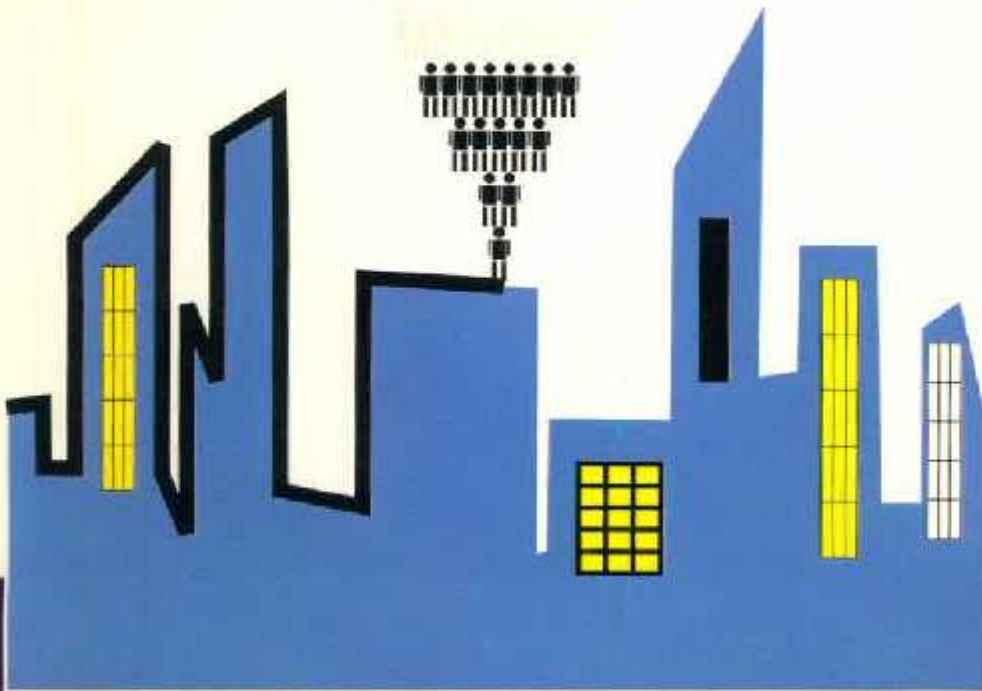

شماره ۱۶

مجله پژوهشی، آموزشی، اطلاع رسانی
برنامه ریزی و مدیریت شهری
پروژه جدید - سال دوم - شماره ۱۶ - شهریور ۱۳۷۹
۱۰۸ صفحه - ۱۰۰۰۰ تومان

- مشارکت شهروندان در باره شهر
- برنامه ریزی و مدیریت گردهمایی در پایتخت
- نیاز زنده سازی شهرها و آراستگ فرودس
- محدوداختیاران شهرها و شهرناریها در توسعه گردشگری
- نظرسنجی، ابزار شهرسازی اموزن
- تجربه شهرسازی اموزن
- روشهای غیردولتی، مفاهیم و حیطه های عمل
- سازمان های غیردولتی، تجربه های اموزن
- به ما بچه های اموزن
- گزارشی از سازمان غیردولتی، توسعه پژوهشی کویکان دنیا

ماشین آلات صنعتی تراکتور سازی ایران

(سهامی عام)

Iran Tractor Industrial Machinery Co.

برای نخستین بار در ایران
بکهولودر چند منظوره TDL130 با قدرت HP130
در شرکت ماشین آلات صنعتی تراکتور سازی ایران
طراحی و در خط تولید قرار گرفت.

بکهولودر چند منظوره TDL130 با قدرت HP130

بکهولودر TDL130 دارای

- قدرت: HP130
- ظرفیت باکت: 1.2 , 1.4 m³
- بیل عقب با عمق حفاری ۲/۲ متر
- تیغه گریدر
- آسفالت بر
- قابلیت نصب سایر ملحقات از جمله:
چاله کن و چکش هیدرولیکی

لودر چند منظوره TDL130 با قدرت و
قابلیت بالای خود می تواند در بخش وسیعی
از طرحهای عمرانی، شهر سازی و راه سازی
مورد استفاده قرار گیرد.

■ تلفن: ۴۴۴۵۸۷۴ و ۴۴۴۵۸۷۰ (۰۴۱)

فاکس: ۴۴۴۶۰۲۹ (۰۴۱)

E-mail: itmco@itm.co.ir

Home page: www.iran-export.com/itmco.

طرح روی جلد چشم‌اندازی شیروان
مربوط به گزارش اصلی
عکس پشت جلد مجموعه شهری در پاریس که از نظر طراحی
روشنایی، امکانات سلامت محیط و محسوب می‌شود. مربوط
به مطالب روشنائی، شهر، نماز یا تجمّل؟

- ۱- مطالب مندرج لزوماً بیانگر نظرات
و شهر داریها نیست.
- ۲- شهردار یه‌آه در ویرایش و
تغییر مطالب آزاد است.
- ۳- مطالب ارسالی سه هج و جبه باز
گردانده نخواهد شد.
- ۴- استفاده از تمام مطالب و طرح‌های
ماهانہ تنها با ذکر مأخذ مجاز است.

صاحب امتیاز: وزارت کشور - سازمان
شهر داریهای کشور
مدیر مسئول: احمد حرم
سردبیر: علی نوری‌پور
معاون سردبیر: نوید سعیدی و جوانی
دبیر ویژه: زهرانشکر
هیئت تحریریه: سرویس فرهنگی - اجتماعی؛
زهرانشکر / سرویس علمی - پژوهشی؛ غلامرضا
کاظمیان / سرویس حقوقی - بین‌المللی؛ حسن
شفیعی
ویرایش: غلامرضا طالبی
مطبوعه: چشم‌اندازی شهری مرد
تصویرسازی: مهدی یار محمدی
همکاران این شماره: مهناز و الحسنی، حبیبه رضوی،
حسن شکیب زاده، نقی عسگری، زینب تاج علیزاده
روحانه عزیزی، سعید مردانه علی کلانتری، فخرحان
نوبخت
آهرواگهی: هر ضیه ناجی
امور توزیع: هر ضیه مردانی
حروفچینی: فریده داریستانی مرهانی
شعوه خوان: نیلا شاه بخشی
اینترگرافی: چابی: طراحان فردا
شمارگان: ۵۰۰ نسخه

۴	یادداشت سردبیر
	گزارش اصلی
۵	مشارکت شهروندان در اداره شهر / سرویس فرهنگی اجتماعی
	اندیشه و پژوهش
۱۲	درآمدی بر آموزش کارکنان شهرداری / فضل الله هاشمی
۱۵	نتایج یک پژوهش برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری در پابلسو / غلامرضا خوش‌نور - صادق صالحی
	گفتگو
۱۹	باززنده سازی شهر توپس و آرامگاه فردوسی / گفتگو با یعقوب دانش دوست
	قانون شهر
۲۲	جایگاه حقوقی شهرداریها در نظام مدیریت شهری ایران / کامیاب توری
۲۴	حدود اختیارات شوراهای شهر داریها در توسعه گردشگری / حسین صالحی
۲۸	مشاور حقوقی / حسین احتشامی
	تجربیات جهانی
	ارزیابی ایستادگی و تابان‌سازی در مطالعه موردی: خیابانهای ساحلی انسیسکو / پتر یسلمان - الیزابت مکدونالد
۳۰	نظرسنجی، ابزار شهرسازی مشارکتی: تجربه شهرداری آویورن / واتسون داکلاس و دیگران
۳۴	از نگاه شهردار
	واحه‌ای در کویر / گفتگو با همایون تخی نژاد - شهردار بیرجند
۳۷	عمارت نو
	طرح مجموعه جهان نما، سایه‌ای سنگین بر معماری سنتی اسفهان / نازیلا مرادی - شهره خدا بخشی
۴۰	آموزش
۴۶	گردیمایی از پنجمین سمینار مهندسی ژئوفیزیک / نقی عسگری
	گزارشهای خبری
۵۰	اخبار کوتاه
۶۰	تازه‌های نشر
	دیدگاه
	ورمی‌کولایت، ماده معدنی قابل استفاده
۶۳	درفضای سبز / فروزان کلانکی
	با مخاطب
	و شهردار یه‌آه و پیشنهادهایی برای
۶۶	پهره‌وری بیشتر / ارسلان واغب
	آموزش
۶۷	روشنائی شهر: نیاز یا تجمّل؟ / نیلوفر رضوی
۷۲	شهرداریهای جهان

ویژه نامه سازمانهای غیردولتی (NGOs)

مقاله
سازمانهای غیردولتی، مفاهیم و حیطه‌های عمل / حبیب جباری ۷۶
تجربیات جهانی
اتحادیه‌های انجمنها و مشارکتهای مردمی در آلمان / آرنو کلاپر ۸۱
سازمانهای غیردولتی و توسعه محلی در فیلیپین / الکس. بی. بریلانتز ۸۵
آکسفام: بزرگترین NGO در جهان ۸۹
۹۲ خدمات شهری، عرصه‌ای برای مشارکت شهری
گزارش
گزارشی از سازمان غیردولتی
بمزمه پژوهش کودکان دنیا،
به مایچه‌های کوچ هم می‌شود گفت
شهروند / روحانه رضوانه مقدم ۹۴
معرفی چند سازمان غیردولتی فعال در زمینه
مسائل شهری در ایران / فدیبه سزینتانی ۱۰۰

اطلاعات لازم برای مشارکت مؤثر آنها در کار تحقیق، طراحی، اجرا و ارزیابی طرحها.

در اکثر توصیه‌های سازمان ملل متحد نقش و جایگاه سازمانهای غیردولتی در مدیریتهای محلی مورد تأکید قرار گرفته است. با توجه به تجربه جدید کشور ما در این زمینه، ضرورت برنامه‌ریزی و تأکید بر اجرا و نظارت بر موضوع از اهمیت جدی برخوردار است.

مشارکت NGO ها پس از پیروزی انقلاب در امر خدمات و عمران شهری که در طرحهایی مانند پیشگامان فضای سبز، شهر سالم، محله سالم، شهردار مدرسه و طرح استقبال از بهار تجربه نمودیم، گامهای اولیه‌ای بوده است که نیاز به استمرار و تعمیق و نیز توسعه در سایر زمینه‌ها دارد.

مطالعات انجام شده در پروژه بررسی و تدوین الگوهای مشارکتی در اداره امور شهرها، توسط مشاور طرف قرارداد با دفتر برنامه‌ریزی عمرانی نشان می‌دهد که در ایجاد مشارکت مردم و شکل‌گیری گروه‌های داوطلب و تشکیل سازمانهای غیردولتی دو متغیر اساسی وجود دارد:

۱- متغیر احساس بی‌قدرتی،

۲- متغیر هزینه - فایده.

در واقع هر چه احساس بی‌قدرتی در افراد جامعه کاهش یابد، گرایش به مشارکت آنان افزایش می‌یابد و هر اندازه فایده مشارکت بیشتر از هزینه آن ارزیابی شود، گرایش فرد به مشارکت نیز افزایش می‌یابد.

اکنون این سؤال پیش می‌آید که دو متغیر یاد شده، خود تحت تأثیر چه عواملی قرار می‌گیرند؟ تحقیقات نشان می‌دهد که هر چه تحصیلات فرد افزایش یابد، احساس بی‌قدرتی وی کم می‌شود و افراد اعتماد به نفس بیشتری پیدا می‌کنند، احساس قدرتمندی و اثرگذاری در جامعه نموده و تصور می‌کنند که در روندهای اجتماعی می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا نمایند.

با افزایش سن نیز احساس بی‌قدرتی کم می‌شود و هنگامی که فرد به میانسالی می‌رسد، بیشترین احساس قدرتمندی را دارد. همچنین نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که با بزرگتر شدن شهرها، گرایش به مشارکت کاهش می‌یابد. البته ریشه این امر به نوع توسعه بیرون‌زای شهرنشینی در کشور برمی‌گردد. به عبارتی دیگر گسترش شهرنشینی در ایران، نتیجه سیر تحول روندهای تکنولوژی، تحولات اقتصادی و سیر طبیعی شهرنشینی نیست بلکه به دلیل تخریب ایده‌های شهرنشینی و امکانات از خارج به زندگی شهری بوده که پیامد آن کاهش مشارکت در جامعه به نسبت گسترش ابعاد شهر است.

بنابراین برای ایجاد مشارکت واقعی، باید احساس مؤثر بودن و تأثیرگذاری افراد جامعه در تصمیمات افزایش یابد و همچنین هزینه‌های مشارکت آنان کمتر از فوائد آن باشد. این مسئله نیز با امکانات نهادی و قانونی جامعه قابل حل است و نیاز به برنامه‌ریزی جدی مسئولان دارد. در پایان باید گفت دعوت به مشارکت در عمل مستلزم پذیرش دو اصل اساسی است:

۱- مردم در قدرت سهیم هستند.

۲- پذیرش اصلاحات در نظام در جهت ایجاد امکان نظارت مردم بر اداره امور و شکل‌گیری مشارکت خودجوش مبتنی بر نهادهای مدنی.

نیسود جایگاه عملی مشارکت مؤثر مردم در برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر فعالیت‌های توسعه عمران و ارائه خدمات شهری، از جمله مشکلات و تنگناهایی است که در فصل عمران شهری سند برنامه سوم توسعه مطرح شد. در سیاستهای استراتژیک برنامه سوم بر موارد زیر تأکید گردید:

۱- ایجاد انسجام و هماهنگی در نظام مدیریت شهری و محلی به منظور نظارت و هدایت فرآیند توسعه شهرها و فعالیت و احداثی عهده‌دار تأسیسات و خدمات شهری با تأکید بر حذف انحصارات، مشارکت مردم و سازمانهای غیردولتی.

۲- حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تقویت نقش شوراهای اسلامی، همراه با تجهیز منابع مالی لازم.

۳- ارتقای آگاهیهای عمومی، آموزش شهروندان، تقویت نظام اطلاع‌رسانی و توسعه منابع انسانی.

در این میان نقش سازمانهای غیردولتی در توسعه عمران و خدمات شهری نیز مورد تأکید نهادهای بین‌المللی از جمله سازمان ملل متحد است. در دستور کار سازمان ملل متحد آمده است که دولتها باید اقدامات زیر را بر عهده بگیرند:

الف - برقراری گفتگو یا گسترش گفتگوهای موجود با سازمانهای غیردولتی و شبکه تشکیلاتی آنها که نماینده بخشهای مختلف است؛ به گونه‌ای که این گفتگوها کمکی به موارد زیر باشد:

۱- منظور داشتن حقوق و مسئولیتهای این سازمانها.

۲- هدایت مؤثر نهادهای یکپارچه غیردولتی به فرآیندهای سیاستگذاری دولتی.

۳- تسهیل هماهنگی سازمانهای غیردولتی در اجرای سیاستهای ملی در سطح برنامه.

ب - تشویق و تسهیل مشارکت و گفتگو میان سازمانهای غیردولتی محلی و مقامات محلی در فعالیتهای مربوط به توسعه پایدار.

ج - مشارکت دادن سازمانهای غیردولتی... و استفاده بهینه از امکانات ویژه آنها، بخصوص در زمینه‌های آموزش، کاهش فقر و حفاظت و نوسازی محیط زیست.

د - توجه به یافته‌های سازمانهای کنترل و بازنگری غیردولتی در طراحی و ارزیابی سیاستها... در همه سطوح.

ه - بازنگری نظام آموزشی دولتی برای تشخیص راهایی به منظور گنجاندن و گسترش مشارکت سازمانهای غیردولتی در عرصه آموزش رسمی و غیررسمی و آگاهی‌رسانی به توده مردم.

و - فراهم آوردن امکانات دسترسی سازمانهای غیردولتی به داده‌ها و

مشارکت شهروندان در اداره شهر

سازمان فرهنگی - اجتماعی

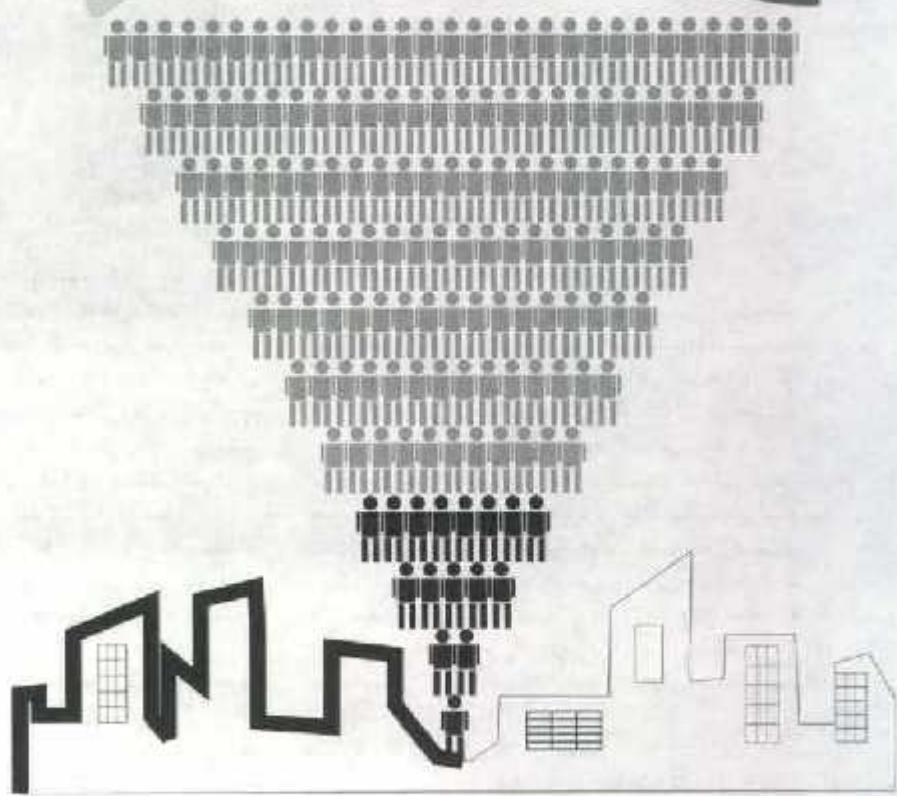
اصل قضیه تشکیل شوراهای اسلامی شهر، فراخواندن شهرنشینان به مشارکت در امور شهر خود و به حساب آوردن مردمان شهرنشین به عنوان «شهروند» است. می‌دانیم که از عمر مدیریت نمایندگان مردم در شهرها دیرزمانی نمی‌گذرد و تا رسیدن به آنجا که انتظار داشته باشیم در مورد هر پروژه و طرح شهری از شهروندان نظرخواهی شود و آنان نیز مشارکت خود را مؤثر بدانند، راه درازی در پیش داریم. اما به اعتراف همه - چه آنان که صاحب ثوابهای مدیریت مشارکتی هستند و چه آنان که درگیری هرروزه‌شان، خدمات‌رسانی به شهروندان است - آنچه که آسفتگی شهرهای ما را به سامان خواهد رساند چیزی جز «مشارکت شهروندان در امور شهر» نیست. مدیران شهری ما دیر یا زود باید به این باور برسند و در صدد کشف راهکارهای عملی برای تحقق و استفاده از این مشارکت باشند.

بحث این شماره ماهنامه شهردار بهار در پی احساس این ضرورت در قالب میزگردی عرضه می‌شود. شرکت کنندگان در این میزگرد عبارت‌اند از:

- کمال اطهاری، اقتصاددان.

- محمدحسن شهیدی، کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای.

- نوروز پویه، استاد دانشگاه هرمزگان و شهردار میناب.

مترمربع بگیریم یا ۱۰۰ مترمربع. این ضوابط علاوه بر ذکر مقررات طرح، دریافت ما را از شهروندان نشان می‌دهد. اگر این متوسط ۳۰۰ مترمربع در نظر گرفته شوند، گویی شهروندی که در ۱۳۰ مترمربعی زندگی می‌کند دیگر از نظر ما شهروند محسوب نمی‌شود. به طور کلی می‌خواهیم بگویم تصمیماتی که سیستم برنامه‌ریزی شهری می‌گیرد بر حقوق اجتماعی شهروندان تأثیر می‌گذارد.

بر همین اساس باید گفت برای اینکه حقوق اجتماعی شهروندان بر اساس نیازهای آنان محقق شود حتی در برنامه‌ریزیها، باید مردم به نحوی در شهر خود و تصمیم‌گیری برای آن مشارکت داشته باشند. شکل رایج و سنجیده این مشارکت، وجود شوراهاست

کمال اطهاری: در ادبیات رایج، سه حق برای شهروندان شناخته شده است: حقوق سیاسی، حقوق اجتماعی و حقوق صنفی - اقتصادی. تفکیک این سه بسیار مهم است تا ما بتوانیم در سایه این تفکیک نسوع مشارکت و وظایف را بشناسیم. آنچه در اینجا مدنظر ماست، حقوق اجتماعی است که از مقولاتی مانند تأمین اجتماعی تا حقوق شهروندی را در چارچوب روابط شهری در بر می‌گیرد.

برای اینکه بحث را ملموس‌تر پیش ببریم وارد بحث برنامه‌ریزی می‌شویم. ضوابط و مقررات تعریف شده در انواع طرحها و برنامه‌های شهری، بیشترین تأثیر را بر حقوق شهروندی دارد. خیلی فرق می‌کند که ما متوسط قطعه‌بندی را در شهری مثل تهران ۳۰۰

سوروش پویه

که امکان مشارکت مستقیم مردم را فراهم می‌کند.

نکته مهم دیگری که در تکمیل نکته قبل می‌خواهم بگویم مشارکت مردم در برنامه‌ریزی است. برنامه‌ریز در کشور ما همواره دچار دو نوع آفت بوده است: آفت سیاست‌زدگی و آفت فن‌زدگی. برنامه‌ریزی در فراز و نشیب حوادث اجتماعی دچار یکی از این دو آفت بوده است. اخیراً هم دیده می‌شود که ما از برنامه‌ریزی، بیشتر تعریفی فن‌سالارانه داریم. در حالی که ما باید به سمت مشارکت در برنامه‌ریزی برویم و این سطح از مشارکت را قبول کنیم.

محمد حسن شهیدی: آقای اظهاری بعضی مطالب مفید در باره تحقق دیدگاه مشارکتی در برنامه‌ریزی از منظر حقوق شهروندی را بحث کردند من می‌خواهم مسئله را از جنبه دیگری طرح کنم.

در مفهوم شهروندی در واقع دو عنصر «حق» و «تکلیف» دیده می‌شود. یعنی وقتی انسانی در یک محیط اجتماعی زندگی کرد، از فرد به شهروند تبدیل می‌شود و این یعنی هم تکلیف برگردن دارد و هم از مجموعه‌ای که در آن زندگی می‌کند حقی دارد این دو وجه در ذات این کلمه است و یا انکار یکی از این وجه از بار دیگری کم نمی‌شود. البته متأسفانه در اکثر مدیریتهای قبلی ما این رابطه دو طرفه دیده نشده است. بیشتر اوقات شهروندان فقط مکلف بوده‌اند و در واقع شهروندی یک رابطه یک طرفه و بدآموز بوده است. به شهروندان بیشتر آزاری نگاه می‌شده است. در حالی که افرادی که در شهر یا هر اجتماع زندگی می‌کنند «شهروند» هستند. شخصیت دارند، هم حق و هم تکلیف دارند و به این ترتیب سازمانی هم که پشتیبان این شهروندی است، خود به خود وارد این رابطه دو طرفه می‌شود یعنی هم حق دارد و هم تکلیف. اگر مفهوم شهروندی و وجودی را که برش مردم نپذیریم، ممکن است حتی در نمایندگان مردم یعنی شوراهای تدریجاً رابطه یک طرفه پذیرفته شود، یعنی درهای شورا به روی مردم بسته شود و رابطه آنان با

مردم دچار مشکل شود.

بنابراین اگر بپذیریم که حق و تکلیف هر دو جزء ذاتی شهروندی است، نمی‌توانیم مشارکت را نادیده بگیریم. رابطه مشارکت با شهروندی یک رابطه جدایی ناپذیر است و همان طور که شهروندی ذاتی جامعه انسانی است، مشارکت هم جزء ذات جامعه انسانی است. این هر دو با هم قشر تعین می‌شوند و با هم نیز تعین می‌شوند. به این ترتیب به خوبی ببینیم که سانی منطقی قضیه چنان محکم است که حتی می‌توان گفت اجتناب‌ناپذیر است. مشارکت مدنی پایانی ندارد. می‌تواند در یک جامعه تعمیق بیشتری پیدا کند و در واقع این وظیفه هر کس بخصوص مدیران است که برای تعمیق طبیعی این مشارکت، سرعت لازم را به آن بدهند. البته باید توجه داشت که زمان اجتماعی در این میان بسیار مهم است. یعنی تغییر سانی و ارزشها در وجدان عمومی مردم در جهت مشارکت.

مشارکت تا کجا؟

محمد حسن شهیدی: جوهر و روابط مشارکت مدنی را قانون شخص می‌کند مشارکت می‌تواند از آنچه من به عنوان یک شهروند از جامعه می‌خواهم، یعنی از شکل‌گیری هدفها و سیاستها شروع شود. شهروندان امکانات و محدودیتها را نیز می‌توانند با مشارکت خود تعریف کنند. در مجموع می‌توان گفت گام اول در مشارکت، مشارکت در هدفگذاری و سیاستگذاری است. گام دوم نیز مشارکت در برنامه‌ریزی است که آقای اظهاری بحث کردند. برنامه‌ریزی که سیاست‌زده و فن‌آلوده نشود. در اینجا برنامه‌ریز سازوی جامعه مدنی، تمهید به مردم، پیوند دهنده منافع مردم با منافع جامعه خواهد بود و نهایتاً سومین گام نظارت است.

اگر نظارت را از مشارکت حذف کنیم، ناقص می‌شود. البته باید خاطر نشان کنم که منظور از نظارت در اینجا هدایت است. نظارت مردم، نظارت هدایتی است چرا که خود مردم هدفگذاری کرده‌اند.

اگر مردم رابطه و اعتمادی به مدیران خود نداشته باشند کمتر خود را درگیر مسائل شهری می‌کنند. ایجاد این حسن اعتماد میسر نمی‌شود مگر با جلب توجه مردم به طرف شهرداری. اگر مردم مدیر شهر خود را نشناسند و رابطه با او نداشته باشند، حسن اعتمادی به وجود نمی‌آید. پس باید در گام اول مدیران به سمت شهروندان بروند تا این رابطه ایجاد شود. این جان کلام است. بحثهای اجرایی، بحثهای بعدی است

داده می‌شود و از آنان نظر می‌خواهند، اینها همه یعنی دخالت دادن شهروندان در مطالعات، اجرا و حتی در هدفگذاری و سیاستگذاری. خواهش ما از دوستان این است که از این پس، بحثهای اجرایی تر را مطرح کنیم.

کمال اطهاری: قبل از اینکه به بحثهای اجرایی تر بپردازیم اجازه بدهید نکته‌ای را در مورد میزان و نحوه مشارکت مطرح کنیم. در مورد میزان و نحوه مشارکت شهروندان در امور شهر دو دیدگاه وجود دارد: یکی دیدگاه کمینه‌گرا (Minimalistic) و دوم دیدگاه بیشینه‌گرا (Maximalistic).

در دیدگاه بیشینه‌گرا، تمام وظایفی که دولت مرکزی در یک جامعه دارد، در محدوده یک شهر به شورای شهر و تشکیلات ناخلف شهر نسبت داده می‌شود. این دیدگاه، شورای شهر را دارای این قابلیت می‌داند که وظایف دولت را در محدوده یک شهر به عهده بگیرد. برعکس در دیدگاه کمینه‌گرا مسائل شهر به مسائلی در حد خدمات شهری تقلیل می‌یابد و به همین میزان مشارکت نیز در همین سطح تعریف می‌شود.

در این میان بهتر این است که حوزه مشارکت شهروندان در شهر تعریف شود. در نقد دیدگاه بیشینه‌گرا باید گفت که یک شهر نمی‌تواند حوزه اختیارات یک دولت مرکزی را تمام و کمال به عهده بگیرد. برخی از هدفگذاریها، برنامه‌ریزیها، نظارتها به کل جامعه مدنی برمی‌گردد و تلقی ما از شوراها اگر تلقی دولت - شهر باشد، به چند دلیل خلاف تجربه اساسی جامعه عمل کرد داریم: اولاً به این دلیل که امکان عملی تحقق چنین دولت - شهری وجود ندارد. ثانیاً هیچ شهری توان و استقلال اقتصادی، امنیتی و فرهنگی - اجتماعی پذیرش تمام وجه جامعه کل را ندارد.

از سوی دیگر رویکرد کمینه‌گرا هم کافی نیست چون مسائل شهری یونانی اساسی یا مسائل فرهنگی، اقتصادی و قابلیت‌های توسعه دارد. بنابراین ما باید جدی از این دو رویکرد، چارچوب

ماهنامه شهرداریها: اگر بخواهیم برخی بحثهای را که مطرح شد مرور کنیم باید گفت که برخی مباحث پایه‌ای در مفهوم شهروندی و چشم‌اندازی که می‌توان به آن نگاه کرد بیان شد. شهروندی از دیدگاه حقوقی بحث شد و اینکه شهروندی تا چه حد می‌تواند در برنامه‌ریزی تأثیرگذار باشد و تا چه حد می‌تواند مکانیزمی قوی در جلوگیری از دچار شدن به برخی آفتهایی باشد که برنامه‌ریزان در نوسانات اجتماعی با آن روبرو هستند. در نظر گرفتن مشارکت در تمام مراحل برنامه‌ریزی به برنامه‌ریزان کمک می‌کند که واقع بین‌تر باشند و فن زده یا سیاست زده نشوند.

بحث مهم دیگری که مطرح شد، در نظر گرفتن دو وجه مهم شهروندی و مشارکت یعنی حق و تکلیف است. به درستی بیان شد که باید در تصمیمات و اقدامات هر دو جنبه را دید و این در شرایطی است که برنامه‌ریزیهای ما از جهت غفلت از یکی از این دو جنبه آسیبهای بسیار دیده است. نوسازیهای سریع و شتابزده بدون جلب مشارکت مردم، در واقع ایجاد حق بدون در نظر گرفتن تکلیف است که در این صورت تکلیف را در ذهن مردم کم رنگ کرده‌ایم. از سوی دیگر، در نظر گرفتن تکالیف متنوع و متعدد به شکل دستوری، در نظر نگرفتن حقوق شهروندان است. اینکه در فرآیند هدفگذاری، سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت، نقش و سهم مردم تا چه حد است نیز مطرح کردید که در همه این مراحل شهروندان و مشارکت آنان نقشی جدی دارد. شوراها، شهر و مدیریتهای دیگر شهر باید توجه کنند که در تمام این مراحل می‌توانند از مشارکت شهروندان به خوبی استفاده کنند. در همین تجربه کوتاه مدتی که شهرها بنا بر روی کار آمدن شوراها دارند، نمونه‌های بسیار جالبی از جلب مشارکت‌کنندگانی شهروندان دیده می‌شود. وقتی در مطالعات محلی، شناسایی منابع درآمدی، بر آوردها از نیروهای جوان بدون چشمداشت مادی در شهری انجام می‌شود و یا در شهر کوچک دیگری به شکل رودر رو، نکات فنی هر پروژه برای مردم توضیح

مشارکتی را که به حقوق اجتماعی و شهروندی نزدیک باشد، برای شهروندانی که در یک شهر زندگی می کنند ترسیم کنیم.

در حال حاضر دیده می شود که دستگاههای اجرایی ما دیدگاه کمیته گرا دارند و شوراهای شهر نیز به دیدگاه پیشینه گرا تعالی دارند. در صورتی که باید دیدگاهی پیدا کنیم و روشی را بیابیم که آتشی دهنده نیازهای عمده جامعه باشد. در تصویب یک طرح جامع باید هم نظرات شورای شهر در دل طرح قرار گیرد و هم طرح بین نیازهای گوناگون و گاه متضاد جامعه و فائق ایجاد کند. در خواستههای مجزا اغلب در تضاد یا یکدیگر قرار می گیرند و می توانند باعث تخریب جامعه شوند. با چنین دیدگاهی است که می گوئیم برای تعریف میزان و نحوه مشارکت، باید نقش شوراها و جایگاه آنها را در نظر گرفته و ترکیب خاصی را بین فعالیتهای شهر از نظر نیازها و اولویت آنها ایجاد کنیم. من فکر می کنم در اینجا باید به نوعی کثرت در وحدت و وحدت در کثرت ایجاد شود، یعنی برای ایجاد حد

که وجود داشت این بود که نیروهای تحت اختیار شهر داری، توانایی علمی خاصی نداشتند که بشود از آنان به عنوان نیروی فکری استفاده کرد و پروژههایی را در زمینههای مختلف در شهر پیش برد. این نکته را همیشه یاد کردیم که هر قسمت از کار شهر داری را که در نظر بگیریم، برای انجام آن به نوعی به دستن خاصی در زمینه مورد نظر نیاز داریم. جمع آوری زباله، گرچه بحث ساده ای است اما چون بحث تفکیک، مکان بانی و برنامه ریزی برای جمع آوری آن مطرح می شود نیاز به تخصص و مطالعه دارد. همچنین مسواری مثل فضای سبز یا پروژههای اجرایی دیگر شهر داری.

از مسووی دیگر در صورتی که می خواستیم به منابع خود شهر داری اکتفا کنیم، از نظر گر فنر مجوز استخدام کارشناس مشکل داشتیم، چرا که شهر داریها بر حسب درجه بندی خاص نتوانستند از نیروهای خاصی استفاده کنند در چنین شرایطی بهتر دیدیم که از

استفاده از مشارکت مردم یعنی پاسخ به محدودیتها؛ محدودیتها و مشکلاتی که شهرداریها در نقاط مختلف کشور با آن روبرو هستند و مهمترین این مشکلات، کمبود یا نبود نیروی متخصص است. تجربه میناب نشان می دهد که جلب مشارکت مردم می تواند شهرداریها را از جنبه تأمین منابع انسانی تا حدود زیادی بی نیاز سازد.

تعادل در مشارکت بین نیازهای متکثر مردم وحدت ایجاد کنیم و بر اساس اولویتها به همه نیازها نیز پاسخ بگوئیم. در غیر این صورت یعنی در صورت پذیرفتن یکی از دیدگاههای پیشینه گرا یا کمیته گرا، کارآمدی و زندگی لازم و ضروری برای مشارکت را از جامعه شهری و از شوراها گرفته ایم.

بنابراین یکی از اقدامات مهم در جهت کارآمدی مشارکت از کاتال شوراها تعریف رابطه شوراهای شهر با رده های بالا و پایین خود است. باید سطوح مختلف مدیریت در یک تشکیلات تعریف شود تا بتوان در چارچوب مدیریتی صحیح، کارآمدی را از طریق جلب مشارکت شهروندان در جذب و صرف منابع افزایش داد.

یک تجربه عملی

نوروز پویه ضمن اینکه بانکاتی که دوستان مطرح کردند موافقت می خواهم تمام بحثهای نظری در باب مشارکت را از طریق یک تجربه عملی که در شهر میناب از شهرهای استان هرمزگان داشته ام، برایتان بگویم.

رهائی که من به عنوان شهر داری میناب انتخاب شدم، مشکل اصلی

توان نیروی جوان شهر میناب استفاده کنیم و از این رو جلسات مختلفی را با جوانانی تشکیل دادیم که هر کدام در رشته خاصی تحصیلی می کردند و توانستیم آنان را قانع کنیم که بخشی از وقت خود را به شهر داری و امور شهر خود اختصاص دهند.

مستلای مرکز از جوانان تشکیل شد به نام «سازمانسازی شهر میناب» که کمیته های مختلفی داشت. کمیته زیست محیطی، کمیته هنر - شهر سازی، کمیته بهداشت، کمیته حقوقی و... این کار، نه از تئوری شهر داری استفاده کرد و نه هزینه های بر شهر داری تحمیل کرد. از طرفی ماسا برای پیشبرد مسواری از کارهایناز به حمایت مردمی داشتیم، چه بهتر که ۷۰-۶۰ نفر کارشناس جوان را به همکاری بگیریم که هر کدام با خانواده ها و دوستانی از تمام داشتند و می توانستند زبان گویای شهر داری باشند و در واقع هم کمک فکری به شهر داری می کردند و هم تبلیغ کارهای شهر داری در جهت آشنایی شهروندان با شهر داری بود.

البته مشکلاتی هم وجود داشت از جمله اینکه برای جمع کردن این فکر از یاد جاگناه قانونی می ساختیم. این افراد بدون هیچ ارتباطی

اندازی باید در قسمتهای مختلف وارد می شدند و نه تنها در برنامہ برپهها و پشتیبانیهای فکری که گاه در اجرا هم به کمک آنان نیاز داشتیم، اگر به عنوان مثال می خواستیم در اجزای فضای سبز کمک فکری کمیته فضای سبز استفاده کنیم باید همکاری پرستل شهرداری را نیز با آنان جلب می کردیم.

ما باید نقطه اتصالی بین داخل و خارج شهرداری پیدا می کردیم تا مورد توییح دستگاههای کنترل کننده شهرداری قرار نگیریم، از نظر اینکه افراد غیر مسئول از امکانات شهرداری استفاده کنند و با در مسائل شهری دخالت کنند، همان طور که چند باری هم مورد بازخواست قرار گرفتیم، در صورتی که جریان برعکس بود یعنی ما از فکس و امکانات این نیروها برای پیشبرد کار شهرداری استفاده می کردیم.

خوشبختانه در ادامه کار توانستیم جایگاه قانونی همکاران جوان را در قالب کمیتههای تخصصی شورای شهر مشخص کنیم؛ همان

مالی آنان را نیز جلب کنیم. ما در هر پروژه ای یک مرحله تحقیقات، مطالعات و تبلیغات داریم و بعد وارد اجرا می شویم. در واقع هدف این است که شهروندان را نظر فکری به جایی برساند که بخواهیم در رفتار آنها با آنان برتیم بدون اینکه نیازی به برخورد باشد.

ماهنامه شهرداریها: بسیار جالب است که چنین تجربه ای به تحقیق پیوسته است. در واقع شهردار محترم میناب با بیان یک تجربه عملی به ما نشان دادند که می توان از مشارکت گروههای مختلف شهروندان استفاده کرد و در وهله اول برای پوشاندن محدودیتهای شهرداریها، در یک جمع بندی کلی استفاده از مشارکت مردم یعنی پاسخ به محدودیتهای محدودیتهای و مشکلاتی که شهرداریها در نقاط مختلف کشور با آن روبرو هستند و مهمترین این مشکلات، کمبود یا نبود نیروی متخصص است. تجربه میناب نشان می دهد که جلب مشارکت مردم می تواند شهرداریها را از جنبه تأمین منابع انسانی تا حدود زیادی بی نیاز سازد.

کمال اظهاری

یکی از اقدامات مهم در جهت کارآمدی مشارکت از کانال شوراهای تعریف رابطه شوراهای شهر باردهای بالا و پایین خود است. باید سطوح مختلف مدیریت در یک تشکیلات تعریف شود تا بتوان در چارچوب مدیریتی صحیح، کارآمدی را از طریق جلب مشارکت شهروندان در جذب و صرف منافع افزایش داد

مطلب دوم که در ضمن این تجربه به دست آمده، صرفه جویی در هزینه و صرف انرژی است. با استفاده از مشارکت شهروندان می توان با صرف انرژی، زمان، هزینه و امکانات کمتر، کارهای بسیاری در شهر انجام داد.

مطلب مهم دیگری که اشاره شد این است که شهرداری برای بسیاری از فعالیتهای خود نیاز به حمایت شهروندان دارد. به همین جهت باید حرکتی اساسی در جهت تصحیح تصور مردم، آگاهسازی آنان و معرفی فعالیتهای گاه طاقت فرسای شهرداری صورت بگیرد. به عبارتی دیگر باید یک جریان فرهنگ سازی قوی برای جلب مشارکت مردم ایجاد شود و این فرهنگ مشارکت از طریق مکانیزمهای اشاره شده و طرق دیگری که بر حسب مناطق مختلف ممکن است متفاوت و متنوع باشد اعمال گردد.

نکته آخر که در جمع بندی بحثهای مطرح شده باید گفته شود این است که با کمی تیر هوشی و توجه به برخی ظرایف می توان مجاری قانونی لازم را برای استفاده از مشارکت مردم پیدا کرد. نباید برخی اقدامات مفید را به دلیل اینکه متن صریح قانون در باره

طور که ما در شورای شهر می توانستیم از فکر مشاور در زمینه های مختلف استفاده کنیم. البته همان طور که گفتیم اغلب به ما گفته می شد که شما امکانات شهرداری را در اختیار افراد خارج از مجموعه گذاشته اید، در حالی که این امکاناتی که مورد انتقاد بود فقط در حد یک میز و صندلی بود و حتی لوازم التحریر هم، تیراز یا هزینه های جانبی طرحها را خود نیروهای داوطلب تأمین می کردند. بنابراین ما نه تنها هزینه نمی کردیم بلکه از امکانات مالی این افراد نیز استفاده می کردیم.

در هر حال با همه مشکلات، این افراد اکنون به صورت گروهی و به عنوان زیر مجموعه کمیتههای تخصصی شورای شهر در حال پیشبرد بسیاری از پروژه ها در شهر هستند.

به عنوان مثال هم اکنون کمیته محیط زیست و خانلای پروژه ای را در دستور کار دارد که هم کارهای اجرایی و هم تبلیغی را شامل می شود. بخش مهمی از چنین کارهایی جنبه تبلیغی دارد و در واقع جلب همکاری و پذیرش اقتضای مختلف شهروندان است. ما توانستیم با آگاه سازی و اطلاع رسانی به شهروندان حتی کمک

آنها اظهار نظری نکرده است، مسکوت گذاشت.

مشارکت پذیری

محمد حسن شهیدی: من از ماهنامه شهرداریها بسیار سیاسی‌نگارم از اینکه تلاش کردند نظر و عمل را در کنار هم قرار دهند. باید بگویم چنین کاری برای من بسیار آموزنده است که در عمل با امکانات و محدودیتهایی که دیگران تجربه کرده‌اند آشنا شدم. یک بحث مهم این است که آیا زمینه‌ها و بسترهای مناسب برای استفاده از مشارکت مردم در شهرها فراهم شده است؟ آیا به تعبیر شما پذیرش اجتماعی مشارکت از هر نظر بویژه از جنبه مدیریتی فراهم شده است؟

دو سه نکته را باید اشاره کنم: یک مطلب اینکه نظام شورایی در واقع یک روش است و روش هم از ماهیت پدیده ریشه می‌گیرد. بنابراین باید به عنوان یک روش مدیریتی، کاملاً در هرم مدیریتی جامعه جایفتد.

نکته دوم اینکه مشارکت‌پذیری بی‌تردید در مردم نیرومند است. اگر احساس می‌شود که مردم از مشارکت می‌گریزند، در واقع از نوعی مشارکت ناصحیح می‌گریزند که از آنان خواسته می‌شود. باید دید مشکل در کجاست، من فکر می‌کنم مدیران ما برای پذیرش مشارکت شهروندان در مدیریت خود، جهاد اکبری در پیش دارند؛ در اینکه در قلمروهای مختلف عرصه مدیریتی (از تصمیم‌گیری تا تصمیم‌سازی، نظارت و اجرا) خود را محور ببینند. نباید شهردار یا شورایی احساس کند که می‌تواند همه کارها را خودش انجام دهد. پس اصل اساس این است که در مدیران ما در جهت پذیرش مشارکت مردم تغییر نگرش ایجاد شود. از سوی دیگر مردم هم باید حق و تکلیف خود را بدانند. به نظر من الگوهای مشارکت‌پذیری در سیستم مدیریت شهری ما دچار مسئله است و تجربه میناب و تجارب بسیار دیگر که در مدت اخیر صورت گرفته است نشان می‌دهد که مردم ما چقدر از طراحی یک مشارکت

دوست استقبال می‌کنند. وقتی شهروندان احساس کنند انسان هستند نه ابزار، مشارکت می‌کنند.

مطلب دیگری که می‌خواهم تأکید کنم این است که در الگوسازی برای مشارکت باید تأمل کرد. باید تجارب را جمع کنیم، هم در داخل و هم در خارج و براساس ویژگیهای فرهنگی خود کار کنیم، البته بسیار با احتیاط. ما مسیری طولانی در پیش داریم و باید بیش از هر چیز ذهن خود را از دغدغه‌های کوتاه‌مدت رها کنیم. اکنون در بسیاری از شوراها و شهرداریها منبع درآمد تکراری اصلی است و این بساعت می‌شود که از ویژگی مردمی خود قاصده بگیرند. در صورتی که اگر نگرانی مایشتر قلمرو هزینه باشد، بیشتر به مردم تکیه خواهیم کرد. در مدیریت هزینه است که شهروندی را قبول خواهیم کرد و با شهروندان و نیازهای آنان صادق خواهیم بود. باید مؤکداً اشاره کنم که هر جا مدیران صادقانه با مردم برخورد کرده‌اند، نیروی آنان را پشت سر خود داشته‌اند. در این میان شناخت مستقیم خیلی مهم است. حضور مستقیم با مردم و در میان مردم به وجود آوردن شناختی مستقیم است.

البته باید قبول کنیم که شناخت مستقیمی که اشاره شد، در یک زنجیره شورایی، از شورایی محلات شروع می‌شود و ما اکنون این امکان را در مدیریت شهری نداریم و بنابراین باید بدانیم که راه مشکلی در مشارکت واقعی و ملموس در پیش داریم. اکنون حدود ۲۵ درصد شبکه در شهرها، شبکه‌های محلی است، همین کوچه‌های ۱۰-۱۲ متری و حتی ۸ متری و همینها هم بیشترین هزینه را به شهرداری تحمیل می‌کنند. اگر مردم این اختیار را داشته باشند که کوچه خود را براساس برخی ضوابط ساماندهی کنند هزینه‌های بسیاری در کل شبکه کم خواهد شد.

کمال اظهاری: من خواستم در پایان بحث نکته‌ای را اضافه کنم و آن اینکه با پذیرش مشارکت شهروندان یک نوع رابطه اجتماعی خاص ایجاد می‌شود که فضا و روش خاص خود را نیز

اکنون حدود ۲۵ درصد شبکه در شهرها، شبکه‌های محلی است، همین کوچه‌های ۱۰-۱۲ متری و حتی ۸ متری و همینها هم بیشترین هزینه را به شهرداری تحمیل می‌کنند. اگر مردم این اختیار را داشته باشند که کوچه خود را براساس برخی ضوابط ساماندهی کنند هزینه‌های بسیاری در کل شبکه کم خواهد شد

باید حرکتی اساسی در جهت تصحیح تصور مردم، آگاهسازی آنان و معرفی فعالیتهای گاه طاقت‌فرسای شهرداری صورت بگیرد

محمد حسن شهیدی

بنابر این اگر بپذیریم که حق و تکلیف هر دو جزء ذاتی شهروندی است، نمی توانیم مشارکت را نادیده بگیریم. رابطه مشارکت با شهروندی یک رابطه جدایی ناپذیر است و همان طور که شهروندی ذاتی جامعه انسانی است، مشارکت هم جزء ذات جامعه انسانی است. این هر دو با هم قدر تمند می شوند و با هم نیز تعطیل می شوند

- ۱- حقوق اجتماعی شهروند موافق است.
- ۲- به همین دلیل برای تحقق حقوق اجتماعی شهروندان بر اساسی نیازهای آنان، مردم باید در برنامه ریزیها و تصمیم برای شهر خود مشارکت داشته باشند.
- ۳- در شهروندی باید رابطه دو طرفه حق و تکلیف دیده شود و به همین دلیل رابطه مشارکت با شهروندی رابطه جدایی ناپذیر است.
- ۴- مشارکت یعنی مشارکت در هدفگذاری، برنامه ریزی، اجرا و نظارت.
- ۵- استفاده از مشارکت مردم یعنی رفع محدودیتها و مشکلات شهروند.
- ۶- جلب مشارکت مردم، شهر داریها از جهت تأمین منابع انسانی خود کلامی سازد.
- ۷- با استفاده از مشارکت شهروندان می توان با صرف انرژی، زمان، هزینه و امکانات کمتر، کارهای بیشتری در شهر انجام داد.
- ۸- مشارکت مردم یعنی درگیری مستقیم آنان با مسائل شهر و این به معنی تصحیح تصویر مردم از شهر داری نیز هست.
- ۹- استفاده از مشارکت شهروندان باید به عنوان یک روش در هر مدیریت، جامعه کاملاً جایگزین.
- ۱۰- برای پذیرش مشارکت در مدیران باید تغییر نگرش اساسی صورت گیرد.
- ۱۱- مشارکت شهروندان ایجاد حس اعتماد نسبت به مدیران شهری در آنان است. مدیران شهری نیز باید با ایجاد رابطه مستقیم با مردم این حس را تقویت کنند.
- ۱۲- ...
- مافنامه شهر داریها از شرکت صاحب نظران در این میرگرد سیاست گذار است

می طلبد و باید این فضا را ایجاد کرد. کمک به تشکیل سازمانهای غیردولتی (NGOs) و تشکیلات محلی (CBOs)، ایجاد صندوقهای اعتباری محلی و استفاده از آنها در امور خدمات شهری می تواند از جمله پیشنهاد های جدی باشد. کمک به هر یک از این طرحها و تشکیلات می تواند سرعت تبدیل به مشارکت شهروندان برای حل مسائل شهری شود.

نوروز یویه: فکر می کنم نتیجه کاری که در میناب صورت گرفت، ایجاد حس اعتماد مدیران شهری یا شهروندان بود. اگر مردم رابطه و اعتمادی به مدیران خود نداشته باشند کمتر خود را درگیر مسائل شهری می کنند. ایجاد این حس اعتماد میسر نمی شود مگر با جلب توجه مردم به طرف شهرداری. اگر مردم مدیر شهر خود را شناسند و رابطه با او نداشته باشند حس اعتمادی به وجود نمی آید پس باید در گام اول مدیران به سمت شهروندان بروند تا این رابطه ایجاد شود. این جان کلام است. بحثهای اجرایی، بحثهای بعدی است.

دردی کار آمدن شوراهای پیش از هر چیزی به معنی تحقق مشارکت مردم در سر نوشت اجتماعی خود است. اما مشارکتی که شوراهای تلموز آن هستند نباید با انتخاب اعضای شورای اسلامی شهر به پایان رسد. هر چه که در برنامه های که مدیران شهری بخوانند در شهر اجرا کنند، بدون همکاری شهروندان و شرکت فعال آنان میسر نمی شود و به همین دلیل است که نمی توان از هیچ فعالیتی در شهر داریها سخن گفت مگر آنکه نقش مردم شهروندان مشارک های دیگر.

در میرگردی که از نظر خوانندگان گذشت بحثهایی در زمینه مدنی نظری مشارکت شهروندان و نمونه های عینی از جلب مشارکت گروههایی از شهروندان مطرح گردیده به عنوان نتیجه بحثهای مطرح شده می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- تصمیماتی که سیستم برنامه ریزی شهری می گیرد

درآمدی بر

آموزش کارکنان شهرداری

فصل الله خاشمی

ساعات اداری تشکیل و برتیبی داده شود که در هر روز از هفته، یک یا دو گروه از کارکنان برنامه آموزشی داشته باشند تا بتوان از امکانات مکان و وسایل و تجهیزات آموزشی حداکثر استفاده را نمود.

برنامه‌های آموزشی می‌تواند یکساله یا دونداله تنظیم و در پایان مدت تجدید گردد. ممکن است بعضی از مواد آموزشی استمرار داشته و یا به عنوان آموزش‌های اجباری تعیین و مقرر گردد.

محتوای برنامه‌های آموزشی

در یکی از منابع معتبر مدیریت شهرداری (۱)، محتوای برنامه آموزشی در شهرداری‌ها بر حسب اولویت و اهمیت به قرار زیر رده‌بندی و پیشنهاد شده است:

۱- آموزش کارکنان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی که بهتر است اجباری نیز باشد. همچنین آموزش داوطلبان و نیروهای مردمی که در موارد اضطراری کمک و همکاری می‌کنند.

۲- آموزش کارکنانی که با شهروندان و ارباب رجوع در ارتباط هستند، اعم از ارتباط حضوری یا تلفنی، از لحاظ کیفیت برخورد و راهنمایی و انجام مراجعات و خواسته‌های قانونی آنان.

۳- کارمندانی که عهده‌دار مشاغل علمی، فنی و تخصصی هستند ضروری است که برای بالابردن سطح اطلاعات و مهارت خود تمرین و یا یک‌بگر تبادل نظر کنند و یا فرد متخصصی از خارج از شهرداری برای آموزش آنان دعوت شود، یا اینکه برای گذراندن دوره‌های آموزشی تکمیلی چند ساعت در هفته به مراجع علمی و آموزشی معرفی شوند.

۴- مدیران و کارکنان عهده‌دار مشاغل اداری و فنی.

۵- سرپرست‌های واحدهای اجرایی و عملیاتی (کسانی که در رده‌بندی و سلسله مراتب اداری به‌داز مدیران قرار دارند).

۶- کارمندان دفتری و خدماتی.

۷- کارمندیانی که با تهیه پیش‌نویس نامه و پرونده‌ها سروکار دارند.

اولین کسی که وظیفه آموزش کارکنان شهرداری را به عهده دارد شخص شهردار است، همان‌طور که یکی از وظایف بسیار با اهمیت هر مدیر آموزش کارکنان زیردست و تأمین مویجات رشد و ارتقای کارایی آنان از سوی دیگر است تا بتوانند به تناسب استعدادی که دارند و کوششی که به عمل می‌آورند مشاغل بالاتری را احراز کنند. کارمند یک مؤسسه زمانی به مؤسسه‌ای که در آن کار می‌کند علاقمند می‌شود و حاضر است سادقانه و صمیمانه خدمت کند که احساس نماید همواره آینده روشنتری در انتظار اوست و می‌تواند پیوسته خدمت مؤثرتر و بالاتری را به عهده گیرد و از حقوق و مزایای بیشتری برخوردار گردد.

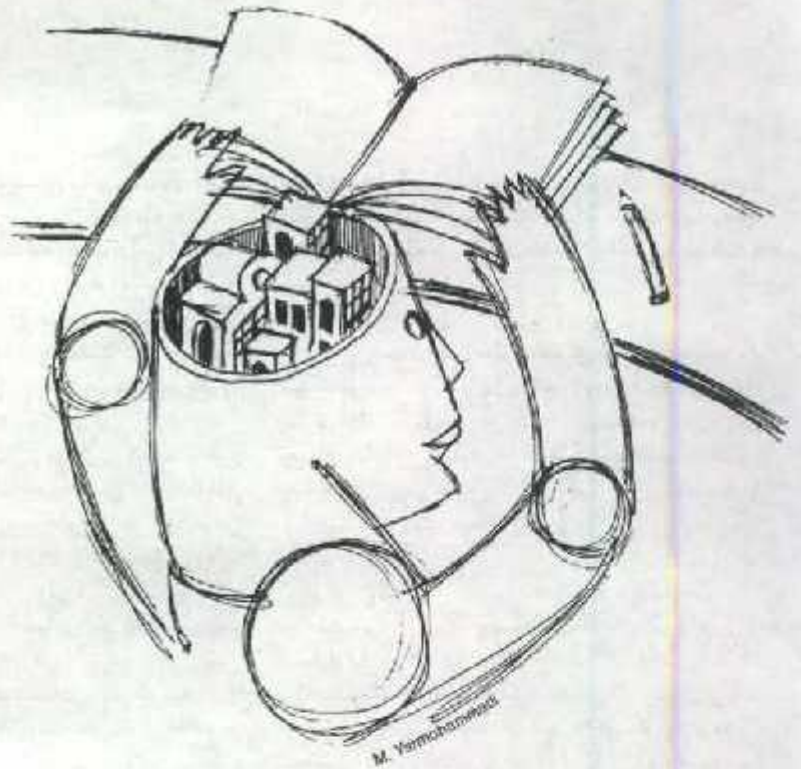
علاوه بر شهرداران و مدیران واحدهای تابعه و وابسته به شهرداری، نهادهای مراجع دیگری نیز در مورد آموزش کارکنان شهرداری‌ها، مسئولیتها و وظایفی به عهده دارند و در مجموع، تنابیر و روشنی‌های در این زمینه باید به کار گرفته شود که در این نوشتار درباره مهمترین آنها بحث خواهد شد.

فراهم کردن امکانات آموزشی در شهرداری

شهردار موظف است مراقبت به عمل آورد تا شهرداری همواره دارای یک برنامه آموزشی مدون و مستمر برای کارکنان خود باشد و فرد مسئولی را نیز برای پیگیری و اجرای آن تعیین کند. در شهرداری‌های متوسط و بزرگ ممکن است یک نفر به عنوان مسئول آموزش تعیین گردد و یک یا دو اطاق برای محل تشکیل کلاسها و سمینارهای آموزشی تعیین شوند اما در شهرداری‌های کوچکتر این وظیفه به عنوان یک کار جنبی و یا حفظ سمت به عهده یکی از کارمندان ارشد و علاقمند به امر آموزش محول گردد. در شهرداری‌های خیلی بزرگ و مناطق شهری، علاوه بر واحد آموزش مرکزی، ممکن است در هر یک از مناطق یا در هر یک از سازمانهای تابعه و وابسته نیز یک نفر به عنوان مسئول آموزش تعیین و یا این وظیفه به یک نفر از مسئولان واحد شرایط واحدهای ذی‌ربط واگذار شود. بهتر است کلاسهای آموزشی عصرها و بعد از

کمبود نیروی انسانی متخصص و ضعف کیفیت نیروی انسانی شاغل در شهرداری‌ها، همیشه یکی از معضلات شهرداری‌های کشور بوده و هست. این مشکل دوراه حل دارد که باید به طور توأم مدنظر قرار گیرند. راه حل اول، ارتقای شرایط و سطح تخصص لازم برای کارکنان تازه وارد شهرداری‌هاست و راه حل دوم، ارتقای کیفیت شاغلان فعلی شهرداری‌ها از طریق آموزشهای ضمن خدمت است.

مقاله زیر ضرورت آموزش کارکنان شهرداری و روشهای رایج را به صورت مقدماتی مطرح کرده است.

استفاده از ماهنامه شهرداریها در آموزش کارکنان

هدف عمده ماهنامه شهرداریها - مانند سایر نشریاتی که در زمینه مسائل شهری و شهرداری منتشر می‌گردد - بالا بردن سطح دانش علمی و تخصصی و مهارت کارکنان شهرداریهاست. مخاطبان این قبیل نشریات را سه گروه عمده زیر تشکیل می‌دهند: گروه اول - کارکنان شهرداریها در سطوح مختلف، اعم از مدیران، سرپرستها و کارمندان. گروه دوم - رؤسا و اعضای شوراهای شهر و کمیته‌های تابعه و وابسته به آنها.

گروه سوم - شهروندان علاقمند به مسائل شهری و اجتماعی، بویژه کارشناسان و صاحبان نظران مسائل مرتبط با شهر و شهرداری و خدمات مختلف شهری.

گوشش گردانندگان ماهنامه این است که مسائل و موضوعات مختلف مربوط به شهر و شهرداری را با استفاده از تازمترین تجربیات به دست آمده در داخل و خارج از کشور و معتبرترین و جدیدترین کتب، نشریات و منابع علمی و پژوهشی، یازبانی، خرجه ساده‌تر مورد بحث و تحلیل قرار دهند و در دسترس خواننده بگذارند، تا به این ترتیب سطح کاری و مهارت کارکنان شهرداریها و سازمانهای عهده‌دار اداره تاسیسات و تأمین خدمات شهری را بالا ببرند.

روشی که در کشورهای پیشرفته جهان بسیار متداول است و توسط مراجع علمی نیز توصیه می‌شود این است که شهردار و مدیران واحدهای عمده شهرداری، به عنوان تشویقی و تقدیر کارمندان شایسته و کاردان خود، جایزه حق اشتراک یک ساله یا چند ساله نشریات علمی که مرتبط با حرفه و وظیفه آنان است را به آنان اهدا می‌کنند. این هدیه اثری به مراتب زیادتر از پرداخت پاداش نقدی و جوایز دیگر دارد، چه علاوه بر اینکه تخصص، مهارت و کارایی کارمندان را بالا می‌برد، به او شخصیت و احترام نیز می‌بخشد و نشانه این است که مقام اهدا کننده جایزه تشخیص داده است این کارمند استعداد و شایستگی ترقی را دارد. بسیار بجا و عقید است که در شهرداریهای کشور ما نیز از این روش استفاده شود.

نقش سازمان شهرداریهای کشور در آموزش کارکنان

یکی از فعالیتها و خدماتی که می‌توان از سازمان مرکزی شهرداریهای کشور انتظار داشت، سامان دادن به امر آموزش کارکنان شهرداریها و کمک، راهنمایی، همکاری و تأمین نیازهای مشترک آموزشی آنان است.

نیازهای آموزشی کارکنان شهرداریها را می‌توان به سه دسته عمده قیل از خدمت، بدو خدمت و ضمن خدمت تقسیم کرد. نقش سازمان مرکزی شهرداریهای کشور در هر یک از این سه گروه به این شرح است:

مواد و موضوعات آموزشی

مواد و موضوعات آموزش ضمن خدمت و بدو خدمت کارکنان که می‌تواند مورد استفاده شهرداریها قرار گیرد علاوه بر کتب، نشریات تخصصی و وسائل و تجهیزات آموزشی علمی، موضوعات و موارد زیر را نیز شامل می‌شود:

- ۱- قانون شهرداری، قانون نوسازی و عمران شهری و این نامه‌های اجرایی مربوط به آنها.
- ۲- قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی و انتخاب شهرداران و این نامه‌های مربوط.
- ۳- این نامه‌ها و معاملات شهرداریها و دستورالعملهای آنها.
- ۴- قوانین مرتبط با زمین شهری، ساختمان و مسکن و تملک زمین برای اجرای برنامه‌های عمرانی شهر.
- ۵- قوانین و مقررات مربوط به شهرسازی و طرح‌ریزی شهری.
- ۶- قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان و این نامه‌های مربوط و مقررات ملی ساختمان.
- ۷- قوانین و مقررات مربوط به تقسیمات کشوری در ارتباط شهرداریها یا وزارت کشور، استانداران، فرمانداران و بخشداران و همچنین سایر نهادهای دولتی.
- ۸- سایر کتب و نشریات مربوط به مسائل شهری و شهرداری.

اولین کسی که وظیفه آموزش کارکنان شهرداری را به عهده دارد شخص شهردار است

روشی که در کشورهای پیشرفته جهان بسیار متداول است و توسط مراجع علمی نیز توصیه می‌شود این است که شهردار به عنوان تشویقی و تقدیر کارمندان شایسته و کاردان خود، جایزه حق اشتراک یک ساله یا چند ساله نشریات علمی که مرتبط با حرفه و وظیفه آنان است را به آنان اهدا می‌کند

الف - آموزش قبل از خدمت: اغلب آموزش‌شدهای قبل از خدمت مشاغل شهرداریها و سازمانهای تابعه و وابسته به آنها، در قالب آموزشهای عمومی، توسط دانشگاهها و مراکز آموزش عالی و فنی و حرفه‌ای انجام می‌شود. در این نوع از موارد اگر چه سازمان مرکزی شهرداریها مداخله زیادی نخواهد داشت، ولی برقراری ارتباط با مراکز علمی و فنی یاد شده، از لحاظ آشنا نمودن مسئولان برنامه‌ریزیهای آموزشی با نیازهای عملی، موجب غنی شدن هر چه بیشتر برنامه‌های آموزشی می‌گردد.

بعضی دیگر از آموزشهای قبل از خدمت مورد نیاز در مشاغل شهرداریها به گونه‌ای است که به طور معمول جزء برنامه‌های دانشگاهها و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای قرار نمی‌گیرند. در این قبیل موارد، سازمان مرکزی شهرداریها می‌تواند در صورت لزوم یا متوسل شدن به بی‌ربط، بویژه با مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای مذاکره نموده، موجبات تشکیل دروسهای اختصاصی را به صورت موقت یا دائم فراهم سازد.

ب - آموزشهای بدو خدمت: بسیاری از مشاغل شهرداریها نیازمند آموزش بدو خدمت است، تا کارمند زمانی که می‌خواهد کار خود را به طور جدی شروع کند حداقل آشنایی با مسئولیت، تعهد و وظایف و محیط کار خود را داشته باشد.

این آموزشها غالباً تحت عنوان دوره آزمایشی، در آغاز خدمت به کارمند ارائه می‌شود و فرض بر این قرار می‌گیرد که کارمند هنوز آشنایی خود را به طور قطع نسبت به ادامه خدمت در آن نگرفته و یا احتمالاً ممکن است شهرداری آن شخص را مناسب برای اشتغال در آن پست سازمانی تشخیص ندهند. هر گاه پس از طی دوره آزمایشی که مدت آن با توجه به نوع شغل غالباً بین ۳ تا ۶ ماه است، حریفین ادامه کار را مناسب تشخیص دادند، استخدام آزمایشی تبدیل به استخدام ثابت گردیده و حکم کارگزینی مجدداً صادر می‌گردد. این ترتیب در بسیاری از آیین‌نامه‌ها و ضوابط و مقررات استخدامی، اعم از دولتی و غیردولتی، چه در کشور ما و چه در سایر کشورها برقرار گردیده است و هم‌اکنون اجرا می‌شود.

آموزش بدو خدمت الی‌رأی در مشاغل کوچک و کم‌اهمیت متداول نیست، بلکه در بسیاری از موارد مشاغل سطح بالا و رانیز شامل می‌شود، همچنان که ممکن است از شخصی که برای معاونت شهردار یا مدیر اداری مناسب تشخیص داده می‌شود، خواسته شود در آغاز قوانین و آیین‌نامه و مقررات مربوطه را مطالعه نموده در جلسات آشنایی با کارمندان و مسئولان واحدها شرکت کند و یا بعضی از آنان مضامین و تبادل نظر داشته باشد. سازمان مرکزی شهرداریهای کشور در مورد این گروه از آموزشها می‌تواند و همچنین‌های بسیار مفیدی به شهرداریها ارائه دهد.

ج - آموزشهای ضمن خدمت: در مورد آموزش ضمن خدمت کارکنان، همان طور که در بالا توضیح دادیم، هر شهرداری باید به تناسب وسعت و تنوع وظایف و مسئولیتهایی که عهده‌دار است، برنامه‌های معدومی تنظیم نماید، مکان و وسائل آموزشی مورد نیاز را فراهم کند و مسئولیت انجام این وظیفه را به عهده واحد سازمانی ذی‌ربط با افرادی که مناسب می‌دانند واگذار کند.

تنوع آموزشهای ضمن خدمت فراوان است و برای هر گروه و هر نوع از آن باید ترتیبات متناسب برقرار شود و در برنامه آموزشی منعکس گردد.

سازمان مرکزی شهرداریها در این مورد می‌تواند ضمن

راهنمایی شهرداریها در تدوین و تنظیم و اجرای برنامه‌های آموزش ضمن خدمت، موجبات تشکیل سمینارها و دوره‌های آموزشی را در سطح مدیران چه در مرکز و چه در مراکز استانی فراهم سازد.

آموزشهای مکاتبه‌ای

یکی از روشهای بسیار مؤثر در آموزش ضمن خدمت، بویژه در مورد شهرداریها و سازمانهای تابعه و وابسته به آنها طرح‌ریزی و اجرای برنامه‌های آموزش مکاتبه‌ای است که سازمان مرکزی شهرداریهای کشور قادر خواهد بود آن را با کمک گردانندگان ماهنامه شهرداریها و بعضی از استادان، کارشناسان و صاحب‌نظران برای پاره‌ای از گروه‌های شغلی و کارکنان شهرداریها به اجرا بگذارد.

در این روش کتب و نشریات مورد نیاز به تناسب نوع شغل و سطح عمل و مسات، علاقه و استعداد کارمند به موضوع آموزش در اختیار او قرار می‌گیرد و سئوالهای امتحانی را نیز از همان آغاز به او می‌دهند و یک نفر به عنوان استاد راهنما برای او تعیین می‌کنند. دانشجو یا بهتر بگوییم کارمند داوطلب آموزش بتدریج و در هر یک یا چند هفته، یک بخش از کتب و نشریاتی را که مربوط به سئوالهای هر مرحله است مطالعه می‌نماید و آن را با کیفیت کاری که در شهرداری توسط خود او یا دیگر همکاران انجام می‌شود تطبیق می‌دهد و ارزیابی می‌کند. سپس گزارش مشروح نتیجه را تدوین و نقاطا قوت و ضعف هر مورد را به صورتی که تشخیص می‌دهد تشریح نموده، از طریق مرکز آموزش برای استاد راهنما ارسال می‌نماید. استاد راهنما گزارش یاد شده را که به منزله پاسخ به سئوالهای امتحانی است مطالعه می‌کند، ایرادات و نظرات خود را به صورت یک نامه که ممکن است شامل یک یا چند صفحه باشد از طریق مرکز آموزش برای کارمند تحت تعلیم می‌فرستد و معمولاً نتیجه ارزیابی را در مورد پاسخهای هر گروه از سئوالها تعیین و در ابتدای نامه خود ذکر می‌کند. در پایان دوره گواهی نامهای توسط مرکز آموزش صادر و برای کارمند ارسال می‌شود که در آن عنوان دوره، مدت زمان طی شده و درجه نهایی که معادل نمرات مراحل مختلف است درج می‌گردد.

امتیازات و فواید عمده آموزش مکاتبه‌ای برای کارکنان شهرداریها فراوان است و مهمترین آنها به قرار زیر است:

۱- کارمند ضمن اینکه از محل کار خود دور نمی‌شود، مطالعات علمی را ضمن کار انجام داده و آموزشهای عملی لازم را دریافت می‌کند.

۲- موجب می‌شود کارمند کاری را که انجام می‌دهد یا همکاران او انجام می‌دهند با متون علمی تطبیق دهد، ارزیابی کند و نقاطا قوت و ضعف را متوجه شود و روشهای خود را اصلاح و تکمیل کند.

۳- کارمند می‌تواند پاسخهایی را که به هر مرحله از سئوالها داده است به اضافه نامه‌های استاد راهنما درباره ارزیابی پاسخها تسال یکدیگر قرار داده جلد کند و نزد خود نگهداری کرده و هر چند گاه آنها را مرور نماید.

در مورد آموزش مکاتبه‌ای و خصوصیات و روشهای اجرای آن نیاز به توضیحات مفصل‌تری است که در این نوشتار مجال کفای برای تشریح آن نیست و باید در فرصتهای دیگری مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

نتایج یک پژوهش: برنامه ریزی و مدیریت گردشگری در بابلسر

مصادق صالحی - نماینده هیأت مدیره
اعضای هیئت علمی دانشگاه بابل

توسعه و تعمیق گردشگری و بهره گیری از مواهب و ثبات مثبت آن، از راهبردها و سیاستهای پایه ای توسعه پایدار کشور، از جمله در سطوح شهری و منطقه ای است. بدون شک تبدیل این اندیشه به عمل و ارائه برنامه ها و طرحهای عملیاتی موفق برای هر بخش خاص از سرزمین ما، نیازمند شناخت توانهای نهفته گردشگری آن محل از یک سو و ویژگیهای گردشگران بهره گیرنده از این توانها از سوی دیگر است. مطلبی که در ادامه می آید ارائه کننده نتایج پژوهشی است که در مورد ویژگیها و مشکلات گردشگران شهر بابلسر در سال ۱۳۷۸ انجام شده است. این مقاله در عین حال که حاوی مباحث و پیشنهادهای اختصاصی در مورد این شهر است، اما یافته ها و نتایج راهبردی آن در خصوص ویژگیها و مشکلات گردشگران ایرانی می تواند مورد استفاده دیگر شهرها و مناطق توریستی شمال کشور نیز قرار گیرد.

شهرستان بابلسر بویژه شهر بابلسر به علت واقع شدن در حاشیه بزرگترین دریاچه جهان، دارا بودن سواحل زیبا و مناسب برای شنا و یلاژهای متعدد و اقامتگاههای سازمانی از گذشته های دور، در زمینه جذب گردشگران داخلی و خارجی از موقعیت ممتاز و ویژه ای برخوردار بوده است. گرچه از حضور گردشگران خارجی در سالهای اخیر در بابلسر کاسته شده، اما حضور گردشگران داخلی نیز برای شهر حائز اهمیت فراوان است. از نظر اقتصادی، گردشگران و مسافران یکی از منابع عمده درآمد شهر را تشکیل می دهند، از نظر اجتماعی قواید گردشگری می تواند وضعیت اشتغال، توزیع عادلانه درآمد و... را تحت تأثیر قرار دهد و از نظر فرهنگی نیز حضور گردشگران باعث آشنایی و تفاهم بیشتر اقوام ساکن در مناطق مختلف کشور با ساکنان بومی منطقه و در نهایت تحکیم هر چه بیشتر و بهتر وحدت ملی خواهد بود.

آنچه از نظر برنامه ریزی شهری و ابعاد اجتماعی - اقتصادی حائز اهمیت است این است که استمرار روند گردشگری و مسافری پذیری در بایلسر نیازمند شناخت علمی از ویژگیهای اجتماعی، اقتصادی و مسائل و مشکلات مسافران در طول اقامت است. ویژگیهای یادشده به عنوان اهداف این تحقیق مطرح نظر قرار گرفته است.

تحقیق حاضر براساس روش تحقیق پیمایشی انجام پذیرفته است. جامعه آماری تحقیق را تمامی مسافرانی شامل می شوند که طی ایام ۷۸/۵/۱۵ تا ۷۸/۵/۲۲ به عنوان گردشگر وارد شهر بایلسر شده اند.

یافته های پژوهش

الف - ویژگیهای فردی، اقتصادی و اجتماعی گردشگران
یافته های تحقیق نشان می دهد که میانگین سن افراد نمونه در دهمه سنی ۲۵-۳۱ سال فرا دارد و بیشترین افراد پاسخگو در

۲- گردشگرانی که دارای منزل شخصی یا ویلا هستند (۹/۴ درصد).

۳- گردشگرانی که در اسکن و مراکز تفریحی - آموزشی سازمانهای مختلف براساس برنامه قبلی و زمانبندی شده اقامت می کنند (۲۴/۲ درصد).

۴- گردشگرانی که در بلازهای ساحلی، پلاز اجاره می کنند (۳۱/۸ درصد).

۵- گردشگرانی که در منزل دوستان و یا اقوام خود مهمان می شوند (۵/۳ درصد).

۶- گردشگرانی که در دو طرف رودخانه بابل رود (لب رودخانه) و در فضای باز در سطح شهر اقامت می کنند (۸/۲ درصد).

۷- گردشگرانی که در سطح شهر منزل و یا اطاق اجاره می کنند (۲/۶ درصد).

مدت حضور گردشگران در شهر بایلسر نشان می دهد که گردشگران به طور متوسط کمتر از ۳ روز در بایلسر اقامت داشته اند

استمرار روند گردشگری و مسافری پذیری در بایلسر نیازمند شناخت علمی از ویژگیهای اجتماعی، اقتصادی و مسائل و مشکلات مسافران در طول اقامت است

میزان بهای پرداختی برای تأمین مسکن و اقامت در یک سفر موقت و حداکثر یک هفته ای، سایر هزینه های مسافرت را تحت الشعاع خود قرار می دهد و در واقع هر چه این هزینه بیشتر باشد به ضرر سایر هزینه ها خواهد شد

میزان رضایت از رفتار شهروندان یک شهر می تواند یکی از عناصر جاذب گردشگر تلقی شود، اما مطابق داده های این تحقیق فقط حدود یک دهم از گردشگران از رفتار شهروندان «زیاد» و «خیلی زیاد» رضایت داشته اند

و بیشترین تعداد آنان فقط ۲ روز در این شهر مقیم بوده اند.

ب- ابعاد اقتصادی گردشگران

تغییرهایی که در این بخش بررسی می شوند عبارتند از: ۱- میزان هزینه در طول اقامت. ۲- هزینه تغذیه. ۳- هزینه اقامت. ۴- هزینه خرید سوغاتی.

۱- **میزان هزینه در طول اقامت:** هر خانواده گردشگر به طور متوسط در طول مسافرت خود ۶۲ هزار تومان هزینه نموده است. بیشترین فراوانی در طبقه ۳۰-۲۰ هزار تومان قرار گرفته است.

۲- **هزینه تغذیه:** سالم و مناسب بودن قیمت مواد غذایی اولین و مهمترین درخواست گردشگران در این زمینه است. از کسانی که به سوال مربوط به همراه داشتن مواد غذایی پاسخ داده اند فقط ۲ نفر (۰/۶ درصد) هیچ گونه مواد غذایی همراه خود نیاوردند. اما بقیه افراد انواع مواد غذایی مورد نیاز برای اقامت موقت را همراه آوردند. طبق داده های این تحقیق به طور متوسط فقط حدود ۳۷ درصد از مواد لازم برای صبحانه، ناهار و شام گردشگران از شهر بایلسر خریداری می شود و بقیه مواد غذایی مورد نیاز به صورت خشکبار و حتی گاهی تره بار، توسط گردشگران (از جایی غیر از شهر بایلسر) و معمولاً از شهر مبدأ مسافرت تهیه و به همراه آورده می شود.

۳- **هزینه اقامت:** میزان بهای پرداختی برای تأمین مسکن و

طبقه سنی میانسال قرار گرفته اند. از لحاظ میزان سواد و تحصیلات، گردشگران به طور متوسط دارای مدرک تحصیلی دیپلم بوده و سه لحاظ شغلی اغلب آنها به ترتیب اهمیت دارای مشاغلی از قبیل شغل آزاد، کارمند، فرهنگی، نظامی، محصل، دانشجو - طلبه - سرپاز، کارگر و در نهایت کشاورز بوده اند. متوسط درآمد ماهانه گردشگران ۷۵ هزار تومان است. مسافرت اکثر گردشگران (بیش از سه چهارم) به ترتیب سه استان تهران، خراسان و اصفهان بوده است. مسیر اصلی ورود گردشگران به بایلسر پنج محور هراز، خراسان، فیروز کوه، چالوس و شاهرود بوده و به طور متوسط مدت زمان مسافرت از مبدأ تا بایلسر ۱۰ ساعت برای هر گردشگر بوده است. حدود سه چهارم گردشگران با وسیله نقلیه شخصی و حدود یک چهارم آنها با وسایل نقلیه عمومی (عمدتاً تویوس) مسافرت نموده اند. میانگین تعداد افراد همراه گردشگران ۶ نفر است، اما بیشترین تعداد گردشگران کسانی بوده اند که همراه با ۴ نفر مسافرت نموده اند.

گونه شناسی محل اقامت گردشگران نشان می دهد که هفت گونه اساسی از انواع اقامت در شهر بایلسر به شرح زیر گردشگران را در خود جای می دهند:

۱- گردشگرانی که در هتل اقامت می کنند (۱۴/۱ درصد).

۸۷٪ درصد از پاسخگویان تعداد مکانهای موجود شنا را کافی دانستند. ۳۷ درصد از آنان تعداد مکانهای موجود در پارکینگ‌ها را برای استفاده مسافران در فصل تابستان کافی ندانستند و خواستار افزایش کمی این مکانها شده‌اند. مبلغی که به ازای هر نفر (۵۰۰ ریال) جهت استفاده از مکان شنا به عنوان عوارض دریافت می‌شود، نظرات غنوتیضی را برانگیخته است. حدود نیمی از گردشگران با دریافت عوارض موافق‌اند. این تعداد اغلب به امکاناتی که در محوطه طرح در نظر گرفته شده است مثل دیوارهای پرده‌ای، دوش، رختکن، غریق نجاست و... اشاره می‌کنند و معتقدند این امکانات هزینه‌هایی در بردارد که از طریق این مبلغ ناچیز تأمین می‌شود. اما تعداد دیگری از گردشگران که حدود نیمی از آنان را تشکیل می‌دهند با دریافت هرگونه عوارض بابت محل شنا مخالف هستند و استدلال می‌کنند که در سایه نعمت خدادادی است و استفاده از این نعمت

اقسامت در یک سفر موقت و حداکثر یک هفته‌ای، سایر هزینه‌های مسافرت را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد و در واقع هر چه این هزینه بیشتر باشد به ضرر سایر هزینه‌ها خواهد شد. داده‌های تحقیق حساسی از این است که روزانه به طور متوسط هر خانوار گردشگر ۲ هزار و ۷۰۰ تومان بابت اقامت و تأمین محل سکونت هزینه نموده است. دامنه تغییرات هزینه مسکن بسیار زیاد است و از ۵۰۰ تومان در شبانه‌روز برای هر خانوار گردشگر تا ۵۰ هزار تومان را شامل می‌شود.

۴- هزینه خرید سوغاتی: داده‌های تحقیق نشان می‌دهد که پس از کیک و کلوچه، بیشترین تعداد گردشگران اقدام به خرید صنایع دستی چوبی نموده‌اند. از میان سایر اقلام سوغاتی نیز به ترتیب مزاججات، برنج، ماهی و ترشیجات در مراتب بعدی خرید و فروش قرار می‌گیرند.

ج- ابعاد اجتماعی گردشگری

مهمترین متغیرهایی که در این بخش بررسی می‌شوند

یکی از نیازهای اساسی گردشگران که در این شهر بدون پاسخ باقی می‌ماند و ارضا نمی‌شود، نیاز به امکانات تفریحی جهت گذران اوقات فراغت است. پیشنهاد می‌شود برای غنی نمودن اوقات فراغت گردشگران کانونهای تفریحی با محتوای فرهنگی ایجاد شود.

خدادادی نیازی به پرداخت وجه ندارد.

طرح سالم‌سازی به ۱۰ بعد (عناصر تشکیل دهنده آن) تقسیم شده است. از کل عناصر دهگانه، سه عنصر کمترین نمره را کسب نموده و به عنوان عناصر نامناسب تلقی می‌شوند. این عناصر عبارت‌اند از: ۱- وضع سرویس بهداشتی، ۲- وضع خدمات اسفندرسانی، ۳- وضع دوش و رختکن. مانگین نمرات گویه‌های دیگر نشان می‌دهد که وضع غریق نجاستها، وضع قایق موتوری و وضعیت تمیزی محوطه شنا «متوسط» و «خوب» ارزیابی شده است و این سه گویه از وضعیت مناسبتری نسبت به بقیه برخوردارند.

۷۵ درصد از گردشگران (سه چهارم) از رفتار صاحب اقامتگاه به میزان «زیاده» و «خیلی زیاد» رضایت داشته‌اند. در حالی که رضایت تعداد اندکی از گردشگران یعنی ۶٪ درصد به میزان «کم» و «خیلی کم» بوده است. ۱۲٪ درصد نیز در این زمینه اظهار نظری ننموده‌اند. در مجموع طبق داده‌های تحقیق رفتار صاحبان اقامتگاهها (اعم از پلاژداران، صاحبان منازل اجاره‌ای و ویلاداران) و بویژه پرسنل مراکز آموزشی و رفاهی سازمانهای مختلف با گردشگران مثبت ارزیابی شده است.

میزان رضایت از رفتار شهروندان یک شهر می‌تواند یکی از عناصر جذب گردشگر تلقی شود. یافته‌های این تحقیق نشان

عبارت‌اند از: ۱- میزان رضایت گردشگران از خدمات عمومی شهر. ۲- میزان رضایت از امکانات محل اقامت. ۳- میزان رضایت از وضعیت سالم‌سازی دریا.

۱- میزان رضایت از خدمات عمومی شهر: برای بررسی رضایت گردشگران از وضع موجود خدمات عمومی شهر، مفهوم خدمات عمومی به ابعاد هجده گانه خدمات شهری که بیان‌کننده خدمات عمومی شهر است تبدیل و وضع آنها در حال حاضر به طور مستقل از گردشگران پرسیده شد.

مانگین نمره کل گویه‌ها (کل خدمات عمومی شهر) ۳/۷۸۴ یعنی «متوسط» و «خوب» است. به عبارت دیگر گردشگران وضع خدمات عمومی موجود شهر را متوسط و خوب ارزیابی نموده‌اند. برق، سوخت و کیفیت مناظر طبیعی به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفته‌اند که به عنوان بهترین خدمات تلقی می‌شوند و وضعیت گاز، سرویس بهداشتی و وسائط نقلیه عمومی به ترتیب دارای بدترین وضعیت هستند.

۲- میزان رضایت از امکانات محل اقامت: نزدیک به ۷۰ درصد از گردشگران از تسهیلات و امکانات رفاهی محل اقامت خود به میزان «زیاده» و «خیلی زیاد» رضایت داشته‌اند. در حالی که فقط ۲٪ درصد از آنان به میزان «کم» و «خیلی کم» اشاره کرده‌اند. ۳- میزان رضایت از وضعیت طرح سالم‌سازی دریا:

می‌دهند که رفتار مردم بایلسر یا مسافران در مجموع مناسب بوده است، اما حدود ۳۰ درصد از گردشگران نیز کیفیت برخورد و رفتار مردم را کمتر از متوسط ارزیابی نموده‌اند که برای برنامه‌ریزی‌های آتی قابل تأمل است.

۵- انگیزه‌های گردشگری

قریب به اتفاق گردشگران مورد بررسی (۹۵/۹ درصد) از دریا بازدید نموده‌اند و در واقع علت اصلی مسافرت خود را دریا قلمداد نموده‌اند. همچنین نیمی از آنان از رودخانه و بازار بازدید کرده و حدود یک چهارم آنان نیز از باغ وحش و امامزاده ابراهیم دیدن کرده‌اند. داده‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهند که حدود ۹۰ درصد از گردشگران در سفر بعدی مجدداً شهر بایلسر را جهت گردشگری انتخاب خواهند نمود. حدود ۱۰ درصد نیز به این سؤال پاسخ منفی دادماند.

مسائل و مشکلات گردشگران

معمولاً قبل از هر مسافرتی، تصور وجود برخی مشکلات احتمالی، ذهن افراد را به خود مشغول می‌کند و موجب نگرانی و دغدغه می‌شود. در این قسمت مسائل و مشکلات گردشگران در سه بخش به شرح زیر مورد بررسی و مطالعه قرار می‌گیرد: ۱- مشکلات قبل از سفر، ۲- مشکلات بین راه، ۳- مشکلات در طول اقامت.

۱- مشکلات قبل از سفر: داده‌های تحقیق نشان می‌دهد

تأمین اقامتگاه مناسب و مطمئن که دارای قیمت مناسبی نیز باشد از خواسته‌های مورد نظر گردشگران بوده است، از این رو پیشنهاد می‌شود اقامتگاه‌های ساده توسط دستگاه‌های ذی‌ربط احداث و در اختیار گردشگران قرار گیرد

که اکثر گردشگران به مشکل اقامت اشاره نمودند. کمترین مشکل احتمالی، وسایط نقلیه عمومی ذکر شده است. به نظر می‌رسد که چون تعداد زیادی از گردشگران (۷۴/۴ درصد) دارای وسیله نقلیه شخصی بوده‌اند، این مشکل برایشان کمتر اهمیت داشته است. وجود مشکلات شخصی، مشکل مالی، کمبود خدمات عمومی و مواد غذایی از جمله مشکلات دیگری هستند که قبل از عزیمت، گردشگران را نگران نموده است.

۲- مشکلات بین راه: اغلب مشکلات در این زمینه مربوط به تأسیسات عمرانی و خدمات عمومی کیفیت جاده و تجهیزات جانبی آن است.

۳- مشکلات در طول اقامت: این مشکلات، به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: کمبود خدمات عمومی، مشکل مالی، مشکل مواد غذایی، مشکل اقامت، مشکل تفریح، مشکلات مربوط به استفاده از دریا و مشکل وسیله نقلیه عمومی.

پیشنهادها

بر اساس نتایجی که از داده‌های تحقیق حاضر به دست آمده‌اند

می‌توان پیشنهادهایی را به منظور بهبود وضعیت گردشگری در شهر بایلسر ارائه نمود. این پیشنهادها عبارت‌اند از:

۱- شناخت گردشگران از ابعاد مختلف.

۲- در ایام تعطیلات که تعداد گردشگران در شهر افزایش می‌یابد خدمات عمومی جوابگوی کل نیازهای گردشگران نیست. از این رو پیشنهاد می‌شود در ایام مهمان‌پذیری (مانند تعطیلات نوروزی و تابستانی) کثیف و کیفیت انواع خدمات زیر افزایش یابد: الف - پخت‌پزنان از طریق افزایش واحدهای سیار یا افزایش ناوایی‌های کشیک.

ب - حمل و نقل مسافران درون شهری از طریق ایجاد خطوط واحد مبتنی بر وسایل شهری.

ج - تسریع در ایجاد ارتباط بین دو طرف رودخانه از طریق تکمیل طرح پل جدید.

د - ایجاد واحدهای فروش و عرضه مواد غذایی و تریبار سیار در طول نوار ساحلی.

۳- یکی از نیازهای اساسی گردشگران که در این شهر بدون پاسخ باقی می‌ماند، ارضای نیاز به امکانات تفریحی جهت گذران اوقات فراغت است. پیشنهاد می‌شود برای غنی نمودن اوقات فراغت گردشگران کانون‌های تفریحی یا محتوای فرهنگی ایجاد شود. شهر بازی یکی از نمونه‌های عینی مؤثر و پرکاربرد در این زمینه است.

۴- ایجاد بیست اسکای روی آب و بیست دوچرخه سواری.

۵- تهیه راهنمای شهری (بروشور) همراه با کروکی و نقشه شهر شامل اطلاعات کامل جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و...

۶- جهت افزایش امنیت و آسایش گردشگران و خانواده‌های آنان بویژه کودکان، پیشنهاد می‌شود دو طرف سراسر رودخانه محافظت شود تا از بروز هر گونه سانحه و حادثه در این زمینه جلوگیری به عمل آید.

۷- افزایش سطح زیاده در سطح شهر و قرار دادن آن در طول ساحل تریبا به زیباسازی و نظافت سطح شهر و ساحل دریا کمک شایانی خواهد نمود.

۸- تأمین اقامتگاه مناسب و مطمئن که دارای قیمت مناسبی نیز باشد از خواسته‌های مورد نظر گردشگران بوده است. از این رو پیشنهاد می‌شود اقامتگاه‌های ساده (ترجیحاً نزدیک به دریا با رعایت اصول سبزی و کوچک‌سازی) توسط دستگاه‌های ذی‌ربط احداث و در اختیار گردشگران قرار گیرد.

۹- با توجه به تمایل نسبتاً زیاد گردشگران برای خرید صنایع دستی جویی به عنوان سوغاتی از بایلسر، پیشنهاد می‌شود تعاونی صنایع دستی جهت تهیه و توزیع آن با قیمت مناسب تشکیل شود.

۱۰- با عزیمت به این‌که اقامت مسافران در کنار خیابان (تظلم لب رودخانه) صورت نامطلوبی برای شهر ایجاد می‌کند، پیشنهاد می‌شود ضمن افزایش ظرفیت اقامتگاه‌های مختلف، از اقامت مسافران در این مکان جلوگیری شود. به این ترتیب هم درآمد جدیدی برای شهر ایجاد می‌شود و هم از بروز اختراقات اجتماعی پیشگیری می‌گردد.

۱۱- میزان مشکلات مسافران در طول مسیر بسیار بیشتر از مشکلاتی بوده است که در طول اقامت با آن مواجه شده‌اند، بنابراین لازم است نسبت به رفع مشکلات مسافران در طول مسیر مسافرت نیز اقدامی صورت پذیرد.

دکتر مهدي يعقوب دانشدوست

معمور دانشدوست، متولد ۱۳۲۷ شمیر، در دوره کارشناسی ارشد معماران دانشگاه تهران به تحصیل پرداخت و تحصیلات خود را در همان دانشگاه در رشته معماری بنا نهاد. دانشدوست حدود ۲۰ سال در زمینه شناخت و مرمت بناهای تاریخی ایران پژوهش کرده است. حاصل این تلاش، چاپ مقاله‌های گوناگون و نشریه‌های داخلی و خارجی است. علاوه بر مقاله‌ها، کتاب «طمس» شهری که بود (جلد اول) منتهای مداس (در سال ۱۳۶۸)، کتاب «ارزشهای فرهنگی توس و آرامگاه فردوسی» در سال ۱۳۷۶ و جلد دوم کتاب «طمس» شهری که بود (بناهای تاریخی طمس) در سال ۱۳۷۸ نیز از او منتشر شده است. دانشدوست همچنین مشاور و برقراری مسابقات «پندار» و «طراحی» (۱۳۷۶) برای بازآفرینی معماری محصوره آرامگاه فردوسی و توس بوده است.

این افکندم از نظم کاخی بلند
که از باد و باران نباید گزند

و او چنان کاخ رفیعی از زبان فارسی پی
افکند که نه تنها از باد و باران گزندی نیافت،
بلکه گذشت قرن‌ها نیز بر استواری و عظمت
آن افزود. دیگر نمی‌توان از تاریخ زبان و
فرهنگ فارسی سخن گفت و از فردوسی
یاد نکرد. او نیز همچون قهرمانانش
اسطوره شد و هر چیز که نشان از او دارد
تقدس یافت: آرامگاهش، شهر توس و
زادگاهش؛ روستای باز.

نام فردوسی و شاهنامه او حلقه پیوند همه
فارسی‌زبانان جهان است. پس زادگاه و
آرامگاه او نیز می‌تواند جایگاه وصل و دیدار
آنان باشد. شهر توس را به اعتبار وجود
آرامگاه فردوسی می‌توان تا سطح پایتخت
فرهنگی آسیای میانه ارتقا داد. اما این
پایتخت سالهاست که در محاق فراموشی
فرو رفته است. همجواری آرامگاه فردوسی
و شهر توس با مشهد، اتفاق مبارکی است
که می‌تواند به تقویت هر دو بینجامد.
بی تردید هر گونه تغییر و رونقی در مجموعه
آرامگاه فردوسی تأثیر عمده‌ای بر شهر
مشهد نیز خواهد گذاشت. در این صورت
باید انتظار داشت نهاد بالنده‌ای همچون
شورای شهر مشهد، توجهی در خور به این
میراث عظیم فرهنگی نشان دهد.

به هر روی، چندی است جنب و جوشی به
چشم می‌خورد. گروهی از بزرگان فرهنگ و
ادبیات ایران از جمله استاد محمدعلی
اسلامی ندوشن، بنیاد «ایرانسرای
فردوسی» را تشکیل داده‌اند. این بنیاد که به
گفته استاد چشم به دهشهای مردمی دارد
بر آن است تا بتای یادگاری در جوار آرامگاه
ایجاد کند. از سوی دیگر، گامهایی برای باز
زنده‌سازی ارزشهای کالبدی و فرهنگی
آرامگاه فردوسی برداشته شده است که از
جمله می‌توان به برگزاری مسابقات «پندار»
و «طراحی» و همچنین آماده شدن مقدمات
تهیه طرح جامع آبادانی توس اشاره کرد.
ایا آن یاد دل افروز خراسانی بر آرامگاه
فردوسی هم وز بدن گرفته است؟

باز زنده‌سازی شهر توس و آرامگاه فردوسی

کتابخانه معماری دانشدوست
ناصر بزرگ‌پور

● آخرین باری که بنده از شهر توس دیدن کردم در
تعلیمات تئوریک بود. استقبال مردم از آرامگاه فردوسی
خیره کننده بود. این علاقه و ارادت قطعاً مر بوط به جایگاه
والایی است که فردوسی در حفظ هویت، زبان و فرهنگ
ایرانی دارد. به نظر شما آیا تاکنون آن طور که سزاوار
است به عمران و آبادانی این مکان ارزشمند توجه شده
است؟

(نه تنها من، بلکه هر ایرانی با هر فارسی‌زبان و حتی هر
ایران‌شناس خارجی که از توس و آرامگاه فردوسی دیدن کند
اشکبارا درمی‌یابد کارهایی که تاکنون برای آبادانی توس و آرامگاه
فردوسی انجام شده، بسیار کم و ناچیز بوده است. این کارها هیچ
تئوسمی با ارزشهای فرهنگی بزرگی که فردوسی برای ایران و
ایرانیان به ارمغان آورده است ندارد. به همین دلیل مقاله‌های
پس از بازدید از آرامگاه فردوسی در تیرماه ۱۳۷۵ برای آبادانی توس
و آرامگاه فردوسی سفارشهای فراوان کردند. بسیاری از کارهایی
که هم اکنون انجام می‌شود، از جمله اجرای بخشی از باغ راه یا
پلوار ۷/۵ کیلومتری آرامگاه به وسیله شهرداری مشهد، نتیجه
تأکید ایشان است.

توجه به شاهنامه و فردوسی و آرامگاه او تنها به سرزمین ایران محدود نمی شود، بلکه سرزمینهای دیگر با فرهنگ ایرانی را نیز در بر می گیرد. احیای ارزشهای کالدی توس و تجهیز آن با نهادهای فرهنگی و ایرانی سبب خواهد شد روابط گسترده تری میان فارسی زبانان به وجود آید

● در سال جاری نیز آقای رئیس جمهور از آرامگاه فردوسی دیدن کردند. در این دیدار چه گذشت؟

(آقای رئیس جمهور از آرامگاه بازدید کردند و گزارشی از کارهای انجام شده و اهداف مورد نظر در آبادانی توس به عرض ایشان رسید. در این گزارش پروژه بهره برداری طرح جامع آبادانی توس تأکید شده بود. با توجه به اینکه قبلاً پیشنهاد شده بود برای تهیه این طرح مسابقه‌ای بین‌المللی برگزار شود، در این دیدار، بنده به این موضوع اشاره کردم که اگر کوششها و اندوخته‌های گذشته را کنار بگذاریم و کار را از نو و به دست اشخاص بی‌خبر از ارزشهای فرهنگی کشور آغاز کنیم هرگونه اقدام به آبادانی جدید نادرست و گمراه کننده خواهد بود. همان‌طور که برخی از فرهنگ دوستان هشدار داده‌اند باید مراقب باشیم آرامگاه فردوسی و پیرامون آن به شهرسازی و عرضه تاخت و تاز سودجویان و رشد بازار مکاره تبدیل نشود. زیرا اینجا برای مردم ایران و دیگر ملت‌های با فرهنگ ایرانی، جایگاهی بسیار عزیز است؛ هم توجه بسیار می‌خواهد و هم باید سنجیده و آگاهانه قدم برداشت.

بدنیست در اینجا به نامه یکی از اهل فرهنگ کشور اشاره کنم که گفته است حاضر است بیاید و توس را با مزگان خود جارو کند. بنابراین همان‌طور که در حضور آقای رئیس جمهور بیان کردم پاسخ درست به این همه احساس و دوستی بی‌شائبه مردم ایران، کاری بس دشوار است.

● توجه به آرامگاه فردوسی در سطح بالای سیاستگذاری، ظاهراً نشان از اراده‌ای قوی برای احیای آن دارد. اما پیش از اینکه مجموعه فردوسی را در وضع کنونی بررسی کنیم بدنیست به گذشته بازگردیم و ببینیم از کی و چگونه به یاد و خاطره فردوسی ادای دین شده است؟ فکر ایجاد آرامگاهی در خور فردوسی مربوط به چه دوره‌ای است؟

(اولین توجه چشمگیر به فردوسی و ایجاد آرامگاهی برای او به دهه ۱۳۱۰ بازمی‌گردد. بنای اولیه آرامگاه با استفاده از درآمدهای ملی و کمک‌های مردم ایران به وسیله انجمن آثار ملی ساخته شد و در مهرماه ۱۳۱۳ خورشیدی به مناسبت هزارمین سال تولد فردوسی گشایش یافت.

در سبک و شیوه معماری این بنا از معماری بنای آرامگاه کوروش در پاسارگاد پیروی شد. انجمن آثار ملی در آن زمان فکر می‌کرد که چون کار بزرگ فردوسی برای فرهنگ و زبان ایران

مانند کارهای بزرگ کوروش است، از این رو آرامگاه فردوسی هم باید شبیه آرامگاه کوروش باشد. همین فکر در طراحی بنا دنبال شد. اما بروز نشت‌هایی در این بنا به دلیل سستی لایه‌های زمین زیرینا و همچنین ناکافی بودن فضای درونی آرامگاه برای بازدیدکنندگان بسیار آن، موجب شد تا ناچار در سال ۱۳۴۳ بنا را برجسند و پس از ۴ سال کار، آرامگاه را با همان سبک معماری گذشته‌اش بازسازی کردند. در بازسازی بنای آرامگاه، فضای بزرگی در سطح زیرزمین برای بازدیدکنندگان ایجاد شد. جالب اینکه بنای آرامگاه در داخل باروی قدیم توس و در باغی قرار دارد که در زمان زندگی فردوسی، دست کم بخشی از آن متعلق به او بوده است.

● غیر از آرامگاه فردوسی، چه عناصر ارزشمند دیگری در منطقه وجود دارد که بتوان آنها را در طرح باز زنده‌سازی مجموعه آرامگاه در نظر گرفت؟

(علاوه بر بنای آرامگاه که در دوران معاصر ساخته شده است، آثار تاریخی ارزشمندی وجود دارند که در طرح بزرگی و آینده منطقه جایگاه پراهمیتی خواهند داشت. برای مثال می‌توان از بارو و دروازه‌های پنجگانه توس، کهن دژ یالوگ توس، بنای حاروتیه متعلق به دوران مغول و به طور کلی بافت شهری توس نام برد. اینها آثاری است که مجموعه شهر توس و پیرامون آن را تشکیل می‌دهند. همچنین آثار دیگری در فاصله نزدیک از توس و آرامگاه قرار دارند مانند روستای پاژ (زادگاه فردوسی) که در ۱۷ کیلومتری توس است و برج اختگان که بر سر راه روستای پاژ واقع است.

● شما سالها در باره باغهای ایرانی پژوهش کرده‌اید و حاصل آن در اثر زیبای «طیس، شهری که بود» آمده است. آیا باغ آرامگاه فردوسی نیز دارای ویژگیهای نمادین باغهای ایرانی است؟

(حدود ۳ سال است که طرح باغ آرامگاه فردوسی به آرامی در حال دگرگونی و تغییر شکل است. این تغییر شکل تدریجی برای افرادی که بنا فاصله زمانی کم آن را می‌بینند چندان محسوس نیست. اما از این باغ آرامگاه بر اساس نقشه باغ‌سازی جدیدی است که بر اساس ویژگیهای باغهای ایرانی تهیه شده است. هر چند محدودیتهایی مانند وجود درختان نایب جای بسیار و بناهای گوناگون مانع از تهیه طرح دلخواه بوده است.

یکی از تغییرهای بنیادی در باغ آرامگاه فردوسی، تبدیل سطحهای شیب‌دار به اختلاف سطح است. این اختلاف سطح از طریق یک دیوار سنگی سرتاسری کوتاه و سه دستگاه پله، چشم‌انداز و معماری جدیدی در باغ ایجاد کرده است. همچنین می‌توان از تبدیل حیاط بزرگ پیش روی آرامگاه به صورت حیاط یا باغ راست گوشه ایرانی یاد کرد. امیدواریم پس از اجرای همه قسمت‌های طرح، باغی بسا ویژگیهای باغهای ایرانی در پیرامون آرامگاه شکل بگیرد.

● در باغ آرامگاه فردوسی، شاعر بزرگ معاصر ایران مهدی اخوان ثالث نیز دفن شده است. پس از گذشت حدود ۱۰ سال، به جز سنگ مقبره‌های عادی، هیچ چیز دیگری در محل دفن او جلب نظر نمی‌کند. به نظر من یا بهتر است باغ آرامگاه را تنها برای فردوسی حفظ کرد و برای بزرگانی همچون مرحوم اخوان جایگاه شایسته دیگری در همان نزدیکیها در نظر گرفت و یا اینکه تصور کنیم فردوسی نماینده زبان و شعر و فرهنگ باستان ایران است و اخوان نماینده شعر و ادبیات معاصر ایران. بنابراین وجود آرامگاه این دو کنار هم می‌تواند جالب توجه باشد. به شرط اینکه قبر اخوان نیز از گمنامی فعلی به درآید و برای آن چاره‌ای اندیشیده شود. نظر شما چیست؟

برای آرامگاه شاعران یا سخن‌سرایان ایران، زمینی در بیرون باغ آرامگاه فردوسی و در نزدیکی میدان ورودی باغ آرامگاه پیش‌بینی و محوطه‌سازی شده است. این آرامگاه‌ها به صورت سنگ قبرهایی در میان چمن و سابلینتای کم خواهند بود. در این محوطه یک بنای نمادین برای برجسته کردن آن در دست ساختمان است.

دیدگاه کلی شما درباره نحوه برخورد با مکانهایی همچون آرامگاه فردوسی چیست؟ آیا معتقدید برای حفاظت از این آثار باید آنها را محصور کرده و شدت مراقبت نمود، یا اینکه با ایجاد فضاهای عمومی جدید و گسترش فعالیت‌های هم‌اکنون، بهتر می‌توان آنها را حفاظت کرد؟

هیچ راه حلی را نمی‌توان به‌طور قطعی و برای همیشه پیشنهاد کرد. مهم این است که هم‌توان آثار را حفظ کرد و هم مردم بتوانند از آنها بیشتر استفاده کنند. چون رفتار مردم در حال تغییر است، روش‌های برخورد نیز به تناسب آن تغییر خواهند کرد. برای مثال ممکن است کسانی باشند که ناگهان به آثار ارزشمند موجود لطمه بزنند، ولی این حالت با آشنایی بیشتر مردم و شناخت ارزش‌ها برطرف خواهد شد. در این صورت، مراقبت کمتری لازم است و مردم با آزادی بیشتری خواهند توانست از محیط استفاده کنند.

در سال ۱۳۷۶ با مسئولیت شما مسابقه‌ای درباره باز زنده‌سازی شهر توس و آرامگاه فردوسی در دو زمینه با عنوان «پندار» و «طراحی» برگزار شد. لطفاً درباره این مسابقه و نتایج آن توضیح بدهید.

قرار بود مسابقه‌ای که با عنوان «فردوسی و توس» برگزار شد فقط مسابقه طراحی برای گرفتن ایده‌های کلی و حرکت عمومی در طراحی باشد. با بررسی‌هایی که انجام دادم به این نتیجه رسیدم که خوب است برای مشارکت بیشتر مردم و آگاهی از فکرها و پیشنهاد‌های آنان علاوه بر طراحان، مردم آشنا به فرهنگ و تاریخ و ادبیات ایران نیز بتوانند پیشنهاد‌های خود را ارائه کنند. بنابراین مسابقه دیگری در کنار مسابقه طراحی به نام مسابقه «پندار» برگزار شد.

طرح‌جهای رسیده برای مسابقه طراحی در تابستان ۱۳۷۷ به وسیله هیئت داوران بررسی شد. در این طرح‌ها نکته‌های جانب توجهی وجود داشت. در نهایت طرح‌های برگزیده و برندگان مسابقه

انتخاب شدند. بررسی پرسش‌نامه‌های شرکت‌کنندگان در مسابقه «پندار» ۳ ماه طول کشید. پاسخ‌ها به گونه‌ای بود که نمی‌شد فقط چند نفر را به عنوان برنده انتخاب کرد. در نتیجه ۴۶ نفر در سه گروه برگزیده شدند. در این مسابقه نیز نکته‌ها و فکرهای بسیار خوبی همراه با شور و شوق فراوان عرضه شده بود. آنها همه حکایت از علاقه و دلبستگی مردم به انجام این کار بزرگ ملی و فرهنگی دارد.

قدم بعدی استفاده از بررسی‌های انجام شده و نتایج گردآمده از دو مسابقه طراحی و پندار است که باید صورت استفاده واقعی و عملی پیدا کنند. به سخن دیگر باید همه دانسته‌ها و خواسته‌ها در یک نظام طراحی برای شکل دادن به شهر توس با تأکید بر آرامگاه فردوسی سامان یابد و سرانجام به صورت یک طرح جامع فرآیند شکلی قابل اجرا پیدا کند.

عناصر و ویژگی‌های عمومی طرح آینده چه خواهد بود؟

همان‌طور که گفتیم طرح نهایی برای شکل دادن به شهر توس با تأکید بر آرامگاه فردوسی تهیه می‌شود. در این طرح، حفظ آثار و ارزش‌های کالبدی و فرهنگی توس و منطقه آن و همچنین سرآوردن نیازهای کنونی در زمینه‌های فرهنگی و گردشگری مورد نظر خواهد بود. از آن جمله، مواردی است که در برنامه مسابقه طراحی و پندار آمده بود مانند باغ شهر آشنایی با فردوسی و شاهنامه، کتابخانه، موزه، نمایشگاه، زورخانه، قهوه‌خانه، بازار، بخش‌های اقامتی و پذیرایی و بخش‌های پژوهشی.

به عنوان آخرین سوال، به نظر شما باز زنده‌سازی ارزش‌های کالبدی و فرهنگی شهر توس و آرامگاه فردوسی چه تأثیری در سطح منطقه آسیای میانه یا خراسان قدیم خواهد داشت؟

وقتی فکر می‌کنم باز پیرایی ارزش‌های کالبدی و نمایی ارزش‌های فرهنگی توس و شاهنامه فردوسی چه نتایج درخشانی به بار می‌آورد در شکفتن می‌مانم که چرا تاکنون تا این اندازه از طرف مردم و مسئولان نسبت به آن بی‌توجهی شده است. شاید یکی از دلایل آن این است که تا حالا کسی به فکر تهیه یک طرح جامع کالبدی همراه با برنامه‌های فرهنگی برای این منطقه نبوده است. کارهای انجام شده همواره به صورت پراکنده و تصویب‌های آبی برای ایجاد بناهایی بوده است که به‌طور کلی، آشفتگی فراوانی به بار آورده است.

در بیشتر موارد، سرمایه‌گذاری در زمینه‌های فرهنگی بازده مالی اندکی دارد و گاه هیچ ندارد. اما یکی از نکات جالب توجه در احیای کالبدی و فرهنگی توس این است که سرمایه‌گذاری در آن افزون بر بهره‌های فرهنگی، بازده مالی چشمگیری نیز خواهد داشت. شعبه‌های فراوانی برای اداره‌کنندگان این مجموعه فرهنگی ایجاد می‌شود و درآمد آن نیز دائمی خواهد بود.

در حال حاضر با وجود وضع نامساعدی که آرامگاه فردوسی و توس دارد، این مکان یکی از پربازدیدکننده‌ترین نقاط گردشگری ایران است. خیال در صورتی که امکانات اقامتی و پذیرایی از بازدیدکنندگان فراهم شود، قطعاً استقبال از آن نیز افزایش خواهد یافت.

باید این نکته را در نظر بگیریم که توجه به شاهنامه و فردوسی و آرامگاه او تنها به سرزمین ایران محدود نمی‌شود، بلکه سرزمین‌های دیگر با فرهنگ ایرانی را نیز در برمی‌گیرد. احیای ارزش‌های کالبدی توس و تحجیر آن با نهادهای فرهنگی و ایرانی سبب خواهد شد روابط گسترده‌تری میان فارسی‌زبانان به وجود آید.

با سپاس از شما.

جایگاه حقوقی شهرداریها در نظام مدیریت شهری ایران

بخش پایانی
گامیز نوروزی

در شماره قبل، نویسنده با ارائه دلایل گوناگون حقوقی، برای شهرداریهای کشور در نظام مدیریت شهری ایران جایگاه و مقام رفیعی قائل شد که جایگاهی حاکمیتی است. در بخش دوم و پایانی با استناد به برخی اصول قانون اساسی و سایر اصول حقوقی از جمله اصل تکلیفی بودن قانون شهرداری، اصل صلاحیت ذاتی و... اصل استقلال شخصیت حقوقی شهرداریها را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد.

به دلیل اینکه ماده ۵۷ قانون خاص است و قانون دیوان عدالت اداری قانون عام است، قانون عام مؤخر نمی‌تواند قانون خاص مقدم را نسخ کند و حداقل بخشهایی از ماده ۵۷ همچنان معتبر است. بنابراین استناد باید شکایات به شورای شهر ارجاع شود بعد از هر شکایتی از تصمیم شورای شهر ناشی نبود به دیوان عدالت اداری مراجعه کند اما بحث در این است که این استقلال شخصیت به اندازه‌ای است که قانونگذار سال ۱۳۳۲ رسیدگی به تصمیمات شهرداری را از فرآیند رسیدگی به مسائل عمومی کشور تفکیک نموده و به شورای شهر واگذار کرده است یعنی استقلال شخصیت حقوقی شهرداری را تا این مرتبه بالاتر نطق کرده است. نمونه‌ای دیگر از گوهر مفهوم استقلال شخصیت حقوقی را در اصل یکصد و سوم قانون اساسی می‌بینیم؛ بر اساس این اصل تصمیمات شوراهای به عنوان یک نهاد مدیریت شهری برای فرعیان، بخشداران و استانداران لازماً اعتبار است.

اصل هفتم قانون اساسی می‌گوید که شوراهای یکی از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند. وقتی کلمه رکن به کار می‌رود یعنی اینکه شورا یک پایه اداره کشور است و روشن است که پایه هیچوقت نباید عقسود باشد اگر پایه از بین برود اصل بنا نیز فرو می‌ریزد همان‌طور که دیدیم شورای شهر، نهادی مستقل از دولت است که با اتکالی مستقیم به آرای عمومی موجودیت پیدا می‌کند از طرفی در قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری و در قانون شهرداری می‌خوانیم که در صورت نبودن شوراها وزارت کشور وظایف شوراها را بر عهده می‌گیرد.

آنچه که ما به عنوان اصل لزوم وجود شوراها مطرح کردیم در واقع پاسخی به این پرسش است که آیا بدون وجود شوراها شهرداری به کیفیتی که در قانون شهرداری مشخص شده است می‌تواند وجود داشته باشد یا نه؟ و به عبارت دیگر آیا در نظام حقوقی فعلی کشور، نهاد مدیریت شهری بدون وجود شوراها دارای مشروعیت قانونی هست یا خیر؟ می‌دانیم که وزارت کشور یکی از اجزای قوه مجریه است و در دل قوه مجریه قرار دارد. استاندارها هم از سوی هیئت وزیران انتخاب می‌شوند و در مجموعه بنسبت مراتب سازمانی جزء قوه مجریه محسوب می‌شوند. در واقع تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری و وزارت کشور دارای دو هویت حقوقی متفاوت هستند و مشروعیت خود را از دو منشأ مختلف کسب می‌کنند. از لحاظ حقوقی معمولاً در صورت نبودن یا فقدان یک مقام، می‌توانیم کسی را قائم‌مقام او قرار بدهیم که دارای شرایط مشابه او بنامند و در واقع از یک سطح و از یک جنس باشند. اگر هر یک از وزرا در کابینه وجود نداشته باشند رئیس جمهور می‌تواند سرپرستی آن وزارتخانه را به عهده بگیرد. اما اگر مجلس رئیس نداشته باشد به عنوان مثال آیا کسی از قوه مجریه صلاحیت این را دارد که به عنوان رئیس مجلس انتخاب شود و یا اینکه اگر رئیس جمهور به هر دلیلی وجود نداشته، رئیس مجلس نیز به تنهایی این اختیار قانونی را ندارد که جایگزین رئیس جمهور بشود زیرا اصولاً منشأ این سمتها و مجاری انتخاب و عملکرد آنها از دو جنس متفاوت است. وزارت کشور جزء قوه مجریه است و حتی طبق قانون اساسی در مواردی ارکان و اجزای وزارت کشور خود باید فرمانبردار شوراها باشند. فرماندار یک محل طبق قانون اساسی باید فرمانبردار شورا

باشد و استاندار نیز به همین ترتیب اینها دو بیعت متفاوت از هم هستند که نمی‌تواند با هم دیگر جابه‌جا شوند. اما در ایران از سال ۱۳۳۲ به بعد تشکیلات شوراهای وجود نداشته و وزارت کشور وظایف آنها را انجام داده است و الان هم با وجودی که شوراها تشکیل شده ولی هنوز این وضعیت، حالتی سازمان یافته و دقیق پیدا نکرده است. بنابراین اصل لزوم وجود شوراها، بحث این است که با توجه به اصول یکصد به بعد قانون اساسی و نیز اصل هفتم قانون اساسی و مواد مختلف قانون شهرداری و قانون تشکیلات شورای اسلامی کشوری، مشروعیت قانونی مدیریت شهری منوط به حضور شوراهای شهر است و بدون حضور شوراهای شهر، عملکرد شهرداریها فاقد مشروعیت قانونی است. البته بیش از چهل سال است که بدون وجود شوراها فعالیت شهرداری انجام می‌شود و این فعالیت هم طبق قانون بوده است.

اصل بعدی را اصل تکلیفی بودن حقوقات قانون شهرداری نامگذاری کردیم. معمولاً قوانین به دو دسته تقسیم می‌شوند: قوانین امری و قوانین اختیاری. قوانین امری قوانینی هستند که لازم می‌آید اجرا شوند و به توافق و تراشیدن اشخاص واگذار نمی‌شوند. قوانین اختیاری هستند که اجرای آنها، منوط به افراد است. برپیشی که ما داریم این است که آیا قوانین شهرداری جزء قوانین امری است یا اختیاری؟ اصولاً در مورد اشخاص حقوقی با حقوق عمومی اصل بر این است که این قوانین امری هستند و نمی‌توان از آنها تخطی کرد و نمی‌توان آنها را به توافق افراد واگذار نمود اما در مورد شهرداری باید ببینیم وضعیت به چه شکلی است. در قانون شهرداری مواردی وجود دارد که به اختیار شهرداری گذاشته شده است مثل بند ۲۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری که می‌گوید شهرداری می‌تواند نسبت به تعطیل محل کسب فاقد پروانه به وسیله مأموران خود اقدام کند. شهرداری در این مورد مجاز است، یعنی می‌تواند این کار را بکند و یا اینکه چشم‌پوشی نماید، اما در سایر موارد به عنوان یک اصل قوانین شهرداری جنبه امری دارند و تکلیفی است و توافق خلاف آنها باطل است.

این بحث چند فرغ به شرح ذیل دارد: خود شهرداری مکلف به اجرای این قوانین است. اشخاص حقوقی مکلف به مقرراتی هستند که آنها را تأسیس کرده و بیش از آن هم اختیاری ندارد. در مورد شهرداری نیز بنا وجود اختیارات و همین که قانون به نهاد شهرداری داده است، اما شهرداری به صورت کامل مکلف به اجرای قانون است مگر مواردی که قانونگذار صریحاً به او اختیار داده باشد و این موارد، آنکه است. از طرفی شهروندان هم مکلف به تصمیمات شهرداری هستند. این امر یکی از خصوصیات شهرداری است و در بسیاری دیگر از سازمانهای دولتی این رابطه تکلیفی وجود ندارد. بند ۲۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری نمونه برجسته حق حاکمیت ملی است که به شهرداری داده شده است. اگر چه در چهراتی محل انتقاد نیز هست.

بند ۲۰ ماده ۵۵ به شهرداری اختیار می‌دهد که صنایع و مشاغل الاینده را تعطیل کند. تشخیص الاینده نیز به عهده خود شهرداری است. اگر چه الان در عمل یک مرجع تجدیدنظر هم پیش‌بینی شده است. این را در مقام مقایسه با عملکرد یک دستگاه دیگری مثل دادگاهها

در واقع تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری و وزارت کشور دارای دو هویت حقوقی متفاوت هستند و مشروعیت خود را از دو منشأ مختلف کسب می کنند

می توان بیان کرد که وقتی قرار است حکمی علیه منافع شخصی اقصاد داده شود، یک سیر قضایی بسیار ملولایی و پیچیده‌ای به عمل می آید تا دادگاه حکمی بدهد اما در مورد تعیین حق یکی از شهروندان شهرداری این اختیار را دارد که با بررسی کارشناسی یک واحد منشی به عنوان یک سرکسز لایحه آن را تعطیل کند. همین امروز در شهر تهران کمترین بهای یک واحد منشی چندین میلیون تومان است و بخصوصی اما سالهای اخیر حاکی از این است که گاه واحدهای منشی بزرگ و بسیار گران قیمتی هم به وسیله شهرداری تعطیل شده است بدون اینکه آن سیر پیچیده قضایی طی شود.

این دقیقاً ناشی از اختیارات وسیعی است که قانونگذار بر مبنای حق حاکمیت ملی به شهرداری تفویض کرده است. در اینجا یک رابطه تکلیفی بین شهروندان و شهرداری برقرار است. یعنی وقتی می گوئیم اصل براسازی بودن مقررات شهرداری است، یعنی قانون شهرداری برای همگان لازم الاجراست که یکی از این همگان خود شهرداری است. شهرداری مکلف به اجرای قانون است مگر به توضیح مشخص شده باشد که قانون اختیاری است. به عنوان مثال اگر نوع کاربری زمین و تراکم بنا در طرح جامع تعیین شده باشد، شهرداری اختیاری قانونی برای تغییر آن تحت عنوان فروش تراکم را ندارد. هرگاه شهرداری از اجرای تکلیف قانونی خودداری کند قابل مواخذه است اگر چه در نظام حقوقی کشور در این قبیل موارد مشخص نیست که ضمانتهای اجرائی به چه کیفیتی است.

از اینها گذشته، شهروندان هم مکلف به اجرای مقررات شهرداری هستند. در واقع در عرصه مقررات شهرداری، نیازی به وجود تراضی بین شهروند و شهرداری نیست. تشریفات لازم برای صدور پروانه، احداث ساختمان و اشتغال به مشاغل مختلف در مناطق مختلف به وسیله شهرداری ابلاغ و اجرا می شود. در پاره‌ای موارد حتی شهرداری می تواند نقش پلیس را بازی کند. از جمله در جمع آوری متکدیان از شهر. می دانیم که سلب آزادی منوط به حکم قضایی است و به وسیله مأمور مجاز یعنی پلیس باید به اجرا درآید. جمع آوری متکدیان و نگهداری آنان در محلهای مخصوصی از نوع سلب آزادی آن افراد است. به هر حال یک کسی به عنوان متکدی در خیابان دورد راه می رود، مأمور شهرداری او را می گیرد و به یک محل مخصوصی می برد. از لحاظ تحلیل حقوقی این عمل سلب آزادی تن است و به مفهوم بازداشت در مفاهیم کیفری خیلی نزدیک است. قانونگذار این اختیار را به شهرداری داده است که تشخیص بدهد چه کسی متکدی است و بعد آزادی او را سلب کند. که به یقین بسیار نکته پراهمیتی است و اینها تماماً ناشی از رابطه تکلیفی بین شهروندان و شهرداری است.

آخرین مورد، اصل صلاحیت ذاتی شهرداری در احضار و وظائف قانونی است. اما شهرداری حق واگذاری وظائف خود را به دیگران ندارد یا خیر؟

بعضی از این وظائف و تکالیف در ماده ۵۵ قانون شهرداری آمده است.

و دو سایر قوانین نیز تصریح شده است. سوال این است که آیا شهرداری حق واگذاری این وظائف را به دیگران دارد یا خیر؟ ملی دو دهه اخیر بتدریج در ایران مفاهیم جدیدی در عرصه مدیریت شهری مطرح شده است. مفهوم شهرداری پیچیده تر شده است و شهرداری از اینکه خیابانها را جابو کند، اسوات را دفن کند و گاهی پروانه ساخت دهد فراتر رفته و دارای وظائف دقیقتری شده است. شاید به جهت فراوانی این قبیل کارها بوده است که گاه در بین مدیریت شهری این مسئله مطرح شده است که برخی از این وظائف به دستگاههای دیگر تحت نظارت شهرداری محول شود. آیا شهرداری مجاز به چنین کاری هست یا خیر؟ وظائفی از قبیل صدور پروانه ساخته اعمال بند ۷۰ و به منظور کلی مسئله حفظ محیط زیست شهری؟

به نظر می رسد قانونگذار چنین اجازه‌ای به شهرداری نمی دهد. یعنی شهرداری دارای صلاحیت ذاتی برای انجام تکالیف محوله هست و این تکالیف غیر قابل واگذاری است.

این وظائف جزء اعمال حاکمیت است. عمل حاکمیت را آن شخصیت حقوقی می تواند انجام بدهد که متکی به حاکمیت ملی باشد. از طرفی نظم عمومی قانونی در تقسیم بندی قانونی هر وظیفه‌ای را بر عهده مرجع خاص و معینی قرار داده است که متکفل بخشی از وظائف عمومی باشد، واگذاری آن دسته از وظائف شهرداری که موضوعاً راجع به عمل حاکمیت است، به اشخاص خارج از سازمان حقوقی شهرداری خلاف روح حاکم بر قانون شهرداری است. اگر چه در بخشهایی از قانون شهرداری که جنبه اختیاری دارد و غیر حاکمیتی است این امکان وجود دارد. به عنوان مثال بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداریها، اختیاری است و به عنوان عمل حاکمیت محسوب نمی شود. کاری است که هر کس ممکن است انجام دهد. در اینجا شهرداری می تواند فقط نظارت داشته باشد البته قابل ذکر است که شرکتهایی که به موجب ماده ۸۴ قانون شهرداری تشکیل می شوند ماهیتاً جزء اشخاص حقوقی خصوصی به حساب می آیند و نمی توانند در هیچیک از خصوصیات شهرداری که ناشی از عمل حاکمیت و حق حاکمیت ملی است، اعمال نظر کنند. اگر چه سهام این شرکتها متعلق به شهرداری است اما دارای ماهیت خصوصی هستند.

امروزه گردشگری یکی از منابع اصلی درآمد ملی کشورهای توسعه یافته و برخی کشورهای در حال توسعه، بویژه کشورهای جنوب شرقی آسیا را تشکیل می‌دهد. متأسفانه این واژه با بازدید از بناهای تاریخی و قدیمی اشتباه شده و جنبه‌های اکوتوریستی آن کاملاً نادیده گرفته شده است. همین که از گردشگری صحبت به میان می‌آید یک بنا، عمارت یا پل تاریخی به ذهن متبادر می‌شود، در حالی که حیات وحش، منابع طبیعی، بیابانها، آبشارها و... با اندکی تسهیلات ارتباطی می‌توانند جاذبه‌های فراوانی برای گردشگران ایجاد کنند. در شهرها نیز با طراحی و مناسب‌سازی فضاهای شهری می‌توان رونق و اعتباری خاص به شهرها در جذب گردشگران بخشید. مقاله زیر حدود اختیارات شهرداریها و شوراهای در محدوده‌های شهری در توسعه گردشگری مطرح می‌نماید. نقد قوانین فعلی گردشگری و ضرورت ایجاد یکپارچگی منطقی و وحدت درونی آنها را می‌توان در مجالی دیگر مورد بررسی قرار داد.

حسین صالحی

حدود اختیارات شوراهای شهرداریها در

توسعه گردشگری

شروع کرد. آژانس ایران‌تور برای علاقمندان به اسکی ترتیب یافته بود.

در سال ۱۳۲۰ شمسی، اداره جلب سیاحان خارجی جای خود را به «شورای عالی جهانگردی» داد که هفته‌ای یک بار در وزارت کشور تشکیل می‌شد و امور اداره آن را حوزه سیاسی وزارت با انجام می‌داد.

در سال ۱۳۳۳ خورشیدی بار دیگر اهمیت جلب سیاحان و سیروسباحت یا توجه به جنبه‌های اقتصادی و تحکیم بیانی حسن تفاهم میان افراد کشورهای مختلف مورد توجه دولت واقع شد و اداره امور جهانگردی در وزارت کشور متمرکز گردید. در این دوره اقدامات زیربنایی و مؤثری در زمینه‌های مختلف انجام پذیرفت که از آن جمله می‌توان تدوین قوانین و مقررات ورود و اقامت اتباع بیگانه را نام برد.

در سال ۱۳۴۰ شمسی مجدداً به موجب مجوبه هیئت وزیران وقت شورای عالی جهانگردی مرکب از ۱۳ نفر از نمایندگان وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و ۳ نفر از اشخاص بصیر و مطلع در امور جهانگردی، تشکیل شد که وظیفه آن تعیین خط‌مشی و برنامه‌های اجرایی اداره امور جهانگردی وزارت کشور بود و اصولاً بر امور مرتبط با جهانگردی کشور در سطح عالی نظارت داشت.

اقدامات عمرانی در کشور موجب گردید مواصلات و ارتباطات ایران از نظر جهانگردی توسعه یابد و افزایش درآمد ملی، توجه کشور را به بهره‌برداری از ارزشها، منافع و فواید ناشی از مسافرت جلب نمود.

در سالهای نخست قرن اخیر در ایران به تأسیسات اقامتی و پذیرایی که شرعاً مقدماتی گردشگری یا جهانگردی (۱) است، توجه چندانی نمی‌شد. مسافران داخلی علاقه‌ای به اقامت در مهیاسخاها از خود نشان نمی‌دادند و عموماً در منازل دوستان و اقوام، مقیم می‌شدند. جهانگردان (۲) و مسافران خارجی نیز به آن تعداد نبودند که هزینه‌های این واحدها را تأمین نمایند. جاذبه‌های کشور در تمامی شئون زندگی انسانی و جنبه‌های طبیعی، به‌مرور زمینه مسافرتهای داخلی فراوان و عزیمت سیاحان و جهانگردان را به کشورمان فراهم آورد و با گسترش فزاینده مسافرتهای داخلی و خارجی، موضوع جلب سیاحان و نیز ایجاد سازمانی برای تمرکز امور مربوط به سیر و سیاحت و شناساندن مفاخر ایران و جاذبه‌های تمدن کهن این سرزمین باستانی احساس شد.

در سال ۱۳۱۴ خورشیدی برای اولین بار در وزارت داخله (کشور) اداره‌ای به نام «اداره جلب سیاحان خارجی و تبلیغات» تأسیس گردید و انجام امور مربوط به جهانگردی کشور بر عهده آن اداره نهاد شد و برنامه‌های وسیع برای جلب سیاحان خارجی آغاز گردید.

نخستین آژانس جهانگردی ایران به نام آژانس ایران‌تور در سال ۱۳۱۹، در بی‌تأسیس کانون جهانگردان ایران که حدود ۵ سال قبل یعنی در سال ۱۳۱۴ در تهران به ثبت رسیده بود، کار خود را

در آغاز این حرکت با اینکه تحولات یاد شده به صورت غیر متسجم انجام می گرفت، توجه و علاقه خارجیان به بازدید از ایران به طور روز افزون موجب شد که نیاز به اقدامات اساسی در این زمینه احساس شود و دولت نیز طراحی و برنامه ریزی لازم را به بگیزد. نخستین گام در این مرحله، بنیانگذاری سازمانی مناسب برای ایجاد هماهنگی و نظارت بر تمامی فعالیتهای جهانگردی کشور بود.

در سال ۱۳۴۲ به موجب مصوبه هیئت وزیران وقت «سازمان جلب سیاحان» با هدف معرفی بیشتر ایران، تشویق جهانگردان خارجی و ایسرانگردان به بازدید از آثار باستانی، تاریخی و مناظر طبیعی ایران و به طور کلی تمرکز هماهنگی تمامی امور مربوط به جهانگردی کشور در یک سازمان تأسیس شد تا به این وسیله و از طریق تمرکز امر تحصیل ارز خارجی و توسعه و ترویج صنایع دستی و ملی و کمک به صاحبان حرفه های گوناگون و... موجبات تقویت و تحکیم مبانی اقتصاد عمومی مملکت فراهم آید. سازمان ترکیبی از نمایندگان ۳ وزیر، ۳ دستگاه و ۳ نفر افراد بصیر بود و معاون وزیر کشور نیز در سازمان یاد شده عضویت داشت.

متعاقباً شرکت سه ملی تأسیسات جهانگردی به منظور تجهیز و اداره مهمانسراهای متعلق به سازمان جلب سیاحان و شهرداریها به وجود آمد و بعدها واحدهای اقامتی و پذیرایی به منظور

سنتظیم و با اعطای وام به بخش خصوصی و یا مشارکت با آنها و یا بنا سازمانهای دولتی و شهرداریها و صدور اجازه و همچنین نظارت در تأسیس و اداره واحدهای اقامتی، پذیرایی و دفاتر خدمات... و جهانگردی، سیاحت و زیارت صورت می گیرد و درجه بندی و سرگذاری این تأسیسات یا همکاری سازمانهای ذی ربط، جزء وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است.

۴- حسب بند ۲۰ ماده ۲ قانون مورد اشاره، تأسیس و اداره مؤسسات آموزشی لازم به منظور آموزش افراد مجرب در رشته های مختلف... و جهانگردی و امور مرتبط دیگر بر حسب مورد با همکاری دستگاههای ذی ربط، از وظایف وزارت یاد شده است.

بند های چهار گانه ای که در مقام بیان و شرح وظایف اساسی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی وضع شده، مبین نقش محوری این وزارتخانه است. اما این نقش محوری در محدوده قانونی و حریم مصوب شهر (حیطه عمل شهرداری) قابل نقد و تأمل است و موانع و مشکلاتی را برای اداره امور شهروها ایجاد می کند. پیشنهاد مشخص برای بهبود راه شهری این است که در قانونگذار بهای آینده، قسمت مهم و عمده ای (۳) از اختیارات مربوط به گردشگری در محدوده و حریم شهرها به شهرداریها محول گردد.

در تاریخ ۱۳۷۰/۷/۱۲ قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی به تصویب قوه مقننه رسید و در تاریخ ۱۳۷۱/۱۱/۱۹ نیز

برنامه ریزی در خصوص مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، عمرانی، اقتصادی و رفاهی به شرح مندرج در بند ۵ ماده ۷۱، مجوزی برای مداخله اصولی و حساب شده شورای اسلامی شهر در امور گردشگری تلقی می شود

دستخوش اصلاحاتی قرار گرفت. اگر گردشگری را امادل معنا و مفهوم ایرانگردی و جهانگردی بدانیم به موجب ماده یک این قانون عبارت است از هر نوع مسافرت انفرادی یا گروهی که بیش از ۲۴ ساعت بوده و به منظور کسب و کار نباشد.

در این قانون به تشکیل شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی مرکب از معاون اول رئیس جمهوی (رئیس)، وزیرای فرهنگ و ارشاد اسلامی، امور خارجه، امور اقتصادی و دارایی، فرهنگ و آموزش عالی، راه و ترابری و کشور، ریاست سازمان حفاظت از محیط زیست و رئیس برنامه و بودجه اشاره شده است (ماده ۲ قانون اصلاحی ۷۵/۱۱/۱۹).

به موجب قانون مورد بحث، تسهیلاتی برای جهانگردان خارجی جهت خروج صنایع دستی یا محصولات مجاز کشور و کتاب و مطبوعات (با حفظ جنبه غیر تجاری) (۴) تعیین شده است (ماده ۳). همچنین بانکها مکلف شدند برای تسویق سرمایه گذاری در زمینه ایجاد و توسعه تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی تسهیلاتی را به نرخ صنعتی تأمین و پرداخت نمایند (ماده ۵). برخی تسهیلات و امتیازات دیگر از قبیل محاسبه هزینه آب، برق، عوارض، مالیات، وام بانکی و... برای این قبیل واحدها به نرخ صنعتی قابل محاسبه است (ماده ۸).

شهرداریها به موجب ماده ۶ قانون مورد بحث موظف شده اند زمین مورد نیاز برای احداث تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی را با معرفی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به قیمت منطقه ای یا تمام شده به گونه ای که موجب تقلیل درآمد عمومی نشود به متقاضیان واگذار نمایند. این نکته نیز یادآوری شده است که از ارضی مزبور صرفاً برای منظور فوق واکتار و قابل انتقال به غیر نیست و هر گونه

پاسخگویی به یک نیاز عینی، توجه عمومی و ایجاد ارزش بالقوه در یک منطقه جهانگردی احداث گردید (۳).

در حال حاضر وزارت فرهنگ و آموزش عالی در امور مرتبط به جهانگردی نقش محوری دارد و سازمان ایرانگردی و جهانگردی وابسته به این وزارتخانه متولی این امور است. در اینجا به بررسی این امر می پردازیم.

قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۱۲ در فزارهای گوناگونی به ایرانگردی و جهانگردی که تمییزی از «گردشگری» تلقی می شود، اشاره کرده است که مهمترین این فزارها عبارتند از:

۱- براساس بند ۶ ماده ۲ قانون یاد شده، انعقاد قرارداد در زمینه مسافرت جهانگردی و... و شرکت در جلسات سازمانهای منطقه ای و بین المللی در موارد مرتبط، با همکاری و هماهنگی وزارت امور خارجه و رعایت قانون اساسی، از وظایف اصلی این وزارتخانه شناخته شده است.

۲- به موجب بند ۱۱ ماده یاد شده، ایجاد، توسعه و بهره برداری از تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی از هر نوع که مناسب باشد و همچنین تأمین وسائل لازم برای مسافرت های اردی و جمعی جهانگردان ایرانی و خارجی در داخل کشور اعم از زمینی، هوایی، دریایی و نیز تأمین خدمات جهانگردی و اقدامات لازم برای ارائه پیشرفت های «ملکتی و شناساندن تحولات فرهنگی و تمدنی و جاذبه های جهانگردی ایران از وظایف اساسی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شمرده می شود.

۳- به استناد بند ۱۸ ماده فوق، برنامه ریزی در جهت ایجاد، اصلاح و تکمیل تأسیسات جهانگردی از طریق سرمایه گذاری

بگیرند. تصمیمات و مصوبات شورای عهده وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بوده و معاون وزیر و رئیس سازمان ایرانگردی و جهانگردی دبیر شورا است. (۶) قابل ذکر است که در آیین نامه تشکیلات دبیرخانه شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی مصوب ۷۲/۱۷/۱۰ تشکیل کمیسیون‌های تخصصی مرکب از مسئولان استانی و کارشناسان ذی‌ربط پیش‌بینی شده است. از میان وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی شهر که در ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و

تعیین کاربری آن و یا عدم اجرای پروژه در مهلت مقرر موجب برکت به مالکیت دولت خواهد شد و متقاضی حق هیچ ادعایی را ندارد. همچنین تعیین کاربری تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی بدون موافقت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در هر شرایطی ممنوع اعلام شده است و در این صورت تمامی تحقیقات و تسهیلات و معافیت‌های اعطایی برای تأسیسات مزبور منوط و مسترد خواهد گردید. صدور یا تمدید هر گونه مجوز تأسیس و ایجاد دفاتر خدمات

مبدأ فعالیت تشکیلات و سازمانهای اولیه اداری در زمینه امور سیاحتی و گردشگری در وزارت کشور بوده و در ابتدا سهم عمده‌ای از سرمایه و دارایی و ماحصل آن متعلق به شهرداریها بوده است

انتخاب شهرداران مصوب ۷۵/۲/۱ به آنها اشاره شده است، برخی عناوین کلی را می‌توان به عنوان مستند مداخله شورای اسلامی شهر در صنعت گردشگری، ایرانگردی و جهانگردی معرفی نمود و با تنظیم عبارات حاصل از تجزیه و تحلیل نصوص قانونی یاد شده می‌توان موارد ذیل را احصا کرد:

۱- به موجب اطلاق بند ۲ ماده ۷۱ قانون یاد شده موضوع بررسی و شناخت کمبودها و نیازهای اجتماعی، فرهنگی و رفاهی و تهیه طرح‌های اصلاحی و راه‌مطهری کاربردی جهت برنامه‌ریزی و ارائه به مقامات ذی‌ربط می‌تواند در زمینه گردشگری به مرحله اجرا درآید.

۲- بر اساس بند ۴ ماده یاد شده، همکاری با مسئولان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نمایندگان سازمان ایرانگردی و جهانگردی بنابه درخواست آنان می‌تواند مصداق حکم مقنن قرار گیرد.

۳- برنامه‌ریزی در خصوص مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، عمرانی، اقتصادی و رفاهی (زمینه‌های سیاحتی و گردشگری) می‌تواند ذیل این عنوان قرار گیرد. به شرح مندرج در بند ۵ ماده ۷۱، مجوزی برای مداخله اصولی و حساب شده شورای اسلامی شهر در امور گردشگری تلقی می‌شود.

۴- حسب بند ۶ ماده یاد شده در خصوص تشویق مردم برای گسترش مراکز تفریحی با هماهنگی دستگاههای ذی‌ربط، این امر می‌تواند توسط شورا به مرحله اجرا درآید.

۵- تأسیس انجمنها و نهادهای اجتماعی و ارشادی در زمینه‌های مرتبط با امور گردشگری و ایرانگردی یا توافق دستگاههای ذی‌ربط می‌تواند مصداق بارز فعالیت شورای اسلامی شهر قرار گیرد.

۶- برخی موارد دیگر از قبیل نظارت بر امور تماشاخانه‌ها، سینماها و دیگر اماکن عمومی (بند ۱۹) و وضع مقررات لازم در مورد تشریک مساعی شهرداری با ادارات و یانگانه‌های ذی‌ربط برای دایر کردن نمایشگاههای در زمینه‌های گردشگری (بند ۳۹) و بعضی موارد دیگر که نوعی با امور گردشگری مرتبط است مجوز قانونی حضور در زمینه فعالیتهای گردشگری شمرده می‌شود.

همان گونه که بیان شد مبدأ فعالیت تشکیلات و سازمانهای اولیه اداری در زمینه امور سیاحتی و گردشگری در وزارت کشور بوده و در ابتدا سهم عمده‌ای از سرمایه و دارایی و ماحصل آن متعلق به شهرداریها بوده است.

سیاحتی و زیارتی و تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی و نیز تعلق بنا لغو آن به عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است و بر اساس ماده ۷ قانون مورديحت تمامی دفاتر خدمات سیاحتی، زیارتی و تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی متعلق به اشخاص و مؤسسات عمومی غیردولتی (از قبیل شهرداریها) موظف به رعایت سیاستها و خط مشیهای ابلاغی مرتبط به ایرانگردی و جهانگردی توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هستند و متخلف از قواعد امره یاد شده حسب تبصره ۲ ماده ۷۷ قانون، مستوجب جزای نقدی و تعطیل دائمی محل کار خواهد بود.

در سال ۱۳۶۵ عضویت ایران در سازمان جهانی جهانگردی و کمیسیون جنوب آسیا مطابق ردیفهای ۲۹ و ۴۰ فهرست وزارتخانه‌ها، سازمانها و مؤسسات دولتی که در سازمانها و مجامع بین‌المللی عضو بوده و مجوز قانونی داشته‌اند (۵) مشخص شده است و زمینه توسعه و تقویت ماتی حقوقی صنعت جهانگردی فراهم آمده است.

در اجرای بندهای ۱۱ و ۱۸ ماده ۲ قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب ۱۳۶۵ و ماده ۲ قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی مصوب ۱۳۷۰، به منظور تعیین و ترسیم سیاست ایرانگردی و جهانگردی و ایجاد هماهنگی بین دستگاههای ذی‌ربط، اساسنامه شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی در ۵ ماده به تصویب رسید. پس از تصویب اصلاحیه قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی در سال ۱۳۷۵ رئیس حفاظت محیط زیست و رئیس سازمان برنامه و بودجه به اعضای شورای عالی منحق شدند (در زمان تصویب اولیه اساسنامه در سال ۱۳۷۰ دو عضو یاد شده سستی نداشتند). مهمترین وظایف شورای عالی حسب مستفاد از ماده ۵ اساسنامه مصوب به شرح ذیل است:

- ۱- تعیین و ترسیم خطوط اصلی سیاست ایرانگردی و جهانگردی.
- ۲- نظارت بر اجرای مصوبات و سیاستهای ابلاغ شده به دستگاههای اجرایی.
- ۳- اتخاذ تصمیم نسبت به مسائلی که از طرف وزرای عضو یا دیگر اعضای دولت پیشنهاد و جهت بررسی در دستور جلسات منظور شده باشد.
- ۴- اتخاذ تصمیم برای رفع تنگناها و ایجاد تسهیلات مناسب برای توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی و ایجاد هماهنگی لازم بین دستگاههای ذی‌ربط.

چون زمینه فعالیت کار شهر دار یها محدود به اداره امور شهر در محدوده قانونی و حریم مصوب شهر هاست و شهرداری قانوناً نمی تواند به طور مستقیم خارج از محدوده های یاد شده به فعالیت مرتبط بپردازد، عده ای این پیشنهاد را ارائه کرده اند که شهرداریها می توانند علاوه بر حفظ مظاهر و تأسیسات گردشگری در محدوده شهر به هنگام تصویب طرحهای شهری، در مقام تصویب نقشه شهرداری حریم شهر موضوع ماده ۹۹ قانون شهرداریها نیز پیش بینی های لازم را برای فعالیت در زمینه های مربوط به گردشگری و تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی مورد عنایت قرار دهند

از طرفی شرح وظایف شهرداریها بر اساس قانون شهرداری و سایر قوانین مربوط به شهر و قوانین و مقررات مربوط به شوراهای اسلامی شهر، علاوه بر اینکه به طور مستقیم می تواند با زمینه فعالیت های ایرانگردی و جهانگردی و گردشگری مرتبط باشد، می تواند شهرداری را با ارائه برنامه ای فنی و تخصصی به سوی ایجاد و گسترش مجدد تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی نیز هدایت کند.

شهرداری با کالبد و فیزیک شهر و ساختار بنیادین اراضی، اماکن، معابر و اماکن مربوط است و در اداره بسیاری از امور رفاهی شهر، تأثیری مستقیم و بلاواسطه دارد. بنابراین می تواند رأساً یا از طریق بیسازکاران و داوطلبان با هماهنگی مراجع مسئول در زمینه گردشگری به فعالیت بپردازد.

علاوه بر آنچه به موجب اختیارات قانونی شورای اسلامی شهر، مجوز فعالیت شهرداریها در امور گردشگری تلقی می شود موارد ذیل را می توان به عنوان مستند قانونی این کار معرفی نمود:

۱- حسب بند ۱۸ قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب ۱۳۷۲/۱۲/۲۵ مشارکت با شهرداریها به منظور ایجاد، اصلاح و یا تکمیل تأسیسات جهانگردی و سرمایه گذاری یا پرداخت وام در این زمینه تجویز شده است. هماهنگی و برنامه ریزی در این زمینه راهگشاست.

۲- تکلیف شهرداریها به شرح مندرج در ماده ۶ قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی مصوب ۷۰/۷/۷۰ و واگذاری زمین مورد نیاز برای احداث تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی با معرفی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به قیمت منطقه ای یا تمام شده به متقاضیان منوط به این است که موجب تقییل درآمد عمومی نشود. بنابراین تکلیف اعلامی از سوی قانونگذار، تجویزی برای مناخله جدی و برنامه ریزی شده شهرداریها در زمینه گردشگری، ایرانگردی و جهانگردی تلقی می شود. شهرداری می تواند با هماهنگی مراجع ذی ربط در بودجه و اختیارات خود به طور سالانه برای تحقق این مهم پیش بینیهای لازم را مدنظر قرار دهد.

۳- چون زمینه فعالیت کار شهرداریها محدود به اداره امور شهر در محدوده قانونی و حریم مصوب شهر هاست و شهرداری قانوناً نمی تواند به طور مستقیم خارج از محدوده های یاد شده به فعالیت مرتبط بپردازد، عده ای این پیشنهاد را ارائه کرده اند که شهرداریها می توانند علاوه بر حفظ مظاهر و تأسیسات گردشگری در محدوده شهر به هنگام تصویب طرحهای شهری، در مقام تصویب نقشه شهرداری حریم شهر موضوع ماده ۹۹ قانون شهرداریها نیز

پیش بینی های لازم را برای فعالیت در زمینه های مربوط به گردشگری و تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی مورد عنایت قرار دهند.

نتیجه گیری

از آنچه بیان شد چنین استنباط می شود که برای تدوین برنامه ای بنیادین و جدی در زمینه گردشگری و تأثیر و حضور منطقی دستگاههای عمومی غیر دولتی و حکومتی محلی در کشور مان باید به چند موضوع توجه داشت تا موفقیت مورد نیاز را در پی داشته باشد:

اولاً: شهرداریها و شوراهای اسلامی شهر با ساخت نیازها و مقتضیات محلی بر سبدهای اولیه را با توجه به تجویز قانونگذار به عمل آورند و شاخصها و ویژگیهای گردشگری بالقوه شهر یا منطقه را معرفی کنند.

ثانیاً: وزارت کشور می تواند به منظور فعال کردن این زمینه به نحو مشارکت جویانه و با جلب نظرات شوراهای شهر، شهرداریها، استانداردها و کمیسیون های تخصصی دبیرخانه شورایی ایرانگردی و جهانگردی (۸) از طریق حق ارائه پیشنهادها و وزیر کشور موضوع بند ۳ ماده ۵ اساسنامه شورایی ایرانگردی و جهانگردی (شرح وظایف شورایی) برنامه و پیشنهادها تهیه شده را جهت طرح در شورایی و تصویب، ارائه و تعقیب نماید.

ثالثاً: اصلاحات مورد نیاز در زمینه قوانین و مقررات موجود به نحوی که نقش و تأثیر وزارت کشور، شهرداریها و حکومتی محلی جدی تر و سازنده تر ترسیم شود به مراجع ذی ربط پیشنهاد شود، چرا که لازم است در جهت گامش از برخی تسهیلات دولتی، مقدماتی فراهم گردد که امور گردشگری واقع در محدوده قانونی و حریم مصوب شهرها به شهرداریها محول گردد.

مسئله مهمی که ذکر آن در اینجا ضروری است به نقش حساس و تعیین کننده شهرداریها در «گردشگری» مربوط می شود. در حیطه عملکرد شهرداریها که عبارت است از محدوده قانونی و حریم مصوب شهر، کدام نهاد یا مرجع رسمی بیش از شهرداریها فعالیت ملموس دارد؟ مدیریت شهر و اداره امور شهر به عهده شهرداری است. فیزیک، کالبد شهر و تأسیسات شهری در درجه اول و قبل از اینکه به سایرین مربوط شود به طور مستقیم یا غیرمستقیم به شهرداری ارتباط دارد و با وظایف شهرداریها در ارتباط است.

بالاخره بخش قابل توجهی از مظاهر، مناظر و تأسیسات گردشگری در حیطه عمل شهرداری قرار دارد و شهرداری با توجه به حضور همه جانبه اش در عرصه های مختلف مربوط به مدیریت شهری، تنها مرجعی است که بیش از هر نهاد، سازمان و مرجع دیگری در خصوص این تأسیسات و امکانات و مسئولیت مستقیم دارد.

به نظر می رسد نقش محوری که در قوانین موجود برای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به طور مطلق و عام بیان شده است، برای آن قسمت از امور که در محدوده قانونی و حریم مصوب شهرها واقع است باید شهرداری متولی آن باشد و تمام اختیاراتی که در حال حاضر وزارت ارشاد قانوناً بر عهده دارد و حتی بخشی از اختیاراتی که در طراحی های بدیع و در مراحل اجرایی به آنها پی برده می شود به شهرداری اعطا گردد تا بتواند با برنامه ریزیهای ورزین و تأمین هماهنگی های لازم و تأسیس سازمانها و نمایندگیهای گردشگری در داخل محدوده قانونی و حریم شهرها به این امر مهم بپردازد. در توان این موجود از توجه به این موضوع غفلت شده است و قانونگذار به «یکسویه نگری» گرفتار شده است.

- 1- Touring
- 2- Tourists
- ۳- فریب دادن اهل محله توسط تورافران و مقررات سفید جهانگردی، سازمان ایرانگردی و جهانگردی، زمستان ۱۳۷۸
- ۴- بر اساس آیین نامه اجرایی قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی، دستور ۱۳۷۲/۱۲/۲۵ وزارت ارشاد اسلامی، ماده ۲۴ قانون برنامه چهارم ۱۳۷۵ هر دو جهانگردی، عنوان از اختیارات گردشگری مصوب شده است.
- ۵- قانون محدودیت موانع شهرداریهای ایران در سفرها و مسافرت بین المللی مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۲۵ و قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی، دستور ۱۳۷۲/۱۲/۲۵ وزارت ارشاد اسلامی، ماده ۲۴ قانون برنامه چهارم ۱۳۷۵ هر دو جهانگردی، عنوان از اختیارات گردشگری مصوب شده است.
- ۶- بر اساس مصوبه مورخ ۱۳۷۲/۱۲/۲۵ شورای عالی گردشگری و امور فرهنگی و بازرگانی مربوط به امور مسافرتی و تفریحی و ایرانگردی و جهانگردی، ماده ۲۴ قانون برنامه چهارم ۱۳۷۵ هر دو جهانگردی، عنوان از اختیارات گردشگری مصوب شده است.
- ۷- اساسنامه شرکت سهامی تأسیسات جهانگردی ایران، ماده ۲۴ قانون برنامه چهارم ۱۳۷۵ هر دو جهانگردی، عنوان از اختیارات گردشگری مصوب شده است.
- ۸- آیین نامه تنظیم مقررات ایرانگردی و جهانگردی، ماده ۲۴ قانون برنامه چهارم ۱۳۷۵ هر دو جهانگردی، عنوان از اختیارات گردشگری مصوب شده است.

مشاور حقوقی

پاسخ به سئوالات

● این نامه تعزیرات حکومتی در شهرداریهای کشور در خصوص شهروندان و کارکنان در مورخه ۶۷/۳/۲۵ به تصویب رسیده است، اما تاکنون کمیسیونهای یاد شده در این نامه تشکیل و شروع به کار نکرده‌اند، خواهشمند است اعلام فرمایند که:

اولاً: آیا این نامه فوق در حال حاضر قابلیت اجرا دارد یا خیر؟ ثانیاً: در صورت قابلیت اجرایی این نامه مزبور، مسئولیت دعوت و تشکیل کمیسیونهای موضوع این نامه به عهده کدام مرجع است؟

۱- با تصویب و ابلاغ قانونی رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲ که در حال حاضر جاری است و شهرداریها نیز مشمول قانون یاد شده هستند این نامه تعزیرات حکومتی در شهرداریهای کشور نسبت به تخلفات کارکنان شهرداری از درجه اعتبار ساقط است و صلاح عمل نیست و به طریق اولی کمیسیونهای مربوط به آن وجه قانونی ندارند.

● آیا استعفای اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا از نمایندگی شورا نیازمند طرح در جلسات شورا و تصویب آن توسط سایر اعضای شورا است یا خیر؟

۱- مطابق قسمت اخیر ماده ۳ این نامه اجرایی تشکیلات انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی شهرها که اشعار می‌دارد... انتخابات اعضای هیئت رئیسه در صورت استعفای هر یک از آنان از سمت خود و یا هر یک از اعضای هیئت رئیسه از شورا، حداکثر ظرف یک هفته بعد از قبول استعفا توسط شورا و یا خروج عضو و برای همان متعصب برگزار می‌شود. هر چند که ظاهر آراء به استعفای اعضای هیئت رئیسه شوراهای اسلامی شهر است ولی چون قسمت اخیر ماده یاد شده دو نوع استعفا برای اعضا و هیئت رئیسه پیش‌بینی نموده است، یکی استعفای از سمت و دیگری استعفای از عضویت در شوراها و در استعفای از عضویت شورا هیچ فرقی بین اعضای هیئت رئیسه و دیگر اعضای شورا نیست، از این رو استعفای تمامی اعضای شورا می‌بایست به موافقت و قبول شورا برسد و شورا می‌تواند مستند به ماده ۵ این نامه یاد شده چگونگی بررسی و رسیدگی به استعفای هر یک از اعضای شورا را در این نامه داخلی معین نماید.

۲- از لحاظ نظری بنا توجه به مفهوم استعفا (عملی است که به موجب آن شخصی که در مؤسسه دولتی یا ملی یا وابسته به دولت و

مشاور حقوقی این شماره ماهنامه به دو بخش تقسیم شده است. بخش اول پرسش و پاسخهای حقوقی است که براساس دیدگاههای اداره کل حقوقی وزارت کشور تنظیم شده است.

بخش دوم که حاوی دو مطلب آموزشی برای شوراهای و شهرداریها با استنباط از دویخستنامه صادره از وزارت کشور به استانداردهای دو موضوع زیر است:

۱- حضور مؤدیان مالیاتی و متخلفان ساختمانی در جلسات کمیسیونهای موضوع ماده ۷۷ و ۱۰۰ قانون شهرداری. ۲- اختیارات استانداران در صدور حکم شهرداران شهرهای زیر ۲۰۰ هزار نفر.

بنا... معنی را دارا می‌باشد، تقاضای ترک آن را می‌نماید) اعضای شورا با قبول عضویت در شورا وظایف و تکالیفی را بر عهده می‌گیرند و تا زمانی که در عضویت شورا باقی هستند، مسئولیت آنان نیز همچنان به قوت خود باقی است، بنابراین استعفا بدون قبول شورا رافع مسئولیت (به واسطه عضویت در شورا) نخواهد بود.

● تغییر نام فرودگاهها چگونه امکانپذیر است؟

۱- بنابه تعریف مکان مندرج در تبصره ۲ ماده ۲ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری (مکان به نقطه‌ای اطلاق می‌شود که بنایه تعریف روستا نبوده و بیشتر محل انجام فعالیتهای غیر کشاورزی (کارخانه، ایستگاه، کارگاه و نظایر اینها) است) فرودگاه به عنوان یک مکان جغرافیایی اگر در حوزه‌های شهری و روستایی واقع باشد، وفق تبصره ۱ ماده ۲۱ این نامه اجرایی تقسیمات کشوری، تغییر نام و نامگذاری آن به عهده وزارت کشور است و در نامگذاری آن می‌بایست مصوبه جلسه ۳۷۲ مورخ ۷۵/۳/۲۵ شورایی عالی انقلاب فرهنگی دائر بر سیاست نامگذاری خیابانها و اماکن عمومی و مؤسسات رعایت گردد که حسب نامه شماره ۱۳۳/الف مورخ ۷۷/۱/۳۰ ریاست گروه نظارت بر نامگذاری اماکن از سوی شورای فرهنگ عمومی به معاونت هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور محول شده است، اما اگر فرودگاه خارج از حوزه شهری باشد به عنوان اجزای تقسیمات کشوری (موضوع تبصره ماده ۲ قانون تقسیمات کشوری) به موجب ماده ۲۱ این نامه اجرایی قانون یاد شده، تغییر نام و نامگذاری آن با پیشنهاد وزارت کشور و تصویب هیئت وزیران خواهد بود. ضمناً نسبت به مواردی هیئت وزیران به پیشنهاد وزارت راه و ترابری (مانند مصوبه ۷۰/۴/۵) اقدام به نامگذاری فرودگاه می‌نمایند.

● مرجع رسیدگی به اختلافات مربوط به عوارض بین شهری و شهرداری، کمیسیون مقرر در ماده ۷۷ قانون شهرداری است. بعضاً مشاهده شده است که به دلیل روشن نبودن نحوه احاله پرونده به کمیسیون یاد شده، شهرداریها در صورت اعتراض مؤدیان به عوارض مورد محاسبه از ارجاع پرونده به این کمیسیون خودداری می‌کنند که موجبات اتلاف وقت و مراجعات مکرر مؤدیان به استانداری را فراهم می‌کند، از این رو در این مورد آیا مؤدیان می‌توانند رأی کمیسیون یاد شده تقاضای رسیدگی به اختلافات مربوط به عوارض را بپذیرند؟

۱- بنا توجه به اینکه عوارض توسط شهرداری محاسبه و از مؤدیان

مطالبه می‌گردد و غالباً این مؤدیان هستند که نسبت به عوارض مورد مطالبه شهرداری معترض هستند. از این جهت مقنن برای رسیدگی به اختلاف بین شهرداری و مؤدیان در مورد عوارض، کمیسیونی را به شرح مندرج در ماده ۷۷ قانون شهرداری پیش‌بینی نموده است و مطابق سیاق ماده یاد شده، اگر مؤدیان نیز نسبت به میزان عوارض مورد مطالبه شهرداری معترض باشند می‌توانند مراتب اعتراض خود را مستنداً به کمیسیون ماده ۱۷۷ اعلام نمایند و کمیسیون یاد شده نیز مکلف به رسیدگی و اتخاذ تصمیم است. بنابراین حق مراجعه به کمیسیون، تنها به شهرداری منحصر نمی‌شود، بلکه این حق برای طرفین اختلاف یکسان است.

● **حسابرسی یا بازرسی چه تفاوتی دارد؟ آیا هیئتهای مدیره سازمانهای وابسته به شهرداری می‌توانند در امور داخلی سازمان، حسابرسی تعیین نمایند و همچنین می‌توانند از انجام امور حسابرسی که خارج از تشکیلات سازمانی مأموریت می‌یابند، جلوگیری نمایند؟**

۱- الفاظ حسابرسی و بازرسی در مفاهیم لغوی و اصطلاحی و همچنین وظایف هر یک در محل و جایگاه خود کاربرد داشته و با توجه به تفاوت کاربردی این الفاظ طبعاً موضوع کاملاً متفاوت و مشخص است و مشخصاً می‌توان گفت عملکرد حسابرسی عموماً مالی است، اما عملکرد بازرسی به مفهوم عام می‌تواند در همه ابعاد از جمله امور غیر مالی هم باشد.

۲- اختیارات هیئت مدیره به اساسنامه مصوب سازمان محصور می‌شود و خارج از چارچوب معین شده، هیئت مدیره اختیاری ندارد.

۳- به نظر می‌رسد هیئت مدیره می‌تواند برای اطلاع از نحوه و نتایج کار سازمان مبادرت به گماردن حسابرسی نماید، اما نمی‌تواند مانع از حضور حسابرسی که به موجب قانون اجازه حسابرسی را در امور سازمان برعهده دارند نماید.

آنچه شوراهای و شهرداریها باید بدانند

۱- کمیسیون‌های موضوع ماده ۷۷ و ۱۰۰ شهرداری صرفاً به لحاظ رفع اختلاف بین شهرداری و مؤدی یا متخلف ساختمانی حسب تجویز قانون تشکیل می‌گردد، از این رو ضروری است اعضای کمیسیون‌های یاد شده به لحاظ تدقیق در امر رسیدگی و صدور رای متصفان، به اظهارات مؤدی یا متخلف حسب مورد استماع نموده و به دلایل و مستندات وی توجه لازم مبذول فرمایند، از این جهت به منظور فراهم شدن شرایط مناسب، حوزه معاونت هماهنگی امور عمرانی طی نامه شماره ۲۵۹۲/۳/۳۳ مورخ ۲۹/۴/۸۸ ضمن اینکه اهمیت این مسئله را مورد تأکید قرار داده، خواستار حضور مؤدیان و مالکان املاک و اشخاص ذی‌نفع در جلسات متشکله گردیده است که در ذیل، عین متن تشریحی به لحاظ اطلاع درج میگردد:

داستاداری... معاونت محترم امور عمرانی

نظر به ضرورت حضور مؤدیان عوارض شهرداری (موضوع ماده ۷۷ قانون شهرداری) و نیز متخلفان ساختمانی (موضوع ماده ۱۰۰ قانون شهرداری) در کمیسیون‌های مربوطه به منظور ارائه توضیحات و دفاعیات لازم نسبت به پرونده‌های متشکله در این خصوص، دستور فرمایید شهرداریهای تابعه آن استان در هنگام تشکیل کمیسیون‌های موضوع مواد ۷۷ و ۱۰۰ قانون شهرداری از مؤدیان عوارض و مالکان و اشخاص ذی‌نفع در پرونده‌های مطروحه در کمیسیون‌های یاد شده حسب مورد حتماً دعوت به عمل آورند و از نتیجه اقدام وزارت کشور را آگاه فرمایند.

۲- به منظور تسهیل و تسریع نسبت به امر تشخیص و صدور

احکام شهرداری که انطباق شرایط آنان مستلزم رعایت تبصره ۱۰ ماده ۱ این نامه اجرایی شرایط احراز تصدی سمت شهردار است. وزارت کشور طی بخشنامه شماره ۲۰۲۲/۱۳۲/۲۴ مورخ ۷۸/۴/۸ اختیارات حاصله از حکم تبصره یاد شده را به آقایان استانداران تفویض نمود که به لحاظ اطلاع از مضمون متن امر تفویضی، عین مندرجات بخشنامه یاد شده در ذیل منعکس می‌گردد:

«جناب آقای استاندار، بانگش به مفاد تبصره ۱۰ ماده ۱ این نامه اجرایی شرایط احراز تصدی سمت شهردار و در اجرایی سیاست عدم تمرکز و اعتماد به مسئولان محلی بدینوسیله اختیارات حاصله از تبصره مذکور برای شهرداریهای زیر ۲۰۰ هزار نفر جمعیت و غیر از مراکز استان به جنابعالی تفویض میگردد تا در صورت دریافت چنین پیشنهادی از سوی شوراهای اسلامی شهر مربوط با رعایت مقررات بررسی و در صورتی که فرد مورد نظر دارای شرایط ویژه و استثناء باشد، موضوع به صرفه و صلاح شهروندان و شهرداریها تشخیص گردد. با مسئولیت جنابعالی اقدام قانونی لازم به عمل آید. ضمناً به مسئولان ذی‌ربط استان تأکید فرمایند در سایر موارد پیرامون چگونگی صدور احکام شهرداریان شهرهای زیر ۲۰۰ هزار نفر جمعیت و غیر از مراکز استان که از وظایف استاندار می‌باشد، با توجه به صراحت قانونی و آیین‌نامه‌های مربوط و دستورالعملهای صادره، از طرح استیلاات غیر ضروری خودداری و قبل از مکاتبات با وزارت کشور دقیقاً به سوابق و مکاتبات و مقررات مرتبط مراجعه نمایند. لازم به ذکر است براساس تبصره ۳ ماده ۲۱ قانون شوراهای نصب شهرداریان در شهرها با جمعیت بیشتر از ۲۰۰ هزار نفر و مراکز استان گماکان بنا به پیشنهاد شورای شهر و حکم وزیر کشور خواهد بود.»

ماهنامه شهرداریها تصمیم دارد از شماره ۱۷ صفحه‌ای را با عنوان «مشاور اداری» جهت مخاطبان اختصاص دهد. این صفحه به مشکلات و مسائل اداری اشخاص حقیقی و حقوقی از جمله شوراهای شهرداریها پاسخ می‌دهد. صفحه یاد شده، حاوی نکات آموزشی و پاسخ به پرسشهای رسیده است. مخاطبان گرامی می‌توانند سئوالات خود را به آدرس ماهنامه شهرداریها ارسال نمایند تا در اولین فرصت به آنها پاسخ داده شود. صفحه مشاور اداری راهگشای بسیاری از مشکلات و مسائل اداری حاکم بر شوراهای، شهرداریها و سایر سازمانها و مؤسسات خواهد بود.

بازگشت به خیابانهای قابل زندگی

پیتر بوسلمان - الیزابت لیکر و
علی خاکسار، رفسنگاری

اساسی مطرح بوده است (۵). بنابراین سوال ما در ارتباط با قابل زندگی بودن بلوارها، مورد علاقه طراحان شهری و برنامه ریزان حمل و نقل نیز هست.

بسیاری از شهرها برنامه‌های مدیریت ترافیک و سیاستهای کاهش سرعت را به منظور کاستن از اثرات منفی اتومبیل بر روی زندگی افراد به مرحله اجرا در آورده‌اند (۶). در شکل آینده‌ال، ساکنان یک منطقه باید تنها مقدار کمی از ترافیک را در خیابانهای خود تحمل کنند، سرعت نیز باید پایین باشد و صدا و آلودگی هوا کم و غیرقابل توجه و آزاردهنده باشد. اکثر خیابانهای مسکونی این استاندارد را دارا هستند، اما با وجود اینکه بیشتر خیابانهای شریانی داخل شهر، مسکونی نیز هستند، اما این استاندارد را رعایت نکرده‌اند. فضای محدود و توجه به زیبایی باعث می‌شود که ملاک و معیارهای تعدیل ترافیک در مناطقی مسکونی قابل اجرا نباشند. در حومه‌های جدید، راههای شریانی بیشتر به صورت جاده‌هایی با دسترسی محدود احداث می‌گردند. در کنار خیابانهای شریانی ساکنانی زندگی می‌کنند و حیات مشرول آنها به سمت خیابانهاست. ورودی اصلی خانه‌ها به سمت خیابانهای محلی است. راههای شریانی، مناطق مسکونی را از یکدیگر جدا می‌کنند و در واقع مشوق استفاده بیشتر از خودرو و حتی در سفرهای کوتاه هستند. گذر از خیابانهای شریانی با دو چرخه یا پیاده‌مورد تشویق قرار نگرفته است و همچنین دسترسی به مغازه‌ها و مدارس به راحتی طراحی نشده است (۷). آنچه در گنجینه مهندسان و برنامه ریزان ترافیک یافت نمی‌شود خیابانی است که علاوه بر فراهم آوردن امکان جابه‌جایی مقدار قابل توجهی خودرو، قادر باشد ساکنان اطراف را نیز از اثرات منفی ترافیک حفظ کند و همچنین مناطق مسکونی را به خوبی با سایر مناطق شهری ارتباط دهد و برای همه نوع وسیله نقلیه از جمله دو چرخه و پیاده روی مناسب باشد.

در این تحقیق ساز روشی که به وسیله ایل یارد و لیتل در پروژه خیابانهای قابل زندگی در سال ۱۹۶۹ ارائه شده است استفاده می‌کنیم. مطالعه اصلی بیانگر حجم زیاد ترافیک بر روی دو خیابان مسکونی و شریانی در شهر سانفرانسیسکو در ایالات متحده آمریکا بود.

هر کدام از این خیابانها نیز به خیابانهایی یک طرفه تعبیر شکل دادند و مقدار قابل توجهی ترافیک را در خود جای دادند. ساکنان، بویژه آنان که در خیابان فرانکلین زندگی می‌کردند، از ترافیک سنگینی که از سوی مرکز شهر سانفرانسیسکو می‌آمد شکایت داشتند. بعضی خانه‌های خود را ترک کردند. ایل یارد و لیتل با حمایت مالی دفتر برنامه ریزی شهرداری سانفرانسیسکو با مردم مصاحبه کردند و عکس العمل مردم را در سه خیابان جوازی (خیابان فرانکلین، خیابان گوگ و خیابان اوکتوبا) با هم مقایسه نمودند. از طریق پرسشنامه و مصاحبه‌های خانه به خانه، پاسخهای ساکنان بلوکهای منتخب را در اطراف ایل یارد، خیابان جمع‌آوری کردند و به این نتیجه رسیدند که ترافیک سنگین تأثیر قابل توجهی در

بلوارها از جمله خاطر هانگیزترین خیابانهای شهری در جهان محسوب می‌شوند. یاریس، بارسلون، بوئنس آیرس و ملبورن از جمله شهرهایی هستند که به خاطر داشتن خیابانهای سه خطه و زیبا مشهورند. در شهرهای آمریکای شمالی، بلوارها مرسوم تر بودند، اما تعداد زیادی از آنها در پی ترمیم خیابانها در دهه‌های ۵۰ و ۶۰ از بین رفتند.

به طور معمول بلوارها دارای سه خیابان از هم جدا هستند؛ به شکل یک خیابان در وسط برای ترافیک عبوری و دو خیابان موازی در دو طرف برای دسترسی محلی. هر یک از خیابانها نیز به وسیله جدولهای گلکاری شده از دیگر خیابانها مجزا شده‌اند (۱).

فردرک لاکستد دو نمونه از چنین بلوارهایی را در بروکلین نیویورک طراحی کرده است که اکنون نیز با شکلی تغییر یافته وجود دارد. این دو بلوار بزرگراه اوشن و بزرگراه ایستون هستند. هدف از ساخت این دو بلوار فراهم کردن ساختار توسعه حومه شهر نیویورک و همچنین ایجاد پارک‌های خطی بوده است.

لاستد در طراحی بلوار بزرگراه ایستون، خیابان وسط را به وسیله دو ردیف درخت به عرض حدود ۱۰ متر از خیابانهای دسترسی جدا کرده بود. این دو فضای سبز، نخست به عنوان مسیر اسب سواری مورد استفاده قرار می‌گرفت، اما اکنون محلی برای قدم زدن است (۲).

در اوایل قرن بیستم، بلوارها به عنوان خیابانهای مسکونی مطرح بودند که در اطراف آنها خانه‌ها و پارک‌ها و در فاصله‌های دورتر از شهر، خانه‌های جدایی از هم قرار داشتند. در واقع مردم زندگی را در بلوارها آغاز کردند. آنان در فضای بین درختان قدم می‌زدند، روی نیمکت‌ها می‌نشستند، بازی می‌کردند و پس از مراسم مذهبی در این فضاها جمع می‌شدند. این خیابانها اکنون نیز به عنوان خیابانهای مسکونی دارای ارزش‌اند. مهندسان ترافیک معتقدند که در این شکل، محل تقاطع خیابان وسط و خیابانهای دسترسی، مستعد تصادف است و هنگامی که خودروها می‌خواهند از خیابانهای دسترسی وارد خیابان وسط شوند در معرض تصادف با خودروهایی قرار می‌گیرند که با سرعت زیاد در حرکت‌اند (۳). به نظر می‌رسد که این اعتقاد درست نیست، زیرا پژوهشهای اخیر نشان داده است که بزرگراه اوشن و خیابانهای مشابه در ایالات متحده و سایر نقاط جهان از لحاظ طراحی نسبت به خیابانهای معمولی، استعداد بیشتری برای بروز تصادف ندارند (۴).

این مطالعه ایمنی خودرو را مورد بررسی قرار نداد، اما به سئوالات دیگری از جمله اینکه تا چه حد خیابانهایی مانند بزرگراه ایستون قابل زندگی هستند؟ یا اینکه زندگی در این بلوارها چگونه خواهد بود؟ پاسخ داده است. امروزه در این دو بزرگراه بروکلین روزانه بیش از ۴۰ هزار خودرو رفت و آمد می‌کنند و این حجم زیاد تردد خودرو به معنی پایین بودن قابلیت زندگی در این دو نقطه است. کاهش دادن اثرات منفی ناشی از ترافیک در خیابانهایی که عمدتاً مسکونی هستند، همیشه به عنوان یک مشکل مهم و

در قابل زندگی بودن بلوارهای مسکونی، بحث از نوعی خیابان است که از وسط به وسیله جدولهای گلکاری شده به سه قسمت تقسیم شده است. در این زمینه، سه بلوار مورد مطالعه قرار گرفته که بازگشت و آمد است، اما به مراتب قابل زندگی‌تر از سایر بلوارهای اطراف خود است. بلوارها با یک طراحی موفق، قادرند اثرات منفی رفت و آمدهای زیاد را تعدیل کنند. این تحقیقات بر اساس یافته‌های پروژه خیابانهای قابل زندگی دونالد ایل یارد در صورت گرفته است.

پاسخهای ساکنان خیابانهای پر ترافیک، متوسط و کم رفت و آمد با هم مقایسه شده و اثرات ترافیک بر ارتباطات و برخورد های اجتماعی، احساس تعلق و راحتی زندگی روزمره مردم اندازه گیری شده است.

این مقاله ترجمه‌ای از منبع زیر است:
Peter Bosselman & Elizabeth
Macdonald, Livable Streets Revisited
Journal of the American Planning
Association, Chicago, Spring 1991.

در سال ۱۹۸۸، تقریباً ۲۰ سال پس از تحقیق اصلی، گروهی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی، همان خیابانهای را که قبلاً مطالعه شده بود دوباره مورد مطالعه قرار دادند (۱۰). نتایج به دست آمده روند مشابهی را نشان داد، اما آنان متوجه تراکم مسکونی بیشتر در خیابان فرانکلین نسبت به دو خیابان دیگر شدند. به منظور تعیین اثر تراکم بر روی قابلیت زندگی این متغیر نیز وارد تحقیق شد.

ایل یسارد در مضامینهای خانه به کانه کارش را تحت عنوان مطالعه‌ای در خیابانهای محله‌ای که سعی دارد کیفیت زندگی را در شهر تعیین کند معرفی می‌کند. در اول کار او متکی به سئوالات باز بود. اما بعدها پرسشنامه‌ای با سئوالات چند جوابی و درجه بندی شده طراحی کرده (۱۱). در این تحقیق از پرسشنامه نهایی آنان استفاده شده است. سئوالات متعددی برای تعیین نوع و تعداد فعالیت‌هایی که در هر بلوک اتفاق می‌افتد از ساکنان پرسیده شد. همچنین چهار سؤال باز برای توصیف جنبه‌های مختلف خیابان محل سکونت پرسیده شد. دو سؤال نیز از ساکنان جهت ترسیم شکلی از بلوک محل سکونت آنان بر روی دو نقشه ارائه شده وجود داشته. بر روی یک نقشه از ساکنان خواسته شده بود خانه‌هایی را که دوستان و یا آشنایان آنان در آن زندگی می‌کنند مشخص نمایند و در نقشه دیگر از آنان خواسته شده بود مناطقی را که جزء محله خود می‌دانستند تعیین کنند. تکمیل این پرسشنامه حدود ۲۰ دقیقه طول می‌کشید. ایل یسارد و لیتل در هر بلوک با ۱۲ خانوار و مجموعاً ۳۶ نفر مصاحبه کردند که در کل در این مطالعه با ۹۹ نفر از ساکنان مصاحبه شد. برای انتخاب خانوارها توجیهی در حال از هر بلوک در دو طرف خیابان مورد بررسی قرار گرفت. برای هر بلوک مصاحبه‌ای خانه به خانه در آخر یک هفته انجام گرفت. مصاحبه گران به در خانه‌ها مراجعه می‌کردند. در صورت نبودن صاحب خانه، چندین بار در همان روز مراجعه می‌کردند تا مصاحبه را انجام دهند و در صورت موفق نشدن روز بعد مراجعه می‌کردند. در مورد حومه چیکو با ۳۵ نفر مصاحبه شد که تقریباً ۵۰ درصد از تمام خانوارهای سه بلوک بودند. در بزرگراه اوشن با ۲۱ نفر و در بزرگراه ایستون با ۳۳ نفر مصاحبه شد. نتایج در این مطالعه نشان دادند که هیچ گونه همبستگی بین حجم ترافیک و اجاره نشینی یا صاحب خانه بودن وجود ندارد. هفت مورد از نه خیابان تعدادی مساوی از اجاره نشینان و صاحب خانه‌ها داشتند در حالی که صاحب خانه‌ها در دو مورد دیگر در اکثریت بودند. در هر سه خیابان در نمونه‌های حومه چیکو نصف خانوارهای مصاحبه شده صاحب خانه و نصف دیگر اجاره نشین بودند. نسبت فوق برای بزرگراه ایستون در مورد هر سه خیابان برابر بود. در گروه بزرگراه اوشن اکثر ساکنان صاحب خانه بودند. در مورد همبستگی بین حجم ترافیک و تعداد بچه‌ها در خانوارها در دو مورد از نمونه‌ها (مورد کالیفرنیا و بزرگراه اوشن) ارتباط معکوس وجود داشت. فقط در مورد بزرگراه ایستون ارتباط مستقیم دیده می‌شد و این یافته‌های مطالعه سال ۱۹۶۹ تطبیق داشت. در این مورد نیز خانوارهای با بچه‌های بیشتر در اطراف بلوار زندگی می‌کردند.

ارتباطات اجتماعی (دوست - همسایه‌ای)

در سروکلین ساکنان دو بلوار نسبت به ساکنان خیابانهای کم ترافیک دوستان و آشنایان بیشتر و یا مساوی داشتند. در حالی که ساکنان خیابانهای دارای ترافیک سنگین به طور قابل ملاحظه‌ای دوستان و آشنایان کمتری داشتند. نتایج حاصله در حومه چیکو در کالیفرنیا با یافته‌های ایل یسارد و لیتل مبنی بر اینکه ساکنان خیابانهای کم ترافیک، بیشتر بین تعداد دوست را در خیابانهای خود دارند مطابقت نداشت. این مطالعه نشان داد که ساکنان خیابانهای با ترافیک متوسط، بیشترین دوستان و آشنایان را داشتند. ساکنان

زندگی مردم داشته است. کسانی که در اطراف خیابانهای فرانکلین و کوک زندگی می‌کردند از ترافیک می‌ترسیدند، اما آنان که در خیابان اوکلویا زندگی می‌کردند به خاطر اینکه ترافیک کمتری داشت، فقط از خودروهایی که گاه با سرعت از خیابان می‌گذشتند گنه‌مند بودند، اما تا حدود زیادی خیابان خود را امن می‌دانستند. به طور کلی ترافیک به صورت ممانعی برای ارتباطات اجتماعی به حساب می‌آمد افرادی که در خیابانهای با ترافیک سنگین زندگی می‌کردند از محیط فیزیکی خیابانها استفاده نمی‌کردند و در مقایسه با کسانی که در خیابانهای کم ترافیک زندگی می‌کردند کمتر در امور پیرامون خود مشارکت می‌نمودند (۸).

مفهوم قابل زندگی بودن از سال ۱۹۶۹ به بعد به طور وسیعی در برنامه‌ریزی کالبدی مطرح شد. طبق تعریف ایل یسارد و لیتل از قابل زندگی بودن، ترافیک در محله‌ها عاملی مزاحم است و کیفیت زندگی را در این محله‌ها پایین می‌آورد. یک خیابان قابل زندگی تعادلی از اجاره نشینها و صاحب خانه‌ها با خانوارهایی کم جمعیت و پرجمعیت را در خود جای می‌دهد. در این خیابانها اکثر مردم همدیگر را می‌شناسند، زیرا همدیگر را بیشتر می‌بینند و احساس وابستگی بیشتری می‌کنند. همچنین ساکنان یک خیابان قابل زندگی آنجا را مانند یک ملک شخصی می‌دانند و از آن به خوبی نگهداری می‌کنند.

هدف یسارد کردن نتایج حاصل از مطالعه خیابانهای قابل زندگی که در سال ۱۹۶۹ انجام شده نیست، بلکه آزمونی در این جهت است که شاید بلوارهای چند خیابانه اثرات ناخوشایند ترافیک زیاد را تعدیل کنند. ما انتظار داشتیم به این نتیجه برسیم که افرادی که در اطراف بلوارها زندگی می‌کنند از محیط فیزیکی اطراف و یا همسایگان خود، حتی در مواردی که این خیابانها ترافیک زیادی دارند دوری نمی‌کنند. همچنین انتظار می‌رفت با توجه به اینکه خیابانهای دسترسی و فضای سبزی که بین خیابان اصلی و خانه‌ها قرار گرفته و در واقع فاصله و مانعی بین ترافیک سنگین و محل سکونت افراد ایجاد کرده است، در جلوی خانه‌ها ترافیک کمتری وجود داشته باشد و ساکنان اطراف بلوارها توجه و محافظت بیشتری نسبت به خیابان خود نشان دهند. انتظار ما این بود که طراحی بلوارها به گونه‌ای باشد که با وجود ترافیک سنگین، اطلاعاتی به ارتباطات اجتماعی و فعالیت مردم وارد نشود. به هر حال نمی‌توان انتظار داشت که ارتباطات اجتماعی بین ساکنان دو طرف بلوارها زیاد باشد، بلکه معمولاً این گونه است که ارتباطات اجتماعی، بیشتر بین ساکنان هر طرف از بلوار شکل می‌گیرد. از این گذشته انتظار می‌رفت که نسبت افرادی که صاحب خانه هستند و بچه‌های بیشتری دارند در اطراف بلوارها نسبت به خیابانهای معمولی بیشتر باشد.

این تحقیق بر خلاف مطالعه خیابانهای قابل زندگی، در برگیرنده اثرات تراکم بر روی اجاره نشینی و قابلیت زندگی نیز بود.

ساکنان بلوارها، خیابان خود را مکانهای خاص و با ارزشی می دانند. آنان از خصوصیات خیابانهای خود مطلع هستند و به موقعیت تاریخی آن افتخار می کنند و با وجود ترافیک سنگین از مکان خانه های خود در کنار بلوارها کاملاً راضی هستند

چنین فعالیتهایی مشاهده می شد، اما در خیابانهای با ترافیک متوسط به ندرت بچه ها با والدین و یا بدون آنان در خیابانها مشاهده می شدند. در هر سه بلوار فعالیتهای ورزشی، از جمله دویدن، نسبت به سایر خیابانها بیشتر مشاهده می شد. ساکنان بلوارها و خیابانهای کم ترافیک نسبت به ساکنان خیابانهای با ترافیک متوسط، فعالیتهای خیابانی بیشتری داشتند، به طوری که تفاوتهای مشاهده شده از لحاظ آماری قابل ملاحظه بودند.

بلوارها به طور مرتب به عنوان پارک مورد استفاده قرار می گرفتند و مردم در آنها قدم می زدند، با یکدیگر صحبت می کردند، بر روی نیمکتها می نشستند، می دویدند، سگهایشان را بیرون می بردند و با یکدیگر ارتباط اجتماعی برقرار می کردند. ساکنان بلوارها این فعالیتها را مشاهده کرده بودند و از این نوع فعالیتها آگاهی داشتند. دوجرخ سواری و اسکیت بازی نیز در بلوارها مشاهده می شد، اما این فعالیتها کمتر باعث ایجاد ارتباط اجتماعی می گردید. بسیاری از جوانها این نتیجه را که ارتباطات اجتماعی بین همسایگان در بلوارها بیشتر از خیابانهای با ترافیک متوسط مشاهده می شود و همچنین اینکه بیشتر شبیه خیابانهای کم ترافیک هستند را تأیید می کنند البته شواهد حاصله قطعی نیستند.

آگاهی و محافظت ساکنان از خیابان

ساکنان سه بلوار مورد مطالعه از لحاظ آگاهی و محافظت از خیابانهای خود در مقایسه با ساکنان خیابانهای کم ترافیک مساوی و یا در مواردی در مرحله دوم قرار می گرفتند. ساکنان بلوارها کناره گیر نبودند و در نتیجه کمتر از اتوات منفی ترافیک نسبت به ساکنان خیابانهای با ترافیک متوسط متضرر می شدند و آنان نسبت به خیابان خود آگاهی داشتند. در چیکو، ساکنان اسپلندا از طراحی خیابان خود آگاهی داشتند و به آن اهمیت می دادند. آنان مانند ساکنان خیابانهای دیگر نسبت به خیابان خود احساس مسئولیت می کردند و ضمن نگهداری از آن، خیابان را مانند خانه خود می دانستند. از لحاظ آلودگی صوتی ناشی از ترافیک، آنان نسبت به ساکنان خیابانهای با ترافیک متوسط، کمتر متاثر شده بودند و ترافیک، کمتر با فعالیتهای آنان تداخل داشت. ساکنان خیابان اسپلندا خیابان خود را از لحاظ ترافیک متوسط خیابانهای خود را از لحاظ امنی، سرعت و حجم ترافیک بسیار بد توصیف کرده بودند. از لحاظ آگاهی و محافظت خیابان، اسپلندا پس از خیابان کم ترافیک در رتبه دوم قرار گرفت. ساکنان بزرگراه اوشن نیز از خصوصیات خیابان خود آگاهی داشتند و به آن اهمیت می دادند. احساس مسئولیت آنان نسبت به خیابان و وابستگی آنان به خیابان در حد قابل قبول بود و حتی بیشتر از ساکنان سایر خیابانها در این گروه بود. در مورد سطح آلودگی صوتی نیز بلوارها بهتر از خیابانهای با ترافیک متوسط بودند. ساکنان بلوارها اعتقاد داشتند خیابان آنان امن است و کمتر از ترافیک گله داشتند. در گروه خیابانهای بزرگراه ایستون الگوهای مشابهی وجود داشت هر چند که مسائل ترافیکی در خیابان با ترافیک متوسط در این گروه به اندازه دو گروه دیگر نبود. با توجه به اینکه خیابان با ترافیک متوسط در این گروه کمتر از یک سوم ترافیک را در دو خیابان با ترافیک متوسط در گروههای دیگر داشت چنین مسائلی قابل پیش بینی بود.

احساس وابستگی

ساکنان هر سه خیابان بیان نمودند که نسبت به خیابان خود احساس وابستگی می کنند. در گروههای چیکو و بزرگراه ایستون ساکنان هر سه خیابان به طور مشابه نسبت به خیابانهای خود ابراز احساس وابستگی کردند. در گروه بزرگراه اوشن ساکنان بلوارها

خیابانهای کم ترافیک، رتبه دوم و سپس ساکنان بلوارها بودند. به هر حال تفاوت بین خیابانهای با ترافیک متوسط و بلوارها از لحاظ آماری چندان قابل ملاحظه نبود. در پرسشنامه ها از ساکنان خواسته شده بود که بر روی نقشه های ارائه شده، محل زندگی همسایگانی را که با آنان دوست و یا آشنا بودند مشخص کنند.

تراکم مسکونی

واقعیت این است که ساکنان بروکلین در مقایسه با ساکنان حومه چیکو همسایگان بیشتری در بلوکهای خود دارند تا آنان را بشناسند و با آنان دوست شوند. اما از آنجا که تراکم مسکونی بین گروههای مختلف خیابانها با هم برابر بود، از این رو تراکم به تنهایی تفاوتی بین خیابانها را توضیح نمی داد. مقایسه مدت زمان سکونت با دوستی نشان داد که هیچ گونه همبستگی بین این دو وجود ندارد. در چیکو، ساکنان اسپلندا مدت اقامت بیشتری نسبت به دو خیابان دیگر داشتند، اما ساکنان اسپلندا کمترین دوست - همسایه را داشتند.

ساکنان بزرگراه ایستون الگوهای دوستی زیادی داشتند و این در حالی بود که نصف کسانی که پرسشنامه ها را پر کرده بودند فقط ۲ یا ۳ سال در آنجا ساکن بودند و نصف دیگر بیش از ۲۰ سال در آنجا سکونت داشتند. در گروه بزرگراه اوشن، ساکنان خیابانهای با ترافیک بالا و ترافیک کم، مدت زمان بیشتری نسبت به ساکنان خیابان با ترافیک متوسط در محله های خود ساکن بودند و همچنین دوستان بیشتری نیز داشتند.

حضور بچه ها

حضور بچه ها در محله ها تأثیری مضاعف بر روی الگوهای دوستی در هشت خیابان از سه خیابان مورد مطالعه داشته است. ساکنان خیابان ایستون بیشترین تعداد بچه و همچنین بیشترین تعداد دوستان را داشتند. اما در بزرگراه اوشن همسایگان با وجود تعداد بچه کمتر دوستان زیادی داشتند. ساکنان اسپلندا با وجود تعداد کم بچه و همچنین تعداد نسبتاً کم دوستان با یکدیگر سازگاری داشتند.

مسائل و موضوعات اجتماعی

موضوعات اجتماعی که می تواند باعث نزدیکی و یا فاصله همسایگان از یکدیگر شود در تمامی موارد مورد مطالعه قرار گرفته. در چیکو در هر سه خیابان مورد مطالعه دانشجویانی که در دانشگاههای اطراف تحصیل می کردند در میان ساکنان قدیمی تر زندگی می کردند؛ این گروه مستثنی شدند. خیابانهای بزرگراه ایستون در منطقه ای از بروکلین واقع شده بودند که تحت الشعاع مسائلی مانند اختلاف نژادی، گروهی و مذهبی قرار گرفته بودند. بسیاری از ساکنان بزرگراه اوشن ارتودکس های یهودی بودند و می خواستند به خاطر ارتباطات اجتماعی خاص خودشان در نزدیکی یکدیگر زندگی کنند. بنابراین مسائل اجتماعی آنان مشترک بود.

فعالیتهای خیابانی

مشاهدات نشان داد که هر سه منطقه خیابانهای کم ترافیک بیشترین فعالیتهای خیابانی را داشتند. در این خیابانها والدین بیشتر با بچه های خود به خارج از منزل می آمدند و بچه های بزرگتر با یکدیگر بازی می کردند. در بین ساکنان بلوارهای بروکلین نیز

احساس وابستگی بیشتری ابراز کردند و ساکنان خیابان با ترافیک متوسط کمترین احساس وابستگی را ابراز نمودند. تفاوتها از لحاظ آماری قابل ملاحظه بود.

از ساکنان خواسته شده بود که بر روی یک نقشه از خیابان خود محوطه‌های که آنان به آنجا احساس وابستگی می‌کردند را مشخص کنند. بیشتر جوابها در بر گیرنده محوطه اطراف خانه‌های یاسخگویان بود. ساکنان بلوارها و خیابانهای کم ترافیک در سواردی یک منطقه وسیعتر شامل خانه‌های همسایگان و یا قسمتی از خیابان و یا حتی در سواردی تمام بلوک را به عنوان منطقه‌ای که نسبت به آن احساس وابستگی می‌کردند مشخص نمودند. به طور کلی منطقه احساس وابستگی در مورد خیابانهای کم ترافیک وسیعترین منطقه و در رده دوم بلوارها و رده سوم خیابانهای با ترافیک متوسط بودند. تنها استثنا خیابان با ترافیک متوسط در چیکو بود که ساکنان آنجا، منطقه وسیعی را مانند ساکنان بلوارها به عنوان منطقه احساس وابستگی تعیین کرده بودند.

نتیجه‌گیری

هر سه بلواری که مورد مطالعه قرار گرفتند از جمله بلوارهایی هستند که مقدار قابل توجهی ترافیک را در خود جای می‌دهند. همچنین آنها به عنوان خیابانهای تاریخی معروف هستند. اما بیش از این سواردی آنها به خاطر طراحی و شکل خاصی که دارند شهرت دارند. در این مطالعه از ساکنان این مناطق درباره وضعیت زندگی در این خیابانها و اینکه تا چه حد ترافیک قابلیت زندگی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد سؤال شد. نتایج از این قرار بود که در مجموع ساکنان بلوارهای با ترافیک بالا شرایط زندگی خود را بهتر از ساکنان خیابانهای معمولی با ترافیک متوسط می‌دانستند و فقط ساکنان خیابانهای کم ترافیک وضعیت زندگی خود را بهتر از وضعیت ساکنان بلوارها می‌دانستند.

نتایج حاصله به خاطر اینکه حجم ترافیک در بلوارها بسیار بیشتر از حجم ترافیک خیابانهای با ترافیک متوسط بوده قابل ملاحظه بودند. همبستگی غیر مستقیم بین حجم ترافیک و پایین بودن قابلیت زندگی - که در مطالعه ایل یارد و لیتل در سال ۱۹۶۹ مشخص شده بود - در مورد بلوارهای مورد بررسی در این مطالعه وجود نداشت. طراحی فضای سبز بلوارها و خیابانهای دسترسی در دو طرف بلوارها اثرات سوء ترافیک را در بلوارها تعدیل می‌کردند.

آزمایشها و اندازه‌گیریهای میدانی نیز یافته‌های تحقیق را تأیید می‌کنند به عنوان مثال، سطح آلودگی صوتی که ۶۵ دسیبل در نظر گرفته شده بود، در مورد خیابانهای با ترافیک متوسط بیشتر شکسته می‌شد تا بلوارهای مورد مطالعه. در هر صد آلودگی صوتی ناشی از ترافیک بروین به فاصله بین ساختمان و خط وسط بلوار بستگی دارد. در بلوارها این فاصله بین ۸ تا ۱۲ متر بود، اما فاصله به تنهایی قادر به ایجاد مانع فیزیکی و روانی در مقابل آلودگی صوتی ناشی از ترافیک نیست. درختان کاشته شده نزدیک به هم در فضای سبز بلوارها، خیابانهای دسترسی در دو طرف خط وسط بلوارها - که عمدتاً توسط ساکنان مورد استفاده قرار می‌گیرند - و قضاةهای طراحی شده در کنار پیاده‌روها و حیاط جلوی خانه‌ها نیز همگی لایه‌های مجزاکننده بین بلوارها و خانه‌ها محسوب می‌شوند و به نظر می‌رسد که این عوامل باعث می‌تواند توجهی مردم نسبت به ترافیک می‌گردد. به طور مثال، عموماً ترافیک موجود در خط وسط بلوارها مزاحمتی برای ساکنان بلوارها ایجاد نمی‌کند، به طوری که ساکنان همگی معتقد بودند سرعت ترافیک کاملاً به اندازه است. تحقیقات میدانی نشان می‌دهد که خودروها در بلوارها سریعتر از خیابانهای با ترافیک متوسط حرکت می‌کنند. اما ساکنان

خیابانهای با ترافیک متوسط معتقدند سرعت ترافیک بسیار بالاست.

بین حجم بالای ترافیک و پایین بودن تعداد ساکنان صاحب‌خانه و همچنین کوتاهی مدت اقامت در بلوارها همبستگی غیرمستقیم وجود ندارد. ساکنان بلوارها، خیابان خود را مکان‌هایی خاص و با ارزشی می‌دانند. آنان از خصوصیات خیابانهای خود مطلع هستند و به موقعیت تاریخی آن افتخار می‌کنند و با وجود ترافیک سنگین از مکان خانه‌های خود در کنار بلوارها کاملاً راضی هستند.

این پژوهش نشان می‌دهد که بلوارها عموماً نسبت به خیابانهای معمولی که ترافیک بالایی دارند قابلیت زندگی بیشتری دارند. اما به هر حال طراحی بلوارها در برخی نقاط شهر متناسب نیست. برای احداث بلوار، حداقل ۴۰ متر عرض و یا حتی در سواردی ۵۰ متر نیاز است. در سواردی که احداث بلوار امکان‌پذیر باشد، ساکنان قادر خواهند بود از خیابانهای دسترسی در جلوی خانه‌های خود که آنان را از ترافیک سریع مجزای کند نیز سود ببرند.

طراحی بلوار، ساختار فیزیکی شهر را تغییر می‌دهد، زیرا بین بخشهای مختلف شهر ارتباط ایجاد می‌کند. در حومه‌ها نیز بلوارها قادرند محتملهای زیستی جدیداً احداث را به دستمعهای قدیمی تر متصل نمایند. بلوارها برعکس بزرگراههای شریانی مدرن که دسترسی محدودی دارند، قادرند محله‌های مختلف حومه‌ها را به نحوی به هم متصل کنند که بتوان از شیوه‌های مختلف حمل و نقل مانند پیاده‌روی، دوچرخه و حمل و نقل عمومی به خوبی استفاده کرد.

دو نکته مهم از این مطالعه روشن می‌شود: نکته اول اینکه مطالعه خیابانهای قابل زندگی در سال ۱۹۶۹ تحقیق کلاسیک است. این مطالعه به خاطر سادگی‌اش مطرح است. در این مطالعه فرض بر این است که تمام متغیرهای فیزیکی ثابت هستند و هر چه حجم ترافیک بیشتر باشد، قابلیت زندگی یک خیابان مسکونی کمتر خواهد بود. مهم‌ترین نکته مثبت این تحقیق ارائه روشی برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی در خیابانهای مسکونی است. هنگامی که کیفیت زندگی ساکنان تعیین گردید، نتایج حاصله بسیار مهم جاوه کرد. این تحقیق بر روی سیاست‌گذاری بسیاری از شهرها - هم در سطح محلی و هم در سطح ملی - تأثیر گذاشت. به طوری که نتایج حاصله از تحقیق خیابانهای قابل زندگی در ارتباط با مدیریت ترافیک در محله‌های مسکونی باعث شد سازمان ملی بزرگراهها در امریکا اقدام به تهیه گزارشی در مورد شیوه‌های کاهش سرعت ترافیک در خیابانهای مسکونی نماید (۱۲).

در رشته برنامه‌ریزی و طراحی مطالعاتی مانند پروژه خیابانهای قابل زندگی به ندرت مورد توجه قرار گرفته‌اند. با توجه به تلاشهای انجام شده در این تحقیق سعی بر این بوده است که ابعاد جدیدتری بدون خدشه وارد کردن به اعتبار مطالعه اصلی و اولیه مورد توجه قرار گیرد. ساکنان هنگامی که در معرض حجم بالای ترافیک قرار می‌گیرند نسبت به ترافیک نگران می‌شوند. همان‌طور که این مسئله در خیابانهای با ترافیک بالا در مرکز شهر سان فرانسسکو و همچنین خیابانهای با ترافیک متوسط در این مطالعه روشن شد. اما در صورتی که ترافیک سنگین از طریق طراحی یک بلوار تعدیل شود، مزاحمتی ترافیک در زندگی روزمره ساکنان کاهش خواهد یافت. بنابراین دومین نکته و نتیجه این مطالعه این است که بلوارها با داشتن چند خیابان برای خیابانهای مسکونی که به صورت شریانهای شهری نیز عمل می‌کنند ارزشمند و قابل توجه‌اند. این بلوارها خیابانهای هستند که ترافیک بالایی را در خود جای می‌دهند اما مردم تمایل دارند در اطراف آنها زندگی کنند.

زیرنویسها:

- 1-Jacobs & Mardondiel, boulevards: A Study of Safety, Behavior and Usefulness, Berkeley, University of California at Berkeley Institute of Urban and Regional Development, 1964.
- 2-Dienckx, A Historic Summary of Grand Army Plaza and Eastern Parkway, New York: Department of Transportation, 1962.
- 3-Institute of Transportation Engineers (ITE) Technical Council Committee 5-5, Guidelines for Urban Major Street Design, A Recommended Practice, Washington, 1984, & Jacobs, Great Streets, Cambridge, 1993.
- 4-Jacobs, A & Mardondiel, GP, CA.
- 5-Bosselmann & O'Hare, Traffic in Urban American Neighborhoods: The Influence of Culin Buchanan, Built Environment, 1983, PP. 127-139.
- 6-Appleyard, Livable Streets, Berkeley: University of California Press, 1981.
- 7-Bachman, Traffic in Town: A Study of the Long Term Problems of Traffic in Urban Areas, London: Minister of Transport, 1963.
- 8-Applegard, D. OP. CA.
- 9-ibid.
- 10-Paterson & Mc Govern, Livable Streets, Unpublished Paper, Research Methods Class, University of California at Berkeley, 1988.
- 11-Applegard, D. OP. CA.
- 12-Applegard & Smith, State of the Art Report, Washington, DC: Federal Highway Administration, 1980 & Bosselmann, Redesigning American Residential Streets, Built Environment, 1985, PP. 98-106.

نظرسنجی، ابزار شهرسازی مشارکتی

تجربه شهرداری اوبورن

وانسون داگلاس، جاستر روبرت، جانسون جرالد
ترجمه فرخ حسامیان

مطالعه و بررسی نمونه نظرسنجی از شهروندان در شهر اوبورن ایلامی آمریکا، نشان می‌دهد که این گونه ارزیابیها می‌تواند مکانیسم سازنده‌ای در افزایش کارایی و تأثیر مشارکت شهروندان در حکومت‌های محلی به وجود آورد. هر چند نتایج کامل چنین ارزیابی‌هایی در این مقاله ارائه نشده است، اما بررسی آمار و اطلاعات مالی و نظرات به دست آمده از این نظرسنجی وجود ارتباط میان رفتارها و قضاوت‌های شهروندان از یک سو و بودجه‌بندی و تصمیمات برنامه‌ریزی در سطح حکومت‌های محلی را از سوی دیگر نشان می‌دهد. این استنباط تأثیر قاطعی بر کیفیت زندگی در این شهر داشته است، البته اگر کیفیت را به فقدان تعارض عمومی معنی کنیم. در عین حال که تغییر رهبران حکومت محلی در اوبورن در تحول فضای سیاسی شهر مؤثر بوده، نقش نظرسنجی از شهروندان هم در برقراری رابطه مثبت میان شهروندان و سیاستگذاران بسیار مهم بوده است.

نیوادی شدن مشارکت شهروندان در روند مدیریت شهرهای آمریکا امروزه به یکی از عناصر مهم حکومت‌های محلی تبدیل شده است. این امر از یک سو نتیجه قوانین فدرال در زمینه مشارکت شهروندان بوده است و از سوی دیگر حاصل آگاه شدن مدیران شهری از نیاز و فواید سیاسی «حفظ ارتباط» با شهروندان و اعضای جامعه است. عامل دوم به طور روزافزون در این نظرسنجی از شهروندان بازتاب یافته است.

دلیل اصلی استقبال از نظرسنجی عمومی توسط حکومت‌های محلی در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ این بود که روش‌های قبلی اطلاع‌گیری از نظرات شهروندان چندان قابل اعتماد نبود. تا این تاریخ اطلاعات مربوط به نظرات شهروندان معمولاً از طریق روابط تک به تک، نظریات گروه‌های خاصی از شهروندان، نامه‌نگاری و ابزار شکایات گردآوری شد. هیچ یک از این روش‌ها امکان ارزیابی منظم براساس اطلاعات طبقه‌بندی و تحلیل شده را فراهم نمی‌کرد. نظرسنجی از شهروندان در این میان ضمن داشتن فایده‌های متعدد امکان ارزیابی خدمات ارائه شده توسط حکومت‌های محلی و اصلاح سیاستها و خط‌مشیها را نیز فراهم می‌آورد.

با وجود این کاربرد نظرسنجی از شهروندان هنوز به اندازه کافی شیوع پیدا نکرده و از تمام امکانات بالقوه آن به عنوان ابزاری مؤثر در تصمیم‌گیریها و مدیریت شهری بهره‌برداری نشده است. هدف این مقاله نشان دادن علل همین امر است و اینکه چگونه اهداف مشارکت شهروندان در مدیریت شهر را می‌تواند به خوبی از طریق چنین نظرسنجی‌هایی تأمین کند. در این مقاله با طرح یک نمونه از نظریات شهروندان در نظرسنجی از شهروندان در روند سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی در یک شهر کوچک، به ارزیابی روش‌های این نظرسنجی می‌پردازیم.

استفاده از نظرسنجی عمومی

استفاده از روش‌های نظرسنجی عمومی در حکومت‌های محلی به چند شرح آزمایشی در شهرهای کوچک و متوسط در آغاز دهه ۱۹۷۰ برمی‌گردد. شهرهایی نظیر دیتون، دالاس و سن پترزبورگ از سال ۱۹۷۰ دست به استفاده منظم از این نظرسنجی عمومی زدند و تحلیل و نتیجه‌گیری از نظرسنجیها در دهه ۱۹۸۰ و عمده‌تر در دالاس و دیتون آغاز شد. براساس بررسی‌های به عمل آمده در سال ۱۹۸۲ از کل نظرسنجی‌هایی که در هزار و ۳۳ شهر با جمعیتی بیش از ۲۵ هزار نفر انجام شده بود تنها یک سوم دارای نظرسنجی عمومی بوده و بقیه نظرسنجی‌های خاص برای موارد خاص بوده است.

به نظر اغلب محققان نظرسنجی عمومی اگر تکوینیه تنها، دست کم بهترین روش است که از طریق آن می‌توان سطح رضایت شهروندان را از خدمات ارائه شده درک نمود و نقادان و گروه‌های بحرانی را تشخیص داد و نهایتاً تقاضا برای خدمات مختلف و نیز نظریات شهروندان را در باره انواع

مسائل از جمله احساس آنها را نسبت به مدیران و مسئولان محلی ارزیابی نمود. گلاس معتقد است نظرسنجی‌های عمومی یکی از فنون مهم مشارکت و شاید مؤثرترین آنهاست، چرا که اطلاعات دقیق و جزئی را درباره نحوه برخورد شهروندان در اختیار می‌گذارد.

هر چند به نظر بسیاری این تنها روش گردآوری اطلاعات و مشارکت شهروندان نیست، اما همه اذعان دارند که در ایالات متحده، افکار عمومی یکی از عوامل مهم در شکل دادن سیاست‌های حکومت است. هر چند روش نظرسنجی در بسیاری از شهرها به کار گرفته نشده ولی جز در موارد استثنایی، این روند به عنوان جزئی لاینفک از روند مدیریت و سیاست‌گذاری درآمده است. همین امر ارزیابی نتایج این روش را دشوار می‌سازد. در برخی موارد نظرسنجی از شهروندان به صورت سالانه و درباره مسائل معین و ثابت انجام می‌شود تا تصمیم‌گیران را از نتایج عملی تصمیماتشان مطلع سازد.

یکی از دلایلی که نظرسنجیها هنوز به صورت نهادی در نیامده این است که تصور می‌شود شهروندان قادر نیستند کیفیت خدمات را به طور عینی ارزیابی کنند. به عنوان مثال استیپاک در یک بررسی نمونه‌ای اظهار داشت که استفاده شهروندان از خدمات ارائه شده از نظر آماری معیار روند افزایش و بهبود کیفیت خدمات بوده است، اما در مقابل نظر او انتقادات زیادی مطرح شده است. گروهی براساس مطالعات دیگری که انجام داده‌اند معتقدند نظریات شهروندان تطابق کاملی بر وضعیت واقعی ارائه خدمات توسط شهرداری داشته است. گروهی دیگر معتقدند که در یک جامعه دموکراتیک، نظر شهروندان، با هر کیفیتی که داشته باشد، به خودی خود از اهمیت درجه اول برخوردار است. برخی دیگر نیز عقیده دارند نظریات شهروندان به هر حال تأخیری دارای رنگ و بوی شخصی و گروهی است.

تسویه در برداشت و استنباط شهروندان از کیفیت خدمات، خود می‌تواند به عنوان عاملی مثبت ارزیابی شود. این تنوع به رهبران و مدیران از یک سو این امکان را می‌دهد که اهداف و برنامه‌های خود را با وضوح بیشتر برای شهروندان تشریح کنند و از سوی دیگر باعث می‌شود تصمیماتی گرفته شود که این تنوع به حداقل رسانده شود. چنین نظرسنجی‌هایی از طرف دیگر به میزان و متخصصان این امکان را می‌دهد که نظریات خود را در مواردی اصلاح کنند. به عنوان مثال در یکی از شهرهای ویرجینیا، شهروندان نور معیار را تا کافی تشخیص داد بودند، در حالی که این نور از نظر متخصصان کافی بود. نتیجه نظرخواهی از شهروندان و کاربرد آن در تصمیم‌گیری این بود که نور معیار افزایش یافت هر چند که نظر مسئولان این نبود.

علاوه بر موارد یاد شده، نظرسنجی عمومی تأثیر قاطعی بر تعیین اولویتها در بودجه‌بندی و هزینه‌های شهرداری داشته است. گلاس معتقد

است. نظرسنجی از شهروندان در واقع به شهروندان پیام می‌دهد که مدیریت شهیر آنان به فکر و نظر آنان اهمیت می‌دهد. به نظر وی اکثر شهروندان بدانند که نظر آنان چگونه و طی چه روندی مورد استفاده قرار می‌گیرد، میزان تأثیر و کارایی حکومت محلی نیز در ارتقای کیفیتهای شهری افزایش قابل ملاحظه‌ای خواهد یافت.

عدم استفاده از نظرسنجی عمومی

با وجود آمار مختلف از نظرسنجیهای عمومی، هنوز یک ارزیابی منظم و جامع از نحوه کارکرد آنها در سطح ملی وجود ندارد. با اینکه نظرسنجیهای عمومی ارزشهای بالقوه زیادی دارند اما بسیاری از حکومتهای محلی از آن استفاده نمی‌کنند. معمولاً سه دلیل برای عدم استفاده از نظرسنجی عمومی ذکر می‌شود که عبارتند از: فقدان تخصص، ناهم‌رزی به برخی مسائل، رفتارهای خودسرانه و خودخواهانه‌های محلی. به عنوان مثال در یکی از شهرهای کوچک آلاباما، زمانی که نتایج یک نظرخواهی عمومی توسط برخی محققان دانشگاهی اعلام شد، مدیران شهری و رهبران به انواع توجیحات و بهانه‌ها توسل شدند و عدم شناخت شهروندان و دخالت افراد نودسرتال را پیش کشیدند.

در واقع حساسیت مسئولان و متخبران مردم به رأی و نظر شهروندان مسئله را پیچیده‌تر می‌سازد. وب و هاتری (Webb and Hatry) معتقدند: نتایج نظرخواهی عمومی دارای یک وجه سیاسی است. بعضی از آن رضایت دارند و برخی دیگر نتایج را نمی‌پسندند و این بستگی به آن دارد که طرفدار حفظ وضع موجود باشیم یا خواهان تغییر آن. استفاده نابجا از نظرسنجی عمومی معمولاً با انتخاب نادرست نمونه‌ها، دست‌کاری در طراحی پرسشنامه‌ها و استخراج غیر دقیق و نادرست نتایج همراه است. این موارد را می‌توان از طریق استفاده از

نمایش می‌گذارد.

نهادی شدن نظرسنجی از شهروندان: یک نمونه

شهر اوبورن در ایالت آلاباما امریکا شهری است دانشگاهی با حدود ۳۵ هزار نفر جمعیت که طی ۵ سال گذشته نظرسنجی عمومی در آن انجام شده است. در این دوره، نظرسنجی به یکی از عناصر مهم در تصمیم‌گیریهای مالی و تعیین اولویتهای بودجه‌بندی تبدیل شده است.

نتایج نظرسنجی

با توجه به تغییراتی که در جامعه آماری و پرسشنامه‌ها به وجود آمده است شاید نتیجه‌گیری کلی از اطلاعات به دست آمده کمی رودر پس باشد. با وجود این برخی گزارشها را می‌توان از استخراج ستوالاتی که هر سال در نظرسنجی تکرار شده تشخیص داد. به عنوان مثال هر سال از شهروندان سؤال شده است که امتیازهای را برای برخی خدمات شهری نظیر پلیس و انتظامات، مدارس و جمع‌آوری زباله برسانند. و به ستوالات با پاسخهای عالی، خوب، متوسط، ضعیف و نظری ملزم جواب دهند.

از آنجا که اوبورن یک شهر دانشگاهی است و سالانه تعداد زیادی جمعیت به آن روی می‌آورند، این امکان وجود دارد که بسیاری از پرسش شوندگان سطح خدمات را با مکان اصلی زندگی‌شان مقایسه کنند و بر این اساس به ستوالات پاسخ داده باشند. نتایج به دست آمده حاکی از این است که بین سالهای ۸۹-۱۹۸۵ تعداد افرادی که سطح خدمات را عالی یا خوب ارزیابی کردند معادل ۷۹ درصد بوده‌اند که این پاسخ در میان مدیران اداری به ۹۴ درصد می‌رسد. این امر نشان دهنده رضایت نسبتاً بالای شهروندان از کیفیت خدمات ارائه شده است. در سال ۱۹۹۰ تعداد پاسخهای عالی و خوب به ۸۸ درصد و در میان مدیران اداری به ۹۹ درصد افزایش یافت. هنوز زود است نتیجه بگیریم که این روند ادامه خواهد یافت. اگر چنین باشد می‌توان نتیجه گرفت که به کارگیری نظرات مطرح

شهر اوبورن در ایالت آلاباما امریکا شهری است دانشگاهی با حدود ۳۵ هزار نفر جمعیت که طی ۵ سال گذشته نظرسنجی عمومی در آن انجام شده است. در این دوره، نظرسنجی به یکی از عناصر مهم در تصمیم‌گیریهای مالی و تعیین اولویتهای بودجه‌بندی تبدیل شده است

شده از خلال این نظرسنجیها تأثیر مثبتی بر بودجه‌بندی، تصمیمات و برنامه‌ریزی خدمات داشته است. علاوه بر آن، این نکته نیز که این گونه نظرسنجیها به عنوان یک واقع ضروری سالیانه قلمداد می‌شود خود باعث آثار مثبت آن بر حکومت ملی و خدمات ارائه شده توسط آن خواهد شد.

سؤال دیگری که در پرسشنامه‌ها مطرح شده بود میزان اولویت است که شهروندان در هزینه کردن بودجه عمومی قائل هستند. فهرست کاملی از خدمات به شهروندان ارائه شده بود که می‌بایست از میان آنها موارد دارای اولویت را انتخاب می‌کردند. در فاصله سالهای ۸۹-۱۹۸۵ اولویت اصلی با هزینه‌های مربوط به معیار و مدارس بود. در سال ۱۹۹۰ هزینه‌های آموزش و پرورش همچنان اولویت داشت. ولی هزینه‌های مربوط به معیار اولویت خود را در نظر شهروندان از دست داد. این نشان دهنده این نکته است که هزینه‌های انجام شده در بهبود معیار باعث ارتقای کیفیت آنها شده است. بهبود معیار در این شهر کاملاً مشهود است و تأثیر مثبتی بر جریان ترافیک داشته است. اکنون شهروندان احساس می‌کنند باید روی خدمات و جزئیات دیگر کار شود.

افراد خارج از سیستم، مثلاً دانشگاهیان جبران نمود. توصیه دوم استفاده مقدماتی از پرسشنامهها توسط افرادی طرف است تا ضمن آن چگونگی پرسشها و انحرافات احتمالی آنان مشخص شود. این امر نه تنها تضمین بیشتری برای مسئولان در استفاده از نتایج نظرسنجی ایجاد می‌نماید، بلکه اعتبار بیشتری نیز از دیدگاه عمومی پیدا خواهد نمود. توصیه سوم استفاده از گروههایی از خود شهروندان در طراحی پرسشنامه‌هاست.

مسائل فنی مربوط به نحوه نمونه‌گیری و انتخاب جامعه آماری، گردآوری اطلاعات و طراحی پرسشنامه و امثال آن از مسائلی است که باید به طور جداگانه به آن پرداخت.

گذشته از مسائل یاد شده و لزوم بررسی و مطالعه آنها، یکی از راههای ارزیابی واقعی آثار نظرسنجیهای عمومی مراجعه به نمونه‌های مشخص است. نمونه زیر یک نظرسنجی عمومی را در یک شهر معرفی می‌نماید. اهمیت آن از این جهت است که در این نمونه با طرح یک مورد مشخص کاربرد نظرسنجی عمومی، روندی را که طی آن این امر نهادی شده و در تصمیم‌گیریها و سیاستگذاریهای حکومت محلی ادغام شده است به

که منافع و دستوری را تسامین کنند. در اوپورن تمامی مسائل مربوط به خدمتی و بودجه بندی در میان اعضای شورا به عنوان کمیته‌ای واحد حل و فصل می‌گردند.

در شهرهای دیگر چه کوچک و چه بزرگ، که در آنها منافع محلی و ناهمگامی اهمیت می‌یابند، اهداف نظرسنجی عمومی و استفاده از آن تفاوت‌های عمده‌ای خواهد داشتند. از نظر تنوع می‌توان در هر صورت از کنار دید نظرسنجی عمومی دفاع کرد. مطالعه تطبیقی نظرسنجی‌های عمومی می‌تواند در روشن شدن این نکته مفید باشد.

ارزیابی ارتباط میان نظرسنجی عمومی و تصمیمات مالی و برنامه‌های شورای شهر از طریق پرسشنامه‌ای از اعضای شورای شهر در سال ۱۹۸۹ قابل استخراج است. ۵۵ نفر از ۹ عضو شورا اظهار نمودند که از اطلاعات نظرسنجی برای تعیین روند بودجه بندی تأثیر گرفته‌اند؛ چهار عضو بیان نمودند که از این اطلاعات در تعیین اولویت‌ها استفاده کردند. در تعیین محل هزینه بودجه هفت عضو شورا عقیده داشتند که اطلاعات نظرسنجی حائز اهمیت بوده است و دو عضو معتقد بودند این اطلاعات تا حدی مهم بوده است. دو بیان چهار خاصیت اصلی نظرسنجی تقریباً تمامی اعضای شورا معتقد بودند که این اطلاعات نقش مهمی در تعیین اولویت هزینه بودجه داشته است.

این پرسش‌ها نشان می‌دهد که نظرسنجی عمومی به هر حال در نحوه برخورد شورای شهر با بودجه و برنامه‌ریزی تأثیر داشته است. با وجود این ارتباط یک مترقی نیست، چرا که شورا دارای یک نقش رهبری نیز هست و از این طریق به نوبه خود بر نظرات شهروندان نیز اثر می‌گذارد.

به عنوان مثال توسعه فرودگاه در یک مقطع به یکی از مسائل مهم اعضای شورا تبدیل شد. این پروژه می‌بایست در نظرسنجی عمومی از اولویت بالاتری برخوردار می‌شد. ۲۱ درصد شهروندان به آن اولویت بالا، ۳۲ درصد اولویت متوسط و ۳۹ درصد اولویت کمی به آن دادند و بقیه نیز اساساً اولویتی برای احداث آن قائل نشدند. در سال ۱۹۹۰ شش شهروند تبدیل به یک زمین اهلیایی وسیع به پارک بود. ۶۰ درصد شهروندان از پروژه اظهار بی‌اطمینانی کرده بودند و تنها ۱۷ درصد برای انجام آن اولویت قائل بودند. پس از انجام این نظر خواهی‌ها تبلیغات وسیعی در معرفی این دو پروژه آغاز شد و آن‌ها در دستور کار قرار داد.

نتیجه‌گیری

نمونه استفاده از نظرسنجی عمومی در شهر اوپورن مؤید ارزش‌های این روش در افزایش مشارکت شهروندان در روند سیاست‌گذاری‌های محلی است. نتایج حاکی از آن است که اگر از این روش درست استفاده شود، نظرسنجی‌های عمومی می‌تواند ابزاری مؤثر و موثر در ارتباط میان شهروندان و شهروندان به شمار آید. از آن محترم است که این پرسش‌ها نشان می‌دهد که نظرسنجی عمومی چهارچوب مناسبی برای مشارکت شهروندان در حکومت و مدیریت محلی فراهم می‌آورد. مسئله اصلی در این میان نهادی شدن برنامه‌های نظرسنجی عمومی در روند رسمی بودجه‌بندی است. از نظر کیفی برنامه‌های نظرسنجی عمومی نوعی برخورد مثبت را در جامعه نسبت به نقش شهروندان و حکومت‌های محلی به وجود آورده است.

به طور خلاصه این مطالعه نشان می‌دهد که نظرسنجی عمومی مکانیسم مفیدی در مشارکت شهروندان در روند حکومت‌ها و تصمیم‌گیری‌های محلی است. این مطالعات همچنین نشان می‌دهد از نظر حالی ارتباطی مستقیم میان رفتار و نظرات شهروندان و تصمیمات برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی وجود دارد. این امر تأثیر بسزایی بر کیفیت زندگی سیاسی جامعه شهری داشته است. اگر کیفیت بهتر را به فقندان تعارض عمومی معنی کنیم، تغییر در رهبری شامل تغییر شهردار و مدیریت شهر، قطعاً جو سیاسی را تغییر داده است. در این میان نقش نظرسنجی‌های عمومی در تأثیر بر روند تصمیم‌گیری‌ها و مدیریت شهری نشان داده است که ارتباط میان شهروندان و سیاست‌گذاران در حال قوام است.

تأکید زیاد و طولانی بر لزوم بهبود وضعیت معابر و ترافیک همیشه از سوی شهروندان تأثیر مستقیمی بر تعیین بودجه و تصمیمات شورای شهر داشته است. بررسی سوده‌تخصصی یافته به بهبود معابر در فاصله سالهای ۸۹-۱۹۸۲ حاکی از آن است که میزان سرمایه‌گذاری در این بخش در سالهای اولیه بسیار ناچیز بوده است. در سال مالی ۸۶-۱۹۸۵ این الگو تغییر فاحشی پیدا کرد. شهرداری بیش از نیم میلیون دلار از بودجه خود را صرف بهبود معابر کرد. در سالهای بعد از بودجه‌های خارجی استفاده‌ای به عمل نیامد. در سال مالی ۸۹-۱۹۸۸ کل سرمایه‌گذاری در شبکه معابر معادل ۱۹ میلیون دلار از محل بودجه شهرداری بود که معادل ۹۶ درصد کل سرمایه‌گذاری در این بخش را تشکیل می‌دهد است. در فاصله سالهای ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۹ بودجه صرف شده برای آموزش و پرورش بیش از دو برابر شد. در همین دوره تفاوت چشمگیری نیز در منابع درآمدی انحصاری افتاد. در فاصله ۸۵-۱۹۸۲ بخش عمده بودجه آموزش و پرورش از محل درآمد‌های عمومی مشترک (Sharing Funds) تأمین می‌شد. در سال مالی ۸۶-۱۹۸۵ شهرداری این بودجه را از درآمد‌های محلی تأمین کرد بدون اینکه بر میزان مالیات مدارس اضافه کند. این روش تا به حال نیز ادامه دارد. در این دوره میزان بودجه تخصیص یافته به آموزش و پرورش ۲۱ درصد افزایش یافت.

سابقه اولویت‌های بیان شده از سوی شهروندان با اولویت‌های مطرح شده توسط شورای شهر نیز مؤید ارتباط نزدیک میان این دو دسته از اولویت‌هاست. نیازی به

تخصیص بودجه به معابر و آموزش و پرورش در هر دو گروه از اولویت برخوردار بود. در سالهای ۹۰-۱۹۸۹ همان گونه که ذکر شد شهروندان به بهبود کیفیت خدمات پلیس و نیروی انتظامی اولویت داده بودند. ارتباط نزدیک میان این اولویت‌ها تأثیر فاحشی بر بودجه سال ۱۹۹۱ داشته است.

مسئله اصلی چگونگی انعکاس سیاست‌های شهروندان در روند بودجه‌بندی و تصمیمات شورای شهر است. از سالهای ۸۳-۱۹۸۲ شورای شهر به طور سالانه به تدوین اولویت‌ها می‌پردازد. با وجود این در سالهای اول ارتباط میان اولویت‌ها و بودجه ارتباطی ضعیف و نامطمئن بود. به عنوان مثال در سال مالی ۸۳-۱۹۸۲ شورای شهر اولویت را به بهبود معابر داد ولی عملاً هیچ بودجه‌ای برای این کار در اختیار نداشت. ارتباط منظم میان اولویت‌ها و تخصیص بودجه جدید از سال ۱۹۸۳ برقرار شد. نظرسنجی از شهروندان نیز به عنوان یکی از عناصر لاینفک این ارتباط معرفی شد. با نهادی شدن این روند می‌توان نتیجه گرفت که چگونگی هزینه کردن بودجه بیش از پیش نتیجه اعمال نظر شهروندان از طریق نظرسنجی عمومی باشد.

اولویت‌های شهروندان و اولویت‌های شورای شهر

پایند توجه داشت که شهر اوپورن دارای نوعی حکومت مدیریتی شورایی است. شورای این شهر هشت عضو دارد که از هر منطقه شهر دو عضو آن انتخاب می‌شوند. شهردار نیز با انتخابات عمومی انتخاب می‌شود و ریاست شورای شهر را بر عهده دارد. این ساختار زمینه مساعدی را برای نهادی شدن نظرسنجی‌های عمومی در روند تصمیم‌گیری و تخصیص بودجه فراهم کرده است.

این ساختار مدیریتی - شورایی خود بخود بر تعاون و منافع کل شهر تأکید دارد. هر چند منابع محلی و ناچیزی نیز در روند تصمیم‌گیری‌ها وارد می‌شوند ولی تعیین خط‌مشی‌ها و تخصیص بودجه به نحوی انجام می‌شود

این مقاله ترجمه‌ای از منبع زیر است:

http://www.ProQuest.com/Municipalities & Participation

واحه‌ای در کویر

شهرستان بیرجند بیشترین روستا (بیش از ۳ هزار) را در سطح شهرستانهای کشور دارد. آب و هوای این شهرستان صحرایی و نیمه‌صحرایی و بیشتر رودها فصلی و اتفاقی هستند. پوشش گیاهی منطقه از نوع بیابانی کویری مانند گیج، تاغ، بادام کوهی، خارشتری و گیاهان دارویی است که در بهار می‌رویند. بیرجند در مناطقی که دارای سفره‌های آب زیرزمینی است به کشاورزی متکی است و مهمترین محصولات آن گندم، جو، چغندر قند، زعفران و زرشک است. دامداری به صورت ثابت و متحرک نیز در منطقه رواج دارد. صنایع دستی، تعدادی کارخانه و معادن زیادی از جمله سرب، مس، نقره، طلا، پنبه نسوز، گل سفید، سنگ آهن و ذغال طبیعی به اقتصاد شهرستان رونق بخشیده است. آثار تاریخی منطقه (مسجد جامع، ساختمان اکبری، قلعه پایین شهر، آرامگاه حکیم ابوحامد شاعر و...) و دیدنیهای دیگری مانند غار چنشت، یادآوری بر قدمت و شکوه این شهر کویری است. رشته کوه باقران در جنوب، کوه شاه در حاشیه کویر و کوههای دیگری از جمله مؤمن آباد، طبس، سینا، بهاران و نهبندان چون دژی مستحکم، اینجا و آنجا منطقه ایستاده‌اند. دزه‌های وسیع و دشتهای حاصلخیز با نهرهای آب زیرزمینی، خاطره زمخت کویر را از ذهن آدمی می‌شویند. در بیرجند ۳۰ حلقه چاه فعال وجود دارد و هر باغی نیز چاهی مخصوص به خود دارد. جمعیت شهرستان بیرجند ۳۵۰ و جمعیت شهر ۱۵۰ هزار نفر است.

برای خشودی آقا امام زمان، صلوات بلندتری ختم کن و ۲۵ غنچه مسافر خوانده صلوات بلندتری ختم کن دند خوب معنی که چک ما - که تپه‌های بیابانی این شهرستان باهفتتای یک پرواز بود - به ۵ هزار باغی رسید بود و مردی جندی - مردی از تبار حسن مودان ساز یک اندام بلند بالایی ریش گیجی - صلواتها را سه و چهار که رساند، دیگر خاموش ماند و آرام گرفت. پرده آفتاب نیم نوبت بود، روی زمین شرف خورد و درها که گشوده شد، هر که در آن شهر کویری به سرعت و بی‌آهنگی به مسافرتی خوش آمد گفت.

به راستی که بیرجند دژی در شرق کشور و نگینی در حاشیه کویر است. شهری تپه‌ساز، مردمی قانع، قدر شناس، مهربان دوست و پر خوردار. از شعور اجتماعی بالا، بیرجندی‌ها آهن شهردار. جدید همایون نیمی از آنجا چهره دیگری به خود گرفته و مجموعه عناصری که در شهر به نوعی به شهر داری از نشاط دارد، در حال تغییر و بهبود است. شهروندان بیرجندی از وضعیت جدید، رضایت دارند و این رضایت را پنهان نمی‌کنند.

همایونی نخبی در آرایش از مطالعه دقیق منطقه، به این نتیجه رسیده که «صنعت تورسیم» بهترین رانندگی برای این منطقه است. به همین علت تصمیم گرفته قبل از هر اقدامی، برای دست‌سازای لازم در شهر حمت بگمارد. شهر و مدنی بیرجندی نیز در یافته‌اند که سود اصلی هر تلاش هدفمندی در شهر، نخست به خود آشنایی بازمی‌گردد. از این رو در مشارکتی که سابقه به شهر داری سازی می‌رسانند. شهر سبلی بیرجند از جاذبه‌های توریستی منحصر به فردی برخوردار است و ما صاحب و جوشی که شهر داری در این زمینه در شهر آغاز کرده، به زودی این شهر مدنی به یکی از مراکز مهم توریستی در شرق کشور تبدیل خواهد شد.

گفتگو با همایون نخبی نژاد - شهردار بیرجند

عقلمند نخبی

● آقای شهردار چرا تاکید بر جذب توریست برای

شهرستان بیرجند اولویت و اهمیت ویژه دارد؟

شهرستان بیرجند استعداد اقتصادی و کشاورزی ویژه‌ای ندارد، اما با توجه به موقعیت خاص فرهنگی، الهیمی و مردمی منطقه، همچنین ۲۰ اثر ملی - تاریخی در شهر و ۶۲ اثر در شهرستان و نیز وجود کویر و روستاهای بکر در منطقه، بهترین موضوعی که باعث گردش اقتصادی منطقه خواهد شد توریسم است. جذب توریست، سرمایه‌گذاری ویژه‌ای نمی‌خواهد، کافی است شهر با سوله‌ای اصولی برای شهروندان خودش آماده شود، آن گاه توریست نیز از همین امکانات استفاده خواهد کرد. این تصمیم با شهرستان بیرجند که در حال حاضر، توان مالی چندانی ندارد سازگار است. گذشته از اینکه این صنعت، ایجاد اشتغال خواهد کرد و منافع بسیار دیگری نیز در پی خواهد آورد.

● برای جذب توریست، کار را از کجا شروع کردید؟

ابتدا تصمیم گرفتیم روی شبکه معابر، اسطوانات خیابانها و کسبه‌های سراسر شهر، ایجاد پارکهای محلی و به طور کلی مبللمان شهری کار کنیم تا همه شهر به گونه‌ای بکناخت برای آسایش شهروندان در مرحله نخست و توریست در مرحله بعد آماده شود.

● در حال حاضر نیز رفت و آمد هموطنان ما به بیرجند زیاد است.

در به همین طور است، بویژه که ۴۷ درصد بیرجندی‌ها مراکز و تأسیسات نظامی و دانشگاهی است و هموطنان ما معمولاً با خانواده‌های خود برای دیدن فرزند سرباز یا دانشجوی خود به این شهر می‌آیند. از اینها گذشته، هر ساله تعداد زیادی از سیستان و بلوچستان و شهرها و استانهای مجاور نیز به بیرجند می‌آیند و حتی برای مدت زیادی اینجا می‌مانند. بیرجند شهری خوشنام، خوش آب و هوا و برخوردار از مردمی خونگرم است.

● روی توریست داخلی سرمایه‌گذاری کرده‌اید یا خارجی؟

فعالاً توریست داخلی، زیرا منطقه آمادگی توریست خارجی را ندارد. البته تدریجاً برای جذب توریست خارجی نیز اقدام خواهیم کرد، بویژه که عده زیادی از هندوستان، پاکستان و... برای زیارت

ارتباط نگاه

○ معماری این باغها واقعاً قابل تحسین است. گذشته از فضای سبز یاغها که از توصیف خارج است، ساختمانهای آنها نیز نمونههایی منحصر به فردند. به عنوان مثال ساختمان باغ رحیم آباد در تابستان بدون نیاز به دستگاه خنک کننده، خنک است و در زمستان هم مانند یک گرمی گرم می شود.

● باغ شوکت آباد ویژگی دیگری نیز دارد، اطراف باغ کویر است، در باغ که باز می شود ناگهان فضایی بسیار زیبا و دل انگیز رخ می نماید. این باغ در این نقطه، حتی برای رهگذر، آرامشی چون بهشت است.

○ بله، همین طور است. از اینها گذشته این باغ برای شهرداری نیز ارزش خاصی دارد. تصمیم ما این است که این مکان را به رنگی جدید تبدیل نماییم. در حال حاضر نیز جمعیت زیادی از بیرجندی ها برای استراحت و تفریح به این نقطه از شهر می آیند و چون نمی توانند از فضای داخل باغ استفاده کنند، ناگزیر در حاشیه جوی آبی که از اطراف آن می گذرد ساعتهای می نشینند. سال گذشته میراث فرهنگی ۳۰ میلیون تومان برای آماده سازی این باغ هزینه کرده است. ما به اداره اوقاف پیشنهاد کردیم باغ را به طور کامل به شهرداری اجاره بدهد و یا حاصراً شود که به طور مشترک سرمایه گذاری کنیم و آن را به مجموعه های تفریحی، فرهنگی و ورزشی تبدیل نماییم. اما هنوز به توافق کامل نرسیده ایم. تصمیم داریم در کنار این باغ، نمایشگاهی بین المللی نیز بسازیم.

● باغهای بیرجند در تملک چه کسی و یا چه سازمانی است؟

○ این باغها عموماً در تملک اداره اوقاف و یا بنیاد جانوران است.

● مالکان باغها اجازه تخریب و یا تغییر کاربری دارند؟
○ باغهای بیرجند حکومتی بوده اند و هزینه زیادی صرف آنها شده است. هر کدام از آنها جاه مستقلی نیز برای آبیاری فضای مخصوص به خود دارند. باغهای بیرجند سرمایه این شهر محسوب می شوند و برای جذب توریست نیز جاذبه قوی القادمان دارند. از این جهت ما اجازه تخریب باغها را به مالکان آنها نداده ایم و اعلام کرده ایم که هر کسی نمی تواند از آنها نگهداری کند. آن را به شهرداری بفرشند. از اینها گذشته، چو عموماً بیرجند هم اجازه قطع درخت و تخریب این باغها را به کسی نمی دهد.

● یک وجه دیگر بیرجند که برای توریست جاذبه خاصی دارد، سنتهای بومی، غذاهای محلی، آداب و رسوم، هنرها و صنایع دستی این شهر است. برای معرفی و تقویت فرهنگ بومی منطقه چه طرحی در نظر گرفته اید؟

○ شهرداری در پی ساختن یک فرهنگسراست. از این طریق هم محورهای مورد نظر شما پیگیری و تقویت خواهد شد. هم اینکه فرهنگ بومی این منطقه را به تمام کشور معرفی خواهد نمود. برای معرفی منطقه بیرجند یا شبکه ۲ سیما و چند شرکت فیلمسازی مستند نیز مذاکراتی انجام داده ایم.

● یکی از تجربه های موفق که برخی شهرداریهای

به مشهد مقدس می آیند و همچنین توریست های دیگری که برای دیدن کویر به این منطقه می آیند.

● نوع و حجم فعالیتی که اکنون شهرداری در بیرجند انجام می دهد، گسترده تر از فعالیتی است که صرفاً برای جذب توریست به نظر می رسد؛ چرا فقط روی عناصر و مراکز که برای توریست لازم است، سرمایه گذاری نمی کنید؟

○ عرض کردم هدف نخست ما رضایت شهروندان بیرجندی است. جذب توریست هدف بعدی ماست. ما ابتدا همه شهر را به طور یکسان آماده سازی می کنیم تا شهروند بیرجندی احساس آرامش و آسایش کند. سپس توریست نیز از همین امکانات و همچنین عناصر محدود دیگری که برای او فراهم می کنیم استفاده خواهد کرد.

● چند درصد از آثار ملی - تاریخی بیرجند در اختیار شهرداری است و چقدر در تملک ادارات و سازمانهای دیگر؟

○ ۹۰ درصد این آثار در اختیار میراث فرهنگی و ادارات دولتی است و امکان باز دید آن برای عموم بیشتر نیست؛ کلاً فرنگی، عمارت رحیم آباد، عمارت شوکت آباد، حسینیه ها، ساختمانهای قدیمی و... ما در صدد هستیم که این آثار را تا حد امکان به تملک شهرداری در آوریم.

● شهرداری اکنون قلعه شهر (ارگ) را مرمت و بازسازی می کند. چه طرحی برای این قلعه دارید؟

○ تصمیم ما این است که این قلعه را به مجموعه های تفریحی - تاریخی تبدیل کنیم. مالکیت قلعه با شهرداری است و میراث فرهنگی در مرمت این بنا به شهرداری کمک می کند. اعلام کرده ایم تا شعاع ۱۰۰ متری قلعه، هیچ کس حق تخریب ساختمان خود را ندارد. زیرا اطراف قلعه دارای بافتی قدیمی است. اگر کسی بخواهد در این محدوده، ساختمانش را تخریب کند، شهرداری ساختمان او را می خرد و از آن مراقبت می کند. در همین شعاع مورد نظر چند اثر تاریخی دیگر نیز موجود است. از جمله ساختمانهای ۱۵۰ ساله ای که در زمان خود، حتام شخصی داشته است.

● در نقاط دیگر شهر نیز بافت قدیمی وجود دارد. برای محافظت آنها هم فکری کرده اید؟

○ بیخبر همین شعاع ۱۰۰ متری قلعه و مسجد جامع و محله چهار درخت، در جاهای دیگر شهر این امکان برای شهرداری وجود ندارد. زیرا تراکم جمعیت و اختیار و تصمیم مالکان مناطق مختلف شهر، چنین اجازه ای را به ما نمی دهد. البته با کمک مسکن و شهرداری، طرحی که تلفیقی از معماری جدید و قدیم است، برای بافت قدیم بیرجند پیش بینی شده که شهرداری نیز در اجرای این طرح، مشارکت لازم را خواهد نمود. این طرح، تنها راهی است که می تواند بخشی از معماری سنتی شهر را حفظ کند.

● باغهای بیرجند معماری ویژه ای دارد و از باغهای زیبای ایرانی محسوب می شود؛ برای آنها چه تصمیمی گرفته اید؟

شهرسازی

خاص، بسیار است از جمله روستایی که مردمش کوتاه قد هستند و خانه معمولی و متعارف ندارند؛ زمین را حفری کنند و درون آن زندگی می کنند.

اگر میراثی که اکنون به شهر دار بیرجند به عنوان شهر و بندی مسئول و متخلف از سوی شهر از سینه است، تا این حد به هم ریخته و شکسته نبوده و اگر برخی امور سیاسی در این استان و این شهرستان، عادلانه رقم می خورد، شاید همایون نخی نژاد که اکنون به راستی می تواند بیرجند را به عروس شرقی کشور تبدیل نماید، به اهداف خود نزدیکتر می بود. آنچه اکنون به وضوح در سطح شهر مشاهده می شود تخریب همه جایه، مشرف کعبه و ضایع شهر و سد و شهر داری است که خاطره های به یاد ماندنی از خود باقی خواهند گذارد. اگر تجربه کلایون در آن بیرجند، خاکبرداری پروژه های را که به شهر داری مربوط است، یک هفته به طور رایگان انجام می دهد، نشانه اعتماد مردم به وضعیت جدید شهر داری است. همچنین اگر شهر بیرجند فقط با ۳۴۲۰۰ نفر به طور کامل و به خوبی تمیز می شود، نشانگر مدیریت قوی و توان و همت بالای تشکیلات جدید شهر داری است. همایون نخی نژاد به مدد تکی قوی در شهر داری می اندیشد، او اکنون در حوزه استحضانی خود نیز حضوری فعال دارد با همت شهر دار بیرجند، شد عواضی در این شهر به ۱۱۰۰ نفر جدید سینه است. شهر داری با همه مشکلاتی که اکنون دارنده ۴۷ درصد شهر - که مراکز و تأسیسات نظامی و دانشگاهی است - خدمات می دهد. همین این که کمترین عواضی و یا حداقلی از آنها دریافت کنند. این در این است که اگرچه این مراکز ملی محسوب می شوند، اما به هر حال در شهری زندگی می کنند که کمترین درآمد سرانه را در سطح استان دارد. ادوات بود این هزینه به نوعی از بودجه ملی کشور برای شهر داری جبران می شد؛ زمینهای شهر عموماً در اختیار شهرداری غیر از شهر داری از جمله میدان جانبازان است؛ اگر این میدان بخشی از ثروت خود را به پایتخت نمی فرستاد، به مصرف شهر خود می رساند و نیز اگر کارخانه ها و پروژه هایی که برای شهر بیرجند تعریف شده بودند، در خود بیرجند بومی گرفتند و با حداقلی دیگر سو تر نمی آورند. اینها و هزار و یک ای کاش و ترویجی دیگر، اگر به گونه دیگری رقم می خورد، شاید شهرستان بیرجند نیز چهره دیگری به خود می گرفت. هم‌اکنون بین بخشی، اکنون از دولت‌منشی این منطقه است که حتی می تواند بسیاری از کمبودها و کم کاریهای گذشته را نیز جبران کند و هویت اقتصاد ملی شهر را به توریست معرفی نماید. همایون نخی نژاد دولت شهری است که هم‌زمان با بازگشت، دارای مدارسی عالی به سبک جدید بوده است و خود او نیز از تخریب خندان همین شهر است. او یستاد مدیریت دولتی در ۲ سال گذراند شهر داری بوده و ۱۲ سال نیز سابقه کار مدیریتی در شهر داری را می تهر های مختلف داشته است.

● آقای شهردار از اینکه ما را پذیرفتید متشکرم.

جهان برای معرفی شهر خود و جذب توریست انجام داده است، برگزاری مسابقات ورزشی، جشنواره های فرهنگی و سمینار های علمی بوده است، شما هم چنین برنامه هایی پیش بینی کرده اید؟

○ یک بار در سال ۷۷ چنین تجربه ای در سطحی محدود در بیرجند انجام شد، ولی بحرومیت شدید جنوب خراسان، اجازه انجام این گونه امور را از منطقه گرفته است. در نظر داریم بتدریج با هدایت صحیح همین امکانات محدود، چنین تجربه هایی را در حد توان خودمان انجام دهیم.

● بیرجند از نظر نظامی هم در تشرق کشور موقعیت خاصی دارد و پشتوانه ای در این سوی کشور محسوب می شود.

○ بله، گرچه بیرجند ۲۰۰ کیلومتر با مرز افغانستان فاصله دارد، اما کوههایی که چون دژی مستحکم در این منطقه وجود دارند این امکان و فرصت را برای ما فراهم کرده تا پشتیبانی نظامی شرق کشور به عهده این شهر باشد. در همین موضوع خبری که «گروه طالبان» به وجود آورد، بیرجند بود که شرق کشور را نجات داد.

● برای جذب توریست، فرودگاه جزء نیازهای اولیه هر شهر است، چرا از فرودگاه بیرجند - که تأسیسات و تجهیزات لازم را نیز دارد - استفاده صحیح نمی شود؟

○ فرودگاه بیرجند جزء قدیمی ترین فرودگاههای کشور است. در گذشته جوئیمای ۶۰ نفره به این فرودگاه رفت و آمد می کرد، اما بتدریج به دلایلی - که تریج می دهم راجع به آنها صحبتی نکنم - به فرودگاهی فراموش شده تبدیل شده است. اکنون بسیاری از میرجندی ها، نظامیان و دانشگاهیانی که به این شهر رفت و آمد دارند، از طریق فرودگاه طمس ترک می کنند؛ و این در حالی است که فرودگاه بیرجند هم گنجایش تعداد بیشتر پرواز را دارد و هم هواپیمای بزرگتر. از بحث توریست که بگذریم فرودگاه برای شهری مانند بیرجند که از ۲۵ هزار نظامی و دانشگاهی پذیرایی می کند، امری حیاتی است.

● بیرجندی های زیادی در ایران و جهان با تخصصهای گوناگون پراکنده اند؛ آیا در بازسازی بیرجند از آنان و یا دست کم از تخصص آنان استفاده خواهید کرد؟

○ بله، تصمیم داریم با آنان ارتباط برقرار کنیم و از همه فرزندان این شهر به نفع شهر استفاده کنیم. بیرجند اکنون در مرحله بازسازی به تخصصهای بسیاری نیاز دارد.

● امتیاز دیگر بیرجند، وجود کویر و روستاهای بکر و زیبایی است که جاذبه شوق العاده ای برای توریست دارد. حتی شاید بتوانید تورهای یک یا چند روزه نیز برای دیدن کویر و روستاهای این شهرستان بگذارید، نظر شما چیست؟

○ کویر این منطقه و به طور کلی کویر ایران، ویژگیها و جاذبه های منحصر به فرد دارد. کویر ایران جنگل و وحش از جمله گور خسر و آهو دارد که می تواند توریست را برای دیدن منطقه، ترغیب و تشویق نماید. در شهرستان بیرجند روستاهای زیبا و

توضیح و تصحیح
در شماره ۱۲ ماهنامه در صفحه گفتگو با شهردار نشد، درست شهر نشد ۷۵ کیلومتر مربع اعلام شده بود که صحیح آن ۲ کیلومتر مربع است.

سایه‌ای سنگین بر معماری سنتی اصفهان

نازیلا مزانی
شهر خدابخش

مطلب پیش رو بررسی، نقد و تحلیلی پیرامون مجموعه «جهان نما» اصفهان است که در ادامه موضوعات مطرح شده در بخش «عمارت نو» ماهنامه درج می‌شود. مجموعه جهان نما در این شماره نه به صورت جامع و نه از تمام زوایا، بلکه از برخی جنبه‌ها به رشته نقد درآمده و تا حد امکان سعی شده که رعایت انصاف در این نقادی لحاظ گردد و نظرات متفاوت منعکس شود. اما به هر صورت «شهردارها» همچون گذشته آماده درج نظرات و توضیحات کارفرما و مجریان محترم طرح و سایر صاحب‌نظران و اساتید فن در خصوص این گزارش است.

اصفهان، شهر ایوانها و دالانها، شهر بلکانهایی که به آسمان می‌پیوندد، شهری که هنوز هم بر فراز آن، موسیقی ستاره‌ها و گنبدهای سربه فلک کشیده و طنین آبی کاشیها، از لابلای ردیف درختان سبز و بلند، موج می‌زند. در جانب جنوب، کوه سفید، مادر مهربان شهر، در خاطرهای دور خوش به یاد می‌آورد روزگاری سرشار از تاق‌نما و آسمانه راه‌زمانی را که تالاب ستاره‌ها بر فراز گنبدهای لاجوردی، ترسیمی شکفت انگیز از شکوه شبانگهی شهر بود. صفا آسمان خراش و انبوهی سیمان و آهن را بومی‌تاید. او، هر شب در سرسرای دالانهایی که عبار قریبهای از دست رفته پیران نشستند است، ستاره‌های قروا افتاده را می‌یابد، در دامان خویش جمع می‌کند و هر سینه دوباره به آسمان می‌فرستد.

• طرح مجموعه جهان نما

مجموعه جهان نما با وسعتی در حدود ۱۷ هزار مترمربع در مرکز شهر اصفهان قرار گرفته است. این مجموعه از شمال به خیابان سزلت، از غرب به میدان دروازه دولت، از جنوب به خیابان شهید طالقانی و از شرق به خیابان شمس‌آبادی منتهی می‌شود. خیابانها و میدانی که مجموعه را در بر گرفته‌اند، بازاره خلعت، پزشکی، اداری و تجاری در مرکز شهر، محدوده پرازدحامی را در این منطقه ایجاد کرده‌اند. با توجه به جایگاه دروازه دولت به عنوان میدانی قدیمی و همجواری آن با پروژه، تشریح موقعیت این میدان ضروری به نظر می‌رسد. میدان دروازه دولت و خیابان چهارباغ - که از این میدان می‌گذرد - از گذشته تا به امروز، به عنوان فعالترین مراکز تجاری شهر شناخته شده‌اند. همچنین اتصال میدان نقش جهان از سمت محور شرقی - غربی به میدان دروازه دولت، نقش تاریخی و فرهنگی این میدان را پررنگتر نموده است. با وجود این باید گفت مجموعه جهان نما در محاصره خیابانها و میدانهای قرار دارد که دارای کاربریهایی فرهنگی، تجاری و خدماتی هستند.

این مجموعه در مرکز نقل هندسی اصفهان و در محل تلاقی شهر قدیم و جدید قرار گرفته است و به نوعی مفصل میان شهر تاریخی و شهر جدید است. ازدحامی که واحدهای تجاری، اداری و پزشکی مساطق پیرامون پروژه ایجاد می‌کنند، در کنار فضای توریستی میدان نقش جهان، از جمله مواردی است که در آینده بین مجموعه و فضای پیرامون آن تأثیری متقابل خواهد داشت. طراحی این مجموعه توسط سازمان نوسازی و بهسازی شهرداری اصفهان به عنوان کارفرما به شرکت مهندسی مشاور شهر و خانه سپرده شده است.

در حال حاضر کودکانی فضای متعلق به پروژه به طور کامل انجام شده است و فاز ۳ و ۴ مجموعه که شامل کاربریهای تجاری - اداری می‌باشد، در دست احداث است.

مجموعه کاربریهای تجاری در این مجموعه ۲۳ درصد است که کاربریهای تجاری به مفهوم عام (۱۳/۵ درصد)، فروشگاهها یا کارگاههای صنایع دستی (۴ درصد) و دفاتر تجاری (۵/۵ درصد) را شامل می‌شود. همچنین احداث سینما ناسه سان نمایش، گالریهای هنری و نمایشگاههای دائمی، ۸ درصد کاربریهای فرهنگی مجموعه را تشکیل می‌دهند. قسمت عمده کاربریهای در مجموعه جهان نما در بخش خدماتی قرار گرفته است. ایجاد هتل پنج ستاره، رستوران و پارکینگهای مورد نیاز به میزان ۶۹ درصد، کاربریهای این بخش را به خود اختصاص داده‌اند.

پیش از آنکه به نقد و تحلیل پروژه جهان نما بپردازیم، ذکر یک نکته ضروری به نظر می‌رسد؛ از آنجا که این پروژه هنوز به بهره‌برداری نرسیده است، بحث و نقد درباره جنبه‌های معماری و مهندسی آن، در حال حاضر امکان پذیر نیست. بنابراین در این گزارش تنها به تألیفاتی که این مجموعه بر محیط پیرامون خود خواهد گذاشت می‌پردازیم. بویژه اینکه این مجتمع در دل بافت تاریخی شهر اصفهان و در میان انبوه کاربریهای تجاری و اداری قرار دارد. ابتدا از زبان طراح، به صورت احداث پروژه جهان نما می‌پردازیم.

• ضرورت از نگاه طراح

بنابراین گفته مهندسین مشاور شهر و خانه (شرکت مشاور و طراح پروژه) مهمترین ضرورت ایجاد مجموعه جهان نما پایان دادن به روند میرایی مرکز شهر اصفهان است. میرایی در این منطقه، از زمانی آغاز شد که مرکز جدید شهر شکل گرفت. با تشکیل شهر جدید، مرکز شهر قدیم بتدریج رونق گذشته را از دست داد و فضای زنده و فعال چهار باغ عباسی و دروازه دولت رو به نابودی گذاشت. اگر چه حضور باشکوه باغها و بناهای تاریخی در مناطق پیرامون پروژه، فضای فرهنگی خاصی به مرکز شهر بخشیده است، اما بازسازی برخی از این مراکز و بناها و مرمت بافت تاریخی پیرامون آن، ضروری به نظر می رسد. به گفته طراح پروژه، مجموعه جهان نما با قرار گرفتن در مفضل تاریخی - فرهنگی اصفهان می تواند پویایی و ازدحام را به مرکز شهر بازگرداند. به هر تقدیر اگر گفته طراح را مبنی بر میرایی مرکز شهر اصفهان بپذیریم، این میرایی تابعی از دو عامل مهم است: نخست اینکه تورست‌ها و ایرانگردان، دیگر همچون گذشته، تمایل زیادی به بازدید از میدان نقش جهان و بناهای تاریخی اصفهان ندارند. دوم اینکه رونق کار صنعتگران و مغازه‌دازانی که از قدیم در چهار باغ و خیابانهای اطراف مجموعه استقرار داشته‌اند، به مرور کم رنگ شده و جنب و جوش و

تلاش شهری در هفتاد مرکز، شهر بتدریج رو به زوال گذاشته است.

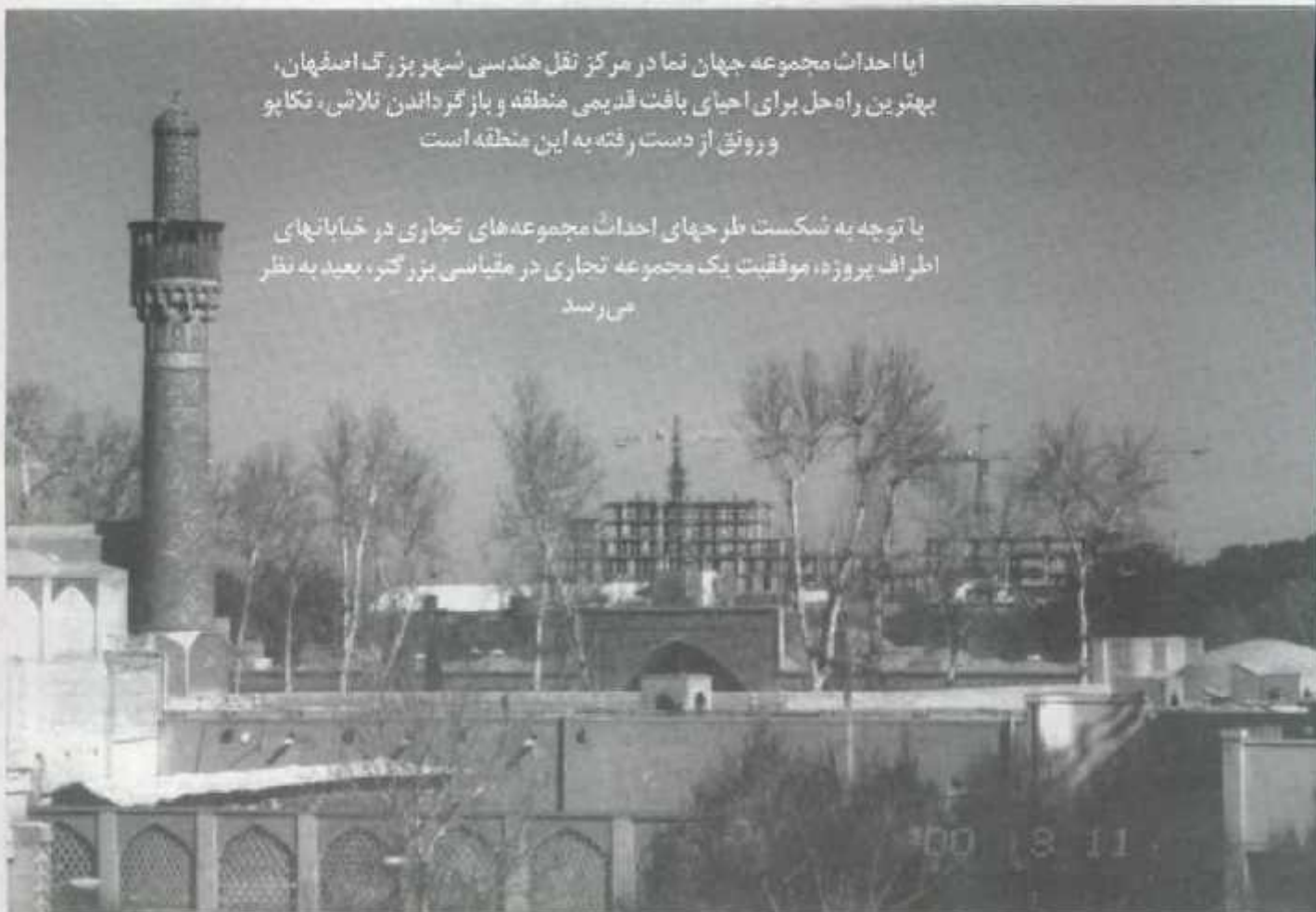
پس به عقیده طراح پروژه، مجموعه جهان نما برای بازگرداندن فعالیت شهری به مرکز شهر بنا شده است. چرا که ویژگی مرکز شهر تلاش و ازدحام است. از سوی دیگر احیای بافت قدیمی اصفهان و جلوگیری از روند تخریب آن، از جمله کارکردهای مجموعه است که طراح به آن اشاره می کند. به نظر طراح ایجاد مجموعه جهان نما در محل اتصال شهر قدیم و جدید، از هجوم و سرایت میرایی به بقیه بافت قدیم جلوگیری می کند و همچون سدی در مقابل این میرایی است.

برای اینکه ادعای مطرح شده از سوی طراح را درباره ضرورت ایجاد پروژه مورد بررسی قرار دهیم، ابتدا طرح یک ستوال ضروری به نظر می رسد.

آیا احداث مجموعه جهان نما در مرکز نقل هندسی شهر بزرگ اصفهان، بهترین راه حل برای احیای بافت قدیمی منطقه و بازگرداندن تلاش، تکاپو و رونق از دست رفته به این منطقه است؟ برای پاسخ به این سئوال باید مجموعه جهان نما را با توجه به کاربریهای پیشنهادی در آن، مکان یابی طرح، مشکلات ترافیکی منطقه و ارتقا مجموعه تحلیل نمود.

آیا احداث مجموعه جهان نما در مرکز نقل هندسی شهر بزرگ اصفهان، بهترین راه حل برای احیای بافت قدیمی منطقه و بازگرداندن تلاش، تکاپو و رونق از دست رفته به این منطقه است

با توجه به شکست طرحهای احداث مجموعه های تجاری در خیابانهای اطراف پروژه، موفقیت یک مجموعه تجاری در مقیاسی بزرگتر، بعید به نظر می رسد

● تحلیل کاربریها در مجموعه جهان نما

محور چهارباغ عباسی به عنوان فعالترین بخش تجاری نزدیک به پروژه از گذشته تا امروز، به عنوان هسته خطی شهر مطرح بوده است.

به بیان دیگر هویت سنتی و تاریخی مغازه‌هایی که در این خیابان واقع شده‌اند، در این است که در یک خط مستقیم قرار گرفته‌اند. نکته مهم اینجاست که تعهدت نکردن از این الگوی خطی و احداث محله‌های تجاری و پاساژها در چهارباغ تاکنون از سوی شهروندان اصفهانی نیز چندان مورد استقبال قرار نگرفته است. در واقع قدرت و نمود سنتی و تاریخی این الگوی خطی به اندازه‌ای است که هر نوع دخالت در بافت و کارکرد محور خطی چهارباغ را نفی می‌کند. به همین دلیل بازسازی و احیای کاربریهای گذشته در محدوده بافت‌های تاریخی، باید با توجه به شرایط فعلی و پتانسیل‌های زمان صورت گیرد.

سئوالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که با توجه به شکست طرح‌های احداث مجموعه‌های تجاری در خیابانهای اطراف پروژه، آیا ایجاد یک مجموعه تجاری در مقیاسی بزرگتر با اقبال عمومی روبرو خواهد شد؟ اگر قرار بر این است که ۷۲ درصد

در این محدوده اشاره می‌کنند مواردی چون ایجاد پارکینگ مجموعه جهان نما، پارکینگ طالقانی که در حال حاضر مورد استفاده قرار می‌گیرد و در آینده نزدیک توسعه خواهد یافت و احداث پارکینگ‌هایی به فاصله ۵۰۰ متر از یکدیگر در منطقه پر ازدحام شهر، همه و همه از جمله راه کارهایی است که به عقیده بدی زاده از مشکلات توانمندی منطقه می‌کاهد.

مجموعه پارکینگ‌های احداث شده و پارکینگ‌هایی که در آینده ایجاد خواهند شد، حداکثر به میزان هزار واحد است. صرف نظر از اینکه در صورت تحقق این مسئله، جای جای چهارباغ و اطراف آن به پارکینگ تبدیل خواهد شد، باید دید که آیا شهرداری اصفهان در زمینه واگذاری زمین، امکانات لازم را دارد؟ چنان که از تظاهر امر پیداست هنوز شهرداری اقدام همه‌جانبه‌ای در این زمینه آغاز نکرده است.

همچنان که گفته شد، ضرورت لحاظ کردن کاربریهای تجاری به صورت یک مجموعه در این پروژه، اکنون مورد سؤال است. اما استقرار کاربریهای فرهنگی و خدماتی در این مجموعه، مسئله‌ای است که اعضای شورای شهر اصفهان، مردم و طراح نیز بر آن تأکید دارند. با وجود اصرار و تأکیدی که در زمینه استقرار این نوع کاربریها

این یک واقعیت است که ضرورت کنترل ارتفاع مجاز در شهرها زمانی آشکار می‌شود که لطمات جبران ناپذیری به سیمای شهر وارد می‌کند. مهمترین خطری که بناهای مرتفع در شهرها ایجاد می‌کنند، تأثیر منفی این بناها بر خط افق شهر است

در مجموعه جهان نما وجود دارد، قرائن حکایت از این می‌کنند که بنابه دلایل اقتصادی به ایجاد کاربری اداری - تجاری در این مجموعه تمایل بیشتری وجود دارد.

بنابر این در صورتی که این گمناهی با واقعیت بیبوند، ازدحام و تراکم منطقه به دلیل سراجیات اداری دوچندان خواهد شد. صرف نظر از اینکه آیا ایجاد چنین مجموعه‌ای ضرورت دارد یا نه، پروژه جهان نما اکنون در حال احداث است و سرمایه گذارها و اقداماتی نیز در زمینه تحقق این پروژه صورت گرفته است. به هر حال با آگاهی از این نکته که توقف این حرکت عظیم امکان پذیر نیست، این سؤال مطرح است که برای دستیابی به شرایط بهتر چه باید کرد؟

در پاسخ به این سؤال باید گفت مقابله با حذف یا کم رنگ نسودن کاربریهای فرهنگی یکی از راه‌های بهبود عملکرد این مجتمع است.

عبدالله کوبایی، عضو دیگر شورای شهر اصفهان و رئیس سازمان نظام مهندسی اصفهان نیز، تلفیق کاربریهای تجاری، فرهنگی و خدماتی را مؤثرتر از کاربریهای تجاری - اداری صرف می‌داند. در زمینه تلفیق کاربریها در پروژه جهان نما، نظر یک جامعه‌شناس شهری را جویا شدیم. رسول ربانی، استاد دانشگاه و جامعه‌شناس، می‌گوید: «این مجموعه نمی‌تواند یک کشکول و ملقمهای از همه چیز باشد. باید تکلیف خودش را روشن کند. در هیچ جای دنیا این گمناهی نیست که همه چیز در مجموعه‌ای که احداث می‌شود وجود داشته باشد».

با وجود اینکه این استاد دانشگاه به تلفیق کاربریهای فرهنگی، تجاری و خدماتی در این مجموعه اعتقادی ندارد، اما در برابر اتفاقی که به وقوع پیوسته است، اولویت کاربریهای فرهنگی و خدماتی را

کاربری تجاری مجموعه دارای چنان قوتی باشد که جوابگوی هزینه‌های بخش فرهنگی و خدماتی نیز باشد، چه تضمینی برای کارایی آن وجود دارد؟ آیا عاملی که در روند شکست مجموعه‌های تجاری در این منطقه مؤثر بوده است، پروژه جهان نما تأثیر نخواهد گذاشت؟ برای پاسخ به این سؤالها به سراغ نمایندگان مردم رفتیم و نظر آنان را در این زمینه جویا شدیم.

عبدالحسین ساسان، عضو شورای شهر اصفهان، مهمترین دلیل موفقیت مجموعه‌های تجاری را در منطقه چهارباغ، رکود اقتصادی عنوان می‌کند. او می‌گوید: «این مجموعه‌ها از سیستم درون گسرا تبعیت می‌کنند. در این نوع سیستم اگر ورودیها و فضاهای تجمع به خوبی تعریف شود، اقبال عمومی را در پی خواهد داشت».

بر اساس گفته‌های این عضو شورای شهر اصفهان، اگر بپذیریم که دلیل شکست مجموعه‌های تجاری در چهارباغ در وهله اول، رکود اقتصادی و سپس ورودیها و فضاهای تجمع نامناسب است، آیا مجموعه جهان نما از این عناصر به خوبی استفاده کرده است؟ طبق نقشه طرح، تنها هفت ورودی از خیابان طالقانی پیش‌بینی شده است که در حال حاضر یک گره گاه ترافیکی کم عرض به شمار می‌رود. پیش‌بینی این نوع دسترسی از یک خیابان کم عرض و پرتعداد به مجموعه به پشتوانه چه دلیل و ضرورتی است؟ اگر چه محمدرضا بدی زاده، از طراحان پروژه، در این باره به لزوم ازدحام در مرکز شهر اشاره می‌کند، اما نکته جالب توجه در این پروژه این است که ورودی اصلی مجموعه از سمت میانه دروازه دولت است. به این ترتیب، پیش‌بینی ورودی اصلی مجموعه از این میدان با عملکرد خاص و ازدحامی که ایجاد می‌کند، محل سؤال است.

بدی زاده در پاسخ به ابهامات مطرح شده به احداث پارکینگ

بهترین انتخاب می‌داند او معتقد است اگر پروژه جهان‌نما از حالت فرهنگی خارج شود، منشا اثرات سوئی نیز خواهد بود. به نظر ربانی برای کار فرهنگی نباید دنبال سود بود، بلکه باید چیزی را هم هزینه کرد و ضرر هم داد. همه چیز را نباید به صورت یک دکان دید. نکته جالب توجه، تأکید فراوان مردم، معارضه‌داران و ساکنان منطقه به تسلط بیشتر کاربریهای فرهنگی - خدماتی در مجموعه است. بر فرض اینکه تأکید معارضه‌داران در این زمینه صرفاً ناشی از تأثیر مجموعه تجاری جهان‌نما بر کسب و کار آنان است؛ تعامیل مردم منطقه به استقرار کاربریهای فرهنگی - خدماتی تمایلی واقعی به نظر می‌رسد.

قطعاً تعامیل فکناز عمومی به کاربریهای فرهنگی - خدماتی در جهان‌نما، نکته‌ای نیست که از چشم طراح پروژه و شهرداری اصفهان مخفی مانده باشد. مسئله‌ای که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا افکار عمومی برای تأثیرگذاری در این زمینه تاجه حد قنوی و قدر نمند است؟ یک شهروند اصفهانی می‌گوید: «تسلط دیدگاه اقتصادی بر دیدگاه فرهنگی امر تازه‌ای نیست». اما اظهارات مدیرعامل شرکت سرمایه‌گذاری سامان گستر که به منظور تأمین اعتبار لازم برای پروژه ایجاد شده است این مطلب را نفی می‌کند.

دارد که یونسکو و سازمان میراث فرهنگی در ابتدای امر، در زمینه احداث مجموعه جهان‌نما وجود سوانعی را مطرح نمودند، اما از ظواهر امر برمی‌آید که در این زمینه موفقیت چندانی به دست نیاورده‌اند.

سازمان میراث فرهنگی اصفهان با توجه به ترسیم خطوط قرمز و سیاستهای سختگیرانه‌ای که نسبت به شهرداری اعمال می‌کند، مهمترین مرجع برای پاسخگویی و رفع ابهامات است. متأسفانه با وجود تماسهای مکرر، با توجه به محدودیت زمانی، انجام یک گفتگو در چرخه بوروکراسی تحقق پیدا نکرد.

اگر چه جای دیدگاه این سازمان مهم شهری در باره مکان‌یابی پروژه خالی است، اما مردم اصفهان هم در این مورد نقطه نظرات روشنی دارند.

یکی از ساکنان منطقه در این باره می‌گوید: «این پروژه باید در کنار زاینده‌رود بنا اضراف میدان امام اجداث می‌شد. در حالت اول ضمن برخورداری از فضای سبز و چشم‌انداز زیباتر، بافت شهر را نیز به هم نمی‌زد و در صورتی که در اضراف میدان امام قرار می‌گرفت می‌توانست مکملی برای این میدان نیز باشد».

او اضافه می‌کند، اشراقی که پروژه بر مناطق اطراف خود دارد،

در طرح مجموعه‌هایی با ویژگی پروژه جهان‌نما، استفاده از ایده‌های مردم و شهروندان، پیش از اجرای پروژه‌ها، باعث جلب مشارکت‌های مردمی خواهد شد

احتمالاً در آینده برای ساکنان منطقه مشکلاتی را ایجاد خواهند کرد. اگر قبول کنیم که نظر خواهی از مردم به عنوان مهمترین مخاطبان پروژه‌ها یک اصل مهم است، می‌توانیم بپذیریم که برآیند نظرات مردم و نه همه نظرات قابل اعمال است. در بسیاری از کشورها این گونه طرحها در جلسات مشترکی میان مردم و کارشناسان مورد بررسی قرار می‌گیرد. متأسفانه این سنت پست‌پسند در فرآیند پروژه‌های عمرانی کشور ما نادیده گرفته شده است. آنچه مسلم است اینکه طرح مجموعه جهان‌نما به عنوان طرح برگزیده، باید واجد هماهنگیهای لازم میان منبرهایی که در پروژه دخالت دارند باشد. در واقع انتخاب و اجرای این طرح، مؤید این مطلب است که طراح و شهرداری اصفهان، طرح مجموعه جهان‌نما را همه‌جانبه و کامل می‌بندارند. در غیر این صورت، اگر هنوز درباره میزان موفقیت پروژه ابهام وجود داشت، مکان‌یابی مجموعه جهان‌نما در هسته مرکزی شهر و در مجاورت بافت تاریخی اصفهان با چه توجیهی به مرحله اجرا درآمد؟

• معضل ترافیک، میراثی برای چهارباغ

معضل ترافیک در خیابانهای اطراف پروژه جهان‌نما یک معضل تازه نیست. در واقع نباید تصور کرد که پس از بهره‌برداری از مجموعه، مشکلات ترافیکی به وجود خواهد آمد. بلکه باید گفت در صورت افتتاح مجموعه جهان‌نما معضل ترافیکی این منطقه تشدید خواهد شد. همان گونه که گفتیم، مجموعه جهان‌نما در فاصلهای نزدیک به معضل شهر قدیم و جدید قرار دارد، هویت و پتانسیل جداگانه شهر قدیم و جدید در این ناحیه ویژگی خاصی ایجاد نموده است. در واقع فشار و نیرویی که شهر قدیم و جدید به ناحیه معضل (میدان دروازه دولت) وارد می‌کند به حدی است که تمهیداتی را برای روان کردن عملکرد این معضل می‌طلبد. اکنون باید پرسید مشاور طرح چگونه به این نتیجه رسیده است که محل اتصال دو

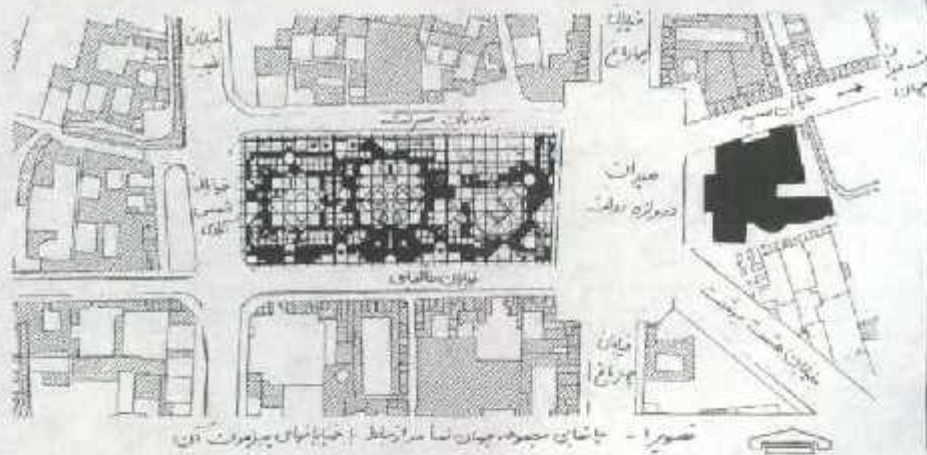
نادر جلالی ضمن رد تسلط دیدگاه اقتصادی در احداث پروژه، می‌گوید: «اگر قرار بود صرفاً از دید اقتصادی به پروژه نگاه شود، فاز ۱ و ۲ باید از کاربری تجاری آغاز می‌شد، اما فاز ۱ و ۲، هتل و سینماست و فاز ۳ و ۴ بخشی است که کاربریهای تجاری در آن تعریف شده است».

به هر حال محدودش نمودن چهره فرهنگی و خدماتی مجموعه جهان‌نما رضایت شهروندان، شورای شهر و طراح پروژه را در پی ندارد. احتمالاً تا کنید این افراد بر استقرار کاربریهای فرهنگی در مجموعه جهان‌نما از انجانشات می‌گیرند که میزان موفقیت و کارایی کاربریهای تجاری مجموعه، در حاله‌ای از ابهام فرو رفته است.

• دیروز فضای سبز، امروز جهان‌نما

یکی از مهمترین عوامل افسال یا عدم افسال پروژه‌های با خصوصیات پروژه جهان‌نما، جانمایی یا انتخاب مکان آن است. در مکانی که اکنون پروژه در آن واقع شده، کاروانسرای قدیمی قرار داشته است. در این کاروانسرا، عده‌ای از صنعتگران به صورت تسل و تسل مشغول فعالیت بوده‌اند. مسافر و عابری که از کنار این کاروانسرا عبور می‌کرده، می‌توانستند از نزدیک شاهد زنجیره و مراحل کنار این صنعتگران باشد. با احداث مجموعه جهان‌نما، این صفت تولیدی از هم می‌پاشید. صنعتگران و هنرمندان هر کدام در نقطه‌ای از شهر پراکنده شدند و برخی از آنان به مشاغل کاذب روی آوردند. بنابراین نخستین ضربه مکان‌یابی نامناسب، برگرداند صنعتگران این کاروانسرا افروود آمد.

نکته مهمتر اینکه، محل فعلی پروژه در طرح جامع اصفهان به عنوان فضای سبز مطرح شده است. همان‌طور که گفتیم، دست‌اندرکاران پروژه دلیل این تغییر کاربری را نجات بافت قدیم اصفهان از میراثی عنوان می‌کنند. به هر حال شنیده‌ها حکایت از آن

تصویر ۱ - چیدمان مجموعه میدان نما در محله خیابانهای پررونق آن

حضور و اثبات هویت خویش است. اگر بنا به ادعای طراح، نشانه گذاری در شهر سطح اسفهان یک ضرورت است، آیا وجود گنبد فیروزهای توجیه مناسبی در این زمینه نیست؟ اگر قرار بر این است که چشم انداز مناسبی از فراز مجموعه بر سطح شهر ایجاد شود، آیا این اقدام باید به قیمت مخدوش نمودن چشم انداز شهر از منظر کوه بلند صفا صورت بگیرد؟

این سئوالی است که در شورای شهر اسفهان نیز مطرح شده است و شورای شهر اسفهان تسلسل دار برای تصمیم گیری صحیح، جلسهای با حضور طراح پروژه برگزار نماید تا به ابهامات شورای این زمینه پاسخ مناسب داده شود.

● سرمایه گذاری، شرط پیشرفت پروژه

در سد امر، آزادسازی اراضی مربوط به پروژه جهان نما، موجب صرف هزینه های بسیار گزاف و تحمیل آن به شهرداری بود. این رقم بالغ بر هزینهای ۱۰ میلیارد تومانی بود که باید تنها صرف آزادسازی ۱۷ هزار متر مربع می شد. به این ترتیب شهرداری اسفهان با تشکیل شرکت سهامی عوام سرمایه گذاری سامان گستر، مسئله تأمین بودجه سنگین پروژه را تا حدی حل کرد. سامان گستر با سرمایه های در حدود ۵ میلیارد تومان آغاز به کار کرد. ۴۰ درصد از این مبلغ توسط شهرداری اسفهان و ۶۰ درصد باقی مانده آن به صورت پذیره نویسی از مردم تأمین شد. در حال حاضر فاز ۳ و ۴ پروژه با صرف هزینه های بیش از ۴ میلیارد تومان هنوز به بهره برداری نرسیده است.

با وجود اینکه دست اندر کاران شهرداری اسفهان مسئله درآمدزایی و محاسبات اقتصادی پروژه را از کاستیهای پروژه نمی دانند، اما به نظر می رسد که براساس در این زمینه بر سر سیاهی جامع اقتصادی و اجتماعی صورت نگرفته است.

سامان میگوبد: محاسبات نشان می داد بخش تجاری ارزش افزوده ایجاد می کند در واقع اگر مجموعه های تجاری با قیمتهای پیش بینی شده فروش برود و هزینه های انجام پروژه به میزان هزینه های پیش بینی شده باشد، این پروژه می تواند مازاد اقتصادی هم داشته باشد. اما چیزی که این محاسبات را به هم زد، رکود اقتصادی بوده. همان گونه که از گفته سامان بر می آید، ظاهراً نابسامانی شرایط اقتصادی یکی از عواملی است که درآمدزایی و توجیه اقتصادی پروژه را تحت تأثیر قرار می دهد.

ایبارکود اقتصادی در کشوری که سالها با مسئله جنگ و مشکلات دیگر روبرو بوده است، امر دور از انتظاری به شمار می رود؟ اگر بنابه گفته سامان، از بعد از زمان جنگ تا به حال تنها یک بار در مقطعی کوتاه رونق اقتصادی را تجربه کرده ایم، چه تضمینی برای تجربه دوباره آن، وجود خواهد داشت؟

به هر تقدیر این حقیقتی است که در طرح مجموعه هایی با ویژگی پروژه جهان نما، استفاده از آینده های مردم و شهروندان، بیش از احضار پروژه ها، باعث جلب مشارکتهای مردمی خواهد شد. بدیهی است این نوع مشارکت برای تقبل بخشی از هزینه های سوردنیار، سودمند خواهد بود. حرف آخر اینکه ارزیابی یک پروژه بزرگ در شهری تاریخی و پراهمیت مانند اسفهان، مسلماً در چارچوب یک گزارش خبری - تحلیلی نمی گنجد. اما می توان امیدوار بود که طرح بحث در باره پروژه هایی با این مقیاس خارج بانی باشد در فرایند گفتمان در خصوص توسعه شهری انسانی، با هدف دستیابی به بهترین راه حل های توسعه در این عرصه.

بخش پرتراکم شهر را اینچنین دچار تراکم مضاعف و بار سنگین ترافیکی نماید؟

طراح پروژه از دحام و پویایی مرکز شهر را ویژگی آن عنوان می کند. به نظر می رسد در کنار هم گذاشتن از دحام و پویایی به عنوان دو واژه مترادف، حداقل در مورد تأثیر مجموعه جهان نما بر محیط پیرامونش، چندان مناسب نباشد.

سامان با تأکید بر از دحام اجتماعی به عنوان ویژگی شهر، از دحام و تردد خودرو را نشانه پویایی شهر نمی داند. به هر تقدیر همان گونه که گفتیم، کاربریهای اداری، پزشکی و تجاری که در خیابانهای اطراف پروژه قرار دارند، به حد کافی سبب ترافیک را در این منطقه بر تنگ می کنند. آیا طراح پروژه با شهرداری اسفهان به غیر از احداث پارکینگ، به راه حل دیگری نیز اندیشیده است؟ بنابه گفته جناب سید بسج، رئیس سازمان ترافیک و حمل و نقل شهری اسفهان، احداث متروی چهار باغ، مشکلات ترافیکی این منطقه را بر طرف خواهد کرد. البته تحقق طرح احداث مترو حداقل به یک دهه نیاز دارد. از سوی دیگر وجود آبنماهای تاریخی در زیر خیابان چهار باغ فعلی، امکان احداث مترو را در این خیابان قدیمی با مشکل روبرو می کند. همچنین پیاده راه کردن محور چهار باغ و گشایش خیابانهای اطراف پروژه راه حل هایی است که هیچکدام از آنها به آسانی تحقق نمی پذیرند. بویژه اینکه احداث محورهای کمکی نیز، مشکلات ترافیکی این منطقه را حل نکرده است.

● نشانه شهری یا ...

در طراحی سمای شهری عواملی چون، نشانه شهری نقش اکتاز تأثیر ایفا می کند. اگر چه طراح پروژه جهان نما، این مجموعه را به دلیل ارتفاع و اشراقی که نسبت به محیط اطراف خود دارد، یک نشانه شهری می داند، اما به نظر می رسد درک و برداشت طراح از نشانه شهری، کاملاً سلیقه ای است. چرا که یک بنای کوچک با رنگ و پویای خاص خود نیز می تواند یک نشانه شهری محسوب شود. مصداق این ادعا کتیبه هایی است که در محل جویاره اسفهان قرار دارد و به دلیل حالت و هویت خاصی که دارد، نشانه های آن محله به شمار می رود.

این یک واقعیت است که ضرورت کنترل ارتفاع مجاز در شهرها زمانی آشکار می شود که لطافت جبران ناپذیری به سیما شهر وارد می کند. مهمترین خطری که بناهای مرتفع در شهرها ایجاد می کنند، تأثیر منفی این بناها بر خط افق شهر است. تأثیر از احداث مجموعه جهان نما از منظر کوه صفا، محل کنونی پروژه منظره بدیعی از ردیف درختان سبز و آسمان آبی و گنبد فیروزهای مدرسه چهار باغ را به نمایش می گذارد. اما اکنون توده های از بتن و آهن که در آینده با تناسلی آجری پوشیده خواهد شد، در ست در مقابل گنبد فیروزهای قد علم کرده است، گویی که با سرسختی در پی اعلام

طراحی و ساخت انواع مدل و ماکت

آتلیه ماکت سپید

WebSite: www.sepeed.com

لوازم بهداشتی

ساختمانی

فروشگاه **سکا**

تلفن: ۲۵۳۳۱۸۸

آدرس: خیابان بسی هاشم - فرسیده به میدان بازارچه تکلیف

تجهیزات آب نما

طرح - اجراء - فروش

پس از سالها فعالیت در صنعت آب بهترین کالا و خدمات عرضه میگردد

فازس ۲۵۳۶۴۳۹ تلفن ۲۵۲۰۹۵۱

صندوق پستی ۱۵۶۵۵-۳۱۱ کد پستی ۱۵۶۱۷

تفسیر آبهای مستقیم، شمسری و نیازمندیهای آبساز آب شرب

اطلاعیه

ماهانمه شهرداریها در نظر دارد با همکاری دستگاههای مسئول، نسبت به انتخاب شهرداران نمونه و مبادرت نماید. لذا از مدیران و کارشناسان محترم استانداریها، شهرداریان، کارکنان شهرداریها و همچنین سایر علاقمندانی که در خصوص شهرسازی، برنامه ریزی، پیشرفتهای دارند دعوت می شود فهرستی از معیارهای مورد نظر خود را همراه با توضیحات لازم، حداکثر تا ۱۳۷۹/۷/۱۵ به دفتر این ماهنامه ارسال فرمایند. لازم به ذکر است که مراحل بعدی گردآوری اطلاعات و ارزیابی، بر اساس معیارهای تعیین شده انجام خواهد شد و به بهترین پیشنهادها جوایزی نیز تعلق خواهد گرفت.

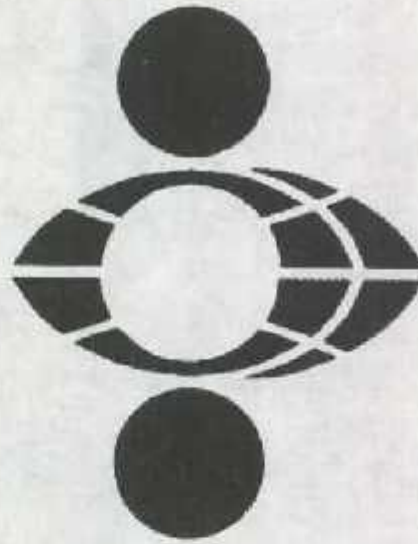
باسمه تعالی

تمام مؤسسات انتشاراتی و نهادهای فعال در زمینه نشر کتاب و دیگر وسایل آموزشی مرتبط با امور شهری در صورت تمایل به معرفی تولیدات خود در زمینه مذکور، می توانند دو نسخه از محصولات خود را برای ماهنامه شهرداریها ارسال کنند تا در صورت تأیید نسبت به معرفی اقدام شود.

پنجمین کنفرانس مهندسی ترافیک و حمل و نقل ایران از سوی شهرداری تهران و با مشارکت تعداد زیادی از دانشگاهها، وزارتخانهها، سازمانها و شرکتها، طی رباط برگزار شد. برنامه این کنفرانس با تکیه بر تحقیقات و تجربیات موجود و نتایج چهار کنفرانس قبلی تنظیم شده و در صدد بود تا موقعیت مناسبی برای تبادل افکار و اندیشه‌های پژوهشگران، اساتید، کارشناسان و مجریان امور ترافیک کشور فراهم سازد و با تأکید بر ضرورت هماهنگی بین ارگانها و سازمانهای ذی رباط و ایجاد مدیریتی واحد، متمرکز و فراگیر در حمل و نقل و ترافیک کیفیت کنفرانس را ارتقا بخشد.

برنامه کنفرانس شامل بخش اصلی ارائه مقاله‌ها و بخش جنبی (برگزاری کارگاهها و خدمات آموزشی و مطبوعاتی) بود. از میان ۱۴۷ مقاله رسیده به دبیرخانه کنفرانس، ۶۰ مقاله پذیرفته و ۳۵ مقاله نیز جهت ارائه در شش محور زیر انتخاب گردید:

مدیریت و کنترل ترافیک، محیط زیست و انرژی، اقتصاد و برنامه ریزی حمل و نقل، مهندسی حمل و نقل، توسعه شهری و آموزش و سیستم‌های حمل و نقل و ایمنی، خلاصه‌ای از چند مقاله منتخب و ارائه شده در این کنفرانس که همسویی بیشتری با اهداف ماهنامه شهرداریها دارد در ذیل ارائه می‌شود.

گزیده‌هایی از پنجمین سمینار مهندسی ترافیک

مدل سازی تخلفات رانندگی با دوربینهای نظارت تلویزیونی (CCTV)

کامران حاج نصر الهی

به یک مدل سازی برای پیش‌بینی و کنترل تخلفات نیاز است.

با هدف کلی مدل سازی تخلفات به منظور پیش‌بینی و ارائه راه‌حل‌هایی برای کاهش تخلفات با استفاده از دوربینهای نظارت تلویزیونی موجود در سطح تهران مطالعاتی صورت گرفته است. داده‌های اولیه از مشاهدات ۴۵ روزه که در پارکهای زمانی ۱۵ دقیقه‌ای ضبط شده استخراج گردیده است. تخلفات در سه دسته تخلفات تعامی و ساطق نقلیه، تخلفات موتور سیکلت و تخلفات غیر پیاده تقسیم بندی شده و بر اساس شش قطعه زمانی در یک ساله روز مشاهدات صورت گرفته است.

حاصل مشاهدات در نهایت به یک داده لگاریتم خطی منجر شده است که تعامی عوامل و متغیرهای گسسته همچون بائو، عدم یا وجود چراغ قرمز و... را شامل می‌شود. با تحلیل مشاهدات بر اساس مدل فوق، اولویت تخلفات در معابر بر حسب قطعات زمانی شناه روز و بر حسب مکان وقوع تخلف تعیین گردیده است. برای وساطت نقلیه سبک، حرکت نکردن در داخل دو خط، عبور خط بدون دادن علامت و عدم رعایت مسنهای تعیین شده رتبه‌های اول تا سوم تخلف در معابر بوده است. در میدان نیز تغییر خط بدون دادن علامت، توقف در حریم میدان و عدم رعایت مسنهای تعیین شده رتبه‌های اول تا سوم تخلفات بوده است. اولویت تخلفات در ساعات شب (۱۲ شب تا ۶ صبح) متفاوت بوده است به طوری که روشن نکردن و نصب چراغ اتومبیل رتبه اول را دارد.

در حقیقت با مدل تهیه شده می‌توان نوع تخلفات در هر یک از معابر را بر حسب حجم تردد و ساعات روز پیش‌بینی و راه‌حل‌هایی نیز برای کاهش این تخلفات به صورت محلی و متکی بر مشاهدات واقعی ارائه نمود.

تخلفات رانندگی آثار سوء متفاوتی همچون کاهش ظرفیت معابر، کاهش ایمنی ترافیکی، افزایش هزینه‌های عمومی و... دارد که متاثر از عواملی مانند عامل انسانی، خودرو، مقررات و مدیریت ترافیک و اثرات متقابل این عوامل است. هر یک از عوامل فوق خود به چندین عامل وابسته است به عنوان مثال عامل انسانی خود به عوامل مانند لگزش و فراموشی، رانندگی در زندگی شهری، آموزش‌های رانندگی، میزان احترام به قانون، وضعیت روحی و روانی راننده، فرهنگ عمومی اجتماع و تعارض بین ذرات نوع شخصی و نوع اجتماعی قابل تقسیم است.

برنامه ریزی کاهش تخلفات با توجه به نقش عوامل فوق صورت می‌گیرد. معمولاً نخستین مرحله برنامه ریزی کاهش تخلفات، تلاش در جهت دستیابی به تصویری از انواع تخلفات در سطح شهر است. از آنجا که تخلفات ریشه در عوامل متعدد یافته شده دارد و در پارکهای زمانی و مکانی مختلف به صور متفاوت نمود می‌یابد، به یک فعالیت آماری و بازر حقیقت

ضرورت فنی - اقتصادی جایگزینی خودروهای فرسوده

بهرام شریعت

فلسه از حدود ۳۶ درصد به ۵۰ درصد افزایش یافته است. یکی از دلایل این افزایش می‌تواند وخامت کیفیت هوای تنفسی شهروندان باشد. به دلیل آلودگی هوای تهران بسیاری از شهروندان دچار انواع بیماری‌های ریوی، مغزی و حتی عصبی هستند. این همه اگر نتوان خسارت آلودگی هوا را ارزیابی اقتصادی نمود، بدرستی رقتی به دست خواهد آمد که در مقایسه با آن سرمایه لازم جهت حذف آلاینده‌ها ناچیز می‌نماید.

اکنون که شهر تهران به لحاظ فیزیکی و جغرافیایی از وضعیت مناسب طبیعی برای تفریح و پراکندگی آلودگی هوا برخوردار نیست چاره‌ای جز این وجود ندارد که در جبهه فضای سبز، تولید آلودگی به حداقل برسد. قطعاً یکی از بزرگ‌ترین مؤثر در کاهش آلودگی هوای تهران تبدیل به احسن نمودن خودروهای فرسوده فعال شهر تهران است، اما در کنار این طرح بر لزوم ارائه نوبت و مردم در رفع این معضل تأکید می‌شود.

اگر چه این مشکل در شهر تهران به صورت معضلی خاص درآمده است، اما بررسی وضعیت سایر شهرهای بزرگ نظیر مشهد، اصفهان، شیراز، تبریز و... نیز خیلی با تهران تفاوت ندارد. آینده چند سال دیگر این شهرها را به خوبی می‌توان در تهران امروز مجسم نمود. اساساً مقوله تاوگان قدیمی خودروهای کشور به دلیل فن آوری مورد استفاده در تولید آنها موجب مصرف بیش از حد سوخت گردیده که این خود آثار شدیدی بر اقتصاد بارانهای سلامت بار نموده است.

از این رو مقبوله جایگزینی خودروهای فرسوده نه فقط از جنبه آلوده‌سازی محیط زیست بلکه از جنبه صرفه‌جویی در مصرف بنزین و کاهش یارانه پرداختی دولت جزء ضرورت‌های اجتنابناپذیر در کل کشور ارزیابی می‌گردد. این گزارش بیشتر به جنبه‌های اقتصادی ناشی از صرفه‌جویی در مصرف بنزین و کاهش یارانه دولتی در اثر جایگزینی خودروهای فرسوده پرداخته است.

در سال ۱۳۷۴ شهر تهران از نظر آلودگی محیط زیست و هوا - بسته به نوع آلودگی - رتبه اول یا پنجم میان شهرهای آلوده جهان را به خود اختصاص داده بود. در این کلانشهر بیش از ۶/۵ میلیون نفر زندگی می‌کنند و با احتساب حومه، جمعیت آن بیش از ۱۰ میلیون نفر برآورد می‌شود که درصده قابل توجهی از این جمعیت روزانه در سطح شهر تردد دارند. بخش مهمی از خودروهای موجود در شهر تهران به لحاظ مشکلات ناشی از دو دهه اخیر، قوس‌ساز شده و اکنون در پایین عمر مفید ضمن جابه‌جایی مرز نشین خود، آلودگی خطرناکی را به آنان تحمیل می‌نمایند. این امر علاوه بر خدشه‌دار کردن زیبایی و سلامت محیط زندگی در مرکز کشور، خسارت‌های اقتصادی قابل توجهی را نیز در بر دارد که برای اقتصاد ملی ما تحمل‌ناپذیر می‌نماید. از طرف دیگر، بررسی‌های مراکز تحقیقاتی و سازمان‌های مختلف نشان می‌دهد که حدود ۷۰ درصد از آلودگی هوای تهران ناشی از تردد وسایط نقلیه موتوری است. این است از یک طرف به دلیل رشد روزافزون جمعیت و تراکم ترافیک در سطح شهر و محدود بودن جبهه شبکه ترافیکی شهر تهران و از طرف دیگر به علت عدم تجهیزات کنترل کننده بر تردد خودروها، بالا بودن سن نسبی اتومبیل‌های در حال تردد و پایین بودن کیفیت سوخت‌های مصرفی رویه افزایش است.

بنابراین شهروندان تهران یا خطری جدی مواجه‌اند. آمار مرگ و میر نشان می‌دهد که از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۴ میزان تلفات ناشی از سگته‌های

ناسازگاری تکنولوژی موتورهای جدید دیزل با سوخت نامتناسب

معلق، تنها با استفاده از سوخت گازوئیل یا گوگرد کم و آروماتیک‌های پایین‌جنس ممکن است. اما سوخت گازوئیلی متداول در کشور ما طرزی گوگرد بالا، درصد حجمی بیخبر پایین و میزان CFPP آن نیز از استانداردهای معمول جهانی بالاتر است. بنابراین یکی از عمده‌ترین دلایل بالا بودن انتشار آلودگی از موتورهای دیزلی، کیفیت نامطلوب سوخت آنها در ایران است. پیشنهاد می‌گردد هم‌زمان با تعیین استانداردهایی جهت ارتقای کیفیت موتورهای دیزلی، استانداردهایی نیز برای پالایشگاهها به هنگام تولید گازوئیل تعیین و اعمال شود.

رابطه تغییر کاربریهای ترافیک را

با کیفیت تردد در شبکه

هو من شاداب مهر

مشخصه ویژه کاربریهای مناطق مرکزی شهرها، ترافیک را بودن آنهاست. گرانی زمین در مناطق مرکزی شهرهای بزرگ، به جهت پاسخگویی به سودآور بیسای لازم میسر نمی‌آید. پالای کاربریها و تعدد واحدهای تجاری در این مناطق، می‌شود که سلباً باعث بروز و یا تشدید مشکلات ترافیکی در این نواحی شده و لغت شاخصهای ترافیکی را موجب می‌شود. لغت شاخصهای ترافیکی هزینه‌های نامحسوس همچون هزینه اتلاف وقت، آلودگی محیطیست و استهلاک وساطت نقلیه را به شهروندان تحمیل می‌کند. اما از طرف دیگر ایجاد کاربریهای فوق غیرقابل اجتناب است، تنها موضوع قابل طرح، سررس مکانیایی این گونه کاربریها و گزینش زمینه فواید جهت استقرار این کاربریهاست تا به این وسیله بتوان از لغت شاخصهای ترافیکی کاسته و هزینه‌های نامحسوس را به حداقل رسانید و در مواردی نیز با مکانیایی صحیح، اثرات مثبتی بر ترافیک شهرها ایجاد کرد.

با این هدف مدالعملی در شهر مشهد صورت گرفته و به این منظور شهر به سه محدوده تقسیم گردیده است: مرکز تجاری شهر، ناحیه محور مرکز تجاری و ناحیه خارجی شهر که عمدتاً شامل بافت نیمه ساخته و ساخته شده است.

با استفاده از نرم افزار خاصی اثرات افزایش ۲ هزار و ۵۰۰ واحد تجاری تا ۵ هزار نفر (با فرضی دوشغل برای هر واحد تجاری) به عنوان پارامترهای اصلی تولید و جذب سفر در مناطق سه گانه شهر مشهد در سه سناریوی کوتاه مدت (۱۳۸۰) و درازمدت (۱۳۹۵)، با تغییرات در شبکه و بدون تغییرات در شبکه سنجیده شده است.

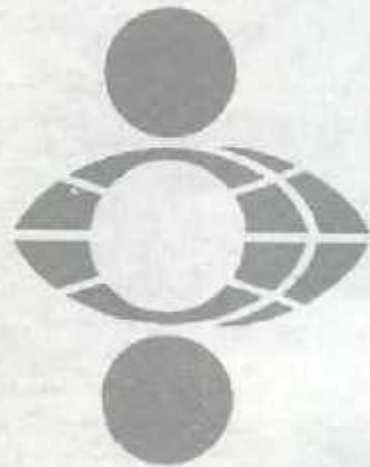
عبدالرسول قنبری

با صحبت از آلودگی به طور ناخودآگاه نظرها متوجه خودرو می‌شود و در بین وساطت نقلیه موتوری نیز خودروهای دیزلی به دلیل آلودگی نمایان یا دود زیاد، آلاینده‌ترین شناخته می‌شوند. آلودگی خودروهای دیزلی تنها مربوط به استهلاک با قدیمی بودن طرحهای آنها نیست، بلکه عامل مهم دیگر نیز که در ایجاد آلودگی نقش بسزایی دارد، کیفیت سوخت مصرفی آنهاست.

در کنترل آلودگی منتشر شده از خودروهای دیزلی غالباً سه موضوع مدنظر است: اول بهبود احتراق سوخت با اصلاح محفظه احتراق، افزایش فشار، تعدیه و اصلاح نحوه احتراق و مخلوط شدن هوا سوخت، دوم اصلاح کیفیت سوخت که به معنی کاهش سرب و گوگرد در موتورهای دیزلی و دیزلی است و سوم مربوط به پالایش یا به اصطلاح کامل کردن گازهای خروجی از اگزوز است که متداول‌ترین روش کنترل آلودگی است. آلاینده‌های منتشر شده از موتور دیزل شامل ذرات معلق، اکسیدهای نیتروژن، هیدروکربنهای سوخته و گاز مونواکسید کربن است. افزایش کیفیت سوخت خودروهای دیزلی یعنی کاهش میزان گوگرد کاروئیل، عامل مهمی در کاهش آلودگی ناشی از خودروهای دیزلی است. گوگرد موجود در سوخت به چند طریق باعث افزایش آلودگی ناشی از خودرو می‌شود: ۱) تا ۵ درصد گوگرد در محفظه احتراق با بخار آب ترکیب شده و تبدیل به اسید سولفوریک می‌شود. با افزایش گوگرد سوخت، میزان سایش موتور افزایش و زمان تعویض روغن کاهش می‌یابد.

علاوه بر گوگرد، ترکیبات آروماتیک سوخت نیز در میزان آلاینده‌های خودرو مؤثر است. اما برخلاف گوگرد مزایایی نیز دارد. افزایش میزان ترکیبات آروماتیک سوخت باعث افزایش میزان حرارت آزاد شده سوخت می‌شود و از طرف دیگر با افزایش ترکیبات فوق سوخت میزان انتشار دود نمایان و ذرات معلق افزایش می‌یابد.

در موتورهای دیزل پیشرفته، رسیدن به حدود استانداردهای ذرات

عوارض برج سازی در شبکه ترافیک شهری

محمود صفارزاده

با احتساب ساختمانهای ۶ طبقه و ۱۰ طبقه به عنوان برج، شهر تهران دارای بیش از ۲ هزار و ۱۰۰ ساختمان بالای ۶ طبقه و ۶۰۰ ساختمان بالای ۱۰ طبقه است. بنا اینکه ارقام فوق حدود ۲ دهم در صد از مجموع ساختمانهای کلانشهر تهران است و ناچیز جلوه می کند. اما توجه به اثرات آنها، اهمیت عوارض سنجی و مطالعات خاص در مورد برجهارا در تهران یادآور می شود.

در سالهای اخیر همگام با جریانات جهانی، توجه به بررسی عوارض برج سازی در ایران نیز مطرح شده است. بحث عوارض سنجی که اخیراً در زمینه سیاستهای توسعه پایدار مطرح شده است، پدیده برج سازی را از جنبه های مختلف مورد بررسی قرار می دهند. در مقاله حاضر آثار ایجاد برج بر تولید و جذب سفر با استناد به برخی از اطلاعات به دست آمده از مطالعات جامع سازمان حمل و نقل و ترافیک تهران در سال ۱۳۷۲ (قبل از احداث برجها) و مقایسه آن با شرایط بعد از احداث برجها در سال ۱۳۷۷ و اوایل سال ۱۳۷۸ در نواحی ترافیکی الهیه، زعفرانیه و بخشی از ولنجک سنجیده شده است. نتایج حاکی از اثرات محسوس ایجاد برجهار بر افزایش میزان جذب و تولید سفر در این نواحی است. به عنوان مثال سفرهای تولید شده بعد از احداث برجها نسبت به قبل از احداث آنها، در منطقه زعفرانیه و ولنجک، ۹/۵ برابر افزایش یافته و در منطقه الهیه ۶/۵ برابر افزایش را نشان می دهد. سفرهای جذب شده در این نواحی نیز در منطقه الهیه به ۶ برابر و در منطقه زعفرانیه و ولنجک به ۴ برابر افزایش یافته است.

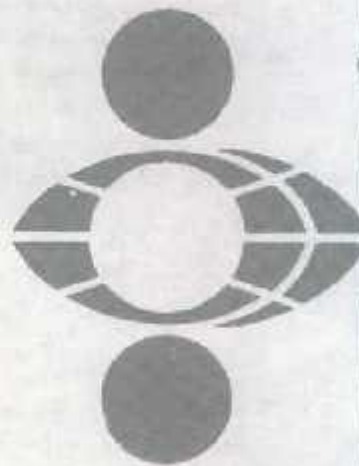
مطالعه حاضر که به صورت موردی و محدود، فقط بررسی عوارض برج سازی بر تولید و جذب سفر را مدنظر داشته است در پایان بر اهمیت عوارض سنجی دقیق ایجاد برجهار در نواحی مختلف شهر تأکید می نماید و پیشنهاد می کند سیستم مقیاسات ترافیک و بانکهای اطلاعاتی در این خصوص ایجاد شود. دو ضمن چهار زمینه مطالعاتی در باره عوارض سنجی پدیده برج سازی را به ترتیب زیر مطرح می نماید:

- ۱- تأثیر برج سازی بر عملکرد راهها و معابر شهری.
- ۲- تأثیر برج سازی بر محیط زیست.
- ۳- تأثیر برج سازی بر ایمنی پیاده و سواره.
- ۴- تأثیر برج سازی بر کیفیت ترافیک شهری.

در سناریوی کوتاه مدت تحت فرض بر حفظ شبکه حمل و نقل عمومی و شبکه معابر در وضع موجود بوده است. نتایج نشان دهنده افت شاخصهای ترافیکی در مرکز تجاری شهر و اثرات مثبت اما غیر ملموس در دو ناحیه دیگر بوده است. به عنوان مثال متوسط سرعت حدود ۱۴ کیلومتر بر ساعت کاهش یافته و زمان صرف شده در مرکز تجاری شهر ۲۸۹ وسیله - ساعت، افزایش پیدا کرده است.

در سناریوی درازمدت نیز با فرض راه اندازی سیستم قطار سبک شهری مشهد و احداث خیابانهای پیش رویش شده در آن سال، در مرکز تجاری شهر با افت شاخصهای ترافیکی مواجه خواهیم بود. مثلاً متوسط سرعت در این ناحیه یک چهارم کیلومتر کاهش یافته و زمان صرف شده ۲ هزار و ۹۴۴ ساعت - وسیله افزایش خواهد یافت. اثرات ایجاد کاربری فوق در لایه میانی ساعت بهبود نسبی شاخص های ترافیکی شده و در ناحیه عسار جی شهری، بهبود محسوس در جریان ترافیکی ایجاد خواهد شد. به عنوان مثال در ناحیه میانی متوسط سرعت ۲ دهم ساعت بر کیلومتر افزایش یافته و زمان صرف شده ۳۶۰ وسیله - ساعت کاهش می یابد. در ناحیه عسار جی نیز متوسط سرعت ۲/۲ کیلومتر بر ساعت افزایش یافته و زمان صرف شده ۵ هزار و ۹۳۱ ساعت - وسیله کاهش می یابد.

در سناریوی درازمدت بدون تغییرات در شبکه نیز نتایج، تغییرات اندکی را نشان می دهد. نتایج مطالعه فوق نشان دهنده ضرورت توجه همزمان به اصلاح و بهبود شبکه از یک طرف و دقت نظر در مکان یابی کلان بریهای ترافیک را از طرف دیگر است.

طنی تفاهم‌نامه‌هایی میان شهرداریها

رشت با طرابوزان خواهر خوانده شد، یزد با یاسرین

طنی تفاهم‌نامه‌های جداگانه میان شهرداریهای رشت با طرابوزان ترکیه و یزد با یاسرین مجارستان این چهار شهر خواهر خوانده شدند.

به گزارش خبرنگار ما این تفاهم‌نامه‌ها در زمینه همکاری‌های دو جانبه و فراطنی بین شهرداریهای ایران و شهرهای کشورهای خارجی به امضا رسید. رحمت خمبندی، شهردار رشت، در خصوص پیشینه و اهداف امضای تفاهم‌نامه خواهرخواندگی رشت و طرابوزان ترکیه به «شهرداریها» گفت: در تعقیب سفر استانداران گیلان و طرابوزان، شهرداران دو شهر نیز تصمیم به دیدار از شهرهای یکدیگر گرفتند تا تفاهمات سفر قبل که در سال ۷۷ انجام شده بود پیگیری شود.

وی افزود: در دیدار قبل با شهردار طرابوزان، تفاهم‌نامه‌ای به امضا رسید و قرار شد موضوعات مطروحه همچون برقراری پل هوایی بین دو شهر، افزایش فعالیتهای تجاری بین مناطق آزاد آنلی و طرابوزان، مبادله محصولات کشاورزی، همکاری در زمینه توسعه صنعت چای و قرارداد خواهرخواندگی در دیدار مقابل از رشت پیگیری و به نتیجه برسد.

شهردار رشت در پاسخ به این پرسش که چه سختی میان این دو شهر به منظور عقد قرارداد خواهرخواندگی وجود دارد گفت: اشتراکات زیادی بین این دو شهر وجود دارد که به طور خلاصه می‌توان به اشتراکات تاریخی و فرهنگی و در حاشیه دریا بودن اشاره کرد. همچنین ۱۰۰ درصد مردم طرابوزان مسلمان هستند و برای اتمه اظهار احترام ویژه‌ای قائل‌اند. همچنین بیشتر مسئولان شهر و شهردار از حزب فتنیات اسلام انتخاب شده‌اند.

خمبندی در خصوص اهمیت عقد چنین قراردادهایی با توجه به گسترده بودن تراز مروری کشورمان با کشورهای همسایه خاطرنشان ساخت: در عصر حاضر ما باید با دنیا به گفتگو بنشینیم و نیز باید به واسطه بحث گفتگوی تمدنها خود را به دنیا معرفی کنیم، چرا که تاکنون تبلیغات منفی زیادی علیه ما صورت گرفته است که باید خنثی شوئند. همچنین می‌توان با چنین قراردادهایی به مبادله اطلاعات در زمینه مدیریت شهری پرداخت و خود را با دیگر شهرها مقایسه کرد. طرابوزان و استانبول از نظر فضای سبز شهری و نظافت سطح

نمی‌توان همه چیز را از شهرداری توقع داشت، اما اختیارات لازم را به او نداد. به عنوان نمونه امروز شهرداری فلان خیابان را اسفالت می‌کند و فردا فلان شرکت همان خیابان را حفاری می‌کند که این تفاهم‌نامه‌ها موجب حیف و میل بیت‌المال می‌شود. در شهر باید یک نفر حرف اول و آخر را بزند و آن فرد شهردار است. این در حالی است که با تشکیل شوراهای اختیارات شهرداران کاسته شده است که می‌بایست وظایف شوراهای شهرداریها تعریف شود تا شهرداران به عنوان عامل اجرایی در شهرها بهتر عمل کنند.

خواهرخواندگی یزد و یاسرین دو شهر یزد و یاسرین مجارستان نیز طنی تفاهم‌نامه‌ای خواهر خوانده شدند.

محمد مهدی شرافت، شهردار یزد، در این خصوص به «شهرداریها» گفته به منظور توسعه روابط میان یزد و یاسرین، شهردار یاسرین در رأس یک هیئت اقتصادی، شامل مسئولان صنایع غذایی، مخایرانی، کشاورزی و چرم از یزد دیدار کردند.

وی افزود: هیئت مجاری در طول اقامت خود به طور جداگانه با استاندار، شهردار و اعضای شورای اسلامی شهر در زمینه استفاده از تجربیات و همکاریهای متقابل به بحث و تبادل نظر پرداخت.

شهردار یزد ادامه داد: در پایان این دیدار مقرر شد از سوی اتاقهای بازرگانی یاسرین و یزد هماهنگیهای لازم در مورد ادغام ارتباط صورت پذیرد و لیست شرکتیهای موجود در یزد از سوی شهرداری یاسرین به جراید محلی مجارستان ارائه گردد تا همکاریهای متقابل به نحوی مطلوب گسترش یابد.

شهردار تهران عقب‌ترند. وی در پاسخ به این سؤال خبرنگار ما که در زمینه مسائل شهری و شهرسازی چه تفاهماتی به امضا رسیده است گفت: از آنجا که در طرابوزان بارندگیهای شدیدی وجود دارد و انسان در معماری ساختمانها از سربندیهای سفالی استفاده می‌کنند قرار شد همکاریهایی در خصوص استفاده از این نوع سربندها در تأسیسات رشت تیر انجام شود و بتدریج دامنه مبادله اطلاعات فنی و تکنولوژی ساخت و ساز گسترش یابد.

شهردار رشت ادامه داد: از آنجا که در زمینه گردشگری، شهردارها نیز رویکرد جدیدی پیدا کرده‌اند، قرار شد نسبت به برقراری پل هوایی بین دو شهر نیز اقدام شود تا گردشگران خارجی از مواهب طبیعی استان گیلان و رشت استفاده کنند و این موضوع شهر رشت را از لحاظ اقتصادی تقویت خواهد کرد.

خمبندی علت تنوع موضوعات مطروحه همچون مسائل فرهنگی، اجتماعی، ورزشی، صنعت چای و... را در قرارداد خواهرخواندگی نحوه مدیریت شهری طرف مقابل عنوان کرد و افزود: شهردار طرابوزان به عنوان عامل اجرایی در رأس شورای ۳۱ نفره است که توان شورا مدیران، تجار و دیگر مسئولان عضویت دارند و به همین دلیل هدایت هیئت اجرایی به شهردار رشت واگذار نشد. این در حالی است که متأسفانه شهردارها در کشور ما از تمامی اختیارات بهره‌مند نیستند. حال آنکه در اروپا و کشورهای پیشرفته شهرداریها برای انجام وظیفه بهتر، حاکمیت خاصی دارند.

شهردار رشت در پاسخ به این پرسش خبرنگار ما که این چنین مدیریتی در شهرهای کشور ما مطلوب است یا خیر گفت: قطعاً همین‌طور است چرا که

مدیریتی که بیشترین مشارکت شهروندان را جلب کند موفقترین است

۱۱۱ میلیارد ریال یا سرانه ۲۳۱ هزار ریال بود که در نهایت به ۱۴۰ میلیارد ریال، تحقق بودجه منتهی شد. این در حالی است که با آغاز به کار شوراهای در سال ۷۹ بودجه شهرداریهای استان با ۱۴۹ میلیارد ریال تصویب شد و با مشارکت مردم به سرانه ۲۶۱ هزار ریال منتهی گردید که این رشد بودجه به تنهایی مؤید تأثیر شوراهای افزایش روند مشارکت مردم در تأمین بودجه شهرداریهاست.

وی در پاسخ به مطلب خبرنگار ما مینویسد: برای آنکه گویا انتقال اختیارات از شهرداریها به شوراهای موجب نارضایتی برخی شهرداران شده است گفت: چنانچه شرایط قبل از شروع به کار شهرداریها را در نظر بگیریم مشاهده می‌کنیم که یک سری از اختیارات همچنان در حوزه معاونت عمرانی و استانداردهای باقی مانده و برخی نیز منتقل شده است. حال باید مشخص کرد کدام حوزه از تصمیم‌گیریها در اختیار شهرداریها و کدام دسته در اختیار شوراهای است. اما آنچه که واضح است این است که به هر حال برای شوراهای وظایفی ترسیم شده که اگر به این وظایف به درستی و در جای خود عمل شود شهرداران می‌توانند اختیارات خود را با آنان هماهنگ کنند و این موضوع مستلزم شناخت حدود شوراهای و شهرداریهاست.

معاون عمرانی استاندار قزوین، اقدامات استانداری را در برخورد مناسب با شوراهای، هماهنگی و آموزش عنوان کرد و افزود: استانداری تمام تلاش خود را به کار گرفت تا قبل از شروع به کار شوراهای آموزشیهای لازم را به آنها ارائه دهد و با کنترل مصوبات شوراهای آن دسته از مصوباتی را که نقص قانونی داشت به شوراهای منعکس نمود تا اصلاح شود و در واقع در این زمینه دو مؤلفه «حمایت» و «مراقبت» از شوراهای را سرلوحه کار خود قرار داد.

پروین نیا در پاسخ به این پرسش خبرنگار ما که آیا نظارت استانداری بر شوراهای شائبه دخالت دولت را ایجاد نمی‌کند گفت: در قانون شوراهای مرجعی برای حل اختلافات و نظارت بر شوراهای تعیین شده است. اما نکته مهم این است که تمامی مصوبات شوراهای توسط کارشناسان استانداری مرور و با حیطه اختیارات شوراهای مقایسه می‌شوند که این موضوع تنها کنترل است نه دخالت.

افزایش آگاهی است. پروین نیا همچنین در تحلیل عملکرد شوراهای و ارتباط آنها با شهرداریها گفت: قانون اختیاراتی را برای شوراهای تعیین کرده است که با تأسیس شوراهای برخی اختیاراتی که در دست استانداردهای بود به شوراهای منتقل شد و این اختیارات، بیشتر در زمینه تصمیم‌گیریهای مدیریتی شهری است.

وی ادامه داد: در ابتدا به دلیل حجم نسبتاً وسیع انتقال اختیارات، این نگرانی وجود داشت که خسارتی به شوراهای و شهرداریها وارد شود اما نتایج برآوردهایی که انجام شده است این خسارت را بسیار کم و قابل اغماض نشان می‌دهد. معاون عمرانی استاندار قزوین با اشاره به بحث بودجه شهرداریها در سال ۷۸ گفت: بودجه شهرداریها برای سال ۷۸ هنگامی تنظیم شد که شوراهای مشغول به کار نبودند و قائم‌مقامی شوراهای استانداران بود و جهت گیری بودجه با دید استانداران شکل می‌گرفت، اما وقتی تحقق بودجه‌های مصوب را بررسی می‌کنیم مشاهده می‌کنیم که شهرداریها به اهداف مورد نظر بودجه نائل آمده‌اند و سرانه پیش‌بینی شده برای شهرداریها محقق شده است.

پروین نیا خاطر نشان ساخت: نکته‌ای که در خصوص بودجه سال ۷۹ شهرداریها (مصوب شوراهای) وجود دارد این است که این بودجه از رشد خوب و منطقی برخوردار بوده و در واقع، مشارکت مردم، روند قابل قبولی را در درآمد شهرداریها ایجاد کرده است.

وی ادامه داد: در سال ۷۸ که استانداردهای قائم‌مقامی شوراهای را به عهده داشتند بودجه شهرداریهای استان قزوین

معاون عمرانی استاندار قزوین گفت: موفقترین مدیر شهری کسی است که بیشترین مشارکت را از ناحیه شهروندان جلب نماید. محمدحسین پروین نیا، معاون عمرانی استاندار قزوین، در گفتگو با خبرنگار ما افزود: امروزه در مدیریت شهری باید اساس کار را بر مبنای مشارکت مردم قرار داد که در واقع کلید موفقیت و پیشرفت کنار است و این مشارکت را باید نهادینه کرد، چرا که با مشارکت مردم، مدیریت شهری با هزینه کمتری به اهداف خود می‌رسد. وی در خصوص مشارکت مردم در امور گفت: این مشارکت بیشتر در زمینه‌های عمومی است که جزء دیدگاهها و اهداف برنامه سوم توسعه کشور است. حال چنانچه بخواهیم اهداف برنامه سوم نظیر خصوصی‌سازی محقق شود باید بسترسازی نمود که خود این بسترسازی مستلزم ایجاد آمادگی در جامعه به وسیله

نخستین دوره تخصصی معماری و شهرسازی مدیران شهری برگزار می شود

شهرسازی و رسیدن به نقاط آسایش، مبلان شهری، رشد و توسعه شهرها، شهرسازی و مبان مشارکت مردم، سواد بصری و زیبایی شناسی مدیران، فضاهای استراتژیکی و هویت شهری برشمرد.

وی همچنین به تأسیس مرکز مطالعات علوم شهری از سوی سازمان همیاری شهرهای استان قزوین اشاره کرد و گفت: در این مرکز خدمات مشاوره‌ای در سطح کلان در زمینه‌های مدیریت شهری و شهرسازی فارغ از بخش‌های اجرایی به معماران، شهرداران و مدیران شهری ارائه می شود.

شایان ذکر است در حاشیه این دوره نمایشگاهی از محصولات و تولیدات پیمانکاران فعال در عرضه خدمات شهری و مبلان شهری برگزار می شود تا با معرفی هر چه بهتر امکانات و محدودیتها در زمینه تعیین وضع موجود حرکتی مؤثری انجام شود.

زیرشاخه‌های مدیریت خود، نسبت به عملیات اجرایی آن اشراف داشته باشد، به همین دلیل در چنین مقولاتی باید از اطلاعات پایه‌ای برخوردار باشد. به این منظور سازمان همیاری شهرهای استان قزوین با تأکید بر بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی متمرکز و پویا نخستین دوره تخصصی معماری و شهرسازی مدیران شهری را برگزار می کند.

وی افزود: این دوره تخصصی که با حضور استادان داخلی و خارجی برگزار می شود، در نظر دارد با نگاهی بنیادین به مسائل شهری معیارها، استانداردها، تعاریف و الگوهای موفق چنین ساختاری را برای مدیران شهری، اعم از مدیران کل قری، مدیران کل شهری روستایی، استانداردها، شهرداران و رؤسای شهرهای سراسر کشور تبیین کند.

پرویز بر موضوعات مطرح شده در این دوره را سواردی چون باز شناخت شهرهای امروز با نگاهی به گذشته و حال،

نخستین دوره تخصصی معماری و شهرسازی مدیران شهری، مهرماه آینده در قزوین برگزار می شود.

رضا پرویز، دبیر دوره تخصصی، در گفتگو با «شهرداریها» هدف از برگزاری این دوره را شناخت گرایشهای تخصصی و مکانیزم برخورد با عرصه‌های مختلف علوم شهری، برنامه ریزی شهری و شهرسازی، معماری، طراحی صنعتی و مجسمه سازی عنوان کرد و افزود: از آنجا که یک مدیر شهری باید با شناسایی

زیباسازی شهرها مفید است یا خیر گفت: برگزار کنندگان نمایشگاه با نظر گرفتن این مسئله سعی دارند آخرین تکنولوژی‌های کشت و آبیاری گیاهان را ارائه کنند تا در زیباسازی شهرها و با توجه به موقعیت اقلیمی هر منطقه، گونه‌های سازگار با محیط انتخاب شوند.

کریمی با تأکید بر دستاوردهای نمایشگاههای قبل افزود: پس از برگزاری نمایشگاه سوم و فراهم شدن زمینه‌های مناسب برای انتقال تجربیات تولید کنندگان گل و گیاه، گونه‌های متنوع و مقاوم تر برابر آفات که از نظر طراحی تربیتی، قابلیت‌های بیشتری دارند معرفی شدند.

وی ادامه داد: این نمایشگاه تاکنون توانسته است آگاهی‌های لازم را برای ایجاد زمینه فعالیت تولید کنندگان توسط شهرداریها ایجاد کند تا به این وسیله راه صادرات هر چه بیشتر گل و گیاه نیز فراهم شود.

است. مجید کریمی، مسئول حفظ و گسترش فضای سبز سازمان پارک‌های شهرداری تبریز، در گفتگو با خبرنگار مادر توضیح بیشتر اهداف این نمایشگاه گفت: از آنجا که بیش از این تولید کنندگان گل و گیاه، شناخت زیادی از بازار گل و گیاه و بسته‌بندی گیاهان تزئینی برای صادرات نداشته‌اند، شهرداری تبریز بر آن شد تا چهارمین نمایشگاه گل و گیاه را با رویکردی به توسعه صادرات گیاهان تزئینی برگزار کند.

کریمی با اشاره به قابلیت‌های اقلیمی استان آذربایجان شرقی برای تکثیر گیاهان تزئینی ادامه داد: این استان به دلیل نزدیکی بودن به کشورهای همجوار می تواند امکان بیشتری را برای صادرات گونه‌های تزئینی ایجاد کند.

وی در پاسخ به این سؤال خبرنگار مادر که با توجه به مسئله کم آبی و کاهش نزولات جوی، آیا استفاده از گل و گیاه برای

به منظور ارائه راهکارهای استفاده از گل و گیاه در زیباسازی شهری

اولین جشنواره گل در تبریز برگزار می شود

اولین جشنواره گل، همزمان با چهارمین نمایشگاه گل و گیاه در تبریز برگزار می شود. هدف از برگزاری این نمایشگاه معرفی و ترویج استفاده از گل و گیاه در زیباسازی شهرها، شناسایی و تقویت استعدادها و بالقوه جهت صادرات گیاهان تزئینی، تبادل تجارب و روشهای تولید کنندگان گل و گیاه و آشنایی هر چه بیشتر شهروندان با فرهنگ استفاده از فضای سبز عنوان شده

مسابقه بهترین باغچه در تبریز برگزار شد

مسابقه بهترین باغچه با هدف اشاعه و تعمیق فرهنگ نگهداری و توسعه فضای سبز در بین

عوامل کمی و کیفی دخیل بودند که اختصاص ۵۰ درصد از عرصه ملکی به فضای سبز از عوامل کمی محسوب

این صورت که گونه‌ها متناسب و در کنار هم قرار گرفته باشند. استفاده از چمن کاری به جای کاشیکاری حیاط و پرورش

شهروندان تبریزی برگزار شد. به گزارش روابط عمومی شهرداری تبریز، این مسابقه با حضور ۳۵۰ تن از شهروندان تبریزی که دارای فضای سبز قابل توجهی در منزل بودند برگزار شد که با در نظر گرفتن عناصر فضای سبز و گونه‌های به کار رفته در آن ۸ تن به عنوان نفرات برتر انتخاب شدند. همچنین گزارشی خبرنگار ما حاکی است که در انتخاب باغچه‌های نمونه،

می‌شود. عوامل کیفی نیز با در نظر گرفتن دو بخش عبارت بودند از اجزای غیر زنده، شامل استفاده از لایسه سنگها در فضای اطراف گیاهان، استفاده از سنگهای گود برای جمع شدن آب و ساخت آبخوری پرندگان و به کار گیری سازه‌های درختان به منظور تکیه گاه برای پرورش رزها به صورت تاج چتری و اجزای زنده که عبارتند از: آرایش گونه‌ها، تنوع گیاهی به

گونه‌هایی که با نوع آب و هوای تبریز سازگار باشند که به عنوان نمونه می‌توان به گونه‌های سرو تفرمای، کاج مطبق، سرو زرین، فونیکس، کاج کائینی، سرو شیراز و سرو لاوسون اشاره کرد. شایان ذکر است این اقدام از زنده به همت سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری تبریز طراحی و اجرا شد.

توسط مرکز مطالعات و
برنامه‌ریزی شهرداری کرمانشاه

سلسله سخنرانیهای تخصصی مباحث شهری برگزار شد

سومین جلسه سلسله سخنرانیهای
تخصصی مباحث شهری در مرکز
مطالعات برنامه‌ریزی شهرداری
کرمانشاه برگزار شد.

به گزارش خبرنگار ما در این جلسه،
سالم‌ان زاده سخنرانی خود را با عنوان
فرهنگ شهروندی و فضاهای شهری ارائه
کرد.

وی با اشاره به بازتاب روابط شهرنشینی
و شهروندی در ساختار، بافت و سیمای هر
شهر گفت: شهرهای آرگانتیک هم‌زمان با
توسعه جمعیت شهری، تکوین نمادهای
اجتماعی و روابط متناسب با آن گسترش
می‌یابند و بتدریج تغییر پیدا می‌کنند، اما در
شهرهای طراحی شده بویژه اگر متناسب با
آرمان‌گرایی و مفهوم‌پردازی شکل گرفته
باشد ساختارهای شهری بر اساس فرهنگ
شهری ایجاد می‌شود.

وی اهمیت نقش طراحی شهری در
توسعه روابط شهرنشینی را خاطر نشان کرد
و افزود: شهر تنها یک فضای کلان برای
ساده‌ترین نوع حیات و زندگی نیست بلکه
می‌تواند از فضای شهری برای ارتقای
روابط شهری و شهروندی نیز استفاده کرد.
وی همچنین خاطر نشان کرد: اگر چه
در مرحله مقدماتی، شهر را با تابلو روابط
اجتماعی می‌دانند اما باید توجه داشت که
در دوره معاصر از طریق طراحی شهری
می‌توان به توسعه روابط شهروندی و
شهرنشینی کمک شایانی کرد.

احمد سعیدنیا سخنران دیگر این جلسه
نیز در ادامه در زمینه راهبردهای توسعه
فضاهای شهری سخنانی ایراد کرد.
وی به شهر به عنوان نقطه شروع تمدن

بشر و مرکز اجتماعات و ارتباطات بین انسانها
اشاره کرد و گفت: فرهنگ، محصول
ارتباطات و مناسبات اجتماعی است که در
شهر به بهترین شکل و کاملترین و
متنوعترین روشها به وجود می‌آید. روابط
اجتماعی سازنده نیز در فضاهای شهری
ایجاد می‌شود. بنابراین هر شهر به فضاهایی
مناسب برای توسعه و رشد مناسبات
اجتماعی خود نیاز دارد.

وی افزود: یکی از مهمترین فضاهای
شهری، پیاده‌روها و فضاهای باز عمومی
است. به عبارت دیگر فضای شهری فضای
است که در آن به افراد پیاده امکان می‌دهد
که در آن حرکت کنند، بنشینند و بایستند، اما
اصولاً در شهرها این فضاها به دلیل جاکم
شدن اتومبیل‌ها صدمه دیده است. در واقع
یکی از مخربترین اقدامات در شهرها
کاهش سطوح پیاده‌روها و افزایش سطوح
سواره است که باعث از بین رفتن فضاهای
شهری می‌شود و زمینه برقراری ارتباطات و
مناسبات اجتماعی را از بین می‌برد.

نوسازی شهری، عنوان سخنرانی
دیگری بود که توسط محسن حبیبی ارائه
شد. حبیبی در سخنان خود به اهمیت نقش
وقایع معنوی زندگی در صورت‌مادی
فضاهای شهری اشاره کرد و گفت:
فضاهای شهری متناسب با وقایعی که در
آن رخ می‌دهد معنی می‌یابند و جزئیات هر
واقعیه همراه با تأثیر آن، فضاهای مختلف را
به صورت مادی می‌سازد. به عبارت دیگر
کوچه‌ها، محله‌ها، معزدها و به طور کلی هر
دیوار و گذر در شهر، اجزای فضایی است که
خاطره‌های جمعی نسلی در آن گره می‌خورد
و به همین دلیل انسانها با این گونه فضاها

انسان می‌گیرند.

وی ادامه داد: فضاهای شهری ممکن
انباشت خاطر‌های جمعی ما و خاستگاه
فرهنگ و سنتهای ما هستند. به همین دلیل
ما مجاز نیستیم این سورت‌های آشنا را که
در حقیقت مکان مادی نیلور خاطر‌های
جمعی ما هستند نابود کنیم، زیرا با فروریزی
هر دیوار و محله آشنا، مجموعه‌ای از
فرهنگ ماست که قیرو می‌ریزد و با
فروریزی آن، بخشی از ذهن ما دچار
سرگشتگی می‌شود.

حبیبی تحریب مکانهای مرجع در
شهرها را موجب از بین رفتن ریشه‌های
انسانی یا فضاهای شهری دانست و گفت:
آن اما مزایه که اینک با تنها ضریحی جویبی
و در حتی تساور در میانه خرابه‌های ناشی از
قیح آشنایی زدای ما باقی‌مانده است، صورت
خیالی خود را همواره در ذهن جمعی مردم
شهر حفظ خواهد کرد؛ آنچه از بین می‌رود
فضای شهری است که وقایع آشنا در آن رخ
داده بود و از آن چهره مادی گرفته بود. به
این ترتیب این صورت‌های خیالی هیچ‌گاه
برای نسلهای آینده شهر بر چهره مادی آن
منطبق نخواهد شد و نسل آینده هیچ‌گاه آن
فضای آشنا را درک نخواهد کرد. واقعه‌ای بر
واقعه‌ها نخواهد افزود، حیات مدنی خود را
در آن رقم نخواهد زد و خاطره جمعی خود را
بر خاطر‌های جمعی نسلهای پیشین
نخواهد افزود.

لازم به ذکر است در این جلسه مقیمی،
استادساز کرمانشاه، نیک گزدار، رئیس
سازمان مسکن و شهرسازی و جمعی از
مدیران، اساتید و دانشجویان حضور داشتند.

به منظور ارائه راهکارها و پیشنهادهای مؤثر

معاونان عمرانی وزارت کشور گردهم آمدند

گردهمایی معاونان عمرانی
استانداریهای سراسر کشور از ۲۸
تا ۳۰ تیرماه با حضور معاونان و
مسئولان عمرانی وزارت کشور در
ارومیه برگزار شد.

در این گردهمایی مسائل و مشکلات
مرتبط به حوزه معاونتهای عمرانی مطرح
شد و برنامه‌های معاونتها برای حل
مشکلات قطعی و بهره‌وری هر چه بیشتر از
امکانات موجود مورد نقد و بررسی قرار
گرفت.

سید محمود میرلوحی، استاندار
آذربایجان غربی، ضمن ارائه گزارشی از
وضعیت استان گفت: استان آذربایجان
غربی از جهت داشتن معادن، استان
مستعدی نیست، اگر چه مطالعات جامعی در

این زمینه در دست اجراست که امیدواریم به
زودی زمینه‌های بهره‌برداری از معادن
فراهم شود.

وی با اشاره به حادثه‌های گردشگری
استان افزود: دریاچه ارومیه، ایشار زیبای
سلماس، غار سهولان در نهاوند
چشمه‌های آب گرم تکاب و آثار تاریخی
هزاره‌های قبل از میلاد از جاذبه‌های
گردشگری استان است که می‌تواند به
عنوان یکی از منابع درآمدی و توریستی
مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

میرلوحی به مشکل طرح‌های نیمه
تمام در استان اشاره کرد و گفت: آذربایجان
غربی ۴۳ میلیارد تومان طرح نیمه تمام دارد
که باید ۳ سال بدون برنامه‌ریزی برای
طرح‌های عمرانی جدید، فقط روی آنها

گزار کرد. همچنین در حال حاضر ۵۳۲ روستا مشکل آب و ۴۰۰ روستا مشکل راه دارند که باید برای حل آنها نیز اولویت و چارچوب خاصی مشخص کرد تا مردم ناراضی نشوند.

استاندار آذربایجان غربی با انتقاد از خرده گیرهای برخی گروهها از عملکرد دولت ادامه داد: برخی به طور مدام عنوان می کنند که دولت اقتصاد را زها کرده است، در حالی که نرخ سرمایه گذاری در بخش اقتصادی به ۸ درصد رسیده و طرحهای زیادی راه اندازی شده است، و با در دست راه اندازی است.

وی در باره اخذ عوارض گفت: تأیید یارده عوارض به عهده استاندارهاست و این موضوع نیز به استانداران واگذار شده است. همچنین درباره قیمت شن و ماسه که قبلاً در مرکز تعیین قیمت می شد، در حال حاضر قیمت گذاری آن نیز در اختیار آنهاست. خرم همچنین با اشاره به اهمیت نظارت بر امور افزود: آنچه ضروری است در واگذاری امور مورد توجه واقع شود نظیر نظارت و کنترل است که باید در مجموعه استانها این نظارت و کنترل مورد توجه جدی قرار گیرد.

خرم بر تشکیل «ستاد نهضت سبز» در

با ۱۸ درصد رشد داشته است و تمامی منابع مورد نظر نیز تأمین شده است و در خصوص توزیع بودجه هیچ مشکلی در مرکز وجود ندارد و اگر مشکلی در تأمین بودجه مشاهده می شود از عدم همکاری بانکهای عامل ناشی می شود.

انتشار روزنامه شهر وند

خرم همچنین به انتشار روزنامه شهر وند اشاره کرد و گفت: متأسفانه مدیریت امور شهری و جایگاه آن در کشور شناخته شده نیست و درباره فرهنگ شهرنشینی کاری جدی صورت نگرفته است. بنابراین قصد داریم در جهت تحقق جامعه مدنی که یکی از شعارهای جدی دولت است، روزنامه شهر وند را به دنبال ماهنامه شهر داریها و فصلنامه مدیریت شهری، برای انتقال و ترویج فرهنگ شهرنشینی و اشاعه اصول جدید مدیریت شهری به صورت غیر سیاسی در سراسر کشور منتشر کنیم.

خرم با انتقاد از تبلیغات منفی علیه دولت، نمونه هایی از امور انجام شده را در ۳ سال گذشته به این شرح عنوان کرد: پرهیز از اسراف و تشریفات، کاهش هزینه ها، تلطیف و گسترش روابط خارجی، به جریان انداختن یا تکمیل پروژه های ناتمام همچون سد کرخ، سد کارون ۳، طرح تیشکر، فولادخوزستان، فولاد اصفهان، فولاد و آلومینیوم بندر عباس، احداث ۷۰۰ کیلومتر راه آهن در سال جاری، تجهیز ناوگان حمل و نقل درون شهری، بازپرداخت بختی بزرگی از بدهیهای داخلی و خارجی، بازنگری در ساختار اداری و تأسیس شوراهای واگذاری امور به مردم. این گونه موارد مبنی توجه دولت به رشد متوازن امور در جامعه است.

همچنین در ادامه گردهمایی، برنامه عملیاتی و اجرایی سیاستهای برنامه سوم توسعه کشور در بخش عمران شهری مورد بررسی قرار گرفت. علی نوذری پور، مدیر کل دفتر برنامه ریزی عمرانی، با اشاره به برنامه عملیاتی فصل عمران شهری و برنامه سوم توسعه، فرآیند تدوین برنامه سوم را تشریح کرد و گفت: یکی از موارد مهم و مرتبط با فصل عمران شهری ماده ۱۲۶ برنامه سوم توسعه است که بحث اعطای وظایف جدید را به شهرداریها عنوان کرده است که این امر مهم باید با تجارب موجود در استانداردها بررسی شود و متناسب با توانایی شهرداریها، واگذاری امور بتدریج صورت پذیرد.

استاندارها تأکید کرد و گفت: این ستاد که متشکل از یکی از معاونتهای وزارت جهاد، رئیس سازمان مراتع و جنگلها، وزارت کشور، محیط زیست و برنامه و بودجه است وظیفه مهمی به عهده دارد. لایحه تشکیل این ستاد در دست بررسی است تا پس از کار کارشناسی به مجلس برود و استاندارها موظفند در این جهت گامهای مؤثری بردارند، چرا که امروزه صنعت سلولزی، صنعتی تعیین کننده است و مصرف فرآورده های سلولزی، یکی از شاخصهای توسعه محسوب می شود. این شاخص در کشورهای پیشرفته به صورت مصرف سرانه ۱۱۰ کیلوگرم است حال آنکه در کشور ما این میزان یک دهم این رقم است که لزوم توجه به مزارع زراعت چوب را گوشزد می کند.

معاون هماهنگی امور عمرانی به بحث خشکسالی اشاره کرد و گفت: ۲ سال اخیر در رسیدگی به امور خشکسالی سالیانه استثنایی بود، چنانچه بودجه متعین شده برای این موضوع نسبت به سال گذشته ۱۷

میلروبی همچنین ستاد و شعور بالای مردم را ستود و خواهان ارائه فعالیتهای دولت به مردم شد.

در ادامه، احمد خرم، معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور، با اشاره بر واگذاری امور و اصل عدم تمرکز گفت: سعی ما در حوزه فعالیتها این است که امور قابل واگذاری را تفویض کنیم، چنانچه در ۴ ماه گذشته به اندازه چهار وزارتخانه تفویض اختیار داشته ایم که به طور مشخص می توان به مسئله استخدامها، اخذ عوارض و تعیین قیمت شن و ماسه اشاره کرد.

معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور، در خصوص استخدامها گفت: همان گونه که می دانید ما در حکم سازمان امور اداری و استخدامی شهر دارها هستیم، بحث استخدام پرسنل شهرداری طرف ۲ ای ۴ روز در استان مورد توافق قرار می گرفته، اما مدت زیادی در وزارت کشور می ماند این موضوع با تفویض اختیار تسهیل گردید به گونه ای که در مدت کوتاهی مجوزها صادر می شود.

کمیته‌های کاری

در ادامه گردهمایی هر یک از کمیته‌های سه گانه کاری شهرداریها شناختها و شهرسازی به ارائه گزارش عملکرد خود پرداختند.

کمیته آموزش شهرداریها

سیاوش قاسمیان، معاون عمرانی استانداری تهران، به وظایف مرکز آموزش امور شهرداریها اشاره کرد و این وظایف را به شرح زیر برشمرد و خواهان ارائه پیشنهاد در این خصوص شد: مطالعه، بررسی و شناسایی تعیین نیازهای آموزشی شهرداریها و دفاتر مرتبط با امور شهرداریها در استانها و وزارت کشور، برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی کوتاه مدت، بهره‌گیری از نظرات دفاتر حوزه معاونت هماهنگی عمرانی و وزارت کشور، تدوین روشها، آیین نامه‌ها و ضوابط آموزشی مورد نیاز، برقراری ارتباط با دانشگاهها و مراکز آموزش عالی داخل و خارج کشور برای تکمیل و گسترش روشها و شیوه‌های آموزشی، هماهنگی برای ایجاد کتابخانه‌های تخصصی و واحدهای سعی - بصیری در شهرداریها به منظور پیشبرد اهداف آموزشی و تدوین طرحهای آموزشی شهروندان در نمونه‌های مرتبط با امور شهرداریها از طریق رسانه‌ها.

کمیته شهرسازی

در بخش دیگری از گردهمایی، کمیته شهرسازی به ارائه گزارشی از فعالیتهای خود پرداخت.

سید نصرالدین شاه‌رخ، معاون عمرانی استانداری لرستان، در تشریح اهمیتهای کمیته شهرسازی گفت: طی جلسهای با حضور وزیر مسکن و شهرسازی به منظور ایجاد فضای مناسب، همکاری میان طرفین، بحث و تبادل نظر گردید و قرار بر این شد که کمیته‌های کارشناسی، جزئیات همکاری را در ارتباط با مسائل شهرسازی معین کنند.

وی ادامه داد: در اولین جلسه کمیته شهرسازی موضوعات مورد نظر برای بحث

و بررسی به دو دسته تقسیم شدند: دسته اول موضوعاتی که باید به نوعی از موضوع انفعالی با آنها برخورد کرد، مانند طرحهای که در مجلس تهیه می‌شود و ما باید بلافاصله در باره آن تصمیم‌گیری کنیم و نظراتمان را به نتیجه برسانیم و دسته دوم مسائلی که باید با آنها فعالانه برخورد کنیم، مانند تدوین مقررات و آیین نامه‌ها یا پیش نویس طرحها و لوایحی که باید تدوین شوند.

شاه‌رخ در خصوص تصمیمات اتخاذ شده درباره این موضوعات افزود: در مورد مسائلی که از موضع فعال برخورد می‌کنیم، کمیته فرعی شهرسازی بر روی آن کار کارشناسی انجام می‌دهد و با جمع‌بندی نظرات استانها تهایی می‌شود و درباره موضوعات انفعالی نیز با تشکیل کمیته و اخذ نظرات استانها تصمیم‌گیری می‌شود.

کمیته شاخصها

همچنین مقدوری، عضو کمیته شاخصها، نیز در ارتباط با تعیین شاخصهای توزیع اعتبار برای مناطق که دچار خشکسالی شده‌اند گفت: در مجموع روی شاخصهای زیر بحث و بررسی شد: کاهش بارندگی استانها، اراضی تحت کشت دیم، اراضی تحت کشت آبی، درصد تولید مراتع، درصد دام منگی به مراتع، درصد تولید گندم دیم و آبی، نیازهای عمرانی استانها در زمینه رفع مشکلات ناشی از خشکسالی در خصوص آبرسانی به شهرها و روستاها و جمعیت شاغل در بخش کشاورزی، از این میان، شاخص کاهش بارندگی به عنوان هسته اصلی برگزیده شد.

در ادامه احمد مجیدی، معاون عمرانی استانداری مازندران، به مشکل زیاده در استان مازندران پرداخت و گفت: زیاده‌ها و نخاله‌های زیادی در حریم راههای منتهی به استان مازندران دیده می‌شود و این معضل در حریم روستاها بیشتر مشاهده می‌شود، به گونه‌ای که خطرات ناشی از زیاده، استانهای مازندران، گیلان و گلستان را تهدید می‌کند.

وی علت عدم دفع زیاده را در استانهای شمالی کشور، اراضی مرغوب برای کشاورزی عنوان کرد و افزود: در سطح استان، مکانهای مناسب دفع زیاده به سختی یافت می‌شود. از طرفی وضعیت استان به گونه‌ای است که علاوه بر ساکن دائمی

شهر و روستا، افرادی در ایام نوروز و تابستان موقتاً در استان ساکن می‌شوند بدون اینکه سیستمی برای جمع‌آوری و دفع زیاده برای این مکانها و یا مراکز خدمات‌رسانی بین راهها طراحی شده باشد.

مجیدی علت پدید آمدن معضل زیاده در سطح استان مازندران را علاوه بر نبود مکان دفع زیاده، نبود نیروهای کیفی در بخش زیانه، فرسودگی ماشین آلات و تجهیزات مربوطه و تردد گردشگر در منطقه عنوان کرد و افزود: در روستاها غیر از تعداد محدودی، مدیریت اجرایی برای جمع‌آوری، حمل و دفع زیاده وجود ندارد و آن تعداد محدود نیز که در این زمینه فعال هستند توسط شوراهای اسلامی و یا فرماندارها حمایت می‌شوند.

وی در خصوص دفع معضل زیاده ادامه داد: ما در سطح ۳۶ شهر ۲۰ نقطه را در نظر گرفتیم و طرح بهداشتی دفع زیانه را در شهرهای بابل، رامسر و نور تهیه کردیم. در همین ارتباط طرح تفکیک زیانه از صیدا را به صورت آزمایشی در ساری انجام دادیم که تنها ۴۰ درصد موفقیت عایدمان شد و یک دستگاه کارخانه کمپوست ۲۵۰ تنی نیز برای بابل خریداری کرده‌ایم که آماده نصب است. در مورد روستاها نیز از طریق فرماندارها و شوراهای بهداشت شهرستانها به این صورت اقدام کردیم که روستاهای مناطق سیلاقی پس از جداسازی، با زدن چاهک، زیانه قابل تبدیل به کمپوست خود را دفن کنند و بعدها به صورت کود از آنها استفاده نمایند. همچنین روستاهایی را که در شعاع ۳۰ کیلومتری شهرها هستند به گونه‌ای سامان دهی کردیم که زیانه خود را به محل دفع زیانه شهرها حمل کنند و برای روستاهای دور دست‌تر، چند محل دفن زیانه اختصاص دادیم.

مجیدی در باره زیانه‌های حریم راهها گفت: در سنوات گذشته هر ساله مبالغی برای جمع‌آوری زیانه به اداره راه و ترابری استان اختصاص می‌یافت و امسال برای اولین بار این موضوع به مناقصه گذاشته شد و پیمانکار بخش خصوصی را بکار گرفتیم که مفید واقع گردید.

همچنین شایان ذکر است که در ادامه این گردهمایی مساحتی در خصوص نحوه تدوین و اجرایی برنامه پنجساله شهرداریها، عاینه فنی خودرو، گردشگری و تعیین حریم رودخانه‌ها نیز مطرح شد که بنابه اهمیت موضوع در شماره بعدی نشریه به آنها خواهیم پرداخت.

گامی اساسی در جهت بهبود مدیریت شهری

نگاهی به شبکه اطلاع رسانی
سازمان همیاری شهرداریهای
استان قزوین

عصر ارتباطات واژه‌ای کاملاً جدید برای ارائه تصویر دنیای کنونی است. نقشی که ارتباطات در زندگی انسان قرن بیستم ایفا می‌کند تا آنجا اهمیت می‌یابد که برخی از پژوهشگران علوم اجتماعی بویژه آنان که در مقولات ارتباطات مطالعه می‌کنند ترجیح می‌دهند به جای عصر ات‌م که معمولاً دیگر محققان برای توصیف زمان ما به کار می‌برند از عصر ارتباطات سخن بگویند. واژه عصر ارتباطات با ورود به هزاره سوم میلادی با اینترنت مفهوم می‌یابد.

در واقع مارشال مک‌لوهان کانادایی با ارائه تئوری دهکده جهانی، سوت مسابقه‌ای جهانی را به صدا درآورد که در آن ممالکی زودتر به ایستگاه آخر می‌رسند که در جمع‌آوری، پردازش و انتقال سریع اطلاعات حرف اول را بزنند.

امروزه بحث اطلاع رسانی دقیق و سریع، یکی از مباحث مهم علوم ارتباطات است که اینترنت نقش محوری را در این میان بازی می‌کند، چرا که امروزه بجز قدرت نظامی، قدرت اطلاعاتی است که تعیین کننده وزن دولتها در بازیهای خارجی و کنترل امور داخلی است.

بنابراین با توجه به مباحث فوق، لزوم تجهیز قسمتهای مختلف تصمیم‌گیری در کشور ما به فن‌آوری جدید اطلاعاتی، بیش از پیش اهمیت می‌یابد.

در همین ارتباط مطلبی پیش رو دارید که در آن سازمان همیاری شهرداریهای استان قزوین به تشریح فعالیت خود در زمینه راه‌اندازی شبکه اطلاع رسانی استانی اقدام نموده است. «شهرداریها» به عنوان نشریه‌ای علمی-پژوهشی و اطلاع رسانی از معرفی اجرای چنین پروژه‌هایی استقبال می‌کند.

ما اولین استانی هستیم که انجام این امر مهم را در دستور کار خود قرار داده‌ایم.

شبکه اطلاع رسانی استان قزوین فعالیت‌های خود را در دو بخش اصلی آغاز کرده است. بخش نخست به معرفی پتانسیل‌های موجود استان در زمینه‌های صنعتی، کشاورزی، گردشگری، هنری، اجتماعی و تاریخی پرداخته و با ایجاد شبکه خبری کاسپین، تلاش گسترده‌ای را در ارائه اخبار و رویدادهای استان قزوین به مشترکان خود آغاز کرده است.

در بخش دوم نیز با ایجاد زمینه‌های لازم برای استفاده شهروندان از اینترنت، مردم را با دنیای اطلاعات شبکه‌های مختلف جهانی آشنا و زمینه استفاده وسیع آن را در جهت پیشرفت جامعه میهن ساخته است.

مدیرعامل سازمان همیاری شهرداریهای استان قزوین لزوم تأسیس چنین شبکه‌ای را از تقاضای سطح علمی و مدیریتی شهرداران در رشد و توسعه منطقه تحت مدیریت خود عنوان می‌کند و می‌گوید: در این زمینه تلاش شده است که تمامی شهرداریهای استان به امکانات موردنیاز سخت‌افزاری تجهیز شوند، به طوری که با طبقه‌بندی صحیح اطلاعات، راهکارهای رشد و توسعه شهرداریها و مدیریت شهری عملی گردد.

مرسلی ادامه می‌دهد: با راه‌اندازی شبکه اطلاع رسانی استان قزوین و جا افتادن آن برای مردم، تحولی بزرگ در مدیریت شهری ایجاد خواهد شد و بخش عظیمی از سرانجامات معمولی و همیشگی مردم در شهرداریها و سازمانهای مختلف، از بین رفته و مردم به راحتی از طریق این

اسروژه تأثیرات اجتماعی اینترنت در زمینه‌های مختلف در کشور ما نیز نمایان شده است و سازمان همیاری شهرداریهای استان قزوین به عنوان اولین استان کشور، از اواسط سال گذشته اقدام به راه‌اندازی شبکه اطلاع رسانی این استان نموده است.

محمدهادی مرسلی، مدیرعامل سازمان همیاری شهرداریهای استان قزوین، که متکوراانه این طرح در استان است می‌گوید: استان قزوین، شاید آخرین استانی بود که سازمان همیاری شهرداریها در آن راه‌اندازی شد اما با توجه به موقعیت زمایی و مکانی، اولین اقدامی که در دستور کار خود قرار داده راه‌اندازی شبکه اطلاع رسانی استان قزوین بود.

وی می‌افزاید: همچنان که عصری از اطلاعات را پشت سر گذاشته و وارد قرن بیست و یکم شده‌ایم، اگر بخواهیم در دنیا دوام بیاوریم و یا با دیگران رقابت کنیم، باید خود را با واقعیات جهان تطبیق داده، تکنولوژی‌های جدید را فرا بگیریم و تواناییهای آنها را درک کنیم.

مرسلی با اشاره به نبود اطلاعات مربوط به ادارات و سازمانها در داخل مجموعه‌های مدیریت شهری، جمع‌آوری اطلاعات مربوط به دستگاههای مختلف دولتی را گامی در جهت کلاس کردن اطلاعات فوق و انتقال آن به تمامی دستگاهها و مدیران بعدی دانسته و می‌افزاید:

اگر چه بخشی از فعالیت‌های ما، مربوط به تجهیز شهرداریها، سازمانها و ادارات به سخت‌افزار و پشتیبانی داخلی آنهاست، اما یکی از عمده‌ترین اقدامات ما، سرمایه‌گذاری در بخش نرم‌افزاری است؛ تجربه‌ای که در سایر استانها انجام نشده و

شبكة می تواند در جریان کاری که دارند و نوع مراجعات آن قرار گرفته و در زمان کوتاهتری به نتیجه مطلوبتری برسند و این شنش است. البته با همکاری خوب مدیران شهرداریها، دوا بر دولتی و مردم. به گفته مدیرعامل سازمان خمیاری شهرداریهای استان، شبکه اطلاع رسانی استان قزوین در بخش اینترنت با ارائه خدمات زیر، تلاش می کند دستگاههای دولتی، مدیران و مردم را با فرآوردههای جهانی اینترنت آشنا و آنان را به سمت و سوی دریافت اطلاعات لازم، به موقع، سریع و کامل جهانی سوق دهد:

- تلاش در جهت دسترسی مستقیم مشترکان شبکه به اینترنت یا در اختیار داشتن ارتباط ماهوارهای و خطوط تلفن با سرعت مناسب.
- طراحی صفحات وب ایستا و پویا، با استفاده از زبانهای برنامه سازی قوی، در دو محیط فارسی و لاتین.
- ایجاد امکانات طراحی وب سایت برای کارخانهها و سازمانها، و قراردادن در یکی از شبکه های اینترنت برای اتصال جهانی.

- ایجاد امکانات استفاده از ابزارهای قوی جستجو در اینترنت، برای به دست آوردن هرگونه اطلاعاتی که در شبکه جهانی وجود دارد.
- راه اندازی مراکز خدماتی، با در اختیار داشتن دانش فنی قوی و با استفاده از ارتباطات ماهوارهای با بهره گیری از بهترین

امکانات سخت افزاری، به طوری که هرگونه خدمات اینترنت (ISP) را راه اندازی و پشتیبانی نماید.

- طراحی و پیاده سازی اینترنت برای سازمانها، به منظور استفاده یکپارچه از امکانات کامپیوتر در سازمانها و شبکه های بزرگ و متوسط.
- از دیگر محاسن ایجاد شبکه

بازاراندازی شبکه اطلاع رسانی تحولی بزرگ در مدیریت شهری ایجاد خواهد شد و بخش عظیمی از مراجعات معمولی مردم در شهرداریها و سازمانهای مختلف از بین خواهد رفت

اطلاع رسانی می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- پیاده سازی فروشگاههای مجازی برای ارائه محصولات و خدمات به صورت مستقیم و با امکانات بانکی پیشرفته، مانند کارتهای اعتباری برای خرید و فروش آن.
- عرضه و شناساندن امکانات و

استفاده های استان برای تمامی متقاضیان در استانهای دیگر و حتی در سطح جهان.

- صادرات محصولات یا خدمات شهروندان و دستگاههای مختلف به صورت مداوم و با هزینه بسیار ناآزاد در سطح جهان.

- برگزاری مناقصه و مزایده برای به حداقل رساندن هزینه های مربوطه.
- جمع آوری اطلاعات علمی و تجاری با توجه به نیاز متخصصان، دانش پژوهان و تجار.
- آموزش مدیران و ایجاد روزنامه الکترونیکی.

بخشی از فعالیت های شبکه اطلاع رسانی در قالب معاونت انفورماتیک سازمان همیاری شهرداریهای استان قزوین مربوط به آموزش مدیران و کارگزاران نظام است که در این بخش کلاسهای آموزشی کامپیوتر، اینترنت و زبان انگلیسی برگزار می شود و در مرحله بعدی، کلاسهای مدیریتی، اداری و تخصصی برای تمامی کارکنان مرتبط در شهرداریها برگزار می شود که می تواند نقش بسزایی در رشد و ارتقای سطح فکری و دانش آنان داشته باشد و مدیریت شهری را بهبود بخشد.

گفتی است این سازمان قصد دارد با ایجاد بخش خبری کاسپین، اخبار استان را به روز در اختیار مشترکان خود قرار دهد، همچنین در نظر است در آینده های نزدیک روزنامه الکترونیکی نیز به شهروندان عرضه شود.

جمعی زیاده فخر، الونک های نامناسب نبود سیستم فاضلاب و آب شرب، وجود احتیاد و صدها مشکل دیگر دلیل مهمی برای غیر قابل سکونت بودن این شهرک بود.

اینجا زمانی در هر اتاق که نه، در هر چهار دیواری ۱۲ نفر و شاید بیشتر زندگی می کردند فاضلاب، توالت در همان جنوی جلوی خانه می ریخت که آن سوتر زنان به ناچار لباس می شستند. کودکان در محیطی غیر بهداشتی و سرشار از آلودگی محیطی و معنوی بزرگ می شدند! اعتماد و فحشا، ساکنان این منطقه، مهاجرانی بودند که به امید یافتن روزی از خانه و کاشانه خود چشم پوشیده و از روستا و شهرهای دور و نزدیک به این بیخوله ره سیرده بودند و اما اینجا هم نیافتند آنچه می خواستند، جز زندگی سختی که اگر می خواستی مدرن تر باشی باید وسط اتاق را چادر می کشیدی تا

در سال ۷۵، تا سال ۱۹۹۰ سلامتی حداقل ۶۰۰ میلیون نفر از مردم ساکن شهرهای کشورهای در حال توسعه به خاطر کمبود مواد غذایی، نبود آب آشامیدنی سالم و نداشتن سرپناه تهدید شده است. سیستم نامناسب دفع مواد زاید، شرایط کاری خطر آفرین، آلودگی هوا و خشونت خیابانی - که اکنون در بسیاری از شهرها عادی نیز شده است - در بروز این خطرات سهمی بسزا دارند! عواملی که مادر شهرهای بزرگ کشورهای بویژه در تهران شاهد آنها هستیم.

شهرک فاطمیة محلهای در جنوب شهر، یکی از همین مناطق محروم حاشیهای مثل بقیه شهر کهای مهاجرنشین اطراف تهران، محلی بود غیر قابل سکونت، بدون امکانات مناسب برای زندگی و با

نگاهی به پروژه شهر سالم تهران

شهری که با همت مردم ساخته می شود

زهره خوشن تمک

بخش اول

از ناکجا آبادی که در کتب فلاسفه، متفکران و علمای اخلاق شهر مطلوب و سالم را به تصویر کشیده است تا ارمان شهر افلاطون، فیلسوف بزرگ یونانی و مدینه فاضله فارابی و متفکران اسلامی، همه و همه وجود شهر سالم، زندگی سالم، خانواده سالم و اجتماعی سالم را همراه با فرهنگ و تمدن و زندگی نظام مند بشری تأکید می کنند.

اما رشد شناختن شهرنشینی بویژه در کشورهای در حال توسعه باعث شده صدها میلیون نفر از مردم که به ظاهر شهرنشین محسوب می شوند، در حال حاضر در وضعیتی به سر برند که سلامتی و حتی زندگی آنان در خطر است. به گفته مدیرکل سازمان جهانی بهداشت

اطلاق پسر تازه داماد و نوعروس از بقره اهل منزل جدا باشد و...

شهر سالم چگونه شکل گرفت

سال ۱۹۸۶ وزیر بهداشت کانادا در نشست وزیران کشورهای عضو سازمان بهداشت جهانی مقاله‌ای خواند و در آن برای تأمین حداقل سلامت روح و جسم تا سال ۲۰۰۰ طرح شهر سالم را با مشارکت مردم پیشنهاد کرد.

ملاک انتخاب، شهرهایی بودند که مشکلات اجتماعی و اقتصادی حادتری نسبت به دیگر شهرها داشتند.

یک سال بعد، هزار و ۱۰۰ شهر جهان به این شبکه پیوستند. شهرداری تهران نیز در سال ۷۱ جنوب تهران و منطقه شهرری را برای اجرای این طرح انتخاب کرد. محدوده محروم سیزده آبان یا مساحتی حدود ۱۶۰ هکتار و جمعیتی بالغ بر ۴۰ هزار نفر، ساکنان این محله اغلب مهاجرند. بزودی، اثر بایجانی، همدانی، مرکزی و... این کوی را سازمان مسکن وابسته به وزارت مسکن و شهرسازی در سال ۱۳۴۴ احداث کرده بود تا آلونک‌نشینان برخی از مناطق تهران را در این مکان سروسامان دهد.

مجوز وزارت کشور و ریاست جمهوری برای اختصاص ساختمانی به این پروژه صادر شد و برای جلوگیری از مشکلات اناری در اجرای طرح‌های عمرانی، اجتماعی، آموزشی، بهداشتی و فرهنگی بودجه پروژه را نیز شهرداری تهران از طریق درآمدهای شمال شهر تهران تقبل کرد و بعد از ۴ سال به عنوان شهر سالم نمونه در منطقه مدیترانه ترقی معرفی شد. شهر

سالم برای بهداشت عمومی با شعار «سلامت برای همه» در هر زمینه سلامت جسمی، روحی و رفاه اجتماعی فعالیت خود را آغاز کرد.

بررسیها آغاز شد. خانه‌های اهالی شهرک فاطمیه خریداری شد و ساکنان شهرک به مناطق دیگر هدایت شدند. وضعیت تحصیلی بچه‌ها نیز بهتر شد.

از آنجا که این ستاد به هیچ‌اگرانی وابسته نبود، خیلی درگیر مسائل بروکراسی نشد. ارگانهای مختلف مثل وزارت آموزش و پرورش، وزارت کار و امور اجتماعی، سازمان محیط زیست، سازمان تربیت بدنی و مشارکت‌های مردمی هر کدام در کمیته‌های هفت گانه بهداشت، آموزش، مشارکت‌های مردمی، انتقال، ورزشی، خدمات شهری و محیط زیست نماینده‌ای معرفی کردند.

دربوش فرج‌اللهی، مدیر ستاد شهر سالم تهران، در مورد اجرای این طرح می‌گوید: «طبق آمار سازمان بهداشت جهانی حدود یک میلیارد نفر یعنی یک پنجم جمعیت جهان از بیماری رنج می‌برند، سالانه حدود ۱۳ میلیون کودک زیر ۵ سال در کشورهای در حال توسعه، جان خود را از دست می‌دهند، بیماری‌هایی نظیر ایدز، هپاتیت کبدی و کم خونی دامنگیر جوامع مختلف شده است، فقر، بیکاری و کم غذایی نیز در قاره‌های آفریقا، آسیا و آمریکای لاتین بیداد می‌کند و بدون تردید، یکی از اصول اساسی مقابله با این گونه مشکلات، مشارکت فعال مردم است. بویژه در کشوری مثل ایران که در مرحله سازندگی اقتصادی،

اجتماعی، فرهنگی قرار دارد، مشارکت مردم بیش از هر زمان دیگری دارای اهمیت است و این در صورتی مفید خواهد بود که آگاهانه باشد. مهمترین راهبرد در زمینه مشارکت مردم در گام اول آموزش و در مرحله بعدی ایجاد فرصتهای مشارکت است. در آموزش مشارکت باید حس مسئولیت‌پذیری مردم ارتقا یابد و آنان با مفاهیم برنامه‌های مورد نظر و تأثیر آنها بر زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی آشنا شوند تا از این طریق بتوانند در اندیشیدن، تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و حتی ارزیابی نیز حضوری فعال داشته باشند.

او اضافه می‌کند: در زمینه همکاری‌های بین بخشی نیز ما به دو اصل مهم سازمانها در سطح ملی و محلی و مشارکت جامعه اتکا داشته‌ایم. زیرا شهر سالم فرآیندی بی‌پایان ابتکارات خود مردم و سازمانها و ادارات مختلف برای ارتقا و اعتلای مستمر سلامت جسمی، اجتماعی، اقتصادی و روحی - روانی شهر و نلدان است.

فرج‌اللهی ادامه می‌دهد: در هر صورت آینده شهر سالم توسط سازمان بهداشت جهانی برای رسیدن به حداقل سلامت جسمی و روحی جامعه در محله‌های مشکل‌زا مطرح شد، با آماری که وزارت کشور اعلام کرد، شهرک فاطمیه به علت مشکلات متعدد برای این پروژه انتخاب شد. خانم بنی اعتماد، در سال ۶۸ فیلمی از شهرک تهیه کرده بود که وقتی آقای هاشمی و کرباسچی فیلم را دیدند قرار شد پروژه در همان منطقه به اجرا درآید و به سرعت گسترش یابد و سایر نقاط آمیب‌پذیر تهران را نیز شامل شود، اما متأسفانه این موضوع با مشکلات بیش آمده ادامه نیافت.

آغاز به کار پروژه

به هر صورت در زمان انجام پروژه در سال ۷۲ مشکلات و مشکلات منطقه اولویت بندی شد و قرار شد هر از گان وظیفه‌ای را بر عهده بگیرد. یکی از الویت‌های منطقه جمع‌آوری آبهای سطحی و فاضلاب بود. آقای منوچهری معاون وزارت نیرو، برای اولین بار جمع‌آوری آبهای سطحی و فاضلاب را از جنوب شهر تهران تحت عنوان پروژه شهر سالم آغاز کرد که اعتبار آن را نیز خودشان پرداختند.

اولویت بعدی نیازهای آموزش فنی حرفه‌ای مردم برای ایجاد اشتغال بود. وزارت کار برای برنامه پنجساله برنامه‌ای را

ساختمانها تعیز. کوچه‌ها پاکیزه. به سراغ یک مناز مدار می‌رویم می‌گویید: قبل از اجرای پروژه شهر سالم، کوی سیزده آبان وضعیت خوبی نداشت همه جا کثیف و آلوده بود. خیابانها پر از بیکار بود و افراد زیادی به خرید و فروش مواد مخدر می‌پرداختند، اما حالا خیابانها و کوچه‌ها تمیز و سرسبز و مغازه‌ها سنگ کاری شده است، حرکت خوبی آغاز شده که نباید متوقف شود باید همه ما با مسئولان همکاری کنیم.

همکار او اضافه می‌کند: قبل از این جلوی مناز نام پر از لجن بود و بوی نامطبوعی داشت، اما حالا همه چیز بهتر شده است. جن و خانواده‌ام از سال ۱۳۴۰ در این محله زندگی می‌کنیم. وضعیت حالا با سابق قابل مقایسه نیست.

فرج الهی می‌گوید: برخی معضلات ریشه در مناطقی خاص دارد مثل اعتیاد، امنیت و حتی جاقی مردم. به همین دلیل، شهرهای سالم در مناطق مختلف جهان هر کدام دچار یک معضل خاص بوده‌اند و به همین علت انتخاب شده‌اند.

ملک مدنی، مشاور شهر دار سابق تهران، در مورد این پروژه در مصاحبه‌ای گفته است: سرمایه‌گذاری در بخش توسعه بدون در نظر گرفتن توسعه انسانی راه به جایی نخواهد برد. توسعه انسانی پارامترهای مخصوص به خود را دارد و توجه به این پارامترها ضروری است. بهداشت یکی از مهمترین این پارامترهاست. اگر محور یک شهر سالم را انسان سالم بدانیم و به نیازهای انسان توجه کنیم، مسیر درستی در پیش گرفته‌ایم. همان‌طور که یک شهروند به یک خیابان تمیز و پارک زیبا احتیاج دارد، توجه به بهداشت روانی او نیز ضروری است. در پروژه شهر سالم بخش درآمدزایی و فعالیتهای اقتصادی باید فعال باشد، زیرا یک جامعه و یک خانواده زمانی می‌تواند از سلامت برخوردار باشد که سلامت اقتصادی آنان نیز تأمین شود.

ادامه دارد

ارائه نکرده بود، به همین علت ما محلی اجازه کرده و در اختیار وزارت کار برای انجام این مهم قرار دادیم.

فرج الهی در مورد هزینه اجرای طرحها می‌گوید: هزینه طرحهای پروژه را شهرداری تهران طبق پیشنهادی که ستاد می‌داد بررسی کرده و در اعتبارات خود قرار داده بود. ما اعتبار و هزینه‌های در قالب ارگانهای مختلف نداشتیم، همه هزینه‌ها توسط شهرداری تهران تأمین می‌شد. برای انجام هر طرحی یک کار تحقیقاتی انجام دادیم؛ به طور مثال میزان تخریب پارک‌ها و گل و گیاه در منطقه در سال ۷۲ فوق العاده زیاد بود. میزان بیماری در شهر سالم به علت عدم آگاهی مردم از مسائل بهداشتی بالا بود، در حالی که در سال ۷۸ وقتی وبا در تهران شیوع پیدا کرد به دلیل افزایش اطلاعات بهداشتی مردم منطقه، هیچ اتوری از آن در جنوب شهر پیدا نشد.

به نظر رساندن ۲۷ طرح عمرانی شامل پارک، فرهنگسرا، خانه فرهنگ، کتابخانه‌های مجهز دولت آباد، کوی انصاف و آب نساء فضای سبز میدان، مجتمع فرهنگی ورزشی، هدایت بهداشتی کانال فاضلاب شهرک دولت آباد، بهسازی معابر و روکش آسفالت و احداث جوی و کانال، ساماندهی شهرک فتحیه، بهسازی ورزشگاه، ساخت نمازخانه و اتاق بهداشت و ورزشگاه مدارس از جمله مواردی بود که با سرعت انجام شد.

تمام مدارس شهرری تحت پوشش پروژه قرار گرفت. حدود ۱۴ هزار نفر از مجموع ۵۰ هزار نفری که با پروژه در ارتباط هستند عضو کتابخانه‌ها شدند. از همه دانش آموزان مدارس ابتدایی جنوب شهر چکاب کامل پزشکی به عمل آمد. در این آزمایشها متوجه شدیم که بیشتر بچه‌ها به خاطر مصرف آب آلوده دارای انگل هستند. زنان منطقه به عنوان رابطان بهداشت پس از آموزش مسائل بهداشتی، برای آموزش به یافته است. همه این طرحها در جهت پیدا کردن راههای مؤثر برای عملی کردن اصول و اهداف استراتژی «بهداشت برای همه» در جوامع انجام می‌شود. وضعیت مسکن، بهداشت محیط، آموزشهای خدمات اجتماعی و سایر برنامه‌های دولتی، روی وضعیت بهداشت در شهرها تأثیر اصلی خواهد داشت.

برای دیدن پروژه تا شهر ری می‌روید؛ هرچه شهر تهران آلوده است، اینجا آلودگی را کمتر شاهدی، خیابانها آرام و ساکت.

انجام می‌شود.
حسینی و کیلی، شهردار کاشان گفت‌با توجه به موقعیت خاص منطقه به علت واقع شدن باغ تاریخی فین و نیاز گروه‌شگرن داخلی و خارجی به مسیرهای مناسب متین به باغ، احداث قسمتی از این بیلوار یا فوریت به انجام می‌رود.

معاینه فنی خودروها الزامی

شد

معاینه فنی تمامی خودروها در سطح کشور الزامی شد.

شورای عالی حمل‌ونقل ترافیک، شهرهای کشور در بیست و نهمین جلسه خود مقرر کرد معاینه فنی خودروها در سراسر کشور الزامی است و معاونت راهنمایی و رانندگی تاجا برای کل کشور و شهرداری تهران برای شهر تهران موظف شده‌اند به منظور آماده نمودن آهنگ عمومی و تشویق مردم و مسئولان، برای مشارکت در این امر، تبلیغات لازم را به انجام برسانند.

از دیگر مصوبات این جلسه، تشکیل ستاد تغییر سوخت خودروهاست که مقرر شد این ستاد ضمن برنامه‌ریزی برای گارانتی کردن خودروهای همگانی شهری، این امر را به تمامی خودروها تسری دهد و برای برنامه‌ریزی بهتر، عنوان ستاد مزبور به ستاد هماهنگی و برنامه‌ریزی تغییر نوع سوخت سرفهی خودروها تغییر یابد.

توضیح و تصحیح

در شماره ۱۴ ماهنامه، مطلبی با عنوان «ساماندهی و دفع آفت عوش» به چاپ رسید. در پی این گزارش شرکت ساماندهی صنایع و مشاغل تهران به عنوان همکار مجری پروژه توضیحی در این خصوص ارسال نموده است که مراد اصلی آن به اطلاع خوانندگان محترم می‌رسد:

- ۱- میزان واردات سم کلرات در متن (به دلیل اشتباه تایپی) ۴۵۰ تن اعلام شده بود که این شرکت ۲۵ تن را تصحیح می‌داند.
 - ۲- شرکت یاد شده بر عهده تولید سم کلرات در داخل کشور تاکید دارد.
- همچنین صفحه ۲۷ ماهنامه، مطلبی با عنوان «چشم‌اندازی که از بن می‌رود» مست منوچهر باقری، شهردار منجیل عنوان شده بود. درحالی که ایشان عهدمدار سمت شهردار آستانرا هستند.

شهر بیرجند، اخبار و گزارشهای دیگری نیز قابل ارائه است که در شماره آینده به آنها خواهیم پرداخت.

جمعیت کویر سبز در کاشان کاشانی‌ها با حمایت شهرداری

«جمعیت کویر سبز» تشکیل می‌دهند. گزارش روابط عمومی شهرداری کاشان حاکی از آن است که این تشکل با هدف ارتقای زیست‌محیطی و مشارکت مردم در مدیریت شهری تشکیل می‌شود. بیش از ۲۰۰ تن از جوانان و علاقمندان به طبیعت و محیط‌زیست که عموماً تحصیلات عالی دارند در این تشکل ثبت‌نام کرده‌اند. شایان ذکر است که تشکلهای مردمی یا همان NGO ها نقش مؤثر و مقیدی در اداره امور شهرها دارند.

تأسیس اداره امور پارک‌ها و میداين

به منظور ساماندهی به وضعیت پارک‌ها و میداين کاشان، اداره امور پارک‌ها و میداين در این شهر تأسیس می‌شود.

به گزارش روابط عمومی شهرداری کاشان از دیگر اهداف تأسیس این اداره، ایجاد مکانهایی برای گذراندن اوقات فراغت شهروندان و کودکان، رسیدگی به وضعیت مبلمان شهری و تجهیز پارک‌ها به وسائل تفریحی و تزیینی است.

همچنین به گفته شهردار کاشان، عملیات احداث بخشی از بیلوار امیر کبیر نیز به زودی

شهرداری بیرجند و جلب مشارکت

شهرداری بیرجند به نحو قابل توجهی مشارکت مردم را در امور عمرانی شهر جلب کرده است.

گزارش خبرنگار ما حاکی از آن است که شهرداری بیرجند با شناسایی علایق و نقاط قابل توجه مردم و ارائه خدمات مناسب در این زمینه‌ها، اعتماد و مشارکت مردم را نسبت به شهرداری جلب نموده است.

این گزارش می‌افزاید به دلیل اهمیت و استفاده بیشتر مردم از بازار بیرجند، شهرداری در اولین قدم با کف‌سازی زیبا و تأمین روشنایی مناسب، اعتماد و به تبع آن مشارکت مردم را در عمران شهری جلب نموده است.

همچنین این شهرداری با توزیع خدمات شهری به طور یکسان در سطح شهر، رضایت شهروندان را تأمین کرده است، به این صورت که با اسفالت زمینهای بايرمحلات فقيرنشين و ایجاد کاربری ورزشی، باعث پر شدن اوقات فراغت جوانان و نوجوانان نیز شده است.

گزارش خبرنگار ما می‌افزاید با توجه به کویری بودن منطقه و نبود امکانات تفریحی، رفاهی و قشای سبز در شهر، شهرداری جوابگوی اوقات فراغت شهروندان نیست. از سوی دیگر تجمع خانواده‌ها در برخی فضاهای سبز از جمله میداين ورودی و خروجی شهر، باعث ایجاد مشکلاتی شده است.

یکی از شهروندان در این زمینه به خبرنگار ما گفته: تعدادی از باغها و فضاهای سبز شهر که قابلیت تبدیل شدن به مراکز تفریحی را دارند، در اختیار بنیاد چایاران است و مردم اجازه استفاده از آنها را ندارند.

شایان ذکر اینکه در زمینه مسائل مربوط به

نقش فن آوری اطلاعات در توسعه سازمانی شهرداریها / محسن شکوری مقدم / نشر ذره / چاپ اول ۱۳۷۹ / ۲۹۴ صفحه.

نقش فن آوری اطلاعات در توسعه سازمانی شهرداریها نام کتابی است که به قلم محسن شکوری مقدم منتشر گردیده و حاصل چندین طرح مطالعاتی و پژوهشی انجام شده در ایران است. ضرورت و هدف نگارش این کتاب به این شرح بیان شده است: وظایف و مسئولیتها و همچنین اختیارات شهرداریها را می‌توان در سه حوزه کلان دسته‌بندی کرد: حوزه اول فعالیتهای خدمتی نظیر جمع‌آوری زباله و تغلیف و رفت و روب شهر، ساماندهی حمل و نقل شهری و ترافیک و خدمات آتش‌نشانی، حوزه دوم اجرای طرحهای عمرانی نظیر توسعه معابر، پلها و مسیلهها و ایجاد و نگهداری فضاهای سبز شهری. حوزه سوم اعمال بخشی از اقتدار حاکمیت است. نظیر وضع، تشخیص و اخذ عوارض گوناگون، نظارت بر ساخت و ساز شهری، شناسایی و جلوگیری از تخلفات ساختمانی و اجرای احکام مربوط به این قبیل تخلفات، صدور پروانه ساختمان و گواهی پایان کار و عدم خلاف.

با وجود اینکه شهرداریها کم و بیش در دو حوزه اول، خدمات خاری و عمرانی را به مردم شهرها ارائه می‌کنند اما به خاطر مشکلات و در دست‌آفرینی‌هایی که در حوزه سوم، به واسطه نارساییهای عدیده در ساختار سازمانی و نظام مدیریتی و همچنین در روشهای عملیاتی و اداری به طور غالباً

ناخواسته برای مردم ایجاد می‌کنند، به نظر می‌رسد که مردم ذهنیت مطلوبی از شهرداری ندارند. حتی فعالیتهای زیاد شهرداریها در دو حوزه اول تا حدودی تحت‌الشعاع نارضایتی مردم از عملکرد شهرداریها در بخش سوم قرار گرفته است.

انگیزه نگارش کتاب، طرح، شرح، نقد و تحلیل نارساییهای نظام اداری و عملیاتی شهرداریها بویژه در حوزه سوم و ارائه طرح پیشنهادی دفع این مشکلات با استفاده از فن آوری اطلاعات است. شیوه‌ای بسیار کارآمد و کم هزینه که سالهاست در دنیا مورد استفاده جدی بوده اما در کشور ما به درستی معرفی و تبلیغ نشده و چندان جایافتاده و اهمیت آن در شتاب بخشیدن به توسعه و کاهش فواید معادله هزینه‌های ملی بر ملاحظه نگردیده در این کتاب معرفی شده است. این شیوه برای توسعه تأسیسات، مجموعه‌ها، سازمانها و موضوعات مشابه به کار گرفته می‌شود و عبارت است از روش مطالعه، پژوهش، تحلیل و طراحی متمرکز، یعنی ساخت بازاندازیم توسعه (الگویی مناسب)، ویرایش و اجرای متکثر طرح در سازمانها و واحدهای مشابه (که در این بحث شهرداریهای کشور است)، اصلاح و توسعه تأسیسات جمعی و طرح‌ریزی دوباره (Reengineering) ساختار سازمانی و نظام مدیریتی و عملیاتی آنها، از جمله نهاد شهرداریها، دارای مراحلی است که عمده‌تأمل و به لحاظ ترتیب کاری و زمانی غیرموازی هستند، قدم اول بررسی و تدوین وضعیت موجود ساختار سازمان، نظام مدیریت و عملیات آن است. مرحله دوم تحلیل و نقد وضعیت موجود است که در دو سطح بسا در دو محیط درونی و بیرونی صورت می‌گیرد. مرحله دیگر طراحی ساختار سازمانی مطلوب، نظام مدیریتی کارآمد و روشهای عملیاتی مناسب است که با استفاده از دانشها و تحارب مختلف و دستاوردهای نوین و رعایت ملاحظات گوناگون و ضروری بویژه تحولات و واقفیات اجتماعی انجام می‌پذیرد.

مرحله چهارم ارزیابی نظام نوین طراحی شده و تحلیل هزینه و فایده آن است. مرحله پنجم پیاده‌سازی آزمایشی یا در صورت امکان آزمایش طرح به صورت شبیه‌سازی است تا از درستی و مطلوبیت کارکرد آن اطمینان نسبی حاصل شود. مرحله ششم اجرای نهایی طرح نظام نوین است. هر کدام از این شش مرحله، نیازمند

اندازه مشخصی از عناصر انسانی کارآمد، هزینه و زمان است که معلوم نیست هر سازمان - و در موضوع بحث ما هر شهرداری - چقدر به منابع مناسب برای این کار دسترسی دارد.

در این کتاب پنج مرحله از شش مرحله به صورت حاضر و آماده در اختیار شهرداریها قرار گرفته و این به مفهوم کمک مؤثر به شهرداریها در طراحی بازسازی و توسعه سازمانی خود و صرفه‌جویی زمان و هزینه در این مسیر است.

در این کتاب روی دو موضوع اصلی تکیه شده است: یکی بیان نارساییهای کنونی نظام اداری و عملیاتی شهرداریهای کشور در توسط، یکی به صورت کلان و دیگری در قالب شرح و نقد بخشهای مختلف گساری همراه با تحلیل و نقد علل و ریشه نارساییها، مقدمه یا قدم اول در هر حرکت اصلاحی و معضلات سازمانی و علل پایدار مشکلات و معضلات و تا این قدم برداشته نشود و تکوین آنهاست و این قدم برداشته نشود و این مرحله طی نگردد، هیچ اصلاحی محقق نخواهد شد. نتیجه برداشتن این قدم است که برای متولیان هر نظام یا سازمانی در جهت حرکت و جنبشهای اصلاحی اراده‌سازی می‌کند.

موضوع دوم معرفی نقش است که فن آوری اطلاعات - در صورت به کارگیری اصولی و خردمندانه - می‌تواند در بازآفرینی و توسعه سازمانی شهرداریهای کشور از ابعاد مختلف نقش داشته باشد این فن آوری که بنابر ماهیت آن و نیز به استاد واقفیت خارجی قابل ملاحظه و مشاهده در جهان امروز، بستر و مسیر تحول و گشاندن سازمان در مسیر توسعه و ابزار قدرتمند و کارآمد برای تحقق اهداف درونی و بیرون سازمان و انجام مأموریتهای سازمانی است، هنوز در کشور ما به طور مطلوب معرفی نگردیده و شناخته نشده است. ناشناخته ماندن ماهیت و قابلیت‌های فن آوری اطلاعات، در جامعه ما، هزینه تراشیهایی قابل توجهی را در سطح خرد و کلان فردی و ملی برای ایرانیان اعم از دولت و ملت موجب گردیده و در نتیجه عامل رکود و عقب‌ماندگی شده است.

استفاده‌های نامطلوب و کارست غیر اصولی و بعضاً نادرست این فن آوری در سطح اشخاص و سازمانها بر تیره کردن فضای شناخت این فن آوری در کشور ما افزوده است.

در پارهای سازمانها، هزینه‌های مکرر و بعضاً کلان غیر لازمی که برای تجهیز شدن به این فن آوری به بار آمده و با وجود آن ارقام نارساییها در فهرست معضلات سازمانی همچنان پر شمار باقی مانده، حتی موجب گردیده نسبت به کارایی و قدرتمندی این فن آوری در کشور ما، سوءظن‌هایی نیز برانگیخته شود.

در این کتاب، تلاش شده با بیانی ساده و حتی الامکان عاری از اصطلاحات خاص فنی، کارکردها و قابلیت‌های این فن آوری برای مدیران، مسئولان، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهرداریهای کشور، به گونه‌ای قابل لمس مطرح شود.

علاوه بر این بر دو موضوع اصلی برای زمینه‌سازی جهت انتقال بهتر و رساتر پیام کتاب، در دو بخش آغازین آن به صورت کلی و خلاصه، مطالبی پیرامون وضعیت عمومی نظام اداری و مدیریتی کشور و برخی نارساییهای آن و ریشه‌های پدیداری این نظام نیز ارائه شده است.

عناوین بخشهای شش گانه کتاب به شرح زیر است:

- ۱- بررسی علل نارساییها در نظام اداری شهرداریها.
- ۲- شوراها و اسلامی، انتظارات مردمی و توسعه سازمانی.
- ۳- شهرسازی و معماری، درآمد نوسازی.
- ۴- نظام نوین مالی - عملیاتی.
- ۵- ارزیابی طرح، نظردننها.
- ۶- افزودننها.

شیوه‌های تحقق طرحهای توسعه شهری - بررسی تجارب تهیه و اجرای طرحهای توسعه شهری در ایران (جلد دوم) / انتشارات سازمان شهرداریهای کشور / چاپ اول ۱۳۷۸ / ۱۷۵ صفحه.

پیش از سه دهه است که طرحهای توسعه شهری برای شهرهای ایران به منظور ایجاد زمینه رشد کالبدی میزبان و هماهنگ تهیه شده و هزینه و اثرزی زیادی را به خود اختصاص داده است. هر چند این طرحها تأثیرات مثبتی در منطقه‌بندی کاربیهها و رعایت ضوابط و مقررات ساختمانی داشته، اما به دلایل متعدد نتوانسته‌اند به تمامی اهداف خود دست یابند و تنها درصد ناچیزی از برنامه‌ی آنها انجام شده است.

درک این ضرورت موجب شد مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری و وزارت کشور پروژه‌ای را با عنوان «شیوه‌های تحقق طرحهای توسعه شهری» تهیه و به مهندسان مشاور واگذار کند. گزارش حاضر،

حاصل پژوهش است که در آن با نگاهی سیستمی در برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی شهری، فرآیند تهیه، تصویب و ابلاغ و اجرای طرحهای توسعه شهری بررسی گردیده و راهکارهایی مناسب برای طرحهای یوبیا و اعطاف‌پذیر، با احتمال تحقق مطلوب ارائه شده است. نتایج و یافته‌های این پژوهش در قالب سه جلد تدوین شده است که در جلدهای اول و دوم، تجارب تهیه و اجرای طرحهای توسعه شهری به ترتیب در جهان و ایران مطالعه شده و در جلد سوم که به زودی منتشر خواهد شد پس از ارزیابی روشهای تهیه و اجرای طرحهای توسعه شهری، الگوی طرح‌ریزی مناسب ایران تبیین شده است.

جلد اول این کتاب به بررسی تجارب تهیه و اجرای طرحهای توسعه شهری در جهان اختصاص دارد و از جمله مهمترین نتایج و یافته‌های مطالعاتی این بررسی در خصوص دلایل موفقیت آمیز بودن طرحهای توسعه شهری در کشورهای پیشرو عبارت است از: به هم پیوستگی نظام برنامه‌ریزی کشور، وضوح و خوانایی اهداف و قابلیت برای اجرا، تهیه طرح در حداقل زمان لازم، مشارکت گسترده مردم، گونه بودن فرآیند تصویب طرحها، جلب اعتماد عمومی، توجه همزمان به کمیت توسعه و ارتقای محیط کالبدی و مرحله‌بندی دقیق اجرا.

جلد دوم کتاب که به بررسی تجارب تهیه و اجرای طرحهای توسعه شهری در ایران اختصاص دارد دارای دو فصل است و به صورت زیر تدوین شده است:

فصل اول - شیوه تهیه طرحهای توسعه شهری در ایران: در این فصل نحوه تهیه طرحهای جامع، تفصیلی، هادی و نارساییها و تنگناهای این طرحها در اجرا و

همچنین فرآیند بررسی و تصویب آنها تبیین شده است.

به منظور تکمیل نقش طرحهای جامع و هادی در نظم بخشیدن به توسعه شهرها، طی سالهای گذشته طرحهای دیگری در عرصه شهرسازی کشور مطرح بوده است. این طرحها عبارت است از طرحهای جزئیات شهرسازی، طرحهای آماده سازی زمین، طرحهای جامع شهرستان، طرحهای منطقه شهری و طرحهای بهسازی و نوسازی بافتیهای فرسوده که بررسی آنها با توجه به نقش، عملکرد و محتوای آن، با عنوان کلی «طرحهای متفرقه» در انتهای فصل ارائه شده است.

فصل دوم - چگونگی اجرای طرحهای توسعه شهری در ایران: که در دو بخش شهری و عملی مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش شهری، نمودار تشکیلاتی سازمانهای اجرایی چندین طرح جامع نمونه ارائه شده است. همچنین نقش شهرداری در سازمان اجرایی طرحها به استناد مواد قانونی مختلف تبیین شده و بر این اساس، پانزده وظیفه عمده در اجرا و تحقق اهداف طرحهای شهری برای شهرداریها قائل گردیده است. علاوه بر این نقش ارگانهای دولتی و بخش خصوصی نیز در این زمینه تبیین شده و جنبه‌هایی از برنامه‌ریزی اجرایی و مالی و نظارتی طرحهای توسعه شهری مورد بررسی قرار گرفته است.

در بخش عملی، سازمانهای اجرایی موجود شهرداریها، وظائف شهرداریها و ابزارها و روشهای تأمین منابع مالی در شهرداریها مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش خاصی نیز، کیفیت اجرا و میزان توفیق برنامه‌ها در تحقق کاربیهها، تراکمهای ساختمانی، شبکه‌های ارتباطی، تقسیمات کالبدی، پیش‌بینی جهات توسعه، اجرای ضوابط و مقررات ساختمانی مورد ارزیابی قرار گرفته است. همچنین کتاب در سدد واقه‌گرایی با محیطهای شهری را مجموماً در طرحهای مورد بررسی، ۴۳/۵ درصد اعلام می‌کند و از مهمترین مسائل و مشکلات به عدم تمرکز ثروت و امکانات اجرایی در شهرداری، قلت اعتبارات، فقدان برنامه‌ریزی فرادست اشاره می‌کند.

این کتاب از آنجا که ماحصل یک پروژه مطالعاتی در خصوص موانع اجرایی طرحهای توسعه شهری در ایران است، قدر مسلم دیدگاه منسجمی به کارشناسان شهرداریها نسبت به مسائل طرحهای توسعه شهری ارائه می‌کند.

ورمیکولایت، ماده معدنی قابل استفاده در فضای سبز

ترجمه و تألیف: فروزان کلانکی

معدن و حمل به کارخانه، تحت شرایطی خاص جداسازی و خالص سازی شده و سپس جهت فرآوری نهایی به طرق شیمیایی و بیافزینی به کارخانه‌های مربوطه حمل می‌گردد. لازم به توضیح است که این ماده هم به صورت خام و هم به صورت انبساط یافته در صنایع مختلف، مورد استفاده بسیار دارد که از جمله می‌توان به صنایع کشاورزی، ساختمانی و عایق سازی اشاره نمود.

استفاده از ورمیکولایت و مزایای آن

حدود ۸۰ سال پیش ماده معدنی ورمیکولایت یا به عرصه صنایع کشاورزی گذاشت، تمامی شهرداریه‌ها، مسئولان و تولیدکنندگان عمده با استفاده صحیح از این ماده معدنی آشنا شدند و اکنون این ماده معدنی در محیط‌های زیستی شهری و روستایی و تولیدات گیاهی تجاری و فضای سبز به صورت کاملاً علمی در سطحی گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد و با ایجاد محیط استریل، محیط زیست عاری از بیستاریه‌ها، فضای سبز و بیستریزها و نشاط آور، از شیوع انواع بیماری‌های خطرناک و انتقال آفات و امراض در سطح شهرها، روستاها، پارک‌ها و منازل نیز جلوگیری می‌شود.

مزایای استفاده از این ماده عبارتند از:

- ۱- استریل و عاری بودن از هر گونه قارچ، میکروب، ویروس و باکتری‌های مضر.
- ۲- جلوگیری از انتقال انواع آفات و امراض و بیماری‌های مشترک انسان و دام.
- ۳- ایجاد محیط‌های استریل در محیط‌های مورد استفاده حتی در گلخانه.
- ۴- جلوگیری از آلودگی محیط زیست

استفاده بهینه از ماده استریل ورمیکولایت پیشنهاد می‌گردد.

با توجه به کاربرد گسترده این ماده در جهان، ۸۰ سال پیش انجمن بین‌المللی ورمیکولایت تأسیس شد که هم‌اکنون یکی از مراکز علمی - تخصصی و تجاری این ماده در دنیا است و اطلاعات مفیدی را در اختیار اعضای خود قرار می‌دهد. دفاتر این انجمن در انگلستان و آمریکا قرار دارد. آمار مصرف ورمیکولایت به این شرح توسط این انجمن ارائه شده است: از تولید کل جهانی ورمیکولایت، ۵۱ درصد به صادرات کشاورزی و باغبانی، ۲۵ درصد در صنایع عایق‌سازی و ۲۴ درصد باقیمانده در صنایع دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد. این آمار نشان دهنده اهمیت مصرف ورمیکولایت در کشاورزی است، اما کشاورزی ایران تاکنون از این ماده بی‌بهره بوده است.

ورمیکولایت نام ماده معدنی سیلیکات آهن، آلومینیوم، منیزیم متورق هیدراته است و دارای مشخصات زیر است:

- صفحات لایه لایه و آکاردئونی شکل.
- رنگ قهوه‌ای روشن تا تیره‌ای و طلایی.
- PH در آب ۹-۶
- ظرفیت نگهداری آب ۲۲۵-۲۲۰ درصد وزن یا ۵۰-۲۰ درصد حجم.
- ظرفیت تبادل کاتیونی تا ۱۵۰ meqv.

بسیاری از خواص این ماده ناشی از ساختمان متورق و ظرفیت تبادل کاتیونی بالای آن است. ورمیکولایت خام پس از استخراج از

بشر از دیرباز به دنبال پاکسازی محیط زیست اطراف خویش برای استفاده بهینه از حداکثر امکانات طبیعی و خدادادی بوده است. براساس کشفیات باستان‌شناسی از هنگام تأسیس و بنیانگذاری اولین سنگ‌بنای حکومتها تاکنون در هر مجموعه شهری، بشر ابتدا محیط زیست خود را پاکسازی نموده و سعی در جلوگیری از انتشار امراض و بیماری‌ها و نهایتاً زیباسازی و فریبندگی محیط زیست خود داشته است.

در حال حاضر در جوامع پیشرفته، حتی در بعضی از کشورهای جهان سوم مثل کشورهای عربی و آفریقای که سعی در ایجاد هماهنگی علمی و عملی با کشورهای پیشرفته اروپایی دارند، اولین موضوع در فضای سبز و محیط زیست استفاده از مواد جدید و کشفیات نو در علوم کشاورزی و صنایع وابسته به آن است.

نزدیک به ۸۰ سال است اروپا که خود را مهد تمدن دنیا و حفاظت از محیط زیست و پیشرو پاکیزگی در جهان می‌داند، استفاده روزانه از علوم و فنون و مواد معدنی جدید و استریل و جایگزینی آنها را به جای مکملهای کشاورزی برای ایجاد فضای سبز و اصلاح خاک در دستور کار قرار داده است. در این کشورها دیرزمانی است که استفاده از کودهای آلی از فضولات حیوانی (کودهای حیوانی) اگر منسوخ نشده باشد، دست کم به نحوی مطلوب در ترکیب با ماده معدنی ورمیکولایت مورد استفاده قرار گرفته است.

با در نظر گرفتن کاربرد و توانایی مناسب «ورمیکولایت» برای اصلاح بافت خاک و همچنین ساختار فیزیکی خاک،

۵- قدرت جذب زیاد آب و عودت آن به گیاه به صورت تدریجی و در نتیجه کاهش مصرف آب.

۶- برخورداری از موادی نظیر پتاس، آهن، منیزیم، آلومینیوم، کلسیم و فسفر قابل جذب در گیاه.

۷- قدرت ذخیره سازی مواد به علت خاصیت تبادل کاتیونی بالا و بازگرداندن آن هنگام نیاز ریشه.

۸- جلوگیری از فرسایش خاک و هدروفتن آب زراعی و فضای سبز.

۹- جلوگیری از هجوم کرم‌های زیان‌آور ریشه و دور نمودن آلودگی زیست‌محیطی در خاک و باغچه.

۱۰- جلوگیری از آلودگی آب‌های زیرزمینی.

۱۱- تنظیم حرارت و رطوبت مورد نیاز خاک.

۱۲- اصلاح خاک‌های فقیر و محافظت انجام عمل نیتروژن کاسیون.

۱۳- بیشتر مناسب برای مواد آلی مورد نیاز از گیاه جهت باروری میکروارگانیسم‌های خاک.

مصارف ورمیکولایت در کشاورزی

سالمات که ورمیکولایت به عنوان شبه خاک در داخل آبار تسمان‌ها و یا سیستم‌های هیدروپونیکه

(Hydroponic Growing) در پرورش گل و گیاه در سوادری که محدودیت استفاده از خاک معمولی وجود دارد استفاده می‌شود (Soiless) و مواد غذایی مورد نیاز

گیاهان به صورت مایع به ورمیکولایت و نهایتاً ریشه‌ها رسانده می‌شود. این ماده در

کشاورزی کاربرد گسترده دارد، نظیر زمینهای چمن، باغها و مواردی که رشد سریع گیاه از اولویت برخوردار است. این

ماده همچنین در شرایط ویژه کم آبی، حفظ خاک، از جریان پادهای گرم و جلوگیری از یخبندان و صدمه به ریشه‌ها نیز کاربرد دارد. ورمیکولایت با ایجاد فضای مناسب

در خاک و سبک کردن آن هوادهی به ریشه را بهبود می‌بخشد و این در حالی است که رطوبت و مواد غذایی را به آسانی در اختیار

قلمه‌ها و ریشه‌های جوان قرار می‌دهد. ورمیکولایت ساده‌ای است دائمی و

غیر مضر برای خاک، بدون بو، غیر سمی و استریل که باعث فساد خاک و تسایع شدن آن نمی‌گردد و به دلیل خنثی بودن ماهیت خاک را تغییر نمی‌دهد. این ماده بسیار

سبک و همراه با خاک معمولی، خاک برگ و خاک‌های غنی شده با کودهای شیمیایی

بهترین روش برای رشد تمامی گیاهان بویژه گل‌های زینتی است.

استفاده از ورمیکولایت در تولید انواع گلخانه‌های هورمونی، جیفی بات و پیریات (گلستان کاشغذی) و... جزء متداولترین و پیشرفته‌ترین صنایع روز کشاورزی

دنیا است.

نحوه استفاده ورمیکولایت

قلمه زدن

ورمیکولایت متوسط با ابعاد ۰/۵-۰/۲ میلی مثر مصارف متعددی در باغبانی از جمله کاشت قلمه دارد. ورمیکولایت را می‌توان مستقیم در محفظه کاشت قلمه‌ها ریخت و بتدریج آبیاری کرده و قلمه‌ها را در آن قرار داد. اگر محل تخلیه در محفظه کاشت تعبیه شده باشد آبیاری زیاد تکرار

کننده نیست. ورمیکولایت حداکثر رشد ریشه را در کوتاهترین زمان تضمین می‌نماید.

اصلاح یا تقویت خاک

در باغها و مزارعی که دارای خاک سنگین یا چسبند هستند تا یک دوم حجم خاک، استفاده از ورمیکولایت توصیه می‌شود. این عمل باعث ایجاد کانال‌های

هوایی گردیده، اجازه تنفس مخلوط خاک را می‌دهد. مخلوط ورمیکولایت در باغهای گل و سبزیجات یا گیاهان گندانی هوای لازم را در اطراف ریشه برای ادامه رشد گیاهان فراهم می‌کند. در خاک دانه درشت و ماسه‌ای، مخلوط ورمیکولایت باعث می‌شود خاک بتواند آب و هوای مورد نیاز

برای رشد گیاه را در خود حفظ نماید. رویش دانه

ورمیکولایت را به تنهایی یا مخلوط با خاک و یا خاک برگ می‌توان استفاده نمود. آبیاری بسیار کمتر، رویش دانه‌های بیشتر و رشد سریعتر از مزایای استفاده از ورمیکولایت است. زمانی که ورمیکولایت

به تنهایی استفاده شود، دانه‌های جوانه زده باید با یک مخلوط کود ضعیف تغذیه شوند تا وقتی که اولین برگ‌های واقعی ظاهر

شوند (یک قاشق غذاخوری از کود قابل حل در یک گالن ۳ لیتری آب). جایی که ورمیکولایت با خاک و یا خاک برگ به صورت نصف به نصف مخلوط شده است

هیچ تغذیه اضافی تا موقع نشاء لازم نیست. عمل پاکیزه سازی خاک از آزار و حشرات و بذر گیاهان هرز عملاً حذف می‌شود. زیرا ورمیکولایت استریل است. در انتقال

دانه‌های جوانه زده از ورمیکولایت خطر شکستن ریشه‌های موی بسیار کم است و

رشد ریشه‌های انبوه در این مخلوط گیاه جوان را قادر می‌سازد که بلافاصله خود را نگه‌دارد.

نشاء زدن

حفر سوراخی به عمق حداقل ۱۵ سانتیمتر و مخلوط کردن ورمیکولایت با خاک خارج شده از سوراخ قبل از نشاء بوته، درختچه و یا درخت باعث اشباع سریع و نفوذ ریشه‌ها در عمق خاک می‌گردد. ورمیکولایت از خشک شدن

ریشه‌ها در اثر افتاب جلوگیری می‌کند و حتی رطوبت را کنترل و سلامت گیاهان را تضمین می‌نماید.

حفاظت در مقابل عوامل طبیعی

استفاده از ورمیکولایت به ضخامت ۵-۸ سانتیمتر به عنوان محافظ در اطراف بوته‌ها، رزها، گوجه‌فرنگی‌ها، کوب‌ها و گیاهان دیگر می‌تواند از خشک شدن گیاه جلوگیری کند. وار گیاه در برابر سرما و گرمای شدید محافظت نماید. گیاهان

محافظت شده با ورمیکولایت در سرمای شدید زمستان مقاومت بیشتری دارند. ورمیکولایت به خاطر داشتن ساختمان

حفره‌دار از رطوبت اشباع نمی‌شود. از این رو استفاده از آن در اطراف گیاه پس از اولین باران سنگین در تابستان مانع خشک شدن خاک و آسیب به گیاه می‌شود. می‌توان

ورمیکولایت را در بهار به عنوان یک تقویت کننده با خاک مخلوط نمود.

اتبار کردن بیازها و محصولات ریشه‌ای

قدرت نم‌گیری ورمیکولایت مانند یک تنظیم کننده انوسماتیک است و از یکپاردهی و نوسان رطوبت در مدت

اتبارداری جلوگیری می‌کند. ورمیکولایت رطوبت داخل غده‌های اتبار شده را جذب نمی‌کند بلکه آب آزاد اطراف را جذب کرده

و از پوسیدگی غده‌ها جلوگیری می‌کند. غده‌های اتبار شده حتی از تغییرات دمایی جدی و ناگهانی نیز محافظت می‌شوند.

چمنهای سالم تر و سبز تر

بخش ورمیکولایت به قطر حدود ۶ میلی متر پس از بذر افشانی رویش بذر را تسریع کرده و همچنین بذرهای بیشتری را

می‌روانند. بنابراین چمن متراکم‌تر و پرشت‌تر خواهد شد. ورمیکولایت به عنوان یک ذخیره کننده دائمی رطوبت عمل کرده و در زمان خشکی، پرمزده شدن

چمنها را به تعویق می‌اندازد.

«شهرداریها»

و پیشنهادهایی برای بهره‌وری بیشتر

ارسلان راغب

صفحه با مخاطب به انعکاس دیدگاهها و نقطه نظرات مخاطبان و خوانندگان در زمینه امور شهری و مطالب مندرج در ماهنامه اختصاص دارد. مطلب زیر چکیده‌ای از مطالب ارسالی یکی از خوانندگان فعال است که به صورت پیشنهادهایی برای بهره‌وری بیشتر و عملکرد مؤثرتر ماهنامه شهرداریها تنظیم و ارائه شده است. ضمن تشکر از ایشان از دیگر مخاطبان محترم نیز دعوت می‌شود نظرات و پیشنهادهای خود را با ما در میان بگذارند.

این نشریه باشد تشویق شهرداران به فعالیت و برقراری رقابتی سالم بین شهرداران از پیامدهای این بحث خواهد بود.

۵- ایجاد ارتباطی تنگاتنگ بین ماهنامه شهرداریها و استانداریها به این منظور که بتدریج برای جلب نشریه منطقه‌ای شهرداریها نیز زمینه‌سازی شود امری ضروری است.

۶- با توجه به محتویات درون مجله، باز کردن صفحات تفریحی و سرگرمی و حتی جدول و طرح مسائل دیگری که پیرامون شهرداریها اتفاق می‌افتد نیز لازم است، از این جهت گشایش صفحات طنز و فکاهی و سایر موضوعات از زبان دیگران نیز ضروری به نظر می‌رسد.

استانداریها ضروری است. یکی از بزرگترین عوامل تراکم کاری در تهران و حتی بعضی از مراکز استانها نبود کانونی است که بتواند تصمیم گیرنده و پاسخگوی نیازهای مراجعان در زمینه انجام امور محوله باشد. عدم تمرکز، تفکیک و واگذاری مسئولیتها به استاندارها و از آنجا به شهرداریها مهمترین عامل در کاهش تراکم کاری در تهران خواهند بود در این صورت هرگونه مشکل را می‌توان در منطقه حل کرد.

۴- با توجه به اینکه نام مجله شهرداریهاست، اما تا به حال در این نشریه، به اندازه کافی به عملکرد فعلی شهرداریها و توانمندیها یا نواقص و سایر مشکلات آنها توجه نشده است، از این رو مطرح کردن عملکردهای مثبت و میزان تلاش و فعالیت مستمر شهرداران می‌تواند یکی از نکات مثبت

۱- از آنجا که مجله منتشره به نام شهرداریهاست، باید به درون شهرداریها نفوذ کند و نقاط مثبت و منفی آنها را مطالعه نماید و شهرداران موفق را معرفی و به شهرداران ناموفقی کمک کند. بنابراین به نظر می‌آید در ماهنامه باید صفحه‌ای به نام «در دلدل شهرداریها» اختصاص یابد.

۲- ماهنامه شهرداریها منعکس کننده نظرات شهرداریها در سراسر ایران است، از این رو ایجاد دفاتر نمایندگی می‌تواند مدنظر قرار گیرد. این نمایندگیها مسئولیت جمع‌آوری و انتقال اخبار شهرداریهای استان خود را به ماهنامه به عهده خواهند داشت.

۳- به جهت جلوگیری از تراکم و عدم تمرکز، ایجاد مراکز مطالعات شهری و شهرداریها در مراکز استانها برای انجام هرگونه برنامه‌های سازندگی و پروژه‌های عمرانی در

روشنایی شهری نیاز یا تجمّل؟

اولیفر برنسون
کلی بنامی از تجمّل شهری
عضو انجمن مهندسان و معماران آمریکا

تصویر چپ: طرح جامع شهر نیویورک
شهر روشنایی منطقه با شجاعت فضاهای سبز
مردان توجه به روح
تظهِر - فشار بر روشنایی شبانه
در لاهور وضعیت روشنایی شهرهای شهری
این مقاله بر مبنای
مشاوران بین‌المللی شهر نیویورک
جانسون و سوجا به نامی بر مبنای مشاور
روشنایی و روشنایی مهندسان

نورپردازی و روشنایی شهری، امروزه نه به عنوان فعالیتی فانتزی و نه حتی موضوعی صرفاً زیبایی‌شناسی شهری، بلکه به عنوان وظیفه‌ای عملکردی و مؤثر در بهبود و ارتقای حیات شهرها مطرح است که باید مورد توجه نظام مدیریت شهری و شهرداریها قرار گیرد. این وظیفه در اکثر شهرداریهای کشور ما کمتر مورد توجه کارگرایان جدی، مؤثر و مداوم قرار گرفته است. این مقاله ضرورت پرداختن به این موضوع را خاطر نشان کرده و چگونگی آن را با ارائه مثالهایی تبیین نموده است. ماهنامه شهرداریها در صدد است تا در فرصتی دیگر ضوابط و استانداردهای مقدماتی روشنایی شهری را نیز به بحث بگذارد.

مستقیم یا غیر مستقیم به چگونگی وضعیت روشنایی شبانه شهری بستگی دارند:
اولین نیاز غیر قابل انکار در عرصه حیات شهری، نیاز به ایمنی و امنیت است. بر طرف شدن این نیاز در شب، ارتباط مستقیمی با نحوه روشنایی شهر دارد. روشنایی ایمنی را به وجود می‌آورد، چرا که ایجاد حداقل دید برای شهروندان در شب اجتناب ناپذیر است و روشنایی در ایجاد امنیت از این جهت مؤثر است که شهری در تاریکی، محیط مستعدی برای فعالیت بزهکاران است.
باید به این نکته توجه داشت که تقریباً نیمی از حیات شهر در شب سپری می‌شود از آنجا که شهر با نفوس خود زنده است. تسویق شهروندان به فعالیت بیشتر در ساعات شبانه، علاوه بر اینکه بر سر زندگی جامعه و رونق شهر می‌افزاید، از طریق ازدیاد ساعات مناسب برای فعالیت، از تراکم و تراجم فعالیت‌های جاری نیز می‌کاهد. به این ترتیب دومین نیاز شهری، یعنی نیاز به اقتصادی پر رونق نیز به نوعی به روشنایی مصنوعی شهر وابسته است.

انسانها در طول روز همواره در خرابایی از نور شناورند، با وجود این، شیبگی تماشای منظر شبانه روشنایی‌های دور و نزدیک، همواره بخشی از فطرت آدمی بوده است.
از هزاران سال پیش در تمدنهای باستانی، رسم تجمع مردم در گودهای نمایشی که با سنگ ساخته شده بود، به منظور اجرای آیینهای خاص سنتی یا مذهبی، بخش جدایی ناپذیر فرهنگ زندگی اجتماعی بوده است. جالب اینکه حتی با امکانات محدود آن روزگار، بسیاری از این آیین‌ها شب هنگام برگزار می‌شد و هزاران نفر با صداها مشعل فروزان در این میانه‌ها گردهم می‌آمدند، تنها به این دلیل که چشم انداز شبانه منحصر به فردی بیافرینند.
با وجود کثرت پروانه‌وار انسان به سمت روشنایی‌های شبانه، عاملی بسیار قدرتمند شهرهای ما را در تاریکی فرو برده است: بحران منابع انرژی،
از سوی دیگر اداره موفق یک جامعه شهری، به برآورده شدن نیازهایی متکی است که برخی از آنها کم و بیش،

می‌گیرند، عناصر شهری محسوب شده و تحت تأثیر سطح دانش فنی جامعه و نحوه به کارگیری آن، سیمای شهر را تشکیل می‌دهند.

برای بیشتر کشورهای جهان دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی، دوران «مانده و عملگر دگرایی» بود در این دوران منابع انرژی برای کشورهای پیشرفته آرزو بود، اما بحران نفتی دهه ۷۰ باعث رکودی شد که طی آن با هر نوع استفاده آشکار و نمایی از انرژی با دید انتقادی شدیدی برخورد و روشنایی الکتریکی فضاهای بیرونی یکی از این روشهای مصرف انرژی محسوب می‌شد. البته در این میان این واقعیت که مقدار زیادی از ۶۵ درصد انرژی که در موارد دیگر مصرف می‌شد، به هدر می‌رفت، نادیده گرفته می‌شد.

در عصر حاضر که شاید بتوان آن را دوران «پسامصرف گرایی» نامید، اهمیت زیادی به محیط زیست داده می‌شود، اما باید واقع گرایانه تر و مثبت تر از آنچه طی دوران بحران نفت وجود داشت، امروزه افکار عمومی این واقعیت را پذیرفته است که حفاظت از منابع انرژی امری همیشگی است. مردم این حقیقت را نیز می‌دانند که روشنایی بهتر و حتی بیشتر می‌تواند همزمان با صرفه جویی در منابع، شهرهای آنها را به محیطهای مطلوبتری در شب تبدیل کند.

به این ترتیب شاید شعار کلیدی جوامع «صرفه جویی توأم با زیباسازی» باشد. برای تحقق این شعار، اشتیاقی که در کنترل استفاده از منابع نوری مصنوعی به وجود آمده ضروری است. به این منظور امروزه در بیشتر کشورهای جهان، تهیه «طرح جامع روشنایی» اقدامی بسیار ضروری پیش از هر نوع طراحی روشنایی محسوب می‌شود (۱). طرح جامع روشنایی عبارت است از تعریف و

هر روشی که برای تأمین روشنایی در یک محل انتخاب شود، تجهیزات و نحوه اجرای آن باید دارای این مشخصات باشند: مقاومت در برابر تخریب عمدی، مقاومت در برابر شرایط جوی و اقلیمی نامساعد، عدم رنگ زدگی و فرسایش، نصب آسان و بالاخره نگهداری آسان

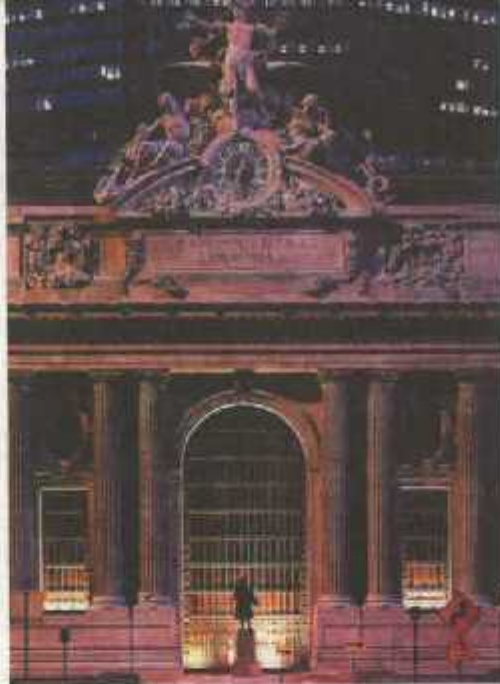
فهرست بندی تمامی نقشههایی که روشنایی مصنوعی باید در سطح شهر ایفا کند، امروزه این نقشهها تنها به برطرف کردن نیازهای ترافیک سواره محدود نمی‌شود و دورنمایی بسیار جامعتر را در بر می‌گیرد.

طرح جامع روشنایی با تحلیلی کامل از کالبد شهر آغاز می‌شود تا به این وسیله خصوصیات شهری و اجتماعی محل مورد نظر، یا به عبارت دیگر «هویت شهر» آشکار شود. تصمیمات عمده طراحان روشنایی برای تأمین اهداف زیر صورت می‌گیرد:

- ۱- بهبود محیط شبانه و سیمای شهر برای ساکنان و ناظران غیرمقیم.
- ۲- تأکید بر نقاط فعال شهر در شب.
- ۳- تشدید «خوانایی» شبانه شهری، چه در برخورد نزدیک و چه در رؤیت از فاصله.
- ۴- برجسته سازی مناظر مطلوب شهری در شب و پوشاندن چشم اندازهای نامطلوب تا حد امکان.

سومین نیاز یک شهر فعال از عوامل سیاسی سرچشمه می‌گیرد: توسعه پایدار متضمن رقابت در عرصه بین المللی است و همه ظواهر یک جامعه باید در این امر شرکت جویند. توجه به نحوه آرایش و هماهنگی عناصر در مدیریت منظر شهری، می‌تواند تصویر بسیار مؤثری بیاورند که مظهری از اقتدار ملی باشد. سیمای قدرتمند شهری علاوه بر تقویت توان رقابت جهانی، انگیزه و پشتوانه عزمی ملی را در روحیه شهروندان برای شرکت در این رقابت ایجاد می‌کند.

ایجاد تصویر ذهنی مطلوب برای شهروندان و ناظران غیرمقیم یک شهر، هرچند بشدت تحت تأثیر شرایط فرهنگی یک جامعه است، اما بیش از آن به کارآمد بودن مدیریت شهری در به کارگیری دانشهای فنی و نظری منطبق با شرایط روز بستگی دارد. استفاده از طرح و تجهیزات مناسب روشنایی مصنوعی نیز از مظاهر به کارگیری صحیح دانش است. در این عرصه تمامی اجزای مجموعه شهری که در معرض دید و استفاده عموم قرار

زیبایی شناختی عناصر شهری موجود در مراحل بعدی طراحی به ارائه راه‌حلهای بهینه برای انعکاس، تاکید یا تشدید این ارزشها کمک خواهد کرد. در مرحله شناخت و دسته‌بندی این ارزشها گاه به مناطقی برمی‌خوریم که عناصر آن به نحوی دچار کمبود یا فقدان زیبایی هستند و با یافتن منطقه دچار اشتباه یا بی‌هویتی است؛ در چنین مواردی تعدیل و تقلیل نازیبایی‌ها به وسیله مبلغان شهری یکی از راه‌حلهای این مشکل است. تجهیزات روشنایی می‌توانند علاوه بر متحول ساختن منظر شبانه، به بهبود تصویر روزانه نیز کمک کنند.

در ارائه تصویری شبانه از هر یک از عناصر شهری به سبب روشنایی، طراح همواره دو امکان انتخاب را پیش رو دارد: اول اینکه با تقلید از سایه روشنهای ناشی از نور آفتاب، سعی بر ارائه تصویری مشابه روز داشته باشد (تصویر شماره ۲). دوم اینکه با تفاوت نحوه تابش (تصویر شماره ۳) یا متحرک و متغیر بودن پرتوهای نور و رنگ آنها (تصویر شماره ۴) تصویری کاملاً متفاوت از شخصیت روزانه آن به وجود آورد. انتخاب هر یک از این دو روش در درجه اول باید منطبق با اصول طرح جامع و در جهت تأمین اهداف آن باشد. اما پس از طی این مراحل خلاقیت و سبک متخصص طراحی روشنایی و خواسته‌های کارفرما تعیین کننده خواهد بود. در این زمینه، طراحان امکان استفاده از دامنه وسیعی از فنون نورپردازی را در اختیار دارند که با نورافشانی به شکل گسترده بر روی عناصر آغاز می‌شود و تا تأکیدات بسیار ظریف بر روی جزئیات معماری و شهرسازی به وسیله منابع خطی ضعیفتر (مانند چراغهای فنون یا فیبرهای نوری) ادامه می‌یابد.

اما هر روشی که برای تأمین روشنایی در یک محل انتخاب شود، تجهیزات و نحوه اجرای آن باید دارای این مشخصات باشند: مقاومت در برابر تخریب عمدی، مقاومت در برابر شرایط جوی و اقلیمی نامساعد، عدم زنگ‌زدگی و فرسایش به نحوی که به تجهیزات و بدنه‌های همجوار آسیب وارد نشود، نصب آسان و بالاخره نگهداری آسان که از مهمترین مشخصات یک سیستم روشنایی و متمم همه مشخصات دیگر محسوب می‌شود، چرا که یک طرح روشنایی در صورتی موفق خواهد بود که امکان نگهداری و تعمیر تجهیزات آن و جایگزینی قطعات معیوب باشد. سیستم روشنایی هرچند زیبا و منحصر به فرد باشد اگر به صورتی اجرا شده باشد که مثلاً تعویض لامپ‌ها به علت در دسترس نبودن و یا به علت نایاب بودن نوع لامپ امکانپذیر نباشد، محکوم به شکست و تخریب است.

در اولین قدمهای طراحی روشنایی یک فضای شهری، دو اصل اولیه باید مدنظر قرار گیرد؛ اینکه هر یک از استفاده کنندگان از این فضا به راحتی بینند و به وضوح دیده شوند. موفقیت در رعایت این دو اصل، نیازمند توجه به نکات فنی متعددی است از جمله میزان روشنایی تأمین شده، نحوه پخشایش نور، وسعت منطقه روشن شده، میزان درخشندگی سطوح و منابع نور، احتمال خیرگی و طیف رنگی منابع نور.

در همه مراحل طراحی و اجرا باید به این نکته توجه داشت که روشنایی بهتر همیشه به معنای روشنایی بیشتر نیست. همواره این خطر وجود دارد که با طرحی شتابزده، مقدار روشنایی بیش از مقدار موردنیاز و یا حتی بیش از حد

همان طور که اشاره شد برای تأمین اهداف بالا، مطالعات مربوط به طرح جامع از بررسیهای کالبدی شهر موردنظر آغاز می‌شود. به این منظور همه عناصر شهری باید براساس خصوصیات زیر دسته‌بندی شوند:

۱- خصوصیات ظاهری، ۲- نوع و دامنه عملکردی عنصر در مقیاس منطقه‌ای و شهری، ۳- موقعیت قرارگیری عنصر در شهر، ۴- شناخت عناصر با ارزش ویژه و نشانه‌ها، ۵- دسترسی و ارتباط بین عناصر.

به این ترتیب نقشه‌هایی تحلیلی از بافت شهر به دست می‌آید که با انطباق این نقشه‌ها بر یکدیگر، مجموعاً شخصیت شهر و در پی آن نیازهای شبانه آن به صورت تقریبی قابل تشخیص و منطقه‌بندی است. هرچند تلفیق مطالعات موردی با این نقشه‌ها، به اتخاذ تصمیمات دقیقتر کمک خواهد کرد.

در طرح جامع شهر لیون فرانسه (تصویر شماره یک) که از کاملترین طرحها در این زمینه محسوب می‌شود، شخصیت کلی مناسب برای نورپردازی هر منطقه، با توجه به خصوصیات بالا، به وسیله رنگ بر روی نقشه شهر به نمایش درآمده است: رنگ سبز نمایش دهنده مناطقی از شهر است که به طور عمده دارای پوشش گیاهی است و باید با توجه به اصول روشنایی فضاهای سبز نورپردازی شود. رنگ خردلی بخشهای اداری - تجاری شهر را مشخص می‌کند که باید با توجه به نیازهای اقتصادی و امنیتی خاص این مناطق در شب، روشن شود. خطوط زرد شریانهای شهری را نمایش می‌دهد که طراحی روشنایی آنها به منظور خوانایی بیشتر دسترسیها و محورهای اصلی شهر باید بازنگری یا اصلاح شود. مناطق آبی رنگ در روی نقشه مناطقی هستند که مناظر مهم شهر را شامل می‌شوند و باید به سبب طراحی روشنایی جذابیت آنها را در شب افزایش داد. رنگ خاکستری در روی نقشه، که نمایش دهنده مسیر رودخانه از میان شهر است، در عین حال نمایش دهنده محوری است که جلوه‌های آن را بناهای تاریخی و میراث فرهنگی شهر تشکیل می‌دهد و باید با توجه و احترام به ملاحظات مربوط به بافت تاریخی، روشنایی شبانه‌ای دریافت کند که در عین ایجاد جذابیت به هویت تاریخی آن نیز لطمه‌ای وارد نکند (۲).

شناخت و دسته‌بندی خصوصیات کالبدی و ارزشهای

مطلوب تولید کنیم. در عکسهایی که از زمین در شب توسط ماهوارهها مخابره می‌شود، بیشتر نقاط زمین به نحوی با حالتهای از نور پوشیده شده است که رؤیت سطح آن امکانپذیر نیست. این بدان معناست که بیشتر نوری را که باید در روشن نمودن عناصر روی کره زمین مصرف کنیم، در هوا پراکنده ساخته و در واقع هدر می‌دهیم و با این امر علاوه بر اتلاف انرژی، شهروندان را از دیدن آسمان پرستاره نیز محروم می‌کنیم.

مشکل دیگری که غالباً از طرحهای روشنایی قدیمی یا غیرتخصصی ناشی می‌شود، استفاده از روشنایی یکنواخت برای همه قسمتهای طرح است. این روش روشنایی فضاهای باز شهری مربوط به تفکرات و طرحهای دوران کم

هزینه بودن مصرف انرژی الکتریکی است. امروزه پروژهای زیادی با یکدیگر متحد شده‌اند تا هزینه مصرف انرژی در سالیهای آینده همان سیر صعودی سالهای گذشته را دنبال نکند و یکی از دلایل این امر ایجاد الکیزه صرفه جویی است. در هنگام نورافشانی بر عناصر شهری باید به این نکته توجه داشت که آنچه برای قوه بینایی انسان قابل درک است «درخشندگی» است و نه «روشنایی». سیستم بینایی انسان در هنگام ادراک محیط در واقع پروژهای را جذب می‌کند که با اجسام بازتابنده می‌شوند (درخشندگی) و نه پرتوهایی را که بر سطح اجسام تابانده می‌شوند (روشنایی). اگر هم کدورت جزئی روشنایی بکند، اختلالی در اجسام روشن وجود ندارد. درخشندگی غیر یکنواخت در محیط می‌شود تا آنکه سطح پدید آمده، جلالت پروژهای الکتریکی را استهلاک سطح زمین را منطقی به سمت چشمان مسافران و گردشگران، به طرز موجه و درستی نشان دهد. سیستم بینایی انسان در هنگام ادراک محیط در واقع پروژهای را جذب می‌کند که با اجسام بازتابنده می‌شوند (درخشندگی) و نه پرتوهایی را که بر سطح اجسام تابانده می‌شوند (روشنایی). اگر هم کدورت جزئی روشنایی بکند، اختلالی در اجسام روشن وجود ندارد. درخشندگی غیر یکنواخت در محیط می‌شود تا آنکه سطح پدید آمده، جلالت پروژهای الکتریکی را استهلاک سطح زمین را منطقی به سمت چشمان مسافران و گردشگران، به طرز موجه و درستی نشان دهد.

اسراف انرژی شده‌ایم. خطر آزدگی چشمان را نیز در اثر درخشندگی بیش از حد این سطوح و یا خیرگی به وجود آورده‌ایم. بنابراین تأمین محیط ادراکی مطلوب در شب بیش از اینکه به میزان روشنایی وابسته باشد، به دانه تضاد بین درخشندگی نقاط مختلف در میدان دید مخاطبان بستگی دارد. این تضاد درخشندگی بین روشنترین و تیره‌ترین بخشهای محیط، هرگز نباید از نسبت یک به چهل تجاوز کند. به این محدودیت در مطالعات موردی غالباً اقلام دیگری نیز اضافه می‌شود. به عنوان مثال در طرح جامع روشنایی تهران در تنظیم جدول روشنایی پیشنهادی برای راههای درون شهری به حجم ترافیک سواره و پیاده و تلفیق این دو با یکدیگر توجه شده است. علاوه بر اینکه در این مورد به علت دقت مورد نیاز و سرعت تشخیص، تضاد بیش از ۱ به ۴ توصیه نمی‌شود (جدول شماره یک).

به این ترتیب یکی از کلیدهای موفقیت در طرح روشنایی با کیفیت و مقرون به صرفه، کنترل بصری پرتوهای منابع نور است. به این منظور، طراحان پس از تأمین حداقل روشنایی محیطی مورد نیاز برای دید مطلوب و ایمنی و اهمیت، توجه خود را به طراحی نورهایی به منظور حذف یا

جدول شماره یک - مقدار متوسط روشنایی معابر شهری بر حسب لوکس*

انواع روشنایی	حجم ترافیک معابر در ساعات			حجم ترافیک و مسافت نقلیه در ساعات
	کم	متوسط	زیاد	
ترافیک سنگین (بیش از ۱۳۰۰)	۱۰۵۸ لوکس	۱۳۵۱۲ لوکس	۱۶۵۱۲ لوکس	۳ به ۶
ترافیک متوسط (۱۳۰۰-۵۵۰)	۸۵۶ لوکس	۱۰۵۸ لوکس	۱۴۵۱۲ لوکس	۳ به ۶
ترافیک سبک (۵۰۰-۱۵۰)	۴۵۲ لوکس	۶۵۲ لوکس	۱۰۵۸ لوکس	۴ به ۶
ترافیک خیلی سبک (۱۵۰-۵۰)	۱۵۰-۱۵ لوکس	۴۵۲ لوکس	۶۵۲ لوکس	—

* لوکس یا شدت روشنایی برابر است با نسبت انرژی نورانی بر حسب لوکس به سطح تابنده بر حسب متر مربع. مقدار لوکس بر حسب توان لامپها متفاوت است.

تقلیل پرتوهای مزاحم و به هدر رفته معطوف می‌کنند. به این ترتیب خطای خیرگی که از طریق تابش نور نامطلوب حاصل می‌شود نیز مرتفع می‌گردد.

تعطیلاتپذیر بودن طرح روشنایی در این مراحل از تصمیم‌گیری بسیار اهمیت دارد. خوشبختانه امروزه با نرم‌افزارهای پیشرفته، طراحی و محاسبه دقیق بیش از اجرا و کنترل منابع نور پس از اجرا توسط رایانه‌ها امکانپذیر شده است. همچنین برای تکمیل این امکانات و هدایت دقیق پرتوهای نور فیلترها، عدسی‌ها، رفلکتورها و کرکره‌های خاص نیز طراحی شده است که خطر آلودگی نوری یا تجاوز پرتوها به حریمهای دیگر را کاملاً منتفی می‌کنند.

در تمام این مراحل و به سوازیات توجه به مسائل زیبایی‌شناختی در طرح، توجه به تأثیرات روانی نور در ادراک

پیشرفت در این زمینه با تولید لامپ‌های سدیم پرفشار حاصل شد که علاوه بر بازدهی نوری بیشتر نسبت به لامپ‌های بخار جیوه و سدیم کم فشار، از طیف رنگ و تفسیر بهتر رنگها نیز برخوردار بود. در پی آن و در سال ۱۹۸۶ میلادی لامپ‌های سدیم پرفشار «سفید» (۴) راهی بازار شد که هرچند کیفیت رنگی آن به خوبی لامپ‌های التهابی بود، اما از عمری بسیار طولانی‌تر برخوردار بود و بازدهی نوری آن نیز به مراتب از لامپ‌های التهابی بیشتر بود. امروزه این نوع لامپ حتی در عرصه نورآفتابیهایی در مقیاس کوچکتر که پیش از این توسط لامپ‌های تنگستن - هالوژن انجام می‌گرفت نیز وارد شده است.

در سال ۱۹۹۱ لامپ اقلایی بدون الکتروود، وارد بازار شد. این لامپ با وجود اینکه از نوع لامپ‌های تخلیه‌ای گازی است، اما از این جهت که عمل تخلیه الکتریکی در آنها از طریق یک میدان الکترومغناطیسی صورت می‌گیرد، دارای امتیاز سبکتر بودن، حجم کوچکتر و بی‌نیازی به تجهیزات جانبی سنگین است. این نوع منابع تخلیه‌ای امروزه در بسیاری از شهرهای اروپایی به کار گرفته شده است (۵). عمر مفید این نوع لامپ حدود ۶۰ هزار ساعت تخمین زده شده که این به معنای ۱۵ سال کار در خدمت روستایی عمومی شهری بدون نیاز به جایگزین است.

در زمینه نورآفتابیهی در مقیاس گسترده و با قدرت بالا نیز توسط لامپ متال هالید کمک شایانی به طراحی مقرون به صرفه نموده است. این منبع در واقع از نوعی نورآفتاب بسیار فشرده که لامپی ۱۸۰۰ وات با قدرت نورآفتابیهی بسیار بالا را در خود جای داده تشکیل شده است که در ابتدا به منظور روشنایی استادیوم‌های ورزشی طراحی شده بود، ولی بازده نوری بسیار خوب همراه با قدرت زیاد، استفاده از آن را در دیگر مصارف روشنایی شهری از جمله نورآفتابیهی برپناهای بلندمرتبه و حتی چشم‌اندازهای طبیعی در درون و اطراف شهر نیز سرعت رواج داد.

استفاده از لامپ متال هالید هرچند در مراحل اولیه، هزینه بیشتری را برای تهیه تجهیزات منوجه طرح خواهد کرد، ولی تجربه ثابت کرده است که هزینه کمتر نگهداری و انرژی مصرفی این منابع در مدتی کوتاه برتری آنها را نسبت به لامپ‌های دیگر به اثبات می‌رساند.

شاید انگیزه اولیه پیشرفتهایی که در زمینه تولید منابع نور حاصل شده است، ملاحظات صرفه‌جویانه در استفاده از منابع انرژی باشد، اما بهبود نوع روشنایی که همزمان با تقویت قدرت منابع صورت گرفته است، بویژه توجه مختصران به تولید منابعی با رنگهای متنوع نور و تفسیر بهتر رنگ، نشان دهنده گرایش افکار عمومی در جوامع شهرنشین، به بهره‌مندی از تصاویر و مناظر بهتر در محیط شبانه شهری است.

به این ترتیب به نظر می‌رسد که امروزه در زمینه طراحی روشنایی، ذهن معماران، شهرسازان و طراحان روشنایی باید بیشتر از گذشته به بهبود استفاده از منابع موجود و نحوه ترکیب آنها با یکدیگر معطوف باشد (تصویر شماره ۵) و از آنجا که همواره نیمی از کره زمین در تاریکی فرو رفته است، میدان فعالیت در این زمینه بسیار گسترده است.

محیط لیز ضروری به نظر می‌رسد، طراحان برای تصمیم‌گیری در این زمینه غالباً بر نتایج مطالعات جان فلین در سالهای دهه ۱۹۶۰ تکیه می‌کنند (۳). فلین با تأکید بر کشش روانی انسان به سمت نقاط نورانی، مطالعاتی را در زمینه تأثیرات نحوه نورپردازی بر ادراک محیط توسط مخاطبان انجام داد که طراحان از نتایج آن غالباً برای مواردی چون ایجاد جاذبه به سمت ورودیها و مدخلهای مهم، معطوف کردن توجه به تبلیغات و محصولات تجاری و یا حتی بزرگتر و وسیعتر جلوه دادن محیط استفاده می‌کنند. شرح کامل دستاوردها و نتایج مطالعات فلین در معماری یا طراحی شهری از حوصله این مختصر خارج است. علاوه بر این طراحان متوجه این موضوع نیز هستند که فرایند ادراک محیط دارای روند پیچیده‌ای است که در این روند روشنایی گاه نقشی جزئی ایفا می‌کند و بشدت تحت تأثیر و نفوذ عوامل دیگر قرار دارد.

یکی دیگر از اصول دستیابی به طرح روشنایی موفق، استفاده از منابع مناسب و کارآمدتر است. لامپ‌هایی که در مصارف روشنایی شهری استفاده می‌شده‌اند، در مدت نیم قرن با پیشرفت نسبتاً سریعی کاملتر شده‌اند. در دهه ۵۰ میلادی چراغهایی که به منظور روشن نمودن فضاهای شهری مورد استفاده قرار می‌گرفتند، پایه‌ها و کلاهک‌هایی بودند که با وجود زیبایی در طرح، از نظر فنی کمک چندانی به بخش نمودن صحیح پرتوهای نمی‌کردند. لامپ‌های نسبتاً ضعیف التهابی یا بخار جیوه، باران ملایمی از نور را بر درشکته‌ها، دوچرخه‌ها و تعداد معدودی اتومبیل می‌افشاند. در دهه ۶۰ کلاهکها مورد بازنگری و طراحی مجدد قرار گرفت، رفلکتور و لامپ‌های جدید (لامپ بخار سدیم) به آن اضافه شد و کارایی لامپ‌ها و نور خروجی تا حدودی افزایش یافت، تا اینکه در دهه ۷۰ با توجه به نیازهای «عابر پیاده» (پدیده‌ای که تا آن زمان به چشم یک معضل به آن نگریسته می‌شد) و به علت اینکه بخشهایی از شبانه‌های شهری به «پیاده راه» تبدیل شدند، به زیبایی و سبک روشنایی توجهی ویژه معطوف شد. در اینجا دیگر زیبایی محیط ادراکی، از اهمیتی برابر با ملاحظات فنی روشنایی، مورد نیاز برخوردار بود.

در این مرحله پایه‌ها و تجهیزات تزیینی و روشنایی و منابع نور کوچکتر و بعضاً مخفی از انظار به وجود آمد که هدف از استفاده از آنها زیباسازی محیط و تأکید و افزایش ارزشهای زیبایی شناختی عناصر در شب بود. به موازات این افزایش ظرافت در نورآفتابیهی، تلاش برای دستیابی به منابع نور با بازدهی بیشتر نیز ادامه داشت. اولین

زیر نویسها
۱- طراحان جامع روشنایی شهر لندن از سال ۱۹۷۵ تا به وسیله
مقران زیربنا، آری باکر، هارون و اوستون هودسون ستاندر
موجوده تهیه شده است.
۲- برای اطلاع بیشتر در این زمینه رنگ و نگاه J.F.
Cambridge
Lighting, Exterior and Landscapes,
Wanda Jankowski, PSC International,
"IWC", Glen Cove, N. Y. 1993.
۳- برای اطلاع بیشتر در باره منابع تحقیقات حال فلین، رنگ و
نگاه
Architectural Lighting, M. Clay Geyhner,
Magill'suniversityofsciences, Applied
sciences, Salem Press, Pasadena CA,
1993.
۴- فلین لامپ‌ها به نام White porcelain معروفند.
۵- این نوع منابع انرژی به نام لامپ‌های بسیار، فلین در طول کتاب
مقاله میدان معروف، Place de Terro، بر پاریس، بسیار
زیاده‌تر دیده است.

مسکاربهای برون موزی بین
شهرداریها

کانادا و چین باغ مشترک ساختند

ملی یک همکساری برون موزی، شهرداریهای شانگهای و مونترال در چین باغ احداث کردند.

این باغ با بر خور داری از ویژگیهایی چون بافت خاص گیاهی و استفاده از فن آوریهای مدرن، خاطره ای زیبا از حضور یکی از شهرهای کانادا در برابر دیدگان شهروندان شانگهای قرار داده است.

همچنین در این باغ مکانی در نظر گرفته شده است که از طریق فیلم، عکس، اسلاید، کانالوگ و بروشور شهروندان

گفتگوی تمدنها و روابط بین شهرداریها خواهد داشت.

منبع: www.tve.com, June 2006

شانگهای با مونترال آشنا می شوند. صاحب نظران امور شهری برون باورند که چنین طرحهایی تأثیر بسزایی در

بانک جهانی در این پروژه توجه خود را بیشتر به شهرداریهای کم درآمد جنوب لبنان معطوف می کند تا تعداد بیشتری از نیازمندان تحت پوشش قرار گیرند و به این منظور ۱۲ میلیون دلار از وام یاد شده به بخش جنوبی لبنان اختصاص یافته است.

نماینده بانک جهانی در لبنان درخصوص پروژه تصریح می کند که این پروژه، اولین مرحله سیاست بلندمدت برای بهبود توسعه متوازن در میان بخشهای مختلف یک کشور است.

منبع: <http://www.worldbank.com/news>

با کمک بانک جهانی به شهرداریهای این کشور بازسازی می شود.

دولت لبنان با برنامه ای که از سوی بانک جهانی حمایت می شود به ۱۵۰ هزار خانوار به واسطه پروژه هایی همچون جاده، پسا، بوه، شبکه فاضلاب، فراهم کردن روشنایی خیابانها و ساخت مراکز درمانی، سرویس می دهد. بانک جهانی برای اجرای این پروژه ۸۰ میلیون دلار وام به لبنان اعطا می کند. این در حالی است که دولت لبنان تاکنون ۲۰ میلیون دلار در این زمینه سرمایه گذاری کرده است.

تشکیل کمیته حاکمان محلی و طرح منشور جهانی خودگردانی محلی، برافزایش مشارکتهای مردمی در جهت مدیریت مؤثر و پاسخگو تلاش می کند.

منبع: [Urban Link: Putting People Back into Local Government](http://www.urbanlink.com), April 2003, No. 23

پذیرش بیشتری است. گزارش تحقیقات از شهروندان سئولس و وب سایت دیپارتمان حکومتی هند بیانگر کارایی و اثربخشی این گونه از دموکراسی های محلی است.

در این زمینه سازمان ملل متحد با

با کمک بانک جهانی به شهرداریهای جنوب لبنان

«سوئد خاورمیانه» بازسازی می شود

لبنان که زمانی به «سوئد خاورمیانه» شهرت داشت و طی جنگ ۱۶ ساله به ویرانه تبدیل شد،

در سطح جهانی

مردم به سیستم حکومت محلی گرایش می یابند

ایده مشارکت فعالانه مردم در مدیریت شهرهای جهان در حال گسترش است.

این نظریه که عدم شرکت شهروندان در تصمیم گیریهای شهری به حل مشکلات ساکنان شهرها لطمه می زند، در حال

در نیکاراگوا

روستاها صاحب شهرداری می شوند

روستاهای کشور نیکاراگوا صاحب شهرداری می شوند.

در طرحی با عنوان پروژه منطقه ای شهرداریهای روستایی که در نیکاراگوا انجام می شود، اهدافی چون کاهش فقر روستایی و گسترش و بهبود مدیریت منابع طبیعی دنبال می گردد. این اهداف را می توان در مواردی

مانند ایجاد مکانیزمی براساس حکومتهای شهری برای کاهش فقر روستاها از طریق سرمایه گذاری در آنها، مدیریت منابع طبیعی و فعالیتهای تولیدی اشتراکی در مقیاسهای کوچک و اطمینان از مؤسسات وابسته به حکومت مرکزی دربار توان و ظرفیت ارائه برنامه ای منجم برای سیاست گذاری در منابع محلی و اولویت بندی مسائل زیست محیطی، ملی و منطقه ای

تشریح کرد. شایان ذکر است که برای نیل به اهداف فوق، می بایست این موارد تأمین شوند: توسعه شهرداریهای روستایی در زمینه های سازمانی، اطلاع رسانی، مشارکت، آموزش و اعطای کمکهای بلاعوض، همچنین تدوین سیاستهای مرتبط با منابع طبیعی و سیاست گذاری در مؤسسه که شامل توسعه سازمانی می شوند.

منبع: <http://www.proquest.com/municipalities>

مرکز آموزش شهروندی تأسیس شد

به منظور تسریع جامعه‌ای
دموکراتیک و شهری، توسط چند
تن از شهروندان در مغولستان
«مرکز آموزش شهروندی»
تأسیس شد.

این مرکز از سال ۱۹۹۳ پروژه
آموزش دموکراسی را آغاز کرد و در
جهت ترویج و افزایش آموزش شهری
بین مردم و تقویت مؤسسات نوپای
دموکراتیک مغولستان تلاش می‌کند.
از دیگر اهداف مرکز آموزش
شهروندی می‌توان به ایجاد شرایط
مناسب برای مشارکت شهروندان در
امور اجتماعی، دولتی و حکومتی و
افزایش سطح معلومات معلمان درباره
دموکراسی و ارتقای بنیه علمی آنان
اشاره کرد.

این مرکز غیرانتفاعی برنامه‌هایی را
تیز برای آموزش شهروندان طراحی
کرده است که عبارت‌اند از: تطبیق

سیستم آموزشی با نیازهای دانش
آموزان، تجهیز معلمان علوم اجتماعی
در دبیرستانها با روشهای تدریس
دموکراسی، تألیف و ترجمه کتابچه و
جزوات در مورد دموکراسی و حقوق
بشر برای استفاده معلمان و
دانش آموزان تمامی مقاطع.
همچنین این مرکز برای اجرای
اهداف یاد شده با سازمانهای
غیردولتی و بین‌المللی خارجی
همکاری می‌کند.

سایت: <http://www.yahoo.com/citizen-sho-Education>

مدیران شهری سنول برای مبارزه با فساد اداری تلاش می‌کنند

مدیران و مسئولان شهر سنول
تلاش همه‌جانبه‌ای را برای مبارزه با
فساد در سازمانهای شهری به کار
بسته‌اند.

از جمله روشهای مبارزه با فساد
می‌توان به بهبود روشهای موجود در
مبارزه با فساد، تشکیل گروه مأموران
رسیدگی کننده، به شکایت شهروندان و
طراحی کارت گزارش فساد به شهردار
اشاره کرد.

علاوه بر روشهای فوق دولت
سنول در صدد است مشارکت کارکنان
و شهروندان را نیز در ریشه‌کنی فساد
جلب نماید. همچنین از آنجا که فساد،

بیشتر در اداراتی روی می‌دهد که
کارمندان آنها اطلاعات را در انحصار
خود دارند، مسئولان در تلاش‌اند که
سیستمی را طراحی کنند تا شفافیت
روند برخورد با مسائل شهری افزایش
یابد و هیچ جای پنهان کاری باقی
نماند.

سایت: <http://www.urbanlinks.gov.kr>
URBAN LINKS - The Seoul Metropolitan
Government, No 29, April 2000

یا تأسیس یک شرکت تعاونی اجرا می‌شود

استفاده اشتراکی از اتومبیل در سنگاپور

کنفدراسیون اتحادیه تجارت ملی
سنگاپور با تأسیس یک شرکت
تعاونی، استفاده اشتراکی از
اتومبیل را ترویج می‌کند.
شهروندان در این طرح که نوعی
مالکیت اتومبیل است، می‌توانند با

عضویت در شرکت تعاونی و دریافت
یکه کارت هوشمند و جزوه‌ای برای
توجیه بیشتر، از اتومبیل‌های نزدیک
محل کار یا منزل استفاده کنند و در
مقابل، هزینه بیمه، سوخت و
نگهداری را به نسبت استفاده از
اتومبیل پرداخت نمایند.

مشترکان به محض نیاز به استفاده
از اتومبیل می‌توانند به مرکز
شبه‌روزه روزی تلفن کنند و به
نزدیکترین محل توقف اتومبیل
راهنمایی شوند و پس از استفاده،
هزینه‌ها از حساب بانکی آنان کسر
می‌شود.

شایان ذکر است که مشترکان در هر
لحظه از شبانه روز، تنها با یک تماس
تلفنی به اتومبیل مورد نظرشان
راهنمایی می‌شوند.

سایت: <http://www.urbanlinks.gov.kr>
Urban Links, Sustran, April 2000, No 29

مسیر خاص تردد برای کودکان دبستانی طراحی می شود

طی اجرای طرحی در آلمان، مسیر خاصی برای تردد کودکان دبستانی پیش بینی می شود تا کودکان در حد امکان از خطرات احتمالی مصون بمانند.

به گزارش مجله آگاهی از ترافیک، سالانه حدود ۶۵ هزار کودک آلمانی در راه مدرسه دچار سانحه می شوند که

این موضوع لزوم آشنایی والدین آلمانی و کودکان آنان را بیش از پیش گوشزد می کند.

این گزارش حاکی است کودکانی که در اتوبوس والدین خود قرار می گیرند نیز در معرض خطر قرار دارند، به این صورت که تنها ۳۱ درصد از آنان از ابزار حفاظتی صندلی

کودک بهره مند هستند. در این زمینه دولت آلمان مقرو کرده است رانندگان درازای هر اشتباه در سیستم حفاظتی اتوبوس ۶۰ مارک و درازای عدم استفاده از سیستم فوق، ۸۰ مارک جریمه شوند.

دو چرخه سواران از این وسیله برای خرید، کار و گردش استفاده می کنند که این رقم در مقایسه با میزان ۶۸ درصدی تصادفات با دو چرخه بر لزوم تأمین امنیت دو چرخه سواران تأکید می کند. بنابراین دولت بن در نظر دارد تمهیدات مؤثری برای ایجاد امنیت دو چرخه سواران به کار بندد.

<http://www.Duella.de>

امنیت برای دو چرخه سواران

سازمان ترافیک آلمان تلاش می کند فرهنگ دو چرخه سواری را به منظور تسهیل در ترافیک

خیمه با آنها تسوییح نماید. گزارش مجله آگاهی از ترافیک حاکی است ۷۵ میلیون دو چرخه سوار آلمانی بهر گسترش استفاده از دو چرخه تأکید دارند. دو چرخه سواری علاوه بر تأثیر مثبت بر سلامتی بدن برای جلوگیری از آلودگی محیط زیست نیز بسیار مؤثر است.

گفتنی است ۶۰ درصد از

محلی همچون مالیات است. توسعه منابع درآمد مناسب و طراحی مکانیزم هایی مؤثر برای کسب درآمد و مسئولیت در قبال هزینه های عمومی از موارد مهم راهبردهای توسعه شهری است.

شایان ذکر است که راهبردهای توسعه شهری با حمایت حکومت ژاپن و کشورهای چون کامبوج، چین، بنگلادش، هند، اندونزی، نیپال، مغولستان، پاکستان، فیلیپین، سریلانکا، ویتنام و تایلند اجرا می شود.

همچنین به منظور ارتباط شهرداران عضو، بانک جهانی با مشارکت شهرهای در حال توسعه پایگاهی در اینترنت به نام Mayor's Page قرار داده است که از طریق دروازه توسعه جهانی در دسترس خواهد بود.

<http://www.Cities Alliance, Org/Cities Alliance/Pakistan.net>

شهرها و جوامع بشری از این جایزه بهره مند شوند. مشتاقان شرکت در این مسابقه می توانند مقالات و پیشنهاد های خود را تا ۳۱ مارس ۲۰۰۰ به آدرس زیر ارسال کنند:

<http://www.Sustainable.development.org/PLAwards>

می نگرند. همچنین نظریه ای نیز وجود دارد که معتقد است یک شهر موفق نمی تواند بر اساس برخی اهداف خاص و بدون در نظر گرفتن دیگر اهداف پایه ریزی شود، چرا که توسعه اقتصادی و اجتماعی به یکدیگر وابسته است و به تنهایی مفهوم ندارند.

یکی از کارشناسان شرکت کننده در کنفرانس معتقد است: کاهش فقر باید به عنوان برنامه ای فراگیر در تمامی ابعاد و تصمیم گیری های مرتبط با راهبردهای توسعه شهری مطرح باشد. همچنین با توجه به اینکه نمی توان کاهش فقر را به تنهایی به ثمر رساند، باید رشد اقتصادی را با توسعه زیرساخت های اقتصادی همراه نمود.

در طراحی و اجرای درست راهبردها و ابداعات ضروری است شهرها در زمینه مالی خود کفا باشند و در این ارتباط مکانیزم در سافت کمک های خارجی مفید نظر می رسد. اما آنچه باید در بلندمدت اجرا شود تأمین نیاز مالی شهرها از طریق منابع

۲۲ شهر آسیایی در برنامه راهبردهای توسعه شهری در آسیا، برای توسعه شهری پایدار تلاش می کنند.

این برنامه با حمایت بانک جهانی و سازمان ملل متحد برای فراهم آوردن سکونتگاه های مناسب بشری در سال ۱۹۹۹ به منظور دستیابی به شهرهایی با مدیریت موفق که از سوی خود شهروندان اداره می شود طراحی شده است.

در کنفرانسی که به منظور تعیین راهبردهای توسعه شهری آسیایی در سال ۲۰۰۰ در ژاپن برگزار شد، شهری کردن و تمرکززدایی، آسیا مورد نقد و بررسی قرار گرفت.

برخی از شرکت کنندگان در این کنفرانس معتقدند که طراحان راهبردهای توسعه شهری، باید سیاست های خود را در قبال افراد فقیر هماهنگ کنند. این در حالی است که برخی از شرکت کنندگان در کنفرانس به رشد اقتصادی با عنوان عامل اصلی

تلاش آسیا برای توسعه شهری پایدار

ایده بدهید جایزه بگیرید

بهترین ایده ها در زمینه بهبود و ارتقای سطح محیط زندگی شهری جایزه می گیرند.

این جایزه بین المللی که دبی ۲۰۰۰

نام دارد به ۱۰ بخش جداگانه تقسیم می شود و دولت دبی به هر کدام از بخشها ۳۰ هزار دلار آمریکا، نشان افتخار و یک مدرک جایزه می دهد.

تمامی سازمان های دولتی و خصوصی و فعال در زمینه مسائل شهری می توانند با ارائه ابداعات خود در زمینه بهبود کیفیت زندگی در

سازمانهای غیردولتی ویژه نامه شماره ۳

ویژه نامه شماره ۳

اندروید استفاده از مشارکت شهروندان در بازار شهر در سیستم نوین مدیریت شهر، علاوه بر اینکه در نظر ماست کارشناسی به عنوان ضرورتی اجتناب ناپذیر مطرح شده است، همچنین لزوم آن در نظر متخصصی که مدیران شهر در نظر با آن مواجهند نیز بیش از پیش احساس می شود. اینکه مشارکت شهروندان بر اساس چه مکتوبی جلب شود و مدیران شهری از چه راههایی حاکم مشکلات خود را با جانت مسکون می مردم نگاهش دهند، بیش از هر چیز به ساختار، ابعاد و روابط اجتماعی، ارزشها، باورهای فرهنگی و بستگی دارد. اما نمی توان اهمیت نهادین مدیریت شهری را در این زمینه نادیده گرفت.

ماهنامه شهرداریها در شماره ۱۶ بحث مهم مشارکت شهروندان را در ادامه شعار موضوع کار خود قرار داده است. و بر مبنای آن که پیش روی شماست قصد داریم به یکی از الگوهای مشارکت شهروندان، یعنی سازمانهای غیردولتی بپردازیم. هدف از ارائه این بحث آشنایی هر چه بیشتر مدیران شهری و محققان کارشناسان شهرداریها نسبت به تواناییها و امکانات سازمانهای داوطلبانه بر مبنای جذب توجه آنان به کمک است که تشکلهای مردمی می توانند به شهرداریها در حل مشکلات شهر ارائه دهند.

مشارکت واقعی، آگاهانه و مؤثر مردم در اداره شهرها بر پایه وجود و حضور جدی گروه‌ها، نهادها و سازمانهای جامعه مدنی (CSO) و از جمله سازمانهای غیردولتی (NGO) میسر است. سازمانهایی که شهروندان را نسبت به حقوق، وظایف و تعهداتشان در برابر شهری که در آن سکونت گزیده‌اند مستعد تر می‌کند، آنان در کنترل و اداره محیط اطرافشان آگاه سازنده، همخوان و میانجی از حقوق شهروندان بویژه مشارکت‌پذیر و محروم در برابر نهادها، سازمانهای حکومتی و دولتی و بخش خصوصی دفاع نمایند. مردم را برای تغییر وضع محیط پستان برانگیخته و بسیج سازند و برای آنان حمایت‌های مالی، فنی و مشاوره‌ای فراهم کند. مقاله حاضر به ابعاد نظری - مفهومی و طبقه‌بندی NGO ها و نیز نقشهای آنها برپژه در شهرها می‌پردازد.

سازمانهای غیر دولتی، مفاهیم و حیطه‌های عمل

ژرمنه و تامیسه حبیبی، خداری
پژوهشگر و محقق

از لحاظ نظری NGO ها شفافترین
بیانیه «جامعه مدنی» هستند. و از نوع
سازمانهای واسطه یا میانجی محسوب
می‌شوند.

تعریف NGO ها

توضیح سازمانهای غیردولتی هر نوع تعریف ساده از آن را دشوار می‌کند. از نظر بانک جهانی این نوع سازمانها گروهها و نهادهایی را شامل می‌شود که کلاً و یا تا حدود زیادی از حکومت و یادداشت مستقل هستند و اهداف انسانی دوستانه و تعاونی را دنبال می‌کنند تا اهداف تجاری. آنها در کشورهای صنعتی کارگزارانی خصوصی هستند که از توسعه بین‌المللی، گروههای بومی که در سطح منطقه‌ای یا ملی سازمان می‌یابند و غیر از گروههای عضویت در مناطق روستایی جدید می‌کنند. NGO ها آنچه‌های خیریه و مدعی را که سرمایه‌های خصوصی را برای توسعه بسیج می‌کنند، به ترویج حوراک، می‌پردازند، خدمات برنامه‌ریزی خانواده ارائه می‌دهند و سازمانهای معالی را تشویق می‌کنند. را نیز در بر می‌گیرند. NGO ها همچنین تعاونیهای مستقل، انجمنهای محلی جمعیتهایی که در زمینه نحوه استفاده مطلوب از آب فعالیت می‌کنند و گروههای زنان و انجمنهای روستایی را نیز شامل می‌شوند. گروههای شهروندی نیزه آگاهی عمومی را بالا برده و در سیاست تأثیر می‌گذراند. NGO محسوب می‌شوند. بانک جهانی در تعریف دیگری، NGO را سازمان خصوصی می‌داند که فعالیتها را از قبیل کاهش آلودگی و افزایش منابع فشار حفظ محیط زیست و تأمین خدمات اجتماعی اساسی و توسعه اجتماع محلی را تعقیب می‌کند.

در دیدگاه UNOP سازمانهای غیردولتی را می‌توان مانند سازمانهای دولتی تعریف کرد که بیشتر اوقات برای دیگران کار می‌کنند و کار و فعالیت آنها موضوعات و افرادی فراتر از کارکنان و اعضای خودشان را نیز در بر می‌گیرد. سند ۱۹۹۴ سازمان ملل متحد NGO را نه عنوان موجودی غیرانتفاعی توصیف می‌کند که اعضای آن شهروندان یا انجمنهای شهروندان یک یا چند کشورند و فعالیت آن با خواست جمعی اعضایش تعیین می‌شود تا سازمانهای اعضای یک یا چند اجتماع را که NGO با آنها همکاری می‌کند برآورده سازد. چنین تعریفی بجز گروه‌های تروریست، انقلابی، گروههای تجار خصوصی و احزاب سیاسی، هر نوع گروهی را در بر می‌گیرد. در کنار گناه آموزش NGO که به سال ۱۹۸۸ در شهر بانکوک تأسیس شد از سازمان غیردولتی تعریف گوناگونی ارائه گردید:

- سازمانی غیرانتفاعی، دو طرفه، خدمت‌گرا و توسعه‌مدار که در جهت منافع اهلی (سازمان خودجوش) و یا سایر افراد جامعه (سازمان کارگزار) عمل می‌نماید.
- سازمانی که از افراد خصوصی معتقد به اصول صده اجتماعی جمعی تشکیل شده است، کسی که فعالیت‌های خود را برای توسعه جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند متمرکز می‌سازد.

- سازمان توسعه اجتماعی که هدف آن توانمندسازی افراد جامعه است.
- به سازمان بناگروهی از افراد اطلاق می‌شود که به دور از شیوه‌های کنترلی شدید خارجی در مسیر اهداف و مقاصد کلی کار می‌کند که دستیابی به آنها منجر به تغییرات مطلوب در جامعه، تحب و یا منطقه‌ای می‌شود که در آن به فعالیت می‌پردازد.
- سازمانی مستقل، مردم‌سالار و غیرفرقه‌ای که برای توانمندسازی گروههای حاشیه‌ای از نظر اقتصادی و اجتماعی تلاش می‌کند.
- سازمانی که به هیچ وجه سیاسی وابسته نبوده و به طور کلی مقصد خدمت برای توسعه و رفاه اجتماع است.
- سازمانی که متعهد است که باید با شناخت عمیق مشکلات در مسیر بهتر کردن کیفیت زندگی مردم بویژه فقرا، مشم دیدگان و افراد مناطق حاشیهای شهرها و روستاها تلاش کند.
- سازمانی است که توسط افراد اجتماع و برای خدمت به جامعه بدون کمترین دخالت دولت به وجود آمده است و نه تنها سازمانی خیریه است، بلکه در زمینه‌های اجته می، اقتصادی و فرهنگی نیز فعالیت می‌پردازد.
- سازمانی است که از نظر ساختاری انعطاف‌پذیر و مردمی است و در مسیر ارائه خدمت به مردم بدون دریافت سودی

به نفع خود و با چشمداشت منفعت طلبانه، تلاش می‌کند.

از لحاظ نظری NGO ها شفاف‌ترین بیانه «جامعه مدنی» هستند و از نوع سازمانهای واسطه یا میانجی محسوب می‌شوند. به عبارت دیگر هر NGO بین حامیان که باعث تشکیل آن شده‌اند از یک طرف و گروه‌های هدفی که مورد مساعدت قرار می‌گیرند از طرف دیگر، سازمانی میانجی محسوب می‌شود^۱ و به همین معنی است که سازمانهای غیردولتی را سازمانهایی دانستند که نسبتاً در حین و به به نمایندگی از دیگران کار می‌کنند.

همچنان که تقسیم این نوع سازمانها، داوطلبانه و غیرانتفاعی هستند و خودشان را با شرایط گروه‌های معینی

موضوع و نوع فعالیت NGO ها و گروه‌های هدف آنها از تنوع بسیار زیادی برخوردار است به طوری که امروزه علاوه بر سازمانهای غیردولتی امدادی و رفاهی، مذهبی - خیریه‌ای، خدماتی، سازمانهایی شکل گرفته‌اند که در زمینه مبارزه با خشونت، دفاع از حقوق بشر، توسعه علم و تکنولوژی، هنر و حرفه‌ها، مطبوعات، زنان، جوانان، پناهندگان و مهاجران، سالخورده‌گان، فقرا و سایر اقشار آسیب‌پذیر فعال هستند

الف - NGO ها از نظر جهت گیری

با پنج نوع تقسیم می‌کنند:

• سازمانهای معطوف به اجتماع محلی (CBO): این نوع سازمانها از ابتکارهای خود مردم نشأت می‌گیرند. CBO ها باشکافه‌های ورزشی، سازمانهای زنان، سازمانهای همسایگی و سازمانهای مذهبی یا آموزش را شامل می‌شوند و از تنوع زیادی برخوردارند که تعدادی از آنها از سوی NGO های ملی یا بین‌المللی یا کارگزاریهایی دو جانبه و یا بین‌المللی حمایت می‌شوند و برخی دیگر از CBO ها از کمک خارجی (دیگران) بی‌نیازند. تعدادی از آنها برای ارتقای آگاهی فقرای شهری یا کمک به آنان در قلمرو حقوقشان برای دستیابی به خدمات مورد نیاز فعالیت می‌کنند و تعدادی از این سازمانها در کنار آن، چنین خدماتی مستقیماً نیز درگیر می‌شوند.

در سند UNDP 2000، سازمانهای معطوف به اجتماع محلی (CBO) این گونه تعریف شده‌اند: چنین سازمانی در اجتماعتی جغرافیایی پایدار آری می‌شود و سازمانی است که هم توسط اعضایش شکل می‌گیرد و هم تلاش می‌کند برای اعضای خود مسائلی به جنگ آورد، معمولاً توسط داوطلبان تجهیز می‌شود، کوچک، غیر رسمی، متکی بر منابع خود و به‌طور مردم سالار سازمان می‌یابد و از طریق خودیاری، اعضایش را هدف قرار می‌دهد. CBO سازمانی است با ضایع دو جانبه، اغلب به منظور بهبود درآمد های اعضای خود تأسیس شده و اغلب ترکیبی از فقرا و افراد فاقد قدرت است. این نوع سازمان می‌تواند بومی، یعنی متکی به سنتها یا کارآفرینان اجتماعی درون اجتماع محلی بوده و یا از بیرون مورد ترغیب قرار گیرد، یعنی وجودش بر پیشنهادها (و انگیزشهای) مردم خارج از آن اجتماع جغرافیایی بستگی داشته باشد (۸).

• سازمانهای شهر مقیاس: سازمانهای غیردولتی را که در مقیاس یک شهر فعال هستند در بر می‌گیرد. برخی از این سازمانها به خاطر اهداف دیگری شکل گرفته‌اند و به عنوان یکی از فعالیت‌های خود در کمک به فقرا درگیر می‌شوند، در حالی که برخی دیگر از آنها صرفاً برای هدف کمک به فقرا راه‌اندازی شده‌اند.

• جهت‌گیری خیرخواهانه: این نوع سازمانها اغلب در فضائیهایی پدیدار می‌شوند که با حداقل مشارکت نفع بران همراه است درگیر می‌شوند. این نوع سمت‌گیری، سازمانهای غیردولتی و اشغال می‌شود که به هدایت فعالتهایی از قبیل برآوردن نیازهای فقرا، توزیع خسورآذ، پوشاک، یا دارو، تدارک مسکن، حمل و نقل، مدرسه و... می‌پردازند. همین‌طور چنین سازمانهایی ممکن است در جریان مصائب طبیعی و انسانی ساخته، فعالتهای امدادی نیز به عهده بگیرند.

• جهت‌گیری خدماتی: سازمانهای غیردولتی یا فعالتهایی از قبیل فراهم آوردن بهداشت، برنامه‌ریزی خانواده و یا خدمات آموزشی را در بر می‌گیرند که در این فعالتهای NGO برنامه را مراحلی می‌گذرد و انتظار می‌رود که مردم در اجرای آن و نیز دریافت خدمات مشارکت کنند.

• جهت‌گیری مشارکتی: این جهت‌گیری به واسطه پیروزی‌های خودیار در جایی مشخص می‌شود که مردم محلی بویژه یا کمکهای مبنایی، ابزار کار، زمین، مواد نیروی انسانی و... درگیر می‌شوند. در پیروزی‌های توسعه کلاسیک محلی، مشارکت با تعریف نیاز شروع می‌شود و در مراحل برنامه‌ریزی و اجرا ادامه می‌یابد. تعاونیها اغلب جهت‌گیری مشارکتی دارند.

• جهت‌گیری توانمندسازی: زمانی است که هدف اولاً کمک به مردم فقیر برای توسعه درک شفاف‌تر از عوامل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی که زندگی آنان را متأثر می‌سازد باشد و [ثانیاً] تقویت آگاهی آنان از قدرت بالقوه‌شان برای کنترل زندگی خود آنان. بعضی اوقات این گروهها به‌طور خود به خودی حول یک مسئله یا موضوعی شکل می‌گیرند. در مواقع دیگر کارگزارانی خارج از NGO ها در توسعه آنها نقش تسهیل کننده ایفا می‌کنند، در هر دو مورد دخالت مردم به همراه NGO ها که به مثابه تسهیل کننده وارد عمل می‌شود، در حد اکثر است.

ب - انواع NGO ها به واسطه سطح عملیات

سازمانهای غیردولتی را از نظر سطح عملیات به چهار

در درون جامعه هماهنگ می‌کنند. آنها خود را بین کسانی که از فعالیتشان حمایت می‌کنند و افرادی که هدف مستقیم NGO ها هستند، به عنوان واسطه قرار می‌دهند و نسبت به اغلباً کنندگان پول مسئولیت امفنداری دارند تا کندکهارا برای برنامه‌هایی که جذب کرده‌اند صرف کنند. این سازمانها معمولاً به طور رسمی به ثبت می‌رسند و ممکن است محلی، ملی یا بین‌المللی باشند. آنها می‌توانند از طریق فراهم آوردن مستقیم خدمات یا گروه هدف فعالیت کنند و بی‌بده واسطه اعمال متنوع مانند ایجاد شبکه، فدراسیونی از NGO ها، سازمان تحقیقاتی و یا به عنوان دفاع از حقوق گروه هدف خود گذر کنند. NGO ها سازمانهای تمام‌المنفعه هستند و نه سازمانهایی با منافع دو جانبه. در صورتی هم که آنها به مثابه بخشی از ساختار مدیریت خود، اعضای بی‌بده داشته باشند، چنین اعضای گروه هدف آنها نیستند. آنها بر طبق قوانین هر کشوری سازمان می‌یابند.^۲

طبقه‌بندی سازمانهای غیردولتی

سازمانهای غیردولتی را می‌توان از نظر جهت‌گیری، سطح عملیات، دامنه (موضوعی - جغرافیایی)، پایداری و موضوع فعالیت طبقه‌بندی نمود:

• **NGO های ملی** این نوع سازمانها در محدوده یک کشور فعالیت می کنند. سازمانهای غیردولتی ملی از سطحی میانی حکایت دارند و به عنوان سازمانهای فرامحلی، تعدادی از واحدهای NGO محلی را که اهداف کم و بیش مشابهی دارند گرد هم می آورند. NGO های ملی، سازمانهایی از قبیل کمیته بین المللی صلیب سرخ سازمانهای حرفه ای و... را شامل می شوند. تعدادی از اینها شاخه های ملی و استانی دارند و به NGO های محلی کمک می کنند. جمعیت هلال احمر و جبهه سزایران از این نوع سازمانها هستند.

• سازمانهای بین المللی: سازمانی است که نمایانگر قدراسیونی از سازمانهای ملی یا یک سازمان ملی است که حوزه خود را علاوه بر کشور مبدأ در سایر نقاط دنیا نیز به عنوان کشورهای تحت پوشش تعریف می کند. این سازمانها در نوع خود اغلب کارگزاران فنی و فوئوری هستند. چنین سازمانهایی نوعاً در کشورهای توسعه یافته اداره و رهبری می شوند و عملیات خود را در بیش از یک کشور در حال توسعه انجام می دهند. کارگزاری Save the Children، بنیادهای Oxfam و Care از این قبیل اند.

ج - طبقه بندی NGO ها از نظر نوع فعالیت و گروهی

هدف

موضوع و نوع فعالیت NGO ها و گروهی هدف آنها از تنوع بسیار زیادی برخوردار است به طوری که امروزه علاوه بر سازمانهای غیردولتی امدادی و رفاهی، مذهبی - خیریه ای، خدماتی، سازمانهای شکل گرفته اند که در زمینه میلرزه با خشونت، دفاع از حقوق بشر، توسعه، علم و تکنولوژی، هنر و حرفه ها، مطبوعات، زنان، جوانان، پناهندگان و مهاجران، سالخورده گان، فقرا و سایر اقشار آسیب پذیر فعال هستند. چنین طبقه بندی گسترده ای حوزه فعالیت آنها را دشوار می سازد. برخی از انواع NGO ها عبارتند از:

- کارگزارانهای امدادی و رفاهی (Relief Welfare Agencies)
- سازمانهای نوآوری (Technical Innovation Organizations)
- پیمانکاران خدمات عمومی (Public Service Contractors)

- کارگزارانهای توسعه مردمی (Popular Development Agencies)
- سازمانهای خودجوش توسعه (Grassroots Development Organizations)
- گروهها و شبکه های مدافع (Advocacy Group and Networks)

د - طبقه بندی NGO ها از نظر بعد، دامنه موضوعی و

دامنه جغرافیایی

سازمانهای غیردولتی را می توان از نظر بعد، دامنه موضوعی و جغرافیایی نیز طبقه بندی نمود.

• **اندازه / بعد:** برخی NGO ها (از قبیل The Red Cross, Greenpeace, Oxfam به طور وسیع با ترکیبی چندملیتی و با دفاتری در چندین کشور و اغلب با شاخه های چند جانبه در یک کشور واحد و یا کارکنانی تمام وقت و حقوق بگیرانی بسیار فعالیت می کنند و NGO های دیگری که در عمل با یک یا دو شخص فعال هستند و به طور کلی به فعالیت داوطلبانه (شاید حتی پاره وقت) وابسته اند و از این طریق اداره می شوند.

• **دامنه موضوعی:** از این نظر سئوالهای زیادی مطرح می شوند؛ اینکه آیا انواع حوادث و فعالیتهایی که NGO ها اساساً به آن علاقمند هستند، موضوعهای محیطی، حقوق بشر، اجتماعی یا موضوعهای دیده بان و نظارتی است؟ آیا آنها در اصل به آموزش علاقمندند یا به امداد رسانیهایی فوری و اولویتهایی پس از وقوع، یا به پیش گیریهای فوری و ترجمه های پیش از وقوع؟ آیا آنها به موضوعهای منحصر و خیلی متمرکز تعایل دارند و یا برشهای وسیع و چند موضوعی دارند؟

• **دامنه جغرافیایی:** سازمان غیردولتی صلح سبز (Greenpeace) که موضوعی از سطح جهانی تا محلی (اما در هر نقطه ای از دنیا) را در بر می گیرد. برای مثال یک NGO اروپایی که تنها در کشوری یا منطقه ای با موضوعی ویژه در خارج از این قاره فعال است (مانند Irish NGO که به موضوع توسعه و حقوق بشر در تیمور شرقی اختصاص دارد)، پس از آنها NGO های کاملاً محلی وجود دارند که به موضوعهای صرفاً محلی پیرامون محل سکونت (جلو در منازل) علاقمند هستند (مانند معالقت علیه زباله دانی ضایعات کارخانه).

نقش سازمانهای غیردولتی

در میان نقشهای متنوع و وسیعی که NGO ها ایفا می کنند، شش مورد زیر را می توان به عنوان نقشهای عمده آنها شناخت که در معرض تصمیم پذیری هستند:

نقش توسعه‌ی و عملیات زیرساختی

سازمانهای معطوف به اجتماع محلی (CBO) و تعاونیها قادرند زنجری به دست آورند، آن را تفکیک و تقسیم کرده و بر روی آن ساخت و ساز کنند. آنها می توانند مسکن بسازند، زیرساختهای شهری را فراهم آورند و تأسیساتی از قبیل چاهها و دستشویی های عمومی را ساخت و نگهداری کنند و خدماتی مانند جمع آوری ضایعات سخت را ارائه دهند. با این حال آنها در بسیاری موارد به کمکهای فنی یا مشاوره‌های کارگزارانهای حکومتی یا NGO ها در سطح بالاتر نیاز خواهند داشت.

حمایت از پروژه‌های نوآورانه نمایش و پیش آنگ

سازمان غیردولتی از امتیاز انتخاب مکانهای ویژه برای پروژه‌های نوآور و تعیین پیشاپیش مدت زمانی که پروژه را حمایت خواهند کرد برخوردارند، یعنی می توانند برخی کمبودهایی که حکومتها در مواجهه با این زمینه‌ها دارند چیره شوند. NGO ها همین طور به نفع توانایی خود در عمل سریعتر از دیوان سالاری دولتی می توانند برای پروژه‌های بزرگ دولتی نیز پیش قدم شوند.

تسهیل ارتباطات

NGO ها روشهای ارتباطی بین فردی راه کار می گیرند و درست به موضوعهایی می پردازند که به خاطر آنها تأسیس شده‌اند؛ از این رو انستاد جامعه‌ای را که در جستجوی منابع آن هستند، کسب می کنند. آنها همچنین از ایده مناسب امکان‌سنجی پروژه‌هایی که برعهده می گیرند برخوردارند. اهمیت این نقش برای حکومتها تا آنجست که NGO ها می توانند با سطح بالاتر سیاستگذاری حکومتی ارتباط برقرار کنند و درباره زندگی، ظرفیتهای، گرایشها و ویژگیهای فرهنگی مردم در سطح محلی اطلاعات کسب کنند.

سازمانهای غیردولتی می توانند ارتباط از پایین به بالا یعنی از جانب مردم به حکومت و از بالا به پایین یعنی از سوی حکومت به مردم را آسانتر نمایند. ارتباط از پایین به بالا، اطلاع‌رسانی حکومت در ساره آنچه مردم محلی فکر می کنند، انجام می دهند و احساس می نمایند را در بر می گیرد، در حالی که ارتباط از بالا به پایین، اطلاع بانی مردم محلی در ساره آنچه حکومت برنامه ریزی و انجام می دهد را شامل می شود.

کنک فنی و آموزشی

تهادهای آموزشی و NGO ها می توانند کمکهای فنی و ظرفیتهای آموزشی را توسعه دهند و آن را در باری رساندن به CBO ها و حکومتها یا دولتها به کار گیرند.

تحقیق، هدایت و ارزیابی

فعالیتهای نوآور، نیاز به مستندسازی دقیق و هدایت مشارکتی مؤثر دارند که سهم شنیدن مردم و همین طور کارکنان پروژه در نتایج را ایجاد می نماید.

در اکثر کشورها هزاران و در تعدادی دیگر صدها NGO در پروژه‌های شهری دخالت دارند. NGO ها در شهرها نیز انواع مختلف و متعددی از فعالیتها را انجام می دهند که می توان به موارد زیر اشاره کرد: امدادهای فوری، حمایت مالی یا فنی برای بهبود درآمدهایی، ظرفیت سازی صرفه جویی در هزینه‌ها به حمایت از خودیارها و دستکراسی های خودجوش و جایگزینی و دفاع از تغییرات سیاسی برای بهبود شرایط در سطح کلان که برقرار (برای مثال بدحیها) و تخریب روست محیطی در سطح محلی یا ملی تأثیر گذار هستند.

موضوع و نوع فعالیت NGO ها و گروههای هدف آنها از تنوع بسیار زیادی برخوردار است به طوری که امروزه علاوه بر سازمانهای غیردولتی امدادی و رفاهی، مذهبی - خیریه‌ای، خدماتی، سازمانهایی شکل گرفته اند که در زمینه مبارزه با خشونت، دفاع از حقوق بشر، توسعه، علم و تکنولوژی، هنر و حرفه‌ها، مطوعات، زنان، جوانان، پناهندگان و مهاجران، سالمندان، فقر و سایر افشار آسیب پذیر فعال هستند.

نقش عمده NGO ها در شهرها

در اکثر کشورهای جهان و در تعدادی دیگر صدها NGO در پروژه‌های شهری دخالت دارند. NGO ها در شهرها نیز انواع مختلف و متعددی از فعالیتها را انجام می‌دهند که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: آماده‌سازی فوری، حمایت مالی، یافتن برای بهبود درآمدزایی، ظرفیت‌سازی، صرفه‌جویی در هزینه‌ها به حمایت از خودیارها و دموکراسی‌های خودجوش و چانه‌زنی و دفاع از تغییرات سیاسی برای بهبود شرایط در سطح کلان که بر فقر (برای مثال مذهبی) و تعویب روستا محلی در سطح محلی یا ملی تأثیرگذار هستند. در مجموع نقشهای پیش‌گفته برای NGO اسامی در مناطق شهری، ویژه در سکونتگاههای خودزیر و غیررسمی و محله‌های شهری با استانداردهای پایین زیست‌محیطی و هزینه‌های آلودگی‌پذیر، زلزله، جوانان و ناتوانان جسمی جاری می‌شود.

برای NGO ها در زمینه شهرها سه نقش عمده زیر شناخته شده است:

- توانمندسازی یعنی توسعه دهندگان محلی و سازمان دهندگان یا مشاوران به همراه سازمانهای معطوفه به اجتماع محلی (CBO).
- میانجی‌گری بین مردم و مقامات که دسترسی به منابع، آلاها و خدمات را کنترل می‌کند.
- مشاوران نهاد‌های دولتی برای تغییر در سیاست‌گذاری به منظور افزایش دسترسی محلی به منابع و آزادی بیشتر در به‌کارگیری آنها با شیوه‌های محلی تعیین شده.

وکالت برای فقرا

سازمانهای غیردولتی در موارد زیادی، سخنگویان و کنایه‌ها هستند و تلاش می‌کنند به نمایندگی از فقرا در سیاستها و برنامه‌های حکومتی تأثیر بگذارند. این کار ممکن است از طریق رشته ابزارهای متعددی از جمله تداوم‌سازی و پروژه‌های پیش‌آهنگ گرفته تا مشارکت در هماهنگیهای عمومی و فرمول‌بندی سیاستها و برنامه‌های حکومتی، انتشار نتایج تحقیقات و مطالبات مردمی مربوط به فقرا انجام گیرد. از این رو NGO ها نقشهایی از وکالت فطرات اجزای برنامه‌های حکومتی از بسیج افکار عمومی و انتقاد تا شرکت و مشورت، از حمایت مالی پروژه‌های پیش‌آهنگ تا میانجی‌گری و ابقا می‌نمایند.

برخی اصطلاحات رایج در مورد NGO

از آنجا که سازمانهای غیردولتی (NGO) طیف وسیعی از سازمانها را دربرمی‌گیرد، برخی از صاحب‌نظران در تلاش بوده‌اند تا انواع مختلفی از NGO را تعریف کرده و از گروههای دیگر متمایز سازند. به همین دلیل در منابع مربوطه فهرست نسبتاً بزرگی از اصطلاحات مربوط به NGO ها ذکر شده است که در زیر تعدادی از آنها آشنا می‌شوید:

- (CBO) Community-Based Organizations ، سازمانهای مبتنی بر اجتماعات محلی
- (CSO) Community Support Organizations ، سازمانهای حمایتی اجتماعات محلی
- (CSO) Civil Society Organizations ، سازمانهای جامعه مدنی
- (DONGO) NGO Donor Organizations ، NGO های امدادکننده کمکهای مالی
- (NGO) Non-Governmental Organizations ، سازمانهای غیردولتی
- (NGDO) Non-Governmental Development Organizations ، سازمانهای غیردولتی توسعه‌دهی
- (IGO) Intergovernmental Organizations ، سازمانهای بین دولتی
- (INGO) International NGO ، NGO های بین‌المللی
- (NPO) Non-Profit Organizations ، سازمانهای غیرانتفاعی
- (PDO) Private Development Organizations ، سازمانهای توسعه‌ای خصوصی
- (PSO) Public Service Organizations ، سازمانهای خدمات عمومی
- (PVO) Private Voluntary Organizations ، سازمانهای داوطلبانه خصوصی
- (MO) Membership Organizations ، سازمانهای عضویت
- (MO) Mass Organizations ، سازمانهای توده‌ای
- (QNGO) Quasi NGO ، سازمانهای شبه غیردولتی
- (VALG) Voluntary Agency / Organizations ، سازمان یا مؤسسه داوطلبانه
- (VO) Voluntary Organizations ، سازمانهای داوطلبانه
- (PO) People Organizations ، سازمانهای مردمی
- (GONGO) Government-Organized NGO ، NGO های که از طرف دولت تشکیل شده‌اند

راهبردهای برای توسعه و مدیریت NGO ها

بلافا	بسیاسی		
	سازمان	سازمان مردم	سازمان مردم
توسعه حرفه‌ای	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند
توسعه خدمات	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند
توسعه منابع	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند
توسعه مالی	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند
توسعه ارتباطی	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند
توسعه مدیریت	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند
توسعه حقوقی	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند	آموزش و ترفند

منابع

- 1- How World Bank Work with Non-Governmental Organization, The World Bank, 1990.
- 2- UNDP, Human Development, P.
- 3- Simmons, P.J. Learning to Live with NGO, Foreign Policy Fall, 1998.
- 4- Workshop Notes, NGO Workshop Organized at the Asian Institute of Technology, Bangkok, October 1988, PP.17-21.
- 5- UNDP (CSOPP), Civil Society Sourcebook, 2000, P.9.
- 6- Ibid P. 3-9.
- 7- Abstracted from Cousins William, Non Governmental Initiatives in ADB, The Urban Poor and Basic Infrastructure Services in Asia and the Pacific, Asian Development Bank, Manila, 1991.
- 8- UNDP, Ibid, p.8.
- 9- Cousins William, Ibid, 10- Ibid.

اتحادیه‌ها،

انجمنها

و مشارکتهای مردمی

در آلمان

آر. یوکلاپر
فرمانده و رئیس هیئت مدیره و مشاور

انجمنها

حدود ۳۰۰ هزار انجمن فعال در زمینه‌های مختلف در کشور آلمان وجود دارد که اکثر آنها در انجمن مردم در آنها عضو هستند. تقریباً از هر ۲ نفر آلمانی، یک نفر عضو این انجمنهاست و با توجه به تخصص و علاقه خود به عضویت انجمن مورد علاقه خود در می‌آید. نوع فعالیت این انجمنها متفاوت است. به عنوان مثال، انجمن‌های جوانان می‌تواند در این میان مشارکت بانوان و جوانان قابل توجه است. در کشور آلمان، سیاستهای محلی و فدرال بر اساس خواست و نظر انجمنهای مربوطه اعمال می‌گردد. در امور سیاسی مردم از طریق عضویت در احزاب در اداره امور کشورشان دخالت می‌نمایند. به طرز کلی می‌توان گفت در جمهوری فدرال آلمان مردمکن اجتماعی کاملاً تحت تأثیر مشارکت مردم است.

اتحادیه‌ها

هدف اصلی تشکیل اتحادیه‌ها، حمایت از منافع اعضاست. از جمله بزرگترین اتحادیه‌ها، اتحادیه‌های کارگران و کارفرمایان است که اعضا نوازسته‌اند با تشکیل اتحادیه‌ها، از منافع شغلی خود حفاظت نمایند. مثلاً بسیاری از امور شهری نظیر مسائل موجر و مستأجر، معلولان و مسائل مربوط به امور زنان توسط اتحادیه‌های مربوطه انجام می‌گیرد. اتحادیه‌های یاد شده با اتکا به تجربه و خبرگی اعضای خود امور مربوطه را انجام می‌دهند. در هنگام تغییر و یا وضع قوانین جدید توسط حکومت، از نظرات کارشناسی اتحادیه‌ها استفاده می‌شود.

نمونه‌ای از فعالیت انجمنها در آلمان و نقش آنها در کاهش مشکلات

در حال حاضر بیش از پنجاه انجمن فعال در زمینه ترافیک در کشور آلمان وجود دارد که با حمایت و نظارت دولت و کمتهای مالی صاحبان صنایع خودروسازی و شرکتهای بیمه موفق شده‌اند با وجود افزایش سطح خدمات حمل و نقل و تعداد وسائط نقلیه ظرف مدت ۳۰ سال با استفاده از راهکارهای علمی، آمار تصادفات و قربانیان رانندگی را در سطح شهرها به میزان قابل توجهی کاهش دهند. فعالیت این انجمنها بیشتر در زمینه‌های آموزش، برنامه‌ریزی، خدمات امداد رسانی و نجات مجروحان، کنترل و نظارت وسائط نقلیه و ساخت تجهیزات ترافیکی است. نام و اطلاعات مختصری از این انجمنها به شرح ذیل است:

۱- انجمن موسمی خودروی آلمان: فعالیت در زمینه آشنا نمودن عموم مردم در مورد مسائل مربوط به خودرو و رانندگی، امداد رسانی فنی به خودروها، انجام خدمات در زمینه ایمنی خودرو.

۲- انجمن علم ترافیک آلمان: انجام تمامی خدمات در جهت برگزاری سمینارهای علمی و آشنا نمودن عموم مردم با مقوله ترافیک و ارائه اطلاعات به مردم و رانندگان.

۳- انجمن تحقیقاتی انسان در ترافیک: انجام تحقیقات علمی در مورد خیابان و ترافیک، کمک در جهت همکاری‌های بین المللی و علمی در خصوص کاهش تصادفات و مرکز اطلاع رسانی راهسازی و ترافیک راهها.

۴- انجمن حمایت از عابران پیاده: حمایت از اقداماتی که در جهت ایمن نمودن عابران صورت می‌پذیرد؛ اقداماتی نظیر نصب چراغ عابران، خط‌کشی محل عبور عابران، ایمنی محل عبور کودکان در مسیر مدارس و تلاش در جهت افزایش علائم راهنمایی.

با مشارکتهای مردمی از بریدن بسیاری از درختان کهنسال جلوگیری به عمل آمده، خیابانها و محلهایی برای بازی کودکان ساخته شده و از گسترش مراکز صنعتی ایجاد کننده آلودگی نیز جلوگیری به عمل آمده است

۵- انجمن تحقیقات عقل بسوز تصادفات رانندگی: برگزاری جلسات به منظور تبادل نظر در مورد علل بروز حوادث و تصادفات.

۶- انجمن مریان ترافیک آلمان: این انجمن انجمنی عام المنفعه است که از ۲۰ سال پیش به طور رسمی فعالیت خود را در زمینه آموزش مردم بویژه کودکان آغاز نموده است. این انجمن با حمایت مالی دولت و صاحبان صنایع خودروسازی فعالیت می‌نماید. همچنین از محل جرائم رانندگی مبلغی به این انجمن داده می‌شود. انجمن یاد شده اقدام به تألیف و تهیه منابع درسی ترافیک برای

مدیریت هر شهر به سه عنصر اصلی بستگی دارد؛ شهر، شهروند و شهرداری. تعامل مستقیم و دوسویه شهروندان و شهرداریها باعث ایجاد مشارکت می‌شود و هر اندازه مشارکت مردم در اداره شهر بیشتر شود، حتی تعلق آنان به شهر نیز افزایش می‌یابد. پس برای اینکه مردم از فعالیتهای و اقدامات شهری حمایت و به آن اعتماد کنند، آنان را در فعالیتهای خود شریک کنید.

اگر به نیروی جوان اعتماد کنید و کارهای بزرگ را به آنان بسپارید؛
- اوقات فراغت جوانان به نحو مطلوبی هدایت می شود.
- زمینه اشتغال و ایجاد کار فراهم می شود.
- با تشویق کارگروهی، مدیران آینده را پرورش می دهید.

گسترش مراکز صنعتی ایجادکننده آلودگی نیز جلوگیری به عمل آمده است. مشارکتهای مردمی در آلمان چنان زیاد است که گاه دیده شده علیه یکدیگر بوده اند. مثلاً یک نوع مشارکت برای ساخت خیابان جدید و به منظور کاهش بار ترافیکی انجام می گیرد، در حالی که فعالیت دیگری خواهان جلوگیری از اقدام قویق و حمایت از محیط زیست است. اما در مجموع باید گفت مشارکتهای مردمی بسیار مثبت بوده و به اهداف مورد نظر رسیده است. دولت نیز از این مشارکتهای استقبال کرده و از فعالیتهای آنان که در جهت رفع مشکلات و اصلاح امور است حمایت می کند. قانون اساسی نیز این حق را به مردم داده تا با انجام نظاھرات مسالمت جویانه و آرام برای رسیدن به اهداف خود تلاش نمایند. البته در موارد مهم تصمیم نهایی برعهده حکومت و یا پارلمان های ایالتی است. لازم به ذکر است که حتی در این موارد، حکومت و پارلمان ها نیز موظف اند تا به خواست مردم توجه کنند. بنابراین برای برخورداری از زندگی بهتر، ضروری است که شهروندان به طور فعال در مسائل مختلف مشارکت نمایند. در قانون نیز فعالیتهای مردمی در جهت مشارکت آنان در امور مختلف پیش بینی شده است.

دانش آموزان آلمان نموده است. نتیجه فعالیت این انجمن بسیار شگفت انگیز است. یا فعالیت چنین انجمنهایی تصادفات کودکان هفده برابر کاهش یافته است (این در حالی است که متأسفانه در کشور ما حدود ۱۲/۵ درصد قربانیان تصادفات را کودکان تشکیل می دهند).

مشارکتهای مردمی

مشارکتهای مردمی در اداره کشور آلمان از دهه ۷۰ آغاز شد. با کمک همین مشارکتهای و نظارت های مردمی بود که تقصیرها و کمبودها بتدریج برطرف شد. اغلب مشارکتهای مردمی مثبت بوده و منجر به رفاه و آسایش شهروندان گردیده است. با مشارکتهای مردمی ازیریدن بسیاری از درختان کهنسال جلوگیری به عمل آمده، خیابانها و محلهایی برای بازی کودکان ساخته شده و از

با کمک شهروندان آلمانی حداکثر زمان امداد رسانی به مجروحان تصادفات در داخل شهر در روز ۶ دقیقه و ۲ ثانیه و در شب حداکثر ۷ دقیقه است

حل شده است. هزینه امور امداد رسانی در آلمان سالانه حدود ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار مارک است. آتیش نیز توانسته است با کمک مشارکت مردمی، تمامی نقاط خفاک خود را زیر پوشش فعالیت مراکز امداد رسانی قرار دهد. لازم به ذکر است که سازمان صلیب سرخ آتیش دارای حدود ۳۰۰ هزار داوطلب است. حتی در برخی مناطق با کمک همین نیروهای داوطلب گروه‌های امداد رسانی ویژه تشکیل شده است، مانند مرکز نجات در مناطق کوهستانی، قلعه‌های مرتفع، مناطق دریایی و رودخانه‌ها.

این داوطلبان با گذراندن دوره‌های آموزشی با مسائل مربوطه آشنا می‌شوند و به عضویت مراکز امداد رسانی در می‌آیند. مراکز آتیش نشانی نیز از کمک افراد داوطلب استفاده می‌کنند. این افراد با گذراندن دوره آموزشی اخفای حریق دوره کامل کمک‌های اولیه را نیز به پایان می‌رسانند.

نمونه‌ای از مشارکت مردمی در ایجاد مراکز امداد رسانی

آمار انتشار یافته توسط سازمان پزشکی قانونی نشان می‌دهد تلفات تصادفات در کشور در سال ۱۳۷۸ حدود ۱۵ هزار و ۲۸۲ کشته و حدود ۹۱ هزار و ۴۸ مجروح بوده است. این رقم در سال ۱۳۷۷، ۱۴ هزار و ۹۶۶ کشته و ۷۹ هزار و ۲۸۹ مجروح بوده که بیانگر رشد ۳/۴ و ۱۴/۸ درصدی در تلفات و صدمات انسانی در فاصله یک سال است. تحقیقات نشان می‌دهد که بیشتر تصادفات در ۵ کیلومتری حریم شهرها رخ می‌دهد اما حدود ۵۳ درصد قربانیان به علت عدم امداد رسانی به موقع جان خود را از دست داده‌اند. در کشور آلمان، دولت توانسته است با کمک مردم و با ایجاد پایگاه‌های امداد رسانی، آمار تلفات را به حداقل ممکن (۲/۵- درصد) برساند. مردم با یادگیری آموزش کمک‌های اولیه به عضویت افتخاری مراکز امداد رسانی درآمده و به فعالیت می‌پردازند. با کمک شهروندان آلمانی حداکثر زمان امداد رسانی به مجروحان تصادفات در داخل شهر در روز ۶ دقیقه و ۲ ثانیه و در شب حداکثر ۷ دقیقه است. با مشارکت مردم مسئله هزینه اداره این مراکز نیز کاملاً

در حال حاضر بیش از پنجاه انجمن فعال در زمینه ترافیک در کشور آلمان وجود دارد که با حمایت و نظارت دولت و کمک‌های مالی صاحبان صنایع خودروسازی و شرکتهای بیمه موفق شده‌اند با وجود افزایش سطح خدمات حمل و نقل و تعداد وسائط نقلیه طرف مدت ۳ سال با استفاده از راهکارهای علمی، آمار تصادفات و قربانیان را در سطح شهرها به میزان قابل توجهی کاهش دهند

منبع:

Arno Klapper, Tatzachen Über Deutschland, Jüdische Zeitung, März 1999.

روند شتابان اصلاحات در فیلیپین پس از سقوط مارکوس، در شکل‌گیری تشکلهای مردمی و غیردولتی به ثمر نشست و با حمایت‌های همه‌جانبه در دوران حکومت آکینو این تشکلهای بلنده اصلی نظام تصمیم‌گیری محلی را در این کشور تشکیل داد. امروزه بیش از ۳۰ هزار سازمان غیردولتی در عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، بهداشتی، شهری و... در این کشور فعالیت می‌کنند. فعالیت این سازمانها در طول پست‌سازمانها و زمینه‌های قانونی است که محال رشد و تکامل مردم‌سالاری را در قالب گروههای غیردولتی فراهم ساخته است.

سازمانهای غیردولتی و توسعه محلی در فیلیپین

الکس بی. بریلاتنز

ترجمه و اقتباس: حسین شفیعی

توسعه پایدار است. اگر جامعه وایه سه بخش عمومی، خصوصی و دولتی تقسیم نماییم، در فیلیپین، سازمانهای غیردولتی، بخش چهارم جامعه را تشکیل می‌دهند. مشارکت این سازمانها در عرصه‌هایی که به طور سنتی در انحصار حکومت بوده‌اند، نشانگر توسعه مفهوم عرصه عمومی و راهبرد تمرکززدایی و مهمتر از همه، مشارکت شهروندان و دمکراتیزه شدن نظام اداری و سیاسی است.

دمکراتیک موجب مشارکت شهروندان در سیاستگذاری و اجرای آن گردید و سازمانهای غیردولتی (NGO) بویژه پس از ۱۹۸۶ اهمیت بسزایی یافت. قانون حکومت محلی ۱۹۹۱ یکی از مهمترین مصوبه‌های دوران ریاست جمهوری کوراژون آکینو است که بر مشارکت سازمانهای غیردولتی در توسعه محلی صحنه گذاشته است. این قانون می‌گوید که مشارکت بخش خصوصی در حکمرانی محلی، بویژه در ارائه خدمات اساسی، زنده‌کننده خودگردانی حکومت محلی و

طی سالهای اخیر نقش سازمانهای غیردولتی در توسعه و بویژه ارائه خدمات اساسی مورد تأیید واقع شده است. از لحاظ بین‌المللی نیز شاهد تعدد این سازمانها به عنوان بازیگر اصلی در فعالیتهای توسعه هستیم. در فیلیپین، سازمانهای غیردولتی تأثیر بسزایی بر سیاستگذارانها و برنامه‌هایی توسعه دارند. پس از سقوط مارکوس در ۱۹۸۶، اشکال و روندهای دمکراتیک، دوباره در فیلیپین جان گرفت و منافع مشارکت شهروندان در اداره کشور مجدداً باز شد. احیای اشکال

سازمانهای غیردولتی در حیطه متنوعی از فعالیتهای توسعه از جمله توسعه روستایی، آموزش، بهداشت، خدمات اجتماعی و زیست محیطی به فعالیت می‌پردازند.

مشارکت سازمانهای غیردولتی در توسعه محلی (به عنوان سازمانهای داوطلبانه و غیرانتفاعی) حکایت از پیدایش تمرکززدایی، تراکم زدایی و تفویض اختیارات در سطح تصمیم‌گیری و مدیریت محلی دارد که در نهایت به دیوانسالاری زدایی در سطح ملی می‌انجامد. گفته می‌شود که دولت‌ها به دلیل محدودیت منابع و تواناییها قادر به اجرای برنامه توسعه محلی نیستند، بنابراین سازمانهای غیردولتی و بخش خصوصی، مکانیسم‌های ارائه خدمات اساسی هستند.

سازمانهای غیردولتی و برنامه توسعه

تا پیش از رسمیت یافتن سازمانهای غیردولتی در دهه ۸۰، سازمانهای روستایی در قلیبین به اجرای برنامه‌های توسعه روستایی می‌پرداختند. از جمله این سازمانها می‌توان به مؤسسه بین‌المللی بازسازی روستایی و نهضت بازسازی روستایی قلیبین اشاره کرد. این سازمانها هسته اصلی سازمانهای غیردولتی قلیبین را تشکیل می‌دهند. در دوران دیکتاتوری مارکوس، سازمانهای غیردولتی و مردمی به عنوان مکانیسم‌های ارائه خدمات اساسی - بویژه در زمینه بهداشت - به

قلیبین - مثال

شده که ارتقای آگاهی مردم در مورد شیوه‌های درخواست کالاها و خدمات اساسی از حکومت و سازماندهی آنها جهت تیل به این خدمات از جمله فعالیتهای سازمانهای غیردولتی بوده است. اطلاع‌رسانی دریافت خدمات در زمره این فعالیتها به شمار می‌روند. در شرایطی که فقرا به دلیل فرار گرفتن در حاشیه جامعه، نسبت به دریافت مطالبات خود از دولت خود را ناتوان می‌بینند، وجود سازمانهای غیردولتی، کارساز و مؤثر واقع می‌شود. تجربه «گرامین بانک» بنگلادش در تأمین

بنگلادش، مثال منحصر به فرد کارهای NGO ها در ادبیات بین‌المللی است. حدود ۱۹ هزار NGO فعال در بنگلادش وجود دارد که بعضی از آنها حتی در محدوده یک محله فعالیت می‌کنند. از میان این ۱۹ هزار، تعداد محدودی نیز نقشهای غیرخدماتی مانند کمک به دولت در برنامه‌ریزی و مشاوره به آن را انجام می‌دهند، اما بقیه کارشان فقط خدمات‌رسانی است، از جمله خدمات بهداشتی، درمانی، آموزشی، زیست‌محیطی و هر نوع خدمات توسعه‌ای دیگر مثل فقرزدایی، اشتغال‌زایی، وام دادن از طریق صندوقهای کوچک، وام به زنان سرپرست خانوار و خدمات حمایتی.

در فرهنگ ایرانی ما کمک به متنوع باعث ایجاد سازمانها و مراکز خیریه زیادی شده است. استفاده از تشکلهای مردمی، فراهم کردن امکان کار و فعالیت و اعتماد به آنان، مزدهای به مدیران شهری در حل بسیاری از مشکلات همیشگی آنان است.

مردم فعالیت داشتند.

از مهمترین فعالیتهای سازمانهای غیردولتی در ابتدای روی کار آمدن آکینو، مشارکت در اجرای پروژه‌های عمرانی بوده است. در برزیل به عمل آمده در سال ۱۹۹۱، طی ارزیابی از سازمانهای غیردولتی در قلیبین، تعداد آنها بین ۱۵ هزار تا ۳ هزار مشخص شده است.

در برزیل به عمل آمده از برخی سازمانهای غیردولتی در بنگلادش مانند «پروشیکا» مشخص

اعتبار برای فقرا حکایت از آن دارد که افراد فقیر می‌توانند سازماندهی شده و قدرتمند شوند. گرامین را بردهای متعددی از جمله سازمان اجتماعی، فشار اجتماعی و تصور مثبت از خود را در زمینه فعالیت خود به کار گرفت. بانک گرامین مشهورترین نهاد واگذاری وامهای خرد به فقرا در جهان است، این بانک در سراسر روستاهای بنگلادش فعالیت دارد و بیشتر در خدمت زنان بسیار فقیر است.

آیا می‌دانید اگر مدیریت مشارکتی (نظام پیشنهادها) را در سازمان خود پیاده کنید، چه دستاوردهایی خواهید داشت؟

- شما می‌توانید با ایجاد مشارکت، انگیزه‌ها را افزایش دهید.
- فرهنگ سکوت و حاشیه‌نشینی را از بین ببرید.
- خلاقیتها و نیروهای ناتوان را فعال کنید.
- استعدادها و نوآوریها را کشف و بارور سازید.
- احساس مالکیت و تعلق خاطر به سازمان را در بین کارکنان ایجاد کنید.
- تمامی کارکنان را به همفکری و حل مسائل سازمان دعوت نمایید.

امروزه سازمانهای غیردولتی در فیلیپین از جایگاه مشخصی برخوردارند. این سازمانها با اشکال حمایتی و تکمیلی در حکومت محلی به ایفای نقش می‌پردازند. شوراهای توسعه محلی فیلیپین که حلقه اولیه برنامه‌ریزی و سیاستگذاری محلی را تشکیل می‌دهند بدنه اصلی سازمانهای غیردولتی فیلیپین هستند. نقش سازمانهای غیردولتی در توسعه محلی فیلیپین، بیانگر مشارکت میان دولت و بخش خصوصی است. سازمانهای غیردولتی فیلیپین در سایر نهادهای حکومت محلی مانند هیئت بهداشت محلی، هیئت مدارس محلی و شورای نظم و صلح محلی گرمی‌های مشخصی دارند.

علاوه بر مشارکت در نهادهای محلی، قانون حکومت محلی مقرر می‌دارد که واحدهای حکومت محلی می‌توانند با سازمانهای مردمی و غیردولتی به انجام معاملات، تعهدات مالی و سایر ترتیبات تعاونی بپردازند. چنین تسهیلات قانونی برای سازمانهای غیردولتی باعث مشارکت آنها در ارائه خدمات، ساختمان‌سازی، فعالیت در پروژه‌های درآمدزا و اقتصادی، توسعه صنعتی روستاها، توسعه کشاورزی، ارتقای رفاه اجتماعی - اقتصادی مردم و مشارکت در مسائل زیست‌محیطی شده است.

یکی دیگر از تسهیلات به وجود آمده در قانون حکومت محلی برای سازمانهای غیردولتی و مردمی، حمایتهای مالی است. براین اساس، واحدهای حکومت محلی در پروژه‌های مختلف راهسازی، احداث خطوط آهن، پل‌سازی، ساختمان و پروژه‌های فرهنگی - اجتماعی و بهداشتی به حمایت مالی از این سازمانها می‌پردازند.

مشارکت شهروندان از مجاری سازمانهای مردمی و غیردولتی در حکومت محلی به

فیلیپین - مانیل

سازمانهای غیردولتی و قانون حکومت محلی

تصویب قانون حکومت محلی در ۱۰ اکتبر ۱۹۹۱، گامی اساسی در اجرای تمرکززدایی و خودگردانی فیلیپین است. قانون حکومت محلی ۱۹۹۱، قدرت و اختیارات اساسی به واحدهای حکومت محلی داده است. نقش سازمانهای غیردولتی در حکمرانی محلی و ارائه خدمات اساسی، مهمترین بخش این قانون است. قانون حکومت محلی ۱۹۹۱، زیرساخت قانونی نهادینه شدن مشارکت بخش خصوصی از جمله سازمانهای غیردولتی را در حکمرانی محلی فراهم می‌سازد. براساس این قانون، واحدهای حکومت محلی به تشویق و حمایت از سازمانهای غیردولتی و مردمی برای خودگردانی محلی می‌پردازند.

دمکراتیک شدن جامعه می انجامد. میزان مشارکت این سازمانها از شاخص مستقیمی با اعتماد میان حکومت محلی و آنها دارد. مدیهی است که مشارکت و اعتماد، تأثیر مستقیمی بر استقلال سازمانهای غیردولتی دارد. امتیاز سازمانهای غیردولتی به استقلال و خودگردانی آنهاست. آنها می توانند با حداقل مداخله دولت به انجام کارهای مورد دلخواه بپردازند. سازمان غیردولتی اگر از حلالیت تاریخی و سازمانی برخوردار باشد به هیچ وجه نگران استقلال خود در صورت مشارکت با سازمانهای دولتی نیست. آنچه مایه نگرانی سازمانهای غیردولتی می شود مسئله مالی، قدرت عضوگیری و توان ارائه خدمات است که بویژه سازمانهای غیردولتی کوچک را در معرض تهدید قرار می دهد.

نتیجه گیری

طی دوران دیکتاتوری مارکوس شاهد وجود دولتی بودیم که در ارائه خدمات اساسی به مردم دچار تنگناها و مصیقه های زیادی بود و در چنین شرایطی بود که سازمانهای غیردولتی برای ارائه خدمات به مردم - بویژه در زمینه های بهداشتی و اجتماعی - شکل گرفتند. اندکی بعد این سازمانها به گروههای چپ گر و خزانکارانه متشکل شدند. بعد از سقوط دیکتاتوری مارکوس، آکینو فضایی دمکراتیک را در فیلیپین به وجود آورد. به این ترتیب با اعاده اشکال دمکراتیک، زمینه های مشارکت مردم در حکمرانی فراهم شد. وسیله دستیابی و نهادینه کردن این مشارکت، سازمانهای غیردولتی بود. تصویب قانون حکومت محلی ۱۹۹۱ در زمان حکومت آکینو یکی از مهمترین گامها در ایجاد تمرکززدایی، تقویت حکومت محلی و سازمانهای غیردولتی بوده است. نهادینه کردن مشارکت مردم از طریق درگیری مستقیم سازمانهای غیردولتی در حکمرانی محلی از جمله

دستاوردهای این قانون به شمار می رود.

مشارکت سازمانهای غیردولتی فیلیپین در توسعه محلی برآیند ساختار و فرآیند اداری - سیاسی است که بارها مورد تمرکززدایی به نقیضت سازوکارهای مشارکت شهروندان و توانمند نمودن ساختارها و فرآیندهای مردم سالارانه در جامعه پرداخته است. سازمانهای غیردولتی با توجه به تخصصها و قابلیت هایشان نقش مهمی در فرآیند توسعه اداری دارند. ارائه خدمات اولیه (در زمینه بهداشت، آموزش و...)، مدیریت منابع طبیعی، اجرای قوانین زیست محیطی، توسعه خدمات کشاورزی، حفظ زیرساختها، نظارت بر اجرای پروژه های دولت، توسعه منابع انسانی، نسج و سازماندهی اجتماعی و... از جمله فعالیتها می است که سازمانهای غیردولتی قادر به انجام آنها هستند و تجربه موفق فیلیپین ساختار و ۲۰ هزار سازمان غیردولتی بیانگر استفاده درست از پتانسیل بالای این سازمانهاست.

آکسفام

بزرگترین NGO در جهان

لرجه سیلو موسوی

ساگوا (SACOA) سازمان وابسته به آکسفام است که در سالها کروز بولیونی ایجاد شده است. ساگوا به بیش از ۲۰ هزار نفر در منطقه سان جولیان خدمات بهداشتی ارائه می‌دهد و مردمان بهداشت را برای ارائه خدمات پزشکی آموزش می‌دهد. در آن سبیل آسان در ژانویه ۱۹۹۵ باعث بالا آمدن آب رودخانه دنان جولیان شد و سیل شدید خانه روستاییان را ویران نمود و اکثر را مستقر به نوک خانه‌هایشان کرد. برای شدن سیل خطرناک‌ترین را انداخته و زائر افزایش داده بود. بعد از سیل در آنکه توسط پسته منتقل

پس از مدتی به نام آکسفام کبک شناخته شد و شروع به فعالیت کرد. تا اینکه در سال ۱۹۹۲ هنگامی که پنجاهمین سالگرد تولد آکسفام را جشن می‌گرفتند، این سازمان دچار بحرانی شد بد شد. در ماه مه همان سال گروهی سازماندهی مجدد آکسفام را بر عهده گرفت که از حمایت‌های مالی قابل توجهی نیز تقویت شد. در سال ۱۹۹۳ آکسفام همراهِ با سه سازمان (SEE) گروه همبستگی اروپای شرقی، (DCSD) سازمان کانادایی همبازی و توسعه و (AMI) سازمان کمک‌های پزشکی و دارویی فعالیت‌های خود را گسترش داد. این سازمان با پیش از پانزده اداره در کشورهای توسعه یافته و گروهی مشکل از ۱۵۰ نفر در جهت توسعه و کمک به قربانیان جنگ و بلاای طبیعی شروع به فعالیت کرد. در ماه اوت ۱۹۹۵، آکسفام بین‌المللی با هشت مؤسسه بنیادی در ملبورن استرالیا گروه جمع شدند. اهداف آنها مبارزه همه‌جانبه با فقر و بی‌عدالتی از طریق همکاری نزدیک بود. در سال ۱۹۹۷ انترن (آکسفام اسپانیا) و در سال ۱۹۸۰

تاریخچه آکسفام

هنگامی که گروهی مشکل از چندین دانشگاه، تحت تأثیر قطعی در کشور یونان کمیته آکسفورد را برای ریشه‌کنی فقر و گرسنگی تشکیل دادند، در سال ۱۹۳۲ خانواده آکسفام در انگلستان در جنگ جهانی دوم متولد شد. در سال ۱۹۵۰ در سالهای پس از جنگ به دلیل شایستگیها و موفقیت‌های پیاپی فعالیت‌های این سازمان، نام آکسفام به وجود آمد. این سازمان غیردولتی خط‌مشی اصلی فعالیت‌های خود را حمایت از کشورهای فقیر در جهت ریشه‌کنی فقر و گرسنگی در تمامی جهان قرار داد و تلاش‌های خود را برای ایجاد امید به زندگی و توسعه روز به روز افزایش داد. در سال ۱۹۶۰ با نگاهی تازه به کشورهای جهان سوم، خانواده بین‌المللی آکسفام به وجود آمد و سپس در سال ۱۹۶۳ به ترتیب آکسفام در بلژیک و کانادا شکل گرفت. در سال ۱۹۷۰ با بحران بنگلادش، خانواده بین‌المللی آکسفام در استرالیا و ایالات متحده و هنگ کنگ نیز به وجود آمد. آکسفام کانادا از سال ۱۹۶۸ یک شعبه اداری در کبک داشت که

با کمک بانک پیشرو خانوادگی شهر کرچک آرمان (ARMI) در روز پنجشنبه که بر روی جشنواره کار به بیروت مهاجرت کرده بودند به شهر خود بازگشتند. پس از تشکیل انجمنهای توسعه در این شهر که اغلب مردان بر آن شرکت مرکز نامبرای سلامت دامن دارند در انجمنها و استخوان از توانایی آنان تکلیف آموزش یافت در وقت و فریادها را بر ضد آکسفام مأمورهای پارچه‌های را برای شروع کار فراهم کرده و تاکنون ۲۲۵ زن در این کلاسها آموزش بیسملک.

لوازم آموزش بیسملک مأمورهای پارچه‌ها را سلامت می‌گیرند و بر منزل کار می‌کنند، تا اینکه توانایی خرید آن را به دست آورند.

آکسفام ایبرلند به این خانواده پیوستند. به عنوان مثال آکسفام کیک در تحقق بیش از ۱۵۰ پروژه در بیش از ۲۰ کشور جهان در سه قاره پهناور دنیا همکاری کرده است.

اهداف آکسفام

مشارکت در افزایش گروههای شهری و مبارزه علیه فقر، از طریق:

- حمایت از توسعه مشارکتهای منطقه‌ای،
- سهولت ارتباطات بین مؤسسات و ایجاد گروههای دائمی بین سازمانهای مختلف در جهت توسعه.

- مشارکت در پیشگیری فقر و گرسنگی و کمک به قشر آسیب پذیر در شرایط بحرانی و احیای حقوق فردی آنان، از طریق همکاری و پشتیبانی در فعالیتهای کمک‌رسانی، بازسازی و نوسازی.

- مشارکت در بالا بردن سطح دانش عمومی مردم و آشنا نمودن آنان با دلایل پیشرفت کشورهای توسعه یافته و همچنین دلایل عقب ماندن کشورها از طریق ارتقای همبستگی بین المللی به وسیله بسیج نیروهای مردمی، بویژه نسل جوان.

برای آشنایی بیشتر با ساختار و نوع فعالیتهای سازمان غیردولتی و بین المللی آکسفام به طور دقیقتر به یکی از شعبه‌های آن یعنی شعبه کانادا که به آکسفام کیک معروف است می‌پردازیم:

آکسفام کیک

آکسفام کیک مانند یک خانواده است. این خانواده از یک شورای اداری، کارمندیهای این سازمان، متحدین، افراد داوطلب و مجمع عمومی اعضا تشکیل شده است.

فلسفه اخلاقی آکسفام کیک بر پایه قواعد اخلاقی مبتنی بر همبستگی، مشارکت ملی، درستی و صداقت است و این قواعد اخلاقی کاملاً بر پایه اصول اخلاقی آکسفام بین المللی است. در سالهای ۱۹۹۷ تا ۸۰، ۸۰ درصد فعالیت بنیادهای آکسفام به پروژه‌های بشردوستانه و برنامه‌های توسعه‌ای اختصاص یافته بود. آکسفام کیک در

در سنگالی حکومت کمیونستی در آنجا، معلولان مورد آن مردم و در مؤسسات نگهداری می‌شدند. آکسفام کمک به معلولان را در اولویت برنامه‌های کاری خود قرار داده است. در آلبانی رفتن و آمدن بر روی معلولان بسیار مشکل است. به‌شمار آبار تانک با افتاد است و مردم خود آب‌انها معلولان را قادرانگی و گرنال است. آکسفام در آلبانی به معلولان کمک می‌کند، که گریه‌های را تشکیل دهند تا اطلاعاتشان را با یکدیگر تبادل کرده و روش‌های عملی برای حل خود را با مشکلات خود در اینجا کنند.

مقارن آن پیش ساخته از انبار اسطوخودوس آکسفام در ترکیه آکسفام در توسعه آب‌انها از سال ۱۹۸۰ به کمک برنامه‌نگاران و مهندسان آب‌انها از سوی آکسفام مونتلا شد. آب از دریاچه و انفل مقارن پس از مشاهده طرز کار کل و لای موجود بهترین مر باور و سپس به مکان مناسب منتقل شده، با یکر خدمت‌رسانی مرکزیت تأمین آب برای پدافست‌کل یکی دیگر از پروژه‌های بین‌المللی آکسفام است.

بیش از بیست کشور توسعه یافته جهان فعالیت می‌کنند و برنامه‌های خود را به دو محور اصلی اختصاص داده است: ۱- برنامه‌هایی که فعالیتهای توسعه‌ای را در برمی‌گیرند. ۲- برنامه‌هایی که فعالیتهای انسان دوستانه را شامل می‌شوند. برنامه‌هایی که در اولویت قرار دارند عبارت‌اند از:

- ۱- یافتن راه‌حلهای مفید و دائمی برای نیازهای انسانی مردم کشورهای توسعه یافته.
- ۲- بالا بردن فعالیتهای سازمانهای غیردولتی مشارکتی مناطق و اجتماعات بشری.
- ۳- کمک به رشد سازمانهای غیردولتی که فعالیتهای آنها در زمینه امور توسعه‌ای باشد.

بخشهای فعالیت آکسفام کمک

توسعه اقتصادی برای زنان، بهداشت مواد غذایی، کمکهای فوری، نوسازی و بازسازی، حفظ حقوق انسانها و ایجاد صلح، محیط زیست و بهداشت و سلامت جامعه.

افرادی که نیازهای آنان در زمینه فعالیتهای آکسفام کمک است عبارت‌اند از:

- زنان: زیرا زنان نقش اساسی در توسعه جامعه بر عهده دارند.

- مهاجران، افراد بی‌خانمان: زیرا این افراد یکی از حساسترین جایگاههای عرصه بین‌المللی را به خود اختصاص داده و جزء آسیب پذیرترین قشرهای جامعه محسوب می‌شوند.

- نسل جوان: زیرا جوانان دارای نیروی همبستگی بسیار قوی در زمینه تحولات اجتماعی هستند.

موارد اساسی فعالیتهای آکسفام کمک

تأمین هزینه‌های مالی پروژه‌ها، همکاریهای داوطلبانه، تحقق و اجرای پروژه‌ها، دفاع از حقوق مردم، جلب توجه مردم نسبت به عملکردهای این سازمان، ارتقای همبستگی بین‌المللی و ایجاد عدالت، نفوذ در افکار عمومی و سیاسی، ملی و بین‌المللی که تأثیر مثبت آن به نفع قشر فقیر جامعه خواهد بود، ایجاد فضاهایی برای تجارت و بازرگانی همراه با عدل و انصاف، جمع‌آوری کمکهای مردمی، ارتباط و اتحاد با دیگر سازمانها و گروههای غیردولتی و تحقق و اجرای فعالیتهای سرانجام، پشتیبانی از نوآورها در زمینه دانش.

جمع‌آوری کمکهای مردمی

بیشترین نیروی پشتیبان آکسفام کمک، حمایت مردم کمک از عملکردهای این سازمان

است. به لطف کمکهای مردمی، آکسفام کمک هزینه‌های مورد نیاز بسیاری از پروژه‌های توسعه‌ای را با مشارکت سازمانهای منطقه‌ای در حدود بیست کشور جهان تأمین می‌کند.

خانواده بین‌المللی آکسفام

سازمانهای غیردولتی عضو آکسفام بین‌المللی به طرق مختلف با یک خط مشی مشخص در جهت تأمین هزینه‌های مالی و برنامه‌های این سازمان با یکدیگر همکاری می‌کنند. در برخی موارد، دو یا چند عضو آکسفام هزینه‌های مالی یک پروژه یا برنامه در دست بررسی را در یک کشور مشخص تأمین می‌کنند و یا یک یا چند عضو این خانواده از تأمین هزینه‌های مالی یک پروژه اجرایی متعلق به یکی از سازمانهای غیردولتی عضو آکسفام حمایت می‌کنند.

این خانوادها بزرگ با تأمین نزدیک به ۶۱ درصد هزینه‌های مالی ناشی از توسعه فعالیتهای بین‌المللی، زمینه لازم را برای تحقق همکاریهای پروژه‌های توسعه فراهم می‌کنند.

خدمات شهری

عرصه‌ای برای مشارکت شهری

تجربه سن آنتونیو (ایالت تگزاس آمریکا)
ترجمه محمد رضا معیوبی

شهر سن آنتونیو (تگزاس) با جمعیتی بیش از یک میلیون و ۲۵۰ هزار نفر و با برنامه نظافت در هر سال، خدمات متنوعی را به طور مستقیم به ساکنان مناطق خاص ارائه می‌دهد. این برنامه با هدف برآوردن نیازهای خاص جامعه توسط تیمهای میان‌گروهی، ترویج ارتباطات بهتر بین ساکنان و حکومت محلی با توجه به خدمات مورد نیاز، بهبود وضعیت‌های مناطق مختلف، تقویت حفاظت و نگهداری طولانی مدت از اموال و تشویق به حل مشکلات به صورت محلی طراحی شده است.

قبل از اینکه برنامه پاکسازی در منطقه‌ای خاص اعمال شود، مقامات شهر با ساکنان ملاقات می‌کنند تا از علایق و نگرانیهای مردم آگاه شوند. سپس مقامات شهر با توجه به این اطلاعات، فعال شده و در منطقه‌ای به وسعت ۶۰ بلوک و به مدت ۲ هفته برای ارائه خدمات مشاوره، از پاک کردن شعارهای دیواری گرفته تا تعمیر جاده‌های خرابی، ایجاد مصونیت و کارگاههای جلوگیری از جنایت متمرکز می‌شوند. در این ۲ هفته مرکز فرماندهی بسیار در مرکز منطقه عملیاتی به بیشتر شهروندان در زمینه خدمات شهری آموزش می‌دهد و تماس ۲۷۰ پسران شهری در این برنامه مشارکت می‌کنند. گروههای فعال دیگر عبارت‌اند از: نمایندگان مراکز آموزشی، مؤسسات حکومتی، مشولان خانه‌سازی عمومی محلی، کلیساها، سازمانهای غیرانتفاعی و بخشهای تجاری محلی. تعدادی از سازمانها نیز حمایت دولتی را اعلام کرده‌اند. شرکتهای آمریکایی در برنامه آزمایشی خدمات محلی، داوطلبانی را معرفی می‌کنند تا زیاده‌ها را جمع‌آوری کنند، نمای خارجی خانه‌ها را تمیز نمایند و آگهیهای دستی را نیز توزیع کنند. برنامه اخته کردن حیوانات خانگی نیز با هزینه‌ای کم در مناطق مورد نظر صورت می‌گیرد.

هر روز حداقل چهار جوان سن آنتونیو در محفل مشخص کرده می‌آیند و اشکال مختلف نظارت و آموزش برنامه‌ها را در شهر یاد می‌گیرند. آنها در محفل یک شهروند از رفتار خود انتقاد می‌کنند که به عنوان نماد آن در حال ساختن شهر عمل می‌کند.

برنامه نظافت و پاکسازی محیط زندگی در سن آنتونیو در
 ایجاد روابط بهتر بین شهر و ساکنان موفق بوده است.
 شاید سودمندترین بخش برنامه، ایجاد حس غرور ساکنان
 نسبت به محل زندگی خودشان باشد. همین احساس غرور
 است که باعث می شود مردم جامعه خود را تمیز
 نگهداشته و کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند

شرکت خام المنفعه سن آنتونیو به همراهی ساکنان
 شهر، بدون دریافت پول درختان را هرس می کند،
 بنیاد کیدنی وسائل به درد تصور را جمع آوری
 می کند و دیپازتمان حمل و نقل تگراس دیوار
 نوشته ها را رنگ کرده و فضای سبز را مرتب
 می کند. این روش منسجم باعث موفقیت برنامه
 می شود.

هرکدام از مناطق با مشکلات و اولویتهایی
 روبرو هستند؛ مورد بی توجهی قرار گرفتن، باند
 تبهکاران، جنایتکاران، چوندگان، حیوانات
 ولگرد، ساختارهای قدیمی، فقر شدید و... برنامه
 پاکسازی به منظور شناخت این مسائل و همکاری
 با ساکنان برای حل آنها نیز مطرح شده است. بعد از
 هر برنامه پاکسازی، مردم آن منطقه تشویق
 می شوند که تلاش خود را برای تمیز نگه داشتن
 محیط تداوم بخشند. برای تسهیل این روند، مدیر
 پروژه جلسه ای را با ساکنان ترتیب می دهد و برای
 پیشبرد منطقه تلاش می نماید. مدیران پروژه نیز
 اطلاعاتی را در زمینه برنامه شهری به ساکنان ارائه
 می دهند تا در تلاش برای ایجاد محیطی مطمئن و
 تمیز موفق باشند.

برنامه نظافت و پاکسازی محیط زندگی در سن
 آنتونیو در ایجاد روابط بهتر بین شهر و ساکنان
 موفق بوده است. شاید سودمندترین بخش برنامه،
 ایجاد حس غرور ساکنان نسبت به محل زندگی
 خودشان باشد. همین احساس غرور است که
 باعث می شود مردم جامعه خود را تمیز نگهداشته و
 کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند.

به ما بچه‌های کوچ که هم می‌شود گفت شهر و نند!

ریحانه رضازاده عظیم

تشکلهای مردمی سعی کرده‌اند مشکلات مردم را به وسیله مردم حل کنند و در اولین قدمها کوشیده‌اند تا کل جامعه را نسبت به حقوق و تعهداتشان به عنوان یک شهروند آگاه گردانند و در همین زمینه برنامه‌های آموزشی متنوعی را طراحی و اجرا نموده‌اند. مهمتر اینکه سعی کرده‌اند تا با ایجاد تعهد در هر یک از اعضای جامعه برای دنبال کردن برنامه‌های آموزشی، پایه‌های مستحکم‌تری را برای آموزش شهروندان کاملاً مستقل بناکنند.

در این میان کودکان سهم بالایی از برنامه‌ها و فعالیت‌های این تشکلهای را به خود اختصاص داده‌اند، چرا که جوانترین شهروندان، دانش آموزانند. آنان کوچکترین دیده‌ها و شنیده‌ها را چنان دقیق به خاطر می‌سپارند که به راحتی قابل تغییر نیست، ولی آیا همواره باید به انتظار مدارس نشست؟ در حالی که کودکان با اندوخته‌های ۶-۷ ساله خود به چنین محیطی وارد می‌شوند یا پیش از آن در نظام آموزشی پیش از دبستان چنان شناختی از محیط‌زیست خود پیدا می‌کنند که می‌توانند جایگاه خود را بشناسند و توان انجام تعهدات خود را بدون هیچ گونه نظارت قانونی.

در این صورت با بچه‌هایی که گذارشان هم به مهدها نمی‌افتد چه باید کرد؟ این بچه‌ها زنده‌اند و در کنار سازندگی می‌کنند و بزرگ می‌شوند و ساکنان آینده شهرند؛ پس پیش از آنکه واکیها و بساطیها از زمان دهند باید آنان را در هیئت بچه‌های خیابان دید و به آنان اندیشید و فکری به حالشان کرد تا با این عبارت وحشتناک کاموا از ما یاد نکنند «آنان خیلی کارها می‌توانستند بکنند، ولی شهامتش را نداشتند».

تو هم بیایند، آنان اهالی محله خود هستند. از بچه‌های سیزده آنان بیرون.

آموزش برای همه، اولویتی برای سراسر کره زمین

شهرها با انبوه انسانهایی که در خود جای داده‌اند، گونه‌های دیگر از زیستن را پدید آورده‌اند، شکلی مدرن از زندگی که از انسانها شهروندانی مسئول می‌سازد، شهروندانی که صرفاً شهروندین و ساکن شهر نیستند بلکه انسانهایی هستند که ارتباطی دوسویه میان خودشان و شهرشان برقرار کرده‌اند و این زمانی است که تک‌تک آنان به این گفته فدریکو مایور ایمان بیآورند که «اگر به عنوان شهروند در حیات جامعه‌ام مشارکت نکنم وجود نخواهم داشت».

اما تحقق این شعار در صورتی است که تک تک شهروندینان، شناختی عمیق و همه‌جانبه از نقش خود به عنوان یک شهروند به دست آورند، بدیهی است که این شناخت و آگاهی تنها در سایه آموزش به دست می‌آید و این بار ما نیازمند شکلی نوین از آموزشیم، آموزشی که دیگر به معنای تلقین دانش نیست بلکه بیدارکننده نیروهای بالقوه خلاقیت است، نیروهایی که می‌توان آن را در وجود هر شهروندی یافت. برای ایجاد چنین آموزشی نمی‌توان همواره به انتظار دولت نشست بلکه این آموزش برعهده تمامی سطوح و ساختارهای جامعه مدنی است، جامعه‌ای که هر یک از اعضای آن بیش از هرکس مشکلات را می‌شناسد و قادر به حل بزرگترین مسائل نیز خواهد بود.

آدمی درویری آدمی است. از همین رو

ما بچه‌های خانه‌های ۵۰-۴۰ متری هستیم که به برکت همین خانه‌های تنگ و تاریک با سخاوت کوچه آشنا شدیم؛ کوچه‌های باریک و بربستی که به جای چهار دیواری خانه‌های کوچکمان دو دیوار دراز و باریک دارد یا یک سقف بلند و آبی که از کله صبح تا آخر شب درش بر روی هر رهگذری بار است، چه رسد به بچه‌های محل که حق آب و گل دارند. ما بچه‌های کوچیم، کوچها ما را خوب می‌شناسند و من قسم می‌خورم که بازی دلی‌لی را به خاطر پاهای برهنه دخترک معصوم محل از یاد نخواهند برد.

راستی کوچه‌ها به خیابانها می‌گویند که علی کوچیکه، بساطی کوچه درختی، زولیا بامیه‌های خوبی می‌فروشد و فقط سکه‌های ۲۵ تومانی را قبول می‌کند، چون نمی‌تواند پولها را بشمارد. کاش کوچه‌ها زیان داشتند و خیابانها گوش و می‌دانستند که محبوبه و زهره نمی‌دانند که مهد کودک کجاست و در عوض توی خم همین کوچه روزشان را شب می‌کنند. حالا شما بگویید، به ما که در شهروندگی می‌کنیم و از تمام شهر، کوچه‌های تنگ و خیابانهای شلوغش مهم ماست، چه می‌شود گفت؟ شما ما را به چه نام خواهید خواند؟

— کودکم، نام تو «امروز» است.

حالا مردمی از جنس خودت می‌دانند که تو امروزی، همین امروز و برای همین توی کوچه‌ها و پارک‌های محله کنارت می‌نشینند تا برایت حرف بزنند و برایشان حرف بزنی، شاید روزی به سراغ

بچه‌های کوچه، جدی گرفته می‌شوند همیشه بچه‌ها برای رفتن به مدرسه آن قدر انگشتان دستشان را می‌شمرند تا سنشان به ۶ برسد و خواب نیمکت و تخته سیاه را ببینند، اما هرگز نمی‌توانستند تصور کنند که اولین کلاس درشان توی کوچه، پس کوچه‌های شهر و پارک‌های محلی برگزار شود. این اولین باری بود که معلمان به سراغ شاگردان خود می‌رفتند و کنارشان می‌نشستند. اما این بچه‌ها چه کسانی هستند؟

یوسفی یکی از مسئولان مؤسسه پژوهشی کودکان دنیا، بچه‌های کوچه را تعریف می‌کند: «مناطق حاشیه شهر تهران مثل هرجای دیگری ویژگی‌های خودش را دارد مثل خانه‌های کوچک و خانوارهای بزرگ و این شرایط فضایی زندگی را برای بچه‌ها و مادر چنان سخت می‌کند که به ناچار بچه‌ها بیشترین ساعات خود را در کوچه‌ها می‌گذرانند. این بچه‌ها بچه‌های کوچواند چون از صبح از خانه بیرون می‌آیند، تا شب که دوباره برمی‌گردند. خیلی وقتها حتی غذایشان را هم توی

درصد آنان به مهد کودک و کودکان می‌روند. و تحت آموزش قرار می‌گیرند. ما فکر می‌کنیم برای آن گروه عظیمی که به مهد نمی‌روند چه باید کرد و با چه برنامه‌هایی می‌توان به سراغشان رفت. ما به دنبال آن هستیم که راههای آموزش خانواده و کودک را بیابیم و بر همین اساس طرحهای مختلفی را اجرا کرده‌ایم.»

بچه‌های کوچه در تمامی جوامع یافت می‌شوند، اینان فرزندان خیابانهای شلوغ و کوچه‌های بی‌انتهایند و کوچه و خیابان را بیش از خود می‌شناسند، بیشتر آنان زودتر از اینکه بتوان تصور کرد بزرگ می‌شوند و توی کارگاهها و کنار خیابانها کودکان را از یاد می‌برند، به همین دلیل هم آنان بیشتر از تمام شهروندان نیازمند آموزش در سن پایین هستند. بچه‌هایی که خیلی زودتر از شهروندان معمولی به عرصه‌های عمومی اجتماع وارد می‌شوند و ردپایی عمیق از خود در شهر باقی می‌گذارند.

کلاسی با یک ساک

آویزان است چشم دوخته‌اند، خیلی دلشان می‌خواهد بدانند که امروز چه چیزی از توی آن بیرون خواهد آمد.

از زمانی که مربیان سیار توی پارک‌ها پخش شدند و شروع به آموزش بچه‌ها کردند، بچه‌ها آنان و ساکنان دستیشان را خوب می‌شناسند و می‌دانند که توی این ساک جادویی چیزهای زیادی است، از قوطیهای خالی مایع ظرفشویی گرفته تا مدادها، پاستل‌های رنگی، قیچی، چسب و... و با همان قوطیهای خالی مایع ظرفشویی بود که بچه‌ها توانستند قلمی از آب بسازند و روی سنگفرش پارک هزار نقاشی بی‌رنگ بکشند، از چراغ راهنمایی گرفته تا خط‌کشی جاده‌های باریک پارک، تا خانه‌های کوچکیشان و عصبه‌ها و آرزوهایشان و به این ترتیب بچه‌ها و مربیان با زبان همین خطوط آبی بی‌دوام با هم حرف می‌زدند و از هم کمک می‌خواستند، شاید خودشان هم ندانند که این آموزش‌گامی است به سوی کاملتر شدن شناخت آنان از یکدیگر و کشف بضاعتی

همین کوچه‌ها می‌خورند، ما فکر کردیم حالا که این بچه‌ها امکان دسترسی به مهد کودک را ندارند باید ما به سراغشان برویم و این آغاز فعالیتهای مؤسسه پژوهشی کودکان دنیا بود، مؤسسه‌ای که در ابتدا فعالیتهای خود را با نام «مرکز پژوهشهای آموزش پیش از دبستان» از سال ۱۳۷۳ آغاز کرد، با این هدف که بتواند آموزش کودکان خردسال را گسترش دهد. می‌دانید که در کشور ما حدود ۱۰ میلیون کودک زیر دبستان وجود دارد که براساس آخرین آمار بهزیستی و آموزش و پرورش تنها ۲

صبح زود، وقتی که هنوز هیچ مغازه‌ای توی چنین محلاتی درهای کوچه‌های خود را بالا نکشیده است، بچه‌های قد و نیم قد کوچه‌زالی زاده روی سکوی سیمانی یکی از پارک‌های محلی به انتظار نشسته‌اند. این را می‌توان از نگاه منتظرشان که به خم کوچه خیره مانده است دریافت. هنگامی که زن جوانی با ساکی پر دوش در آستانه کوچه ظاهر می‌شود، بچه‌ها می‌خندند و سلام می‌کنند، سرزیلوی کوچک مربیشان را می‌گیرند و آن را پهن می‌کنند، همه به ساک سفیدی که پر دوش زن

محیط به ظاهر ساده‌شان. اما ارتباطی که امروز برقرار شده به همین راحتی صورت نگرفته است، روزهای اول نگاههای نگران مادران از پشت پنجره‌های مشرف به پارک، بچه‌ها و مربیشان را می‌پایند و اوایل آن قدر از مربیان محل مشوال می‌کردند تا از زیر زبانشان بکشند که برای چه این وقت صبح به سراغ بچه‌هایشان می‌آیند و بی‌هیچ ادعایی از آنان مراقبت می‌کنند، اما امروز دیگر آنان می‌دانند که واقعاً هیچ کاسه‌ای زیر نیم گامه نیست و این تنها

گوشه‌ای از تلاش مریبان بسیار است. این مریبان سیار چه کسانی هستند؟

مریبان محلی، زنان محله

اگرچه آغاز کار «مؤسسه پژوهشی کودکان» به آموزش بچه‌های پیش دبستانی اختصاص داشت، اما اعضای مؤسسه در همان ابتدای راه دریافتند که آموزش بچه‌ها بدون «مریبان محلی» امکان‌پذیر نیست، زیرا آموزش کودکان نیازمند تربیت و جذب نیروی انسانی بالایی بود، مریبانی که بخوبی مشکلات منطقه و بچه‌ها را بشناختند و بتوانند ارتباط مناسبی میان خودشان و بچه‌ها برقرار سازند. همین مسئله موجب شد تا طرح «مریبان سیار» به اجرا گذاشته شود.

بعضی طرح مریبان سیار را این گونه معرفی می‌کند: «این طرح یک دوره آموزشی بود که براساس آن ما توانستیم تا سال ۱۳۷۷ حدود ۴۰ نفر از زنان و دختران منطقه را در یک دوره آموزشی کار با کودکان خردسال آموزش دهیم. در پایان این دوره زنان و دختران به گروه‌های ۲ نفری تقسیم

مستول می‌داند. از سوی دیگر زنان منطقه که تا دیروز به محله و پارک‌های محلی خود بی‌توجه بودند، امروز که پارک‌ها محل کار و زندگی‌شان شده، هر روز صبح بخشی از آن را کشف می‌کنند و شناختی جدید از این مکان به دست می‌آورند و به حدی از آگاهی رسیده‌اند که توانسته‌اند زمینه‌های ارتباط مناسب با محیط شهری را به عنوان شهروند ایجاد کنند؛ شهروندانی که مسئول نیز هستند.

در واقع این همان روند ایده‌آلی است که نشکتهای مردمی می‌توانند آن را تسریع کنند، چون شهرنشینان فردا ناگزیرند بیش از هر چیزی خود را با محیط شهرشان سازگار کنند و برای رسیدن به این هدف، باید آموزش زندگی شهری از همان دوران کودکی صورت گیرد که بارزترین پیامد آن احترام به خود و دیگران خواهد بود، احترام متقابلی که به واکنشی خودانگیزخته و بدیهی تبدیل شود و نتیجه آگاهی باشد و نه ارزشی که لابلای شعارهای اخلاقی مدفون می‌شود. در چنین فضایی است که هر یک از شهروندان خود را

شهرها بیشتر مشهود باشد، پارک مکانی است که با وجود اینکه روزگاری دراز از حضورش در عرصه شهرها می‌گذرد، اما هنوز هم به طور صحیح شناخته نشده است. این مشکل دو جانبه است؛ از یک سو مردم به طور مشخص نمی‌دانند که از این فضاچه می‌خواهند و باید با آن چه کرد و از سوی دیگر طراحان پارک‌ها و فضای سبز، بی‌توجه با محیط زیست شهری اقدام به طراحی و تأسیس این فضاها می‌کنند. شاید اگر ما از کودکی به بچه‌ها بیاموزیم که چگونه باید از این فضا استفاده کرد و آنان نیز بیاموزند که چگونه در این فضا زندگی کنند تا با تمامی عناصر آن انس بگیرند و شناختی روشن از آن کسب کنند، آن وقت حضور بچه‌ها در این مکان تا جایی جدی می‌شود که طراحان را وادار می‌نماید تا مکانهایی را فقط برای کودکان اختصاص دهند، مکانهایی که تنها برای بازی طراحی شده است، بازیگاهی که با آموزش همراه است و به این ترتیب پارک‌ها عرصه‌ای خواهند شد برای ورود بچه‌ها به شهرها.

توانند سازی به این معناست که اگر انسانها بناست امیدی به بهبود خانواده و اجتماعشان داشته باشند لازم نیست تا صبر کنند و بینند مقامات دور دست چه راه‌حلهایی را عرضه می‌کنند، بلکه باید از گردآمدن همسایگان برای بحث در باره مسائل مشترک، تعیین منابع و سازمندی راه‌حلهای ممکن شروع کنند

«مؤسسه پژوهشی کودکان دنیا» چند سالی است کلاسهای خود را در گوشه و کنار پارک‌ها برگزار می‌کند و این انتخاب، صرفاً به جهت سبزی و طراوت محیط اطراف نبوده است. پارک یکی از فضاهای شهری است که بچه‌ها آدمهای بسیاری را می‌بینند و می‌توانند با گوشه‌ای از خدمات شهری آشنا شوند. با تلاشهای باغبان پیر و خسته‌ای که شاید در یک گردش نیم‌روزی هرگز حضورش احساس نشود. اما امروز که مدتی از دوره‌های آموزشی بچه‌های سیزده‌ساله می‌گذرد، همه بچه‌ها باغبان سبزپوش پارک را می‌شناسند و مثل بابای مدرسه به او انس گرفته‌اند و بی‌آنکه خودشان هم

موظف خواهند کرد تا ساده‌ترین حقوق سایرین را رعایت کنند و خود را در حفظ و حراست از تمامی خدمات شهری متعهد بدانند.

پارک‌ها، کلاسهای سبز

شهروندی ممکن نیست جز در چارچوب احساس همبستگی شهری میان شهروندان که جزئی از فرهنگ شهر محسوب می‌شود و این مسئله تنها در پرتو آگاهی به مکان و تعلق به سرنواخت شهری مشترک امکان‌پذیر خواهد بود. با وجود اینکه ما با بسیاری از محیطهای شهری آشنا هستیم، اما هرگز آنها را آن گونه که باید نشناخته‌ایم. این معضل شاید در مناطق حاشیه

شده و هر گروه در یکی از کوچه‌ها و پارک‌های محلی منطقه به سواغ بچه‌ها می‌رفت و در کنار محل زندگی‌شان به آنان آموزش می‌داد.

گرچه تا دیروز زنان منطقه در هیئت «مریبان سیار» ارتباط آموزشی خود را با کودکان برقرار می‌کردند و در واقع گونه‌ای جدید از ارتباط متقابل را تجربه می‌کردند، اما امروز به شهروندانی تبدیل شده‌اند که در قبال بچه‌های محله‌شان مسئول‌اند. این بچه‌ها، همان بچه‌هایی بودند که تا دیروز در برابر چشمان مریبان نوی کوچ‌ها پرسه می‌زدند و کسی به فکرشان نبود و امروز شادمانی شده‌اند که مریب محله، خودش را در قبال تک‌تک آنان

با توجه به ارتقای جوامع و نیز با توجه به مسائل کودکان و زنان بالا می‌برد و این یکی از کارهایی است که می‌توانیم در حوزه شهری در زمینه کمک متقابل مدیران و مردم انجام دهیم.

زنان، هسته اصلی مشارکت

زنان در سراسر تاریخ پیوند دهنده بوده‌اند، رشته‌ای بوده‌اند که کودکان را به بزرگترها و خانه و منابع جامعه را به هم پیوند می‌دهند. اعضای مؤسسه پژوهشی کودکان دنیا به تجربه دریافته‌اند که بدون مادران هرگز پیوندی میان آنان و خانواده بچه‌ها برقرار نخواهد شد و تلاش‌هایشان می‌شود خواهد ماند. تصویر بچه‌ها بدون مادران، تصویری ناتمام است و مادران در کنار پدران می‌توانند سرنوشت‌سازتر نیز باشند. وقتی که مؤسسه پژوهشی کودکان پایه کوجه‌های تنگ و باریک‌گویی سیزده آبان گذاشت، فکرنمی‌کرد روزی مردم محله با چنین ظرافتی راه را به آنان نشان دهند. آنان تنها نیازمند مکانی برای سخن گفتن و دستی برای یاری بودند. شاید ارتباطات تنگاتنگ و نزدیک مردم در محله‌های کوچک، نیاز به سازگاری با محیط‌های شهری را در آنان ایجاد کرده بود. مردم محله تنها نیازمند جریانی بودند که صادقانه آنان را هدایت کند و به همین جهت هنگامی که ۲ سال از فعالیت مریبان سپار محله گذشت و مادران به مریبانی که همسایگان خودشان بودند اعتماد کردند، بتدریج نیازهایشان را مطرح کردند و این همان چیزی بود که مریبان محله از همان ابتدا آن را دریافته بودند که آموزش فرزندان بدون مادران بیهوده است و امروز که مادران هم آن را دریافته بودند زمان آن فرا رسید تا گام بعدی برداشته شود.

می‌سازد، اصولی که ما برای انتقال آن به شهروندان بزرگ خود همواره با مشکل روبرو بوده‌ایم.

اما این شکل از رویه‌های دیگر نیز به پارک‌ها می‌نگرد و در تلاش است تا در برنامه‌های آینده خود آن را به مرحله اجرا بگذارد. این مؤسسه در تجربه چند ساله خود شاهد نیاز مناطق حاشیه نشین شهرها به پارک‌ها و فضای سبز بوده است، مناطقی که شدت از کمبود ساده‌ترین امکانات رنج می‌برند و همواره با مشکل نبود پارک‌ها و فضای مناسب بازی برای بچه‌ها مواجه بوده‌اند. یکی از دلایل عدم احداث چنین فضاهایی تخریب آن از جانب اهالی محله است. این شکل در نظر دارد در سالهای آینده طرحی را به مرحله اجرا درآورد که نه تنها به احداث و توسعه فضای سبز در این مناطق کمک کند بلکه زمینه‌های حفاظت و نگهداری آن را نیز توسط شهروندان ایجاد نماید.

یوسفی درباره این پروژه می‌گوید: «یکی از طرحهایی که از طرف یونسکو و یونیف ارائه شده و در کشورهای دیگر نیز به اجرا گذاشته شده این است که ما بتوانیم با شرکت اهالی منطقه برای بچه‌ها فضای بازی بسازیم و اما اینکه زمینش را از کجا بساویم، کی حاضر است چویش را بیاورد و کی حاضر است زمینش را صاف کند و... درجایی ما به آنان کمک کرده و قدری از بودجه‌اش را فراهم می‌کنیم و بخشی را خود مردم می‌دهند تا فضای مناسب بازی بچه‌ها ایجاد شود، حتی در روستاها. ما می‌خواهیم در چند منطقه از شهر تهران از جمله مناطق ۴ و ۵ که حاشیه‌نشین دارند، این طرح را انجام دهیم و همین‌طور در شهرزاهدان و همه شهسودیهایی که به نوعی با حاشیه‌نشینی مواجه‌اند، به هر حال این طرحها مشارکت اهالی را

بشدت کمکش می‌کنند و به راحتی اجازه نمی‌دهند کسی زحمات پیرمرد را از بین ببرد. این بار بچه‌ها به بزرگترها امروز می‌کنند که پاروی چمن‌نگار پیدا

عروجی سرمربی این منطقه، که هر روز در بازو بندهای روزانه‌اش از نزدیک شاهد تلاش مریبان و بچه‌ها در تمامی پارک‌ها و محلات است می‌گوید: «اغلب آدم‌ها طرز استفاده صحیح از پارک را نمی‌دانند و فکر می‌کنند که پارک مال پیرمردهایی است که باید روی نیمکت‌ها بنشینند و حرف بزنند و در شرایطی که خیلی از همین آدم بزرگها به محض دیدن فضای سبز گلها را می‌چینند و چمنها را لگند می‌کنند، به بچه‌ها که می‌رسند مدام امروز می‌کنند که روی چمن نرو، دست به گلها نزن و... در حالی که اگر بچه‌ها هر روز برای چند ساعت روی نیمکت‌ها بنشینند و طرز استفاده صحیح از ساده‌ترین وسایل پارک را بیاموزند و به محیط اطرافشان خوب نگاه کنند و آن را بشناسند، خواهید دید که حاصل کاریش از آن است که ما تصور می‌کنیم. ما به نتایج خوبی رسیدیم، وقتی بچه‌ها از تنه درختان برای چاب استفاده می‌کنند دیگر به راحتی آن را زخمی نمی‌کنند. وقتی تفاوت رنگهای شمشاد را ببینند و شاهد بلند و کوتاه شدن آن باشند دیگر به راحتی برگهای آن را نخواهند کسند، وقتی در گوشه‌های از پارک زندگی کنند و بیاموزند، دیگر هرگز آن را کثیف نخواهند کرده.

در این فضایست که بچه‌ها با شعرهای کودکان زندگی می‌کنند و محیط پیرامونشان در عمل برایشان تفسیر می‌شود و حاصل این اکتشاف بستری است که کودک آزادانه‌تر تصمیم می‌گیرد و عمل می‌کند و خودش اصول اخلاقی‌اش را

یوسفی درباره این فعالیتها چنین می گوید: «در سال ۱۳۷۹ ما متوجه شدیم که اگر زنان منطقه با ما همکاری نکنند، طرحهای آموزشی ما بیفایده خواهد بود. به همین دلیل ۱۰ نفر از اعضای مؤسسه به صورت هفتگی با این زنان کار کردند. حدود ۲۸۰ نفر از این مادران به کلاسهای درس ما راه یافتند. آموزشهایی که به مادران داده می شد عبارت بود از مراحل رشد و تغذیه کودکان، فضای سالم خانواده، شیوه ارتباط با همسر و... این دوره ها بسرعت مورد استقبال قرار گرفت تا جایی که حتی خودشان راههای جدید تری را به ما پیشنهاد کردند. ما توانستیم در میان آنان، زنان شاخصی را پیدا کنیم که خودشان توانایی آموزش به دیگران را داشتند و به همین دلیل از مهر ۱۳۷۸ دوره های تخصصی برای ۴۰-۳۰ نفر از آنان گذاشتیم.

می شود که خود زنان به این فکر افتادند که درآمدهایی برای خانواده داشته باشند. براساس استراتژی های جهانی سازمانی که زنان درآمد نداشته باشند، نمی تواند برای خانواده به صورت مطلوب خرج کنند، بسیاری از تجارب نشان داده در صورتی که زنان درآمد داشته باشند آن را خرج خانواده می کنند، بنابراین ما آموزشهای خود را برای ایجاد زمینه کارهای درآمدزا منظم نمودیم. بخشی از طرحها از جانب خودشان ارائه شد و در برخی موارد هم طرح از ما بود و اجرا از آنان. ما توانستیم کارهای آنان را به مهدهای کودک بفروشیم و به این ترتیب آنان توانستند تعاونی تشکیل دهند و وام بگیرند و طرحهای مختلفی را در منطقه اجرا کنند و تمام این کارها توسط زنان انجام شد. این تجربه موفق باعث شد ما در صدد باشیم

شهری این بچه ها را تشکیل می داده، اما هرگز از جانب اهالی جدی گرفته نمی شده است و بچه ها به جای پارک در کوچه ها بسر می بردند، اما از این پس بچه های کوچه به پارک هدایت می شوند و این توانایی را به دست خواهند آورد که ساعات طولانی را با گروه همسالان خود بسر ببرند. به این ترتیب این شرایط به موقعیتی برای یادگیری تبدیل می شود تا جایی که کودکان بتدریج برای زندگی عملی در همان محل آماده می شوند. این به معنای تنظیم برنامه های آموزشی براساس «دیدگاه معطوف به موقعیت» است.

یوسفی معتقد است: «ویژگی این طرح این است که مبتنی بر نیازهای جامعه است و مشارکت جامعه را نیز می طلبد. بچه ها و مردم همواره ما را راهنمایی می کنند و به ما می گویند که چه چیزی می خواهند و چه چیزی نیاز آنهاست. مادر کوی

به این ترتیب در پایان دوره، همین زنان، زنان باردار و مادران را شناسایی نموده آنان را تحت آموزش قرار دادند. مادران در کنار فرزندان خود آموزش می دیدند؛ بچه ها هر روز و مادران هفته ای یک بار. بعدها زنان به ما گفتند در صورتی که همسران ما آموزش نینشد، این دوره ها فایده ای برای آنان ندارد، چون هر چه را که مادر طول روز می یابیم، پدرها با برخورد های غلط خود پتیه می کنند. این بار ما تصمیم گرفتیم که مردها را آموزش دهیم و اگر چه به سختی توانستیم ۱۰ نفر از مردها را آموزش دهیم، اما به نظر خودمان مفید بود، البته بتدریج تعدادشان زیاد و زیاده تر خواهد شد. اگر بتوانیم آنان را آموزش دهیم، اتفاق خوبی توی خانه ها خواهد افتاد. ما هنگامی در تجربه دیدیم که واقعا آموزش به توسعه انسانی منجر

این طرح را با همکاری یوسف و وزارت بهداشت در شهر زاهدان هم پیاده کنیم. همین طور در سطح سه استان محروم کردستان، کهگیلویه و بویراحمد و هرمزگان نیز پس از شناسایی نیازهایشان و اولویت بندی آنها وارد عمل شویم.

اصول اساسی: محیطها و تواناییها

در پایان باید به دو دیدگاه حاکم بر این برنامه ها و فعالیتها اشاره نمود و ضرورت آنها را خاطر نشان کرد. اصل اساسی در آموزش کودکان کوی سیزده آبان توجه به شرایط کنونی زندگی بچه ها است. این امر در سراسر برنامه ریزیهای آموزشی این مؤسسه دیده می شود. مریبان محلی شهروندانی هستند که در کنار همین بچه ها زندگی میکنند و با مشکلات آنان آشنا هستند. پارکها نیز به عنوان کلاسهایی که اگر چه پیش از این بخش مهمی از محیط زندگی

سیزده آبان تجربه ای داشتیم که ممکن است در زاهدان متفاوت باشد.

این بدان معناست که طراحی برنامه های آموزشی پس از ایجاد ارتباط و شناخت محیط و بچه ها صورت می گیرد. بنابراین برنامه ریزان اصلی، مردم هستند. پایه های هرگونه آموزشی بر نیازسنجی مناطق و مخاطبان استوار است. اصل دوم در فعالیتهای این شکل مردمی مانند سایر گروههایی از این دست توانمندسازی مخاطبان است.

بناگاهی گذرا به فعالیتهای آنان می توان دریافت که تمامی برنامه ها، حول محور توانمندسازی مخاطبانش شکل گرفته است و این درسی است که پیش از این ما از تجربیات بیشمار گذشته گرفته ایم. در بسیاری از مواقع توانمندسازی

ضروری برای توسعه فرهنگی هر فرد است و توسعه در این نگرش شکوفایی توانایی انسان است و «توانایی» را می‌توان مجموعه‌ای از عملکردهای متفاوت دانست که فرد می‌تواند از میان آنها انتخاب کند و در نتیجه، مفهوم توانایی با مفهوم آزادی و گوناگونی انتخابها به فرد امکان می‌دهد که تصمیم بگیرد می‌خواهد چه نوع زندگی را انتخاب کند.

با بچه‌هایی که گذارشان هم به مهدها نمی‌افتد چه باید کرد؟
این بچه‌ها زنده‌اند و در کنار ما زندگی می‌کنند و بزرگ می‌شوند و ساکنان آینده شهرند؛ پس پیش از آنکه واکسیها و بساطها آزارمان دهند باید آنان را در هیئت بچه‌های خیابان دید و به آنان اندیشید و فکری به حالشان کرد تا با این عبارت وحشتناک کاموا از ما یاد نکنند
«آنان خیلی کارها می‌توانستند بکنند، ولی شهامتشان را نداشتند»

آدمی داروی آدمی است. از همین رو تشکلهای مردمی سعی کرده‌اند مشکلات مردم را به وسیله مردم حل کنند و در اولین قدمها کوشیده‌اند تا کل جامعه را نسبت به حقوق و تعهداتشان به عنوان یک شهروند آگاه گردانند

بچه‌ها در کنار همدیگر، آموختن زندگی مسالمت‌آمیز است و اینکه یاد بگیرند چگونه در کنار یکدیگر بنشینند و زندگی گروهی را بیاموزند و در عمل ببینند که همواره همنوایی چوبکلهای کوچکشان می‌تواند موسیقی زیبایی را بیافریند و به این ترتیب با هم بودن و با هم زندگی کردن را بیاموزند. زندگی در کنار یکدیگر و یاری کردن به یکدیگر می‌تواند بسیاری از مشکلات را حل کند. ما مدام به فکر ساختن پارک‌ها هستیم، اما آیا به فکر نگهداری از آن هم هستیم؟ این وظیفه تنها به عهده مأمور ۷۰ ساله پارک است و آیا او به تنهایی و بدون کمک مردم از پس این کار بر خواهد آمد؟

آخرین تصویر

ساجده خزائی، مربی بسیار یکی از همین پارک‌های کوچک بی‌تاب و سُرُش‌ره - که دانشجوی حقوق است و تاکنون نوبی کتابها به دنبال قانون بوده است - هیچ وقت فکر نمی‌کرد که قوانین شهری را بتوان به این راحتی در میان بچه‌ها و بسان دشواری برای بزرگترها برقرار کرد. او از روزی می‌گوید که تمام خستگیهای کارش را از یاد برد:

«یک روز، تمام بچه‌ها پشت چراغ قرمز ایستاده بودند، مرد عابری می‌خواست از خیابان عبور کند، همه بچه‌ها فریاد زدند:

«آقای عابر رد نشو، چراغ قرمزها»

و مرد ایستاد.

غضوری قائم مقام ستاد شهر سالم - که سالها سابقه کار با تشکلهای گوناگون مردمی را دارد - خاطر نشان می‌سازد: «ما تشکلهای مردمی را باور نداریم باید آنها را باور کرد و به آنها بها داد و دانست که بهترین مشاور، مردم‌اند. هنگامی که ما مردم را باور کنیم آنان نیز در زمینه محیط‌زیست حرفهای ما را گوش می‌دهند. هدف ما در قالب همکاری متقابل با تشکلهای مردمی دستیابی به گونه‌ای از مدیریت شهری نوین بوده است. عمده کار در مدارس ابتدایی است و امروز ما شاهد تحولات بسیاری هستیم. تعریف پارک‌های مناطق عمومی، حفظ و حراست از فضای سبز است. ما این تشکلهای را باور کردیم و در طراحی مکانهایی مانند کتابخانه، علوم و فنون و پارک‌ها از نظارت آنان استفاده کردیم و نیاز آنان را بررسی نمودیم، در نتیجه ما تأثیرپذیری دو جانبه‌ای داشته‌ایم.

تشکلهای مردمی همواره بهترین مشاوران مدیران شهری هستند. آموزش پیش دبستانی در جنوب تهران به طور جدی وجود ندارد و مردم توان گذاشتن بچه‌ها به مهد را ندارند. بچه‌ها در قالب آموزش پیش دبستان نحوه شهرنشینی را می‌آموزند. این آموزشها را در قالب شعر، داستان، بازی و... فرا می‌گیرند و از همه مهمتر اینکه بودن

کل اجتماع حاشیه‌نشین، تنها امید باقی‌مانده برای این مناطق است. همواره شاهد بوده‌ایم که مسائل و مشکلات این مناطق زمانی حل می‌شود که مردم بومی به طور کامل شرکت داده شوند. این امر را می‌توان به خوبی با سروری بر فعالیتهای نسائی تشکلهای مردمی فعال در چنین مناطقی دریافت.

توانمندسازی به این معناست که اگر انسانها بنیاست آمیدی به بهبود خانواده و اجتماعشان داشته باشند لازم نیست تا صبر کنند و ببینند مقامات دور دست چه راه‌حلهایی را عرضه می‌کنند، بلکه باید از گرد آمدن همسایگان برای بحث درباره مسائل مشترک، تعیین منابع و سازماندهی راه‌حلهای ممکن شروع کنند.

توانمند کردن اجتماع روندی است که با شرکت همه اعضای اجتماع میسر است و رشد آن فقط در کنار رشد آگاهی از هویت اجتماعی امکان پذیر است. اجتماع باید سازماندهی شود، مسائل و منابع خود را مشخص کند و نوآوریهای مختلفی را برای کشف آنچه در جهت اوضاع محلی مناسب است بیازماید. لازم به گفتن نیست که موافقی چون تضاد میان گروههای مختلف درون اجتماع یا میان اجتماع و کمک دهندگان مالی بیرونی نیز بروز خواهند کرد. تاریخ به ما می‌آموزد که میان اصول اخلاقی جامعه و کردارها فاصله‌ای طولانی وجود دارد؛ دلیل نیاز به تشکلهای نیز همین است و راهبردی لازم است تا بینش و مشروعیت و شوق لازم را برای آنچه باید انجام شود عرضه کند. آموزش پایه‌ای فقط از آن رو که به رشد اقتصادی بسیاری می‌رساند مهم نیست بلکه همچنین از آن رو مهم است که عنصری اساسی و

برای آشنایی بیشتر خوانندگان با سازمانهای غیر دولتی، تعدادی از این سازمانها به طور اجمال معرفی می شوند. تأکید ما در انتخاب این تعداد از میان حدود ۱۶ سازمان غیر دولتی که به طور رسمی فعالیت می کنند، برخی از فعالتهای آنان در زمینه مسائل شهری بوده است. البته مشکلاتی مانند عدم دسترسی به اطلاعات و فراهم نبودن امکان تماس با این سازمانها، جمع آوری اطلاعات بیشتر در این زمینه را با دشواریهایی مواجه ساخته است. نکته دیگر این که بیشتر سازمانهای غیر دولتی در تهران تشکیل شده اند. ذکر سازمانهای غیر دولتی که در زمینه مسائل شهری و در شهر ستانها فعالیت می کنند برای ما ممکن نشد، یا به دلیل اینکه با تماسهای مکرر ما معلوم شد چنین سازمانهایی در شهر ستانها کمتر شکل گرفته اند و یا اینکه دسترسی ما به آنها با دشواری همراه بود. در هر حال امیدواریم با همین اندک در جهت آشنایی خوانندگان با نیروهای بالقوه این سازمانها، و استفاده شهر داریها از تشکلهای مردمی در برطرف کردن مشکلات شهرها گامی برداشته باشیم.

معرفی چند سازمان غیر دولتی فعال در زمینه مسائل شهری در ایران

جبهه سبز نهمین میزبانی

جبهه سبز یکی از تشکلهای فعالی است که تاکنون اقدامات بسیاری در جهت پاکسازی محیط زیست و دیگر اهداف خود انجام داده است. از جمله فعالتهای شهری این تشکل می توان به این موارد اشاره کرد: درختکاری در مناطق مختلف، افتتاح مرکز مشارکتهای زیست محیطی، اعلام روز جمع آوری کاغذهای باطله، اعلام روز بدون دود، درختکاری کوی سیزده آبان، اجرای طرح آموزش پیش دبستانی و دانش آموزان، آموزش تفکیک زباله از مبدأ در مدارس بویژه در مدارس منطقه ۷، اعلام هفته تفکیک زباله از مبدأ با هدف معرفی مزایای بازیافت زباله به شهروندان و تشکیل ستاد خبری بحران آلودگی هوا.

جبهه سبز ایران (صلح سبز) تشکلی از هواداران محیط زیست است که از مهرماه ۱۳۶۸ فعالیت خود را در جهت حفظ و صیانت محیط زیست آغاز کرده است. از جمله اهداف این تشکل می توان به این موارد اشاره کرد: تلاش در جهت جلب مشارکت همگانی برای حفاظت از محیط زیست، ارتقای سطح کمی و کیفی دانش و اخلاق زیست محیطی و ترویج فرهنگ حفاظت از منابع طبیعی و گسترش فضای سبز، ایجاد زمینه تحقیق توسط کارشناسان در ارتباط با مشکلات زیست محیطی، تبلیغ در جهت از بین بردن الگوهای ناپایدار تولید و مصرف در جامعه و شناسایی و کشف مراکز آلوده کننده، محیط زیست و انعکاس آن به مسئولان ذی ربط.

همچنین این کمیته فعالتهای خود را در قالب کمیته های ترویج و احیا، آموزش اخلاق زیست محیطی، حفاظت و پاکسازی اماکن آلوده و کمکهای بهداشتی و درمانی انجام می دهد.

حامیان اندیشه سبز

گروه حامیان اندیشه سبز یکی از گروههای جوان و پویایی است که توسط نوجوانان و جوانان فکور و علاقمند به حیانت و حفظ محیط زیست به وجود آمده است.

این گروه در زمینه آموزش تفکیک زباله از مبدأ فعالیتهای چشمگیری انجام داده به طوری که سهم زیادی در حوزه مشارکت یا سازمان بازیافت در زمینه فعالیتهای آموزشی دارد.

حامیان اندیشه سبز علاوه بر اقدامات آموزشی خود، هر یک برنامه ریزی آماری برای مشخص کردن میزان تاثیر آموزش تفکیک زباله در مبدأ به شهروندان، نرسنجی ای انجام داده که نتایج آن نشانگر تاثیر چشمگیر آموزش مردم در مشارکت آنان در امر بازیافت است.

یکی دیگر از اقدامات مهم این تشکل برگزاری جشنواره ندای زمین است که در فرهنگسرای اندیشه تهران برگزار خواهد شد. این جشنواره که به دعوت گروههای مردمی حفاظت از محیط زیست و آن دسته از شرکتهای دولتی که در زمینه حفاظت از محیط زیست فعال هستند برگزار می گردد، در چهار بخش همایش، کارگاه، آموزش، مسابقه و نمایشگاه فعالیت خواهد کرد.

زنان و زایش زمین

زنان همواره به عزیزه های ناشناخته در می یافتند که حافظان خاک و زایش زمین هستند. تا پیش از سال ۷۶ بچه های شهرک معراج تهران بر روی تپه ای از خاک و خاکریز به بازی می کردند. این تپه ها در بیشتر محلات به چشم می خورد پس از شکل گیری شورای زنان، زباله ها از محل دور شد و زندگی به زمینهای خاکی بازگشت، باغچه های کوچک محلی، فضایی سبز را آفریدند و زنان محله با هماهنگی خدمات شهری ستاد شهر سالم، وظیفه حفظ و نگهداری آن را با نظارت شورا بر عهده گرفتند.

شما می‌توانید اخبار محلات را هر روز به اطلاع شهروندان برسانید و آنان را در جریان اقدامات و فعالیتهای شهری قرار دهید تا بتوانند نقش و جایگاه مناسبی در اداره شهر پیدا کنند. تنها کافی است به افراد محلات کمک کنید تا با انتشار نشریات دیواری، تجربیات و دانسته‌های خود را به یکدیگر منتقل کرده، با هم اندیشی به رفع مشکلات محلی بپردازند و از آخرین اخبار زیست‌محیطی، خانوادگی و محلی با خبر شوند.

مؤسسه پژوهشی کودکان دنیا

این مؤسسه از سال ۱۳۷۳ با نام مرکز پژوهشهای آموزش پیش از دبستان فعالیت می‌کند و در حال حاضر با همکاری ستاد شهر سالم و شهرداری منطقه ۲۰ تهران، پروژه آموزش کودکان پیش از دبستان را به مرحله اجرا گذاشته است.

این پروژه در سه پارک اجرا می‌شود که شش پارک آن در محدوده سیزده آبان و سه پارک دیگر، خارج از محدوده قرار دارد. از دیگر پروژه‌های این مؤسسه می‌توان به آموزش مربیان سیار محلی که پس از شناسایی و جذب زنان علاقمند محل صورت گرفت اشاره نمود. این کلاسها به منظور آمادگی زنان در زمینه‌های گاردستی، نقاشی، بازی و دروس روان‌شناسی کودکان تشکیل شده است.

همچنین به منظور اشتغال زنان ساکن در محل، اقدام به تشکیل و ثبت تعاونی زنان و وام دهی به آنان شده است. این زنان تصمیم دارند با همکاری مؤسسه و از محل درآمدهای خود یا تأسیس واحد تولیدی و درخت‌کشی‌های پارچه‌ای درآمدزایی کنند. از دیگر اقدامات مجموعه بانوان می‌توان به تأسیس مهدکودک محلی، تأسیس آشپزخانه برای تأمین غذای مناسب به محرومان منطقه و تأسیس قرونگ‌های محلی برای بچه‌ها اشاره نمود.

از جمله طرحهای پیشنهادی این مؤسسه تأسیس فضای بازی برای کودکان محروم حاشیه‌نشین، آموزش کودکان معلول و کودکانی که با قانون دچار نعارضات و ارائه آموزشهای لازم به بچه‌های خیابانی است.

خانه‌ای با ۳۶ خانوار

هنگامی که ساکنان شهرک معراج تهران ضرورت بالا بردن آگاهی‌های بهداشتی و احساس نمودند و از کمیته بهداشتی ستاد شهر سالم خواستند تا کتابخانه بهداشتی را در محله تأسیس نماید، هرگز کسی تصور نمی‌کرد که خانه‌ای در چنین محله‌ای پیدا شود که بتواند ۳۶ خانوار را به عنوان اعضای کتابخانه بپذیرد. اما وقتی یکی از بانوان محله و عضوی از کمیته شورای زنان، انقاسی از اتاقهای خانه ۸۰ متری خود را به کتابخانه محلی واگذار کرد و کمیته بهداشت ۱۳۰۰ جلد کتاب را در آن جای داد، همه ملوور گردیدند که برخی از خانه‌های کوچک این شهر بزرگتر از تصور ما است.

پایگاه سبز

در دنیایی که هر لحظه انبوهی از اطلاعات و اخبار انباشته می‌شود و دیگر جایی برای شیوه‌های کهنه و جود ندارد، مدیریت سنتی خود را نو و با تحولات شهری متناسب کنید.
شما می‌توانید با یک طرح آموزشی مناسب، کارکنان و مدیران خود را در جریان دانش و شیوه‌های روز قرار دهید تا هم شیوه‌های مدیریتی با روند توسعه تحولات نظامهای شهری متناسب شود و هم زمینه شکوفایی خلاقیتها، استفاده از تجربیات کارکنان، افزایش دامنه تغلق خاطر کارکنان به سازمان و کاهش فشارهای عصبی و روانی فراهم شود.

کمیته حمایت از حیوانات: از جمله فعالیتهای این کمیته، درمان حیوانات بیمار در محل پایگاه است، البته تهیه پرورشهای تبلیغاتی و آموزشی نیز در دستور کار این کمیته است.

از جمله پروژه‌هایی که جوانان عضو در پایگاه سبز انجام داده‌اند می‌توان به پروژه ونک پارک اشاره کرد، در این پروژه با توجه به آلودگیهای محیط و فضای سبز سعی شده است برای بهبود وضعیت زیست محیطی ونک پارک اقداماتی انجام شود و با نصب سطهای بازسافت در محوطه، سطح آلودگی کاهش یابد. همچنین فعالیتهایی نیز برای ایجاد فضای سبز مناسب انجام شده است.

این پایگاه پروژه‌های دیگری نیز در زمینه پاکسازی مناطق شهری، آگاهسازی و جلب مشارکت جوانان، جلوگیری از مرگ و میر حیوانات، تبدیل روزنامه به کاغذ رنگی، جمع‌آوری حیوانات ولگرد و... در دست اقدام و بررسی دارد.

نوجوانان تشکیل شده است. همچنین این کمیته کتابهای زیست محیطی و آموزشی را در بین مراجعه‌کنندگان توزیع می‌کند و فیلمهایی نیز در ارتباط با آلودگیهای زیست محیطی و چگونگی حفظ محیط زندگی نمایش می‌دهد.

کمیته بازیافت: فعالیتهای این کمیته نیز بیشتر جنبه آموزشی دارد و نحوه تفکیک زباله در مبدأ توسط پرورشهای آموزشی، برچسبهای تبلیغاتی و گفتگوی مستقیم با مردم آموزش داده می‌شود. این کمیته با مسئولان سازمان بازیافت ارتباطی مستمر دارد تا پس از مرحله آموزش به مردم بتواند طرح تفکیک زباله در مبدأ را در محلات اجرا کند. در نتیجه این فعالیتهای کمیته بازیافت موفق شد سطهای مخصوصی را از سازمان بازیافت دریافت کرده و آنها را در محلات نصب کند.

کمیته تبلیغات: این کمیته پرورشها، اعلامیه‌ها و پوسترهای تبلیغاتی را در بین مردم توزیع می‌کند و در جریان توزیع به ارائه آموزشهای شفاهی نیز می‌پردازد.

گروه پایگاه سبز از جوانان و نوجوانان علاقمند به حفظ محیط زیست تشکیل شده است. این گروه فعالیتهای خود را با همکاری بونیسف و سازمان حفاظت از محیط زیست آغاز کرد.

پایگاه سبز جمعی از تشکلهای جوان است نظیر انجمن دوستان زمین، انجمن دوستان اران حیوانات، حامیان اندیشه سبز، گروه سبز نوجوان و ستاد شهر سالم.

نوجوانان و جوانانی که در قالب این گروه فعالیت می‌کنند فعالیتهای خود را در هفت کمیته متمرکز کرده‌اند و تمامی امور مربوط به آموزش، بازیافت، تبلیغات، حمایت از حیوانات و فعالیتهای درآمدزای خود را در چهارچوب این کمیته‌ها انجام می‌دهند.

فعالیت این کمیته‌ها به شرح زیر است:

کمیته آموزش: هدف این کمیته اجرای برنامه‌های آموزشی زیست محیطی برای کودکان و نوجوانان است و به همین منظور کلاسهایی برای آموزش کودکان و

معاونت فرهنگی - اجتماعی شهرداری منطقه ۶ شهرداری تهران، طرح پیمانکاران جوان و وامهای کوچک را پیشنهاد کرده است. براساس این پیشنهاد قرار است::

- ۱- برخی از خدمات و پروژه‌های خدمات شهری، فنی و عمرانی، شهرسازی، ترافیک، اجتماعی و فرهنگی به تشکلهای غیردولتی جوانان محلات به صورت محدود و با رعایت صرفه، صلاح و ضوابط شهرداری واگذار شود.
- ۲- وامهای کوچک کار به گروهها و تشکلهای جوانان در زمینه تحقق پروژه‌های شهری پرداخت شود. شما هم می‌توانید به چنین پیشنهادی فکر کنید.

گروه سبز نوجوان

گروه سبز نوجوان یکی دیگر از تشکلهای زیست محیطی است که کار خود را از سال ۱۳۷۲ با برنامه درختکاری آغاز کرده و با همیاری و کمک نوجوانان، برای حفظ محیط زیست و جلب مشارکت مردم فعالیت می کند.

این گروه که کار خود را با بشن عضو آغاز کرده، اکنون بیش از شصت عضو دارد و فعالیتهای خود را در شش شاخه متمرکز کرده است. از جمله اهداف این گروه می توان به موارد زیر اشاره نمود: مبارزه با آلودگی محیط زیست، تشویق و ترغیب نوجوانان به مشارکت در حفظ محیط زیست، همیاری با مراکز آموزشی، ایجاد ارتباط با سازمانهای دولتی و غیردولتی، آگاهی دادن به مردم از طریق برگزاری مراسم در ارتباط با محیط زیست، برگزاری اوقات فراغت دانش آموزان و گسترش فرهنگ سالم سازی محیط.

گروه سبز نوجوان اقدامات مؤثری در ارتباط با آموزش طرح تفکیک زباله و بازیافت از مبدأ در منطقه ۱ شهرداری انجام داده است. همچنین هر ساله همایشی برای بازگرداندن ماهیها به زیستگاهشان برگزار می کند. از دیگر اقدامات این گروه پاکسازی پارک ملی سرخه حصار به مناسبت هفته محیط زیست و درختکاری یک قطعه زمین بایر شهری در شهرک غرب توسط کودکان بوده است.

جمعیت زنان مبارزه با آلودگی محیط زیست

این جمعیت یکی از قدیمیترین تشکلهاست و توسط زنان علاقمند به حفظ محیط زیست تشکیل شده و از زمان شروع به کار تاکنون اقدامات مؤثری در زمینه خدمات شهری انجام داده است.

جمعیت زنان در سال گذشته توانست با سازماندهی و هدایت کودکان و نوجوانان، پارکی تحت عنوان پارک بهداشتیاران در منطقه ۱ احداث کند. از دیگر اقدامات این جمعیت، طرح آموزش تفکیک زباله در مبدأ به ۲۸ هزار خانوار در منطقه ۶ و ۲۰ هزار خانوار در منطقه ۷ است که این دو طرح در افزایش آگاهی و شناخت مردم این دو منطقه نسبت به اهمیت بازیافت زباله و نحوه تفکیک آن نقش داشته است.

همچنین جمعیت زنان طرحی برای ایجاد کلاسهای آموزشی زیست محیطی برای معلمان و مربیان مدارس به عنوان دوره ضمن خدمت معلمان در دست اقدام دارد.

چنانچه مدیران فرهنگی مطالب توسعه امکان فرهنگی اند، مطلع باشند که امفی تئاتر پارک لاله تهران با بهره گیری از ذهنهای خلاق و هنرمند دانشجویان توسعه خواهد یافت. طرح توسعه امفی تئاتر پارک لاله مدتهاست که توسط دانشجویان معماری از زوایای مختلف و با نگاهی عمیق و سرشار از انرژی مورد بررسی قرار گرفته و تنها کافی است کلتک احداث آن به دست دانشجویان سپرده شود.

امروزه بحث بازیافت و تفکیک زباله از مهمترین مسائل شهرداریهاست و همه دست اندرکاران اتفاق نظر دارند که آموزش تفکیک زباله، یکی از مهمترین راهکارها در این زمینه است.

شما هم می‌توانید با استفاده از مشارکت مردمی و سازمانهای غیردولتی در آموزش شهروندان برای تفکیک زباله گامی بردارید. این کار را شهرداری منطقه ۷ تهران انجام داده است. در این منطقه ۲ هزار خانوار توسط ۱۰۰ نفر از اعضای جبهه سبز به صورت چهره به چهره و خانه به خانه به اهمیت تفکیک زباله در مبدأ پی بردند.

گفتنی است آموزش تفکیک زباله در مدارس نیز از دستاوردهای همکاری جبهه سبز و شهرداری منطقه ۷ تهران است. یادآوری می‌شود شهرداری منطقه ۱ تهران نیز طرح مشابهی را با همکاری گروه سبز نوجوان در سطح این منطقه برگزار کرده است.

شورای زنان مجتمع مسکونی معراج

کمیته بهداشت ستاد شهر سالم با تشکلهای مردمی بسیاری همکاری می‌کند که شورای زنان یکی از این تشکلهای فعال است. این شورا با مشارکت زنان محل در محدوده مجتمع مسکونی معراج (یکی از محدوده‌های شهر سالم) تشکیل شده است.

این شورا بستر مناسبی برای سازمانی عمل کردن بانوان محل ایجاد کرده و با مشارکتهای پیگیر در امر بهداشت اجتماعی، موجبات ارتقای آن را فراهم نموده است. روشهای اجرایی که تاکنون «شورای زنان» اتخاذ نموده است، شناسایی بانوان فعال محل جهت اجرای برنامه‌های بهداشت اجتماعی، آگاهسازی زنان محل نسبت به سازمانی عمل کردن آنان و انتخاب اعضای شورا از میان زنان داوطلب بوده است که با رأی‌گیری مخفی از اهالی منطقه صورت گرفته و با مکانیزه و ملاقاتهای حضوری هويت خود را اعلام کرده‌اند.

اعضای شورا رابطینی را از میان افراد داوطلب هر محله انتخاب نمودند تا با مشورت مردم همان محل خواسته‌ها، مسائل و مشکلات آنان شناسایی شود و پس از جمع‌بندی این خواسته‌ها و مشکلات، اقدامات لازم در شورا به عمل آید.

همچنین پیش‌نویس آیین‌نامه‌های داخلی در جلسات مشترک اعضای شورا با کمیته بهداشت تدوین می‌گردد و نسخه ای از این پیش‌نویس توسط رابط هر محل به آگاهی مردم محل می‌رسد. این شورا تلاش نموده از راهنماییها و مساعدتهای دفتر مشاور امور زنان ریاست جمهوری نیز بهره‌مند شود تا مفاد آیین‌نامه با موازین و اهداف دفتر یاد شده هماهنگ گردد.

مؤسسه نجات خانه‌های تاریخی ایران

این مؤسسه که توسط محمدرضا حائری در محله معماری و شهرسازی معرفی شده، شکلی است که در سال ۱۳۷۰ تأسیس شده است.

افرادى که در این مؤسسه گزدهم آمده‌اند تلاش می‌کنند برای حفظ و نگهداری خانه‌های تاریخی، پشوانه‌های مالی و حقوقی پیدا کنند و با تهیه آرشیو عکس، اسلاید، فیلم و نقشه، این شیوه‌های ملی را معرفی نمایند و شناسنامه‌ای از هر یک ارائه دهند. همچنین این مؤسسه اقداماتی در جهت مدل‌سازی از بافت قدیمی و خانه‌های نیمه ویران، ارائه شیوه‌های مناسب مرمت و تبدیل خانه‌ها به بناهای عام‌المنفعه و فراهم کردن امکان تحقیق در باره این خانه‌ها برای اشخاص و مؤسسات انجام داده است.

یکی دیگر از فعالیت‌های مؤسسه نجات خانه‌های تاریخی ایران، تهیه شناسنامه تصویری (عکس، اسلاید، نقشه) برای بازده خانه در کاشان است. ضمن اینکه برای معرفی خانه‌ها به مؤسسات، پژوهشگران و ارسال می‌کند و یک نمایشگاه دائمی در محل مؤسسه، متشکل از عکس‌ها و اسلایدهای مربوط به خانه‌های قدیمی مشغول به کار است.

اقدام دیگر این مؤسسه، خرید خانه‌های قدیمی و تبدیل آنها به کاربرهای مورد نیاز در شهر نظیر کتابخانه، خانه فرهنگ، هنرکده، گالری و... است.

* License Holder: Interior Ministry - Organization of Municipalities
 * Managing Director: Ahmad Khorram
 * Editor - in -Chief: Ali Nozarpoor

Contents

4	Editor's Note	
	Special Report	
5	Citizen's Participation in Managing of City: Social-Cultural Editorial	
	Idea & Research	
12	Introduction to Training of Municipality's Personnel: F. Hashemi	
15	Conclusions of a Research: Planning & Management of Tourism in The Babolzar: S.Saiedi-Gh. Kiooshfar	
	Dialogue	
19	Revitalization of Tours & Tomb of Ferdous: Interview with Yaghoob Daneshdoost	
	Urban Law	
22	Legal Status of Municipalities in Iranian Urban Management (Last Part): K. Norouzi	
24	Limits of Authorities of Councils and Municipalities in Develop of Tourism: H. Saehi	
28	Legal Councillor	
	H. Ehteshami	
	World's Experiences	
30	Assessment of Ideals of "Liveable Street" Case Study: San Francisco Streets: P. Banaei-Masum - E. Macdonald	
34	Opinion Poll, Instrument of Participatory Urban Planning, Experience of Municipality of Auburn: D. Watson & Others	
	Mayor's View Point	
37	Brjand, Oasis in Brackish: Interview with Homayoon Nakhshnejad, Mayor of Bigand	
	New Building	
40	"Plan of Jahanmema Complex", Heavy Shadow on Traditional Architecture of Isfahan: N. Moradi-Sh. Khodabakhshi	
	Education	
46	Selects of Fifth Seminar of Traffic Engineering: N. Askar	
50	News Reports	
60	Brief News	
62	Books Review	
	Point View	
64	Verticality, Usable Mineral Material in Green Space: (Trans) F. Kizianaki	
	Letters	
66	"Shahrdariha", Proposals for More Productivity: A. Raghbi	
	Education	
67	Urban Brightness: Need or Luxury: N. Pazvâ	
72	World's Municipalities	
	Special on Non-Governmental Organizations (NGOs) Article	
	Non-Governmental Organizations, Concepts & Scope of Act: H. Jabari	76
	World's Experiences	
	Unions, Associations & People's Participation in Germany: A. Claper	81
	Non-Governmental Organizations & Local Development in Philippines: A.B. Britanico	85
	Octam: Greatest Non-Governmental Organization in the World	89
	Urban Services, an Arena for Urban Participation	92
	Report	
	A Report of Non-Governmental Organization of "Researchive Institute of Women's Childrens", Whether Took To cure "Strate Childrens" Would be Clearer? H. Rezakade	94
	Presentation	
	Introduction to Some Non-Governmental Organization II: Connection with Urban Problems in Iran: F. Mohtari	100

دیسٹو گلاسیک

Leica

MADE TO MEASURE

شرکت ژئوتک

تهران - میدان آرژانتین ، خیابان بهاران ، خیابان زاگرس
شماره ۱ تلفن: ۰۸۷۹۲۴۹۰-۱ ، دورنگار: ۸۷۹۳۵۱۴
پست الکترونیک: Geo_Sales@Armita.com

- اندازه گیری دقیق طول با لیزر
- کوچک و سبک
- قابلیت اندازه گیری از ۳۰ سانتیمتر تا ۱۰۰ متر
- بسیار مناسب جهت عملیات متره
- بی نهایت مفید در مکانهای غیر قابل دسترس
- قیمت ؟ ! باور نکردنی

16

Monthly Journal of Informational,
Educational and Research
on Urban Management and Planning
Vol. 2, No. 16, September 2000

Shahrdariha

- Citizen's Participation in Managaing of City
- Conclusions of a Research: Planning & Management of Tourism in the Babolsar
- Revitalization of Tous & Tomb of Ferdousi
 - Limits of Authorities of Councils & Municipalities in Develop of Tourism
- Opinion Poll, Instrument of Participatory Urban Planning, Expreience of Municipality of Auburn
- Urban Brightness, Need or Luxury
 - Non-Governmental Organizations, Concepts & Scops of Act
- A Great City, Thousands of Mini-citizens, Report of Non-Governmental Organization of World's Childrens

